Терент Ҷаниа

И А Л К А А У

Х-томкны

Актәи атом
Ажәеинраалақәа

Аҟәа
Аԥҳәыҥтшәҟәтыжьырҭа
2017

ББК 84 (5Абх) 6-5
Ҷ 26

Ҷаниа, Т. М.

Ҷ 26 Иалкаау. Х-томкны. Актәи атом : ажәеинраалақәа / Терент Ҷаниа. – Аԥҳәынҭшәҟәтыжьырҭа. Аҟәа, 2017. – 560 д.

Еицырдыруа аԥсуа поет Терент Ҷаниа иҩымҭақәа реизга актәи атом ианылеит иалкаау иажәеинраалақәа.

ББК 84 (5Абх) 6-5

© Ҷаниа, Т. М., 2017
© Аԥҳәынҭшәҟәтыжьырҭа, 2017

АВТОР ИҠНЫТӘ

Сара сиит иаҳҳысыз ашәышықәсазы зегь реиҳа еиқәатцәаз ашықәс – 1937 шықәсазы. Ари аамта хьанҭан, агәнаҳа иатцан, уи харада ахара ауаҩы идызтцоз, ацәгьаҳәарақәеи акылпш-кылзрыҩрақәеи пату рықәызтцоз аамтан. Уи ашықәс азы шәҩыла апсуа ҭаацәарақәа рышәқәа акит, ицәыртцит агәреибамгара, атцарадырра зауз апсуа тцеицәа аҳәырҩы апсадгьыл иаҭацәоуп ҳәа адамыҭ рынтцаны иршьуан, ма ԥстазаара ахьыҟамыз адгьыл харақәа рахь идәықәыртцон. Убасҟан иалагеит Апсныҟа ақыртқәа ааганы массала рнырхара. Еиҭьзамызт уи ашьтахьтәи ашықәсқәагьы – иалагеит асовет жәлар рзы иԥышәага дузззаз Аԥьынцьтәылатә еибашьра. Ахацәа, хыц-ҩыцқәак ракәымзар зегьы, зегьы иаҳзеиԥшыз Асовет тәыла ахьчара ицеит. Саб уаҟа дтахеит. Сан, 21–22 шықәса зхытцуаз апҳәыс қәыпш, сашьеи сареи ҳаалымпытцахеит. Дук мыртцыкәа дтахеит сан лашьагьы. Сан иаалгеит уи ихшарагьы – аешьеи аеҳәшьеи. Саб иашьа иакәзаргьы, аибашьра изыннажьыз ахәра ғәғәақәа шықәсыкгьы днарымгеит.

Аибашьра еилгоит шаҳҳәоз, апсуа школқәа адыркит. Урт рҽы қыртшәала атцара иалагеит. Ҳажәлар иргәампхеит иҟалаз, аха ираздцаауадаз!

Убри ашьтахь, ҳаблақәа ишырбоз амашьынақәа еишьтагыланы, хыхь ашкафқәеи, аҭәтәы каруатқәеи, аҟәардәқәеи, иара убас алақәеи, аҳәақәеи, ажәқәеи рныргыланы ҳҟыта Кәтол иаалалеит Гыртәылантә иаргоз «аҽыцынхацәа». Наԥьнатә аахыс араҟа инхоз, аха аибашьра аҟнытә изыхнымҳәыз ахацәа рнапы

зғыз, аилаҳара иаҷыз аԥсуаа рыѡнқәа гәхьаас изкыдаз! Ари ақытаҷы инеибеиԥшны идыргылаз 220 ѡнаҷы ѡымш-хымш рыла индырхеит иааргаз «аҷыцынхацәа». Урт наџьнатә аахыс ара инхозшәа иаақәгылеит аԥсуа ишьам дгьыл, Анцәа аԥсуа изы иишаз џьанат дгьыл.

Зны сара сан ус салҳәеит: «Уца, нан, абант аҷыцынхацәа рҟынҙа, раԥхьа уназыдгыло аѡнаҷы абри ныжьны уаа, иԥсаԥоуп». Ислыркыз амакәан аҷы итан ԥлакь мгьалк, шәхак, жәабаҟа кәтаҕь.

Раԥхьа сназыдгылаз агәашә, аҷтыхагьы самраҙакәа, аѡнытцҟала даадгылеит аиқәатцәа зшәыз, зылахь цаха еиқәатцәала итцакыз пҳәыс қәыпшк хѡык ахәычқәа лыцраԥсса. Оумакала еигәыргьеит. Нас, акыр жәашықәса анца, – уи агәра ганы сыҟоуп сара, – Кәтол аиѡшара иалагаз, абџьар шьтыхны «ари қыртуа дгьылуп» ҳәа иаҳҷагылаз ишрылагылаз даргьы. Сара урт рхәы згеит абыда инхоз хәыч гәарҭак рыфа иагырханы.

Сара раԥхьатәи ажәеинраалақәа зѡит ф-класск рҷы сантәаз. Уи аѡра иалаго изы қәра мачу, қәра рацәоу сыздырам. Зны, сара сааста акыр еиҳабыз, алитература ашҟагь аус змаз аҙәы дсыҳәеит сажәеин раалақәа срыԥхьарц. Уи Б. Гәыргәлиа иакәын. Схы ларҟәны, иҟастцаз агәаҕьразы сыбжьы қыцьқыцьуа, сажәеинраалақәа ахпагь срыԥхьеит.

– Пшҙала, уѡла, баба, аха иуѡыз зегьы ашәы рхьыкәкәа иҟоуп.

Илахҷыхәу акгьы умаҙами?

Сара исҳәаша сақәымшәеит. Исызтодаз илахҷыхыз. Ашьтахь иаргьы даԥхьеит еихышәшәа иҟаз ихатә ѡымтак.

Ҳара, – сара сыкәлацәеи сареи, – мчыбжьык ахь знык матәарк аҳасабала аԥсуа бызшәеи алитературеи хтон. Ртцаѡыс дсыман Шамиль Роман-иԥа Сақаниа. Уи даара бзиа ибон аԥсшәа, идыруан аԥсуа шәҟәыѡѡцәа рѡымтақәа. Дырмит ду Аԥсназы

ииҩыз ажәеинраалақәа данрыхцәажәоз ихы-иԥсы рылеитцон, изыҙырҩуазгьы ҳзыргәатеиуаз мцак ҳацреитцон. Аԥсни аԥсуааи рахь абзиабара ду лыман даҽеа ԥсыуа ԥхәызбакгьы – Гәыгәыл Давид-иԥха Шьенгелиа. Убрыгьы мчыбжьык ахь знык аурыс бызшәа ҳлыртцон. Лара лхаҭа зынҙа дышқәыԥшызгьы, лхәыҷқәа реиԥш ҳлыԥхьаҙон, аурысшәа, аурыс литература аадыруазыр лҭахын. Угәы иаанагарын: иахьа мчыла ақыртшәа шәдыртцоит, аха шәара шәаԥхьаҟа зегь реиха ишәҭаххо ахатәы бызшәеи аурыс бызшәеи роуп ҳәа ҳалхәозшәа. Иуфар ҟалом ҳәа ззырхәо ачыс иаҩызан ҳбызшәеи ҳлитературеи. Аха заҟа ԥынгыла арҭоз аҟара, еиҳагьы иҳаԥшаауан аԥсуа шәҟәыҩцәа рҩымҭақәа, ҳрыԥхьон, ҿырхәала иаҳҭон, уимоу зыкәрахь инеихьазгьы ҳрыдтәалан ҳаԥхьон. Ус иҟан ҳара ҳаҩнгьы: ма ҳзырхәыцша, ма ҳзырччаша акы уаҳзаԥхьа ҳәа иааиуан ҳгәылацәа, иахьбыргцәаз азы аибашьрахь измыԥхьакәа иаанхаз, аибашьра ашьтахьгьы зыпсы ҭанатцы зашьцәеи зпацәеи ирзыԥшыз ауаа. Саргьы иҩежь-ҩежьҙа иҟаз сышәкәы абгьыцқәа еихыршәшәо аԥхьара сналагон. Раԥхьа срыԥхьон алакәқәа, нас сиасуан «Камаҷыҷ» ма «Сурам абаа» ашҟа, нас ицон «Хәаԥьан ду», «Ҩыцьа зцомызт аҙәк дрыхьҙомызт», «Илыԥхьаҙеит». «Ахәылпаз» хсыркәшон «Амшәи, аԥьмеи, аҽеи» ала. «Амшә неины атцыхәа инадгылт, Аҽеы цыгьны ахы инасит» анысҳәалак, итәаз ааибарччон, «ақәнагатцәкьа иакәшәеит!» – рхәон.

Зны сара сан слыман Очамчыраҟа ддәыкәлеит. Ашә ҭины Шьоҭеи, Рудики, Гәли сареи ҳзы «Сухум-Сочи» ҳәа изышьҭаз еимаакәак аалхәарц. Шьапыла Тамшьынҙа ҳцеит, – амашьынақәа зынҙа имаҷын. Уаҟа такәааамҭа ҳгылан. Атцыхәтәаны еимҳәо-еимсо машьынак наҳаҩсын иаагылеит. Раԥхьа сара схалеит. Сан акатцкәыр сылҭан, амашьына аварахь днеины, абарбал лшьапы аҽаргыло акәузов ахь дхалеит. Аԥша шҳасуаз

Очамчыра ақалақь аҟынӡа ҳнеит. Амашьына ҳанақәтц, апара лымамзар акәхарын, лкатцкәыр иахаршәыз ампахьшьы иаатцганы шәхак аныҟәцаѡ инаилыркит. Уи игәы иахәан идикылеит ҳамѡа «ахә», ҳаргьы ҳаидара неимда-ааимдо иҳаман абазарахь ицоз амѡа ҳанылеит.

Аҭаларҭа аҽапхьатцәҟьа амшынуаѡ ихахьаз иматәақәа ишәтцаны, апхӡы иҽашы, игармошка ахы инаркны атцыхәанӡа еихыхуа-еитцацало, ихы-иҽы ашәахсҭа алданы, игәы ҭганы ашәа иҳәон иқәыпшыз арпыск. Еилкаан уи аибашьра иалахәыз аӡә шиакәыз – иармарахь ала игәы иадкнаҳалан медальк. Ивсны ицоз рацәаѡын, аха иапхьа ишьҭаз ихылпа апара-ҽарп ҭазыпсоз рхыпхьаӡара зынӡа имаҷѡын.

Ҳара ҳѡыцьагьы – сангьы саргьы ҳцыцӡа ҳаагылеит. Сеидру сан лгәы иаанагаз – иудыруеи лара лхатцагьы илахьынтца дгьыл харак ахь днанаган абас инапы нарымтцакуа дтәазар, итцас мап ацәкны апсеиқәырхара дашьҭазар... Днеины ларгьы ари ахылпа рыцҳа ҧарақәак ҭалпсарц лҭахын, аха иабаҟаз.

Арпыс ашәа иҳәон ихигахьоу зегьы гәхьаас икымшәа, имоу ахақәитра дацпрырц итахызшәа, идақәа цыстцысуа, аха ашәа зыхьӡ алаз Катиуша лыхьӡ аҽы даннеилак, – ибжьы иаҳа ипшқахон.

Сан лылабжышқәа анызба, сара сылабжышқәагьы аахаддылт. Амшынуаѡ иихәоз ашәа адунеи иахытцәахьан. Уи ашәа ҳәаны аибашьрахь ицон ахацәа, уи ашәа ҳәо итцааршәу атцхқәа рхыргон апсадгьыл ахьчацәа...

Сан абазарахь ҳанҭалоз, даҽа шәхакгьы аатылган, «Катиуша» зҳәоз амшынуаѡ ихылпаҽ инықәлтцоит. Иара уи аниба, ахьышәтҳәа иашәа ааникылан, лхы дагәзит. Мшәан, иара иабеидыруаз усҟан сара саб дыштахахьаз!..

Ҩнак, иҳаракны игылаз ҳаҕәтәы ѡны атцаҟа ҳтәаны Шьоҭеи сареи асамокат шыҟаҳтцоз, хыхь, ауада аҟынтә аарлаҳәа шәаҳәабжьык ҳаҳаит. Ҳара ҳааиҽапшит. Уи ҳан

лыбжьакәын. Ауада шылыԥссоз аҭзаҩы икнаҳаз лгитара даназааигәаха, ииаакнылхын, аиарҭа дылатәаны, ҳқыҭаҩы иаҳмаҳацыз ашәак лҳәон. Ари ашәа иалаз ажәакәа рҟынтә игәыскылаз хԥа-ԥшьба роуп. «Уаҳа сылымшар ҳәа сшәоит... Саҭоумтԥан... .... Асабицәа амла иасыргом!» – Деилагама мшәан! – аччара сқьышә иаакәыххит. Нас-нас, акыр шықәса анҭы ауп ианеилыскааз: уи уаз ашәан. Иҟалоит, абазар аҩы ҳаныҟаз дыззыҙырҩыз ашәа акәзар, лыбжьы аҙәы иаҳар ҳәа дшәаны ашә аркны агитара ааакныхны ари агәаҟашәа аҳәара далазыргаз.

Ҽнак, жәхьан аиԥш амра халахьаны аиԥш, ҳгәашә ашьшьыхәа иаартны ашҭа даатәалеит Степан... Ажәа ахы мҳәакәа атцыхәа узҳәом. Степан Украинатәын. Дызланхоз ақыҭа афашистцәа иҟәыбаса ианықәыртца, ҭаацәарак иҩерымаданы, иахьаарықәхәлоз иршо мацара Апснынҙа иаанагеит, иаргьы дзыднагалаз аҭаацәара ршьа иалтцыз аҙә иеиԥш ирыдыркылеит. Афатә-ажәтә рымаҙамызт уахьрыхәаԥшуаз иаарыцҳаушьон. Ачаарқытынҙа иааит. Сан урҭ анылба лгәы лыхьҙазар акәхап:

– Шәаала сара сахь! – лҳәеит ианеибадырқәа.

– Ҳара ҳрацәаҩуп, Ольга Андреи иԥҳа! – лҳәеит еицыз рахьтә иреиҳабыз Таниа.

– Шәрацәаҩыз! Ахыбра ҳамоуп, ҳашҧатҵамҙари, – ҿаалҭын, аҙәаҙәала игәыдылкылеит. Сара сахьрыхәаԥшуаз сан урҭ иахьанҙагьы илдыруазма, мшәан ҳәа сгәы иаанагеит. Аиашазы даргьы ҭаацәара дук ыҟан – фҩык, хәыцгьы дугьы неилатцаны.

Сара ахаан исхашҭҙом абасҡатәи агәаҟра рыхганы, – хҩык ахацәа – рашьеи, ҩыцьа рыцкәынцәеи ҭахазаап, – абри амҩа ианысны Данецкынтәи Чаарқытынҙа шьапыла ииаз ауаа ртәашьа-ргылашьа, рнаалашьа, рцәажәашьа. Ҽынла аҭаҭаын ҿызхуаз, изрыԥхуаз ирыцхраауан, зынгьы ауытрақәа рбаҳауан,

ма ирашәон. Дасу ирылшоз ала иҟартцоз ацхыраа-разы ахш, ахартцәы, ашә, ашыла рыртон. Бжеиҳан еишәак ҳаицахатәон. Хәылпазыла Степан игармошка аацәыригон. Уи цәыгъгъа-ицәыпҵы ишыҟазгьы, аатцәак итатцаны, «акы ахьыр» ҳәа дшәаны, дахзыҙаауан украин бызшәала акәымкәа, урысшәала акәын ишеицәажәоз. Ҳара урт ирҳәоз ашәақәа рыцаххәон, аишьцәа реиҧш ҳаизааигәахеит.

Аамта цон. Аибашьра ашьтахьтәи апхынқәа – аарԝара рыцын, азынқәа – ахьта, атцаа, асы… Ҳашнеишнеиуаз зыҙбахә сымоу атаацәара иадкылаз Степан даалаган, урт зынза ишқәыпшызгьы, Катиа захьзыз рызгаб пҳәысыс дигеит. Ахшара ҟалеит. Ҳара ҳпацхеи ҳагәтәы ԝни хрыԝнамзо ҳҟалеит. Атцыхәтәаны урт ирызбит ҳара иаҳцәыхарамкәа аибашьра иахҟьаны иқьаптаханы игылаз ԝнык ашҟа ииасырц. Таниа сан длыҳәеит «аилытцразы» агәалсра ҟалымтцарц. Ҳара ҳаибабара иацаҳтцон аамта аҽеапсахны урт рыпсадгьыл ахь ихынҳәаанза. Аха дара ирхыргаз агәаҟра анарха рнамтазар акәхап…

Аха, ишысҳәаз еипш, ҳгәашә аартны дааталеит Степан. Иведра атцәатла атцаҟа инаиргылан, сара сышҟа иҽааихеит. Исиркыз агазет цыпжәаха иагәылан зынза иҽыцыз аперо. Сара акы еиҧшымкәа сеигәыргьеит. Сара сперо, ахаҳә иқәшьуа исылшоз ала апынтца хны исыриашахьан, аха зегь акоуп, саныԝуаз ақьаад цәнаҟьон. Уи азмырхакәа икәа дынталан, даара иқәсхьаз шәҟәык аацәырган исиркит. Ашьтахь иведра зтцаиргылаз атцәа дныкәлан, аҽыхра далагеит.

Ашәҟәы еихыршәшәо сҽынасхазар, уаҟа ианын зны-зынла Таниа лтаацәеи лареи ааилатәаны Степан игармошка иацырҳәоз ашәақәа, уаҟа ианын зны сани сареи абазар ҳанталоз амшынуаԝ ииҳәоз ашәагьы – «Катиуша». Урт ажәеинраалақәа аурыс поет Михаил Исаковски итәызаарын. Урт ссиршәа еиқәыршәан,

угәы ҽыркаауан. Урҭ акымкәа-иҩбамкәа ҽырҳәала истҵеит. Уажәшьҭа сара Дырмити, Иуеи, Баграти уҳәа ражәеинраалақәа рыдагьы, ҽырҳәала издыруан Пушкини Лермонтови ражәеинраалақәагьы... Абарҭ зегьы саргьы ара сабжьыргозшәа збон.

Степан ашҭа данҭытцуаз, сыхьз иҳәан, «абзиала» ацынхәрас инацитцеит: «иудыруазааит, саргьы споетуп, сара тетрадк инацны ажәеинраалақәа зыҩхьеит!». Сара издыруан уи ажәеинраалақәа шииҩуаз, аха уи аҵбахә цәырганы иасымҳәацызт.

Ажәеинраала аҩра ауаҩы идызтцоз мачҳамызт: Аапын ақытаҽ, атцар рашәа, аҵталара, ахәычқәа ҳабжьара аимаки аинаалареи. Насгьы, изааҵарызеи, аапын иахкьама, апхын иахкьама – ажәҩан аипш иразу, ашьац аипш итатоу, ирпшҵагоу рапхьатәи абзиабара. Урҭгьы ҳәарада, ажәеинраала аҩрахьы исыпхьон, аха, алакәқәа реипш ажәеинраалақәа рыҩра сгәазырпхоз акгьы ыкаҵамызт. Иџьашьахәын рбызшәа, ахаҽсахьақәа рыкалашьа. Сара иахьагьы схы авба асҭоит 13–14 шықәса анысхытцуаз Кама Лашәриеи, Бадга Уасиеи, Тарбеи Арлани уҳәа рлакәқәа ааныжьны иреиҳау аус кастцозшәа, схатәы жәеинраалақәа ахьызҩуаз.

Акы еипшызма Кама ллакәқәа! Уи – сабду иашьа иџшәмапҳәыс лакәын. Ҳара шҭак аҽы ҳанхон. Лассы-лассы лара лахь иаауан аишьцәа Алықьсеи, Мушьнии, Сырбеии – лашьа итаацәа. Зынгьы, Кама лхатца данлыпха, Алықьса лара лахь даанит, шықәсык чаарқыҭтәи алагарҭаҽ ашкол дҭан. Сара иахьагьы исгәалашәоит зықәрахь инеихьаз, аха еицакра змамыз Кама лыпшра-лсахьа, ачамгәыр аакныхны иалырҳәоз ашәақәа. Арҭ ашәақәа еиҳагьы иџшҵахон зны-зынла апошьҭа зманы ҳашҭа иааталоз Кәарсантел Адамиа ибжьгьы аналаитцоз. Аха Кама алакәхәара дшазыказ атәы алацәажәара сцәыхьанҭоуп. Сара уи ллакәқәа руак, акыр шықәса анца, схаҽы санаа, ашәкәаҽы исыпшаауеит

ҳәа салагеит, аха исзымԥшааит. Исгәалашәо акызаҵәык ауп… Аиашьеи аиаҳәшьеи еицны ишнеиуазт еицәыʒит. Урҭ хәычқәан. Аиашьа дшьабсҭа ʒысны дықәхеит, ашәҭыц иаԝызаз аеҳәшьа лхала дынхеит. Уи лашьа дишьҭоуп… Ари аԝыза асиужетқәа ауаԝы иԥылоит. Аха ауаԝы иԥыларан иҟаʒам аʒҕаб хәычҩ лашьа данылшааауаз илҳәоз ашәа иалаз ажәақәа. Кама урҭ ажәақәа лҳәон даара иртатаны, ихааны, иԥшʒаны, игәыкны» Зныʒынла лыбжьы инацылтɔон, зны – икыдшәаз аетɕәа ацыԥхьқәа реиԥш иҿыцәааауан. Ларгьы лылабжышқәа ааууан, – ҳаргьы. Аʒҕаб хәычҩ лыбжьы заҳаз ашьабысҭа ʒыс аҳәра иааҟәытцын, лара лахь иԥырны аҿынанахеит, нас, ианылзааигәаха, уи илцәыʒыз ахәычҩ иакәхоит… Еиҭасҳәоит ари алакә аҿы иссирны иалаз ашәа ажәақәа ракәын. Урҭ шьҭарнахыс иʒыз рахь иԥхьаʒатәызар акәхап.

Ҵыхәаԥҵәара рымаʒамызт ақыҭа абыргцәа ирҳәоз егьырҭ алакәқәагьы. Закәытә гхоузеи иҟаҳҵаз ҳара, аԝышьеи аԥхьашьеи здыруаз ауаа, арҭ алакәқәа рантɕара уаҵәы ма уаҵәашьҭахь ахь иаииаагоз. Есымша урҭ рыԥсы ҭаны абас алакәқәа ҳарҳәалап ҳәа ҳгәы иаанагозар акәхарын.

Сара Кәтолтәи ааклассктәи ашкол салган, Тамшьтәи, Д. И. Гәлиа ихьʒ зху абжьаратә школ ахь сцеит. Уа ҳаиқәшәеит Кәтолтәи сԝызцәеи сареи: Шьалуа Геҭиа, Ҷыҷыкәеи Вовеи Коҕониаа, Марина Ҵәыцьба. Чаарқытынтә Тамшьтәи ашкол ахь ацаразы иҟаз мԝак акәын: Наҕбоу ҳәа изышьҭаз аҳабла иалсуаз амԝа. Абри ашьҭахь ҳара иҳацлеит шыкәсык ала иҳаиҳабацәаз, ҳапхьа Тамшьтәи абжьаратә школ ахь ииасхьаз Руслан Қапба, Иван Асаʒба, Гиви Миқаа уҳәа даҽа аʒәыкԝыцьак. Уи аамҭазы апсышәала аурокқәа рымԝаԥгара азин апсуаа зынʒа ирымырххьан. 1952 шыкәсазы зхыԥхьаʒара маҷыз ажәларкәа рзы даараʒа иуадаԝын. Аха «аиба икәакәар былуам» рҳәоит, «уара иушьуа

анцәа дишьуам» рҳәоит. Иааит 1953 шықәса, аҧсуаа «амзақәа март рыламызҭгьы» ҳәа изыҳәоз. Ишпаҟалоз ҳлахьынтца уи ашықәс март аламызҭгьы? Дыпсит иара. Аҧсгарҭа змамыз аҙы – амҩа ылхны идәықәлеит. Изеит. Иажәны, атцла амыхәқәа ирыдҵаблаз абгьқәа аҧшалас инканаҧсан, иҧыцза рыфҩы лаҳа-лаҳауа апытҟәырқәа ылнахит. Аҧсуа ибызшәа иртажьакцахьаз ашьа аусура иалагеит. Аҧсуа ибызшәа аҧсы ҭалеит. Аҧсуа литературатә критик Вианор Занҭариа шықәсқәак реиҧш еиҭа дыҧрырц иҭахызшәа игәы алаҟаны, «иахьарнахыс сара шәара шәҧы аҧсуа бызшәеи алитературеи рырцаҩ соуп» ҳәа ажурнал кны дааҩналеит. Уи ашьҭахь ҳара ҳаихатгылеит ауаҩы аамысташәа, зыжәла ҭоурыхтәыз, знаалашьа бзиаз, зыжәлар бзиа избоз аурыс бызшәеи алитературеи рырцаҩы. Гьаргь Бжаниа – қәрала, жәабыжьҳәарала адунеи зыҙбахә ахытцәахьаз Ашҳангьери Бжьаниа иҧа.

Тамшьтәи ашкол аҧы сара еиҭах аҩызцәа бзиақәа сырҳаит: Евдокиа, Лиуба – Гадлиаа, Рудик Габелиаа, Мери Кәыцниа, Максим Барганцьиа, Миро Киут, Етери Гагәуа уҳәа егьырҭгьы. Ҳара ҳаиҩызара ҧшҙан, иҟан бзиа иаабоз, иҟан ҳара бзиа ҳазбоз, аха уи аҙбахә аҳәара азин ҳара ҳааҙара иаҳнатаҙомызт. Ҷыҷыкәа Коҕониа, Дусиа Гадлиа, Шьалуа Гетиа – аҳасабразгьы, егьырт аматәарқәа рзгьы атцаҩцәа зегьы иҳаиҧын, убри аҟынтә ҳара иҳарҭоз адтцақәа рҭак лассы-лассы иҟаҳцон дара ртетрадқәа ирыхҩылааны. Иҟан мчыбжьык ачаи хыхра ҳанырышьҭуаз. Асҟаҩык – ақытақәа рҟнытә 40-50-ҩык ҳнаган ачаи ҳахдырхуан, уахынла уарҳалқәак ҳатцаршәны ачаи ашьтатцартақәа рҩыуатәи школк ауадақәа рҩы ҳашьталаны ҳацәон.

Сара ахаан исхашҙом 1954 шықәса, аапынра. Тамшьтәи абжьаратә школ аҩы иааит ашәҟәы: «Аҳәара ҟаҳцоит апоетцәа ҷарацәа рзы Аҟәа имҩаҧгахо асеминар ахь даашәышьтырц апоет ҷа Терент Ҷаниа» ҳәа

аҳәон ашәҟәы. Сара ԥьашьатәыс искит «апоет» ҳәа ахьӡ ахьсыртаз. – Исыхѡашьалазар? – ианамуӡа сыртцаѡы Вианор Занҭариа иҽы снеины, сышәҟәы неисырбеит. – Уи уара уоуп, уатцәытцәҟьа уцароуп! – иҳәеит сыртцаѡы. – Ажәеинраалақәа зыѡуа аҽар зегьы еизыргоит, асеминар шәзымѡаԥыргоит. Саргьы исыԥхьеит, аха уатцәашьҭахьынӡа сызцом, сеилахоуп! – иҳәеит иара.

Асеминар ахь инеиуаз зегьы рыҿшаны ирԥылон Аԥсны еицырдыруаз апоетцәа Алықьса Лашәриеи Кәымф Ломиеи. Сара асасааирҭа «Абхазиа» сшыныѡналазтцәҟьа, Алықьса Лашәриа снаган исирдырит Сарион Ҭаркьыли Павел Логәуеи. Урҭ рѡымҭақәагь усҟан газеҭк ма журналк ианымлаӡацызт, аха сара сеиԥш дара ражәеинраалақәагь Аԥсны ашәҟәыѡѡцәа реидгылаҽы ишьҭазаарын. Ҳаибадырит, Алықьса Лашәриа ишиҳәаз аиԥш, асеминар хдыркәшаанӡа «ҳнапқәа еибаркны ҳаицын». Асеминар аан еиҳа иааигәаны издырит шықәсык ала ҳара ҳаԥхьа аҵара иҭалахьаз Нели Ҭарԥхаи Владимир Анқәаби, Платон Бебиеи Асеминар иалахәыз, зѡымҭақәа аԥхьаѡцәа ирдырхьаз Анатоли Аџьынџьал, Шоҭа Ҷкадуа, алитературатәт критик Шоҭа Салаҟаиа, апоет Анатоли Кәыцниа уҳәа егьырҭгьы.

Асеминар аҟны иқәгылан аԥсуа литература азҵаарақәа ирылацәажәеит Баграт Шьынқәба, Хәыхәыт Бҕажәба, Шьалуа Инал-иԥа, Иван Ҭарба уҳәа егьырҭгьы.

Аҵыхәтәантәи амш аҿны аизара иалахәыз зегьы ажәеинраалак-ажәеинраалак ирыԥхьон. Сара сзыԥхьаз «Бзиа бзызбо убри азами?» Ашьтахь, ҽыц иаатыз ажурнал «Алашара» ианылеит. Абри инаркны ауп, гәаныла акәзаргьы, «Сара споетуп!» ҳәа сгәы иҵысҳәаауа саналагаз.

Ари иаанагоз аамҭа ҽыц ҟалеит ҳәа акәын. Уи Хрушьчов иаамҭа акәын. Уи игхақәа рацәоуп, шьоукы – «Анцәа иџьшьоуп дахьааз!» рҳәоит, шьоукы апо-

литика, аекономика, анхамԥа, асоциалтә бзазараҽы иҟаитцаз ашьаҽакәа ирыхҟьаз аитцахарақәа ирықәыʒбоит. Сара усазтцаауазар – аҳәатәы сыцәмаҷуп, ирацәаʒоуп исцәыʒны исирпшааз. Жәашықәсала атцааи аси ирытцахан иҟаз ашәтқәа абна рыкәхны, амра дирбеит, итачны иҟаз азытҟәакәа апсгарта ритеит. Иаатит иаркыз апсуа школқәа, А. М. Горки ихьʒ зху Аҟәатәи артцаԥратә институт аҿы еиҿкаан апсуа школқәа рҿы артцаԥцәа разыҟатцара иазкыз апсуа бызшәеи алитературеи аурыс бызшәеи алитературеи рфакультет. Нас ари афакультет атцакы еиҳа иртбааит аинститут аректор, апатриот ду А. Ф. Хонелиа, – зыхьʒ сҳәаз аматәарқәа ирыцитцеит анемец, англыз, афрыцыз бызшәақәа рызҟазацәа азыҟазтцоз афакультетқәа. Д. Гәлиа ибзоурала, знымкәа-ԥынтәымкәа усҟантәи ҳтәыла ду анапхгарахь иҟаитцаз аҳәара иахатцгыланы, 1954 шықәсазы КПСС Ацентр комитет иаднакылеит ажурнал «Алашара» атыжьразы ақәтцара. Агазетқәа аурыс шрифт ахь ииасит, апсышәала ацәажәара иалагеит апсуа радио, акымкәа-ԥбамкәа апсуа қытақәа рцьынць хьыʒқәа рыздырхынҳәит, еицакны ирҳәоз ҳақалақьқәа акыр рыхьʒқәа дырееиит... 1955 шықәса инаркны Асовет ҳәынтқарра зегь аҿы аипш, Апсынтәылангьы рыхьʒ пшʒақәа рыздырхынҳәуа иалагеит 30-тәи ашықәсқәа раан харада-барада идырʒыз апсуа уаажәларратәи, аполитикатәи усзуԥцәа, ажәакала, зегьытцәҟьа азымʒбызаргьы, аҳәынтқарра ахада ҿыц иаара имԥапнагеит ареволиуциа.

Сара аинститут стәалоит ҳәа ахаангьы сгәы иаанагаʒомызт. Итәалоз зегьы шамахамзар, ақытантә ииаз ҳакәын, ақыртуа школқәа ирылгаз ҳреиуан. Иахьеипш исгәалашәоит атцарауаԥ ду, нас иакадемикхаз Хә. Бҕажәба изтцаарақәа: «Изакәызеи аҳәоу, ишпашьақәгылоу иара? Атцара абоутцоз»? – Иудыруеи Дырмит Гәлиа иԥымтақәа рахьтә? – апхьатәи

азҭаара аҭак шааҟасҭаз аиԥш, даҽа зҭаарак сиҭеит Баграт Шьынқәба. Сара уи азҭаара аҭак ркьаҿзаны иааҟасҭан, исҳәеит апоема «Аҳәачапа» шыздыруаз. Баграт дааԥышәырччеит. Урысшәала аѡрагьы ҿырҳәала аҳәарагьы рыдыркылон Аԥсны жәлар рпоет Д. Гәлиа иԥха Татиана Гәлиеи Маргарита Ладариеи. Ахпатәи дысгәалашәом. Урҭ ибзианы идыруан ҳара ҳлитературатә еилкаарақәа шылаҟәыз. Убри аҟнытә иҳарҭоз азҭаарақәа ақыртуа школқәа рҟны изхысуаз алитература апрограмма аҟнытә иаргон. Егьырҭ аԥышәарақәа – аҭоурых, агеографиа уҳәа аҙәырѡы реиԥш, саргьы қырҭшәала иҁиит. Аинститут ҳанҭала – ҳара 5О-ѡык ҳаҟан, ҳара ҳзы аԥсышәала инеиԥынкыланы акәымзаргьы алекциақәа ирыԥхьон Хә. Бҕажәба, Шь. Инал-иԥа, нас иҳахьҙеит Г. Гәыблиа, П. Аҙынба, Ҭ. Шьаҟрыл, К. Агрба, Ан. Зыхәба уҳәа егьырҭгьы. Ҳара ианакәзаалакгьы ҳгәы хыҵхыҵуа ҳаԥшын Татиана Дырмит-иԥха Гәлиа лааира. Уи хаҭала илдыруан, дырзыҙырѡхьан рыѡны сасра иааихьаз, зыхьз адунеи иахытҙаахьаз ашәҟәыѡѡцәа, аҵарауаа Фадеев, Марр, Федин, Сименов, Неруда, Ҳиқьмет, Пристли уҳәа аҙәырѡы. Урҭ ирызку ажәабжьқәа лҳәон аԥсы ахаҵаны, иԥшҙаны, ашәҟәыѡѡ изанаат арҿиаѡ қәыԥш игәазырԥхаша ажәақәа рзыԥшааны.

Аинститут аҿы сара сдыррақәа ирыцлеит. Ѳызцәас исоуит ақалақь аҿы абжьаратә ҵара зауз, аурыс литература иааҙахьаз, ашьҭахь анаукатә баѡхатәарақәа аазырԥшыз Артур Аншба, Зоиа Логәуа, Римма Аҳашба, Ҷьулетта Коҕониа, ақыҭантә иааз, аха аҵара ду заурц зҭахыз Олег Дамениа, Сергеи Ҷараиа, Максим Барганҵиа, Татиана Какалиа, Сергеи Чакветаҙе, Гиви Агрба уҳәа аҙәырѡы.

Сара еиҳагьы ирацәаны ажәеинраалақәа рыѡра салагеит. Зны, сѡыза бзиа, алитературатә критик, А. Аншба итсыжьхьаз ашәҟә хәычқәа дрыхцәажәо,

ииашаны иазгәеиҭеит сара аамҭак азы алирикатә жәеинраалакәа рыѽреи изѽыз ажәакәа рыда ашәакәа рҳәареи срыбжьаханы сшыҟаз. Избанзар, сара аинститут аҿтәи сажәеинраалакәак ашәакәа рылсхуан, нас сѽызцәа гәыԥѽык идыртцаны, агитара иантцаны хаҭалатәи ашәаҳәаѽцәа рконкурс ахь иназгон, Ууанҳа ас иҟаз ашәакәа-аестрадатә шәакәа асценахь имнеиҳацызт. Аха сара сзызхәыцуаз раԥхьатәи аестрадатә ашәа аҟалара акәҳамызт, сара хыкәкыс исымаз арҭ ашәакәа рыла афакультет аҭып бзиа аргара акәын. Усҟан сара аестрадахь иназгаз ашәакәа «Шьҭа исымҳәаргьы исызҳаҳом», «Ԥхызла избеит» – краамҭа ачарақәа, аныҳәакәа, аконкурсқәа рҿы инарыгҳон. Иахьагьы аԥсуа радио аҿы иҟоуп, зны-зынла аефир ахьгьы ирышьҭлоит. Ус иҟан «Сылашара» зыхьҳу, иахьагьы асценахьтә лассы-лассы иуаҳауа ашәа цәыртцаанҳа. Ари ашәагьы аҭоурых хәычы амоуп.

1957 шыкәса акәзар ҟалап. Қарҭ имѽаԥысуан ауаԥс культура амшқәа. Шьыжьҳак зны, сѽызцәеи сареи ҳзыѽназ азеиԥшеицынхарҭа ауадаҿы иҳамаз арадио ала сара исаҳаит даара ахаара зтцаз, ауаѽы игәаҿы иҟәандаҳа ԥхаррак аанзыжьуаз насгьы цьара-цьара аԥсуа мелодиа алоушәа узырҳауаз ашәак. Издырит уи ауаԥс музыка шакәыз. Схаҿы иаанхеит ашәа. Ахьышәҭҳәа қьаадк сшьамхы иныкәыскын, исаҳаз амузыка иакәшәаша ажәакәа зѽит. Ууанҳа ари ашәа иалаз ажәакәа сара исзеилкаазомызт, аха сгәы исанаҳәеит уи аапын, абзиабара, ақәыԥшра иртәуп ҳәа. Убри иаҷыдангьы, сара, ааигәа ақытантә иааз ауаѽы, раԥхьаҳа апианино аинститут аклуб аҿы ада даҽеацьара изымбацыз амузыка абзиабаѽ, иага сҽазысшәазаргьы, исаҳаз амузыка агәыцә ауп ҳәа иамаз егьырҭ аатгыларҭақәеи аитатцрақәеи схаҿы инымхаҳеит. Аха схаҿы исзынхаз амелодиеи изѽыз ажәакәеи еиқәшәон. Сѽызцәеи сареи естрадатә ашәак аҳасабала афакультет аҿы

иҳамаз ахаԥшьараҿ иаҳҳәеит. Уаҟа ақәҿиарақәа аман иаиыҟала, аинститут аестрадахь иназгеит. Ари аестрадатә коллектив Аԥсны еицырдыруан, ақалақьқәа, араион ацентрқәа рҿы аконцертқәа мѡаԥнагон. Сара сакәзаргьы – шәѡыла исзеиныркьон, иҟан ѡынтә иаиысдырҳәозгьы. Дук мыртцыкәа ари ашәа – уи «Сылашара» ахьӡын, – Аԥсны иреиҕьыз аколлективқәа ирҳәо иалагеит. Ари ашәа ала иаадыртуан аԥхын ԥсшьарыҳәа Балтика атәылақәа рҟынтәи Аԥсныҟа иаауаз аестрада абзиабаѡцәа. Шьоукы алаҳәара ҟартцон «Аԥсны жәлар рлирикатә ашәа» ҳәа, аха бжеиҳан, аресторан дуқәа, еицырдыруа асимфониатә оркестрқәа рҿы идсырдырхьан ажәақәа сара ишыстәыз, ашәагьы сара исыбзоураны ишыҟалаз, аха уи аӡәгьы хьаас икӡамызт.

Атцыхәтәаны, машәырла ҳаибадырит иахьа ибзианы еицырдыруа акомпозитор К. Ченгелиеи сареи. Уи иаахтцәаны ус иҳәеит: «Уааи. Апрограмма ҟаҳтцап, аԥсуа шәақәа еицаҳҳәалап!» ҳәа. Иара амузыка атцара дтан, ашәақәа агитара иантцаны иҳәон. Зны аклубқәа рҿы ҳақәгылон, атцыхәтәаны, ҳара мѡақәтцаѡыс иҳауз Аԥсны жәлар рырҿиара аѡны адиректор, ашәа абзиабаѡ, апатриот ду И. Е. Кортуа иҟаитцаз аԥшьарала, хатәалатәи ашәаҳәацәа р-олимпиадахь ҳнарԥхьеит. Агитарақәа кны асценахь ҳнеит К. Ченгелиеи сареи. Инаҳагӡон х-ашәак: «Сылашара» – излеилкаахаз ала ауаԥс композитор Христофер Плиев ииѡыз ашәа, аестрада ҟазшьа заҳтаз И. Лакрба, Б. Шьынқәба иажәақәа рыла ииѡыз «Кофта шкәакәа», нас сара сажәеинраалақәа руак иалхны К. Ченгелиа иаԥитцаз ашәа «Ихәытхәытуа аԥсабара цәажәоит». Мышқәак рышьтахь ҳара ҳнарԥхьеит Қартц имѡаԥысуаз ашәаҳәаѡцәа р-олимпиада ду ашҟа. Араҟа ҳара ҳагәта даагылеит амузыка здыруаз, зыԥсынтцры маҷыз даҽа ҷкәына қәыԥшк – Едуард Барцыц. Ҳара ҳашәақәа рыхпатәы Москвантә аолимпиадахь иаашьтыз аҟазацәа апластинка ианыртцеит. Убри

ашьҭахь деилкаан «Сылашара» амузыка автор. Деилкаахеит ажәеинраала авторгьы, избан акәзар сара актәи сышәҟәы хьӡыс иасҭеит «Сылашара». Уаҟа ианын сахьаркырала оумаӡак иҳаракымыз , аха иразыз, ауафы иҷаҷы иааиуаз ажәакәа рыла иапҵаз «Сылашара» захьӡыз сажәеинраалагьы.

Убри ашьҭахь сара сажәеинраалакәа ирылхны ашәакәа рыфра иалагеит ҳкомпозиторцәа Ражден Гәымба, Кәасҭа Ченгелиа, раҧхьатәи аҧсуа оператә шәаҳәафы, акомпозитор Лиудмила Логәуа, О. Хәынҵариа, В. Ҷкадуа, Р. Шьакаиа, В. Царгәыш уҳәа егьырҭгьы. Иҟалап урҭ сара исылымшоз аасҭагьы сылшозшәа сдырбазаргьы.

Арҵафратә институт сыштаз аҭаацәара салалеит. Сара иахьагьы оумашәа избоит уи ансгәалашәо. Аҭаацәара алаларазы изакәызаалак бгак сымаӡамызт, смал ыҟамызт, сшьал ыҟамызт. Сара дысгәаҧхеит сара исыкәлаз, сара сеиҧш бга змамыз, мал-шьал змамыз аҧҳәызба. Лареи сареи ҳанеибадыр ашьҭахь, лхаҭагьы илызгәамҭаӡакәа, уажәы-уажәы дамхаччо, уажәы-уажәы лылахь ааиқәҵо, зны-зынлагьы лыблақәа цәаакуа, исалҳәеит лҵоурых. Лара, – лан, лаб, лашьа, ажәакала аҭаацәара зегьы, Анцәа ишиҳәара инхон Украина иҟаз немец ҳаблак аҷы. Аиьынцьтәылатә еибашьра Дуӡӡа аламҭалаз, лаб – Вольф Артур дызҭахыз чынуафык днеины маӡала иеиҳәазаап: Артур!Уҧшәма пҳәысгьы уаргьы шәыртцафратә ҟазаразы даара пату шәыкәуп! Уи ззымдыруа аҙәгьы дыҟаӡам!

– Иуҳәарц иуҭаху сзеилкаауам.

– Иаахтцәаны иуасҳәеит. Милатла унемецуп. Ужәла уҧсахроуп! Исҳәаз уазхәыц! Уақәшаҳаҭхозар, – хара имгакәа адырра сыҵ…

– О, уи ӡбоуп, сфыза бзиа! Жәытәнатә аахыс сабацәеи урҭ рабацәеи ирымаз амилаҭ ахьӡ схысхыр, дара анышә иахьамадоу иаргәаҟлар ахьалшо азы, смилатра сзыпсахуам! – иҳәеит.

Убри ашьҭахь СССР анемеццәа рыуа-ршәаҷь нмыжькәа Казахстанҟа рахыгаразы аҳәынтқарра ахада иҟаитцаз аускьҟа инақәыршәаны, уахык ала, аҽеилаҳәахагьы ҳамҭазакәа, еицынхоз зегьы машьынак ҳлақәыжьны ҳдәықәыргалеит. Шықәсык инымтцәаз амҩа ҳақәын. Раԥхьа шоуран, аҙы ҳаргәаҟуан, ҳапсылмыткуан. Амҩеи агәаҟреи ҳдыраапсон. Нас иҟалеит ахьҭа, атцаа, аԥша… Уажәы-уажәы инымҩахган, нышәк агәы аацәԥны иржуан абыргцәа, алабжьыш иарҩахьаз аҳәса, ирхароу ззымдыруаз ахәычқәа. Ҳахьнеизгьы «Афашистцәа ааит!» ҳәа ахаҳә-амҽыхә ҳгәыдыртцон уаҟа инхоз ауааԥсыра рычкәынцәеи рыҙгабцәеи. Саб «Аҷьатә ар» ҳәа изышьҭаз аҭып ахь дрышьҭит. Уи концлагерын, аусурақәа ирҽын. Зынгьы уа итаԥсуан. Уи наҟ иҟаз аконцлагер излеиԥшымыз акызатәык акәын: наҟ – афашистцәа иргахьаз атерриториақәа рҽы еиҽкааз аконцлагер иахылаԥшуан шатара ззымдыруаз анемец солдатцәа, араҟа – асовет немеццәа рзы еиҽкааз алагер – «Аҷьатә ар» – иахылаԥшуан рыцҳашьарак зламыз аҟаԥшьқәа.

Зны саб, ишықартцалац аипш, ашахта итцаз рзы ача аазгоз амашьына аматц иурц ашахта дтыргеит. Уи инапы ианын амашьына ача ақәхны, ашьҭатцартахь анагара. Ари аус анынаигҙалак ашьҭахь, аҳәымсаг аашьҭыхны акузов иԥссар акәын. Аха ача анақәихуа иацрышәшәаз ахәашақәа иҷьыба итатцаны итцәахуан, сани сареи даабарц ҳаннеиуаз иҳаитарц. Уи иаҳахьан ԥшьышықәса зхытцуаз сашьа хәычы «ача, аҵа ҳәа дтцәааруа. «Аҷьатә ар» рлагер иахылаԥшуаз ибеит саб ача ахәашақәа шеизигоз: «Ҳаи, уара, афашист! Сталин дуззаи иоума ахәаша еизго ахьымзг зурго!» ҳәа диқәкаан, аҟмчы ихиҟьо далагеит. Саб мызкы дҳамбаҙеит, ишҟагьы ҳнарышьҭзомызт… Дышьҭан…

Сара ари ажәабжь схы инаркны сшьапаҟынҙа сеиланарҩынтит. Иҟалап, ашьҭахь, атаацәара ала-

лара азҵаатәы аҳбараан уи ахәҭаагьы аланатҵазар. Сара исыздырамызт Гедвига имгьацыз лыхәраҟәа сызларыхәашаз. Ҳара ҳанеибага, сан дааит. Ҳара аѡбатәи аетаж ахь ухазгалоз гыруак имардуан атҵаҟа ҳаѡнан. Агыруа уи атҵаҟа ауада хәыч ҟатҵаны астудентцәа ѡнеитцон. Иҟаз анылба, сан ахәычҟәа реиҧш атҵәыуара далагеит. Сара сдәылтцны сцеит. Ахәылпаз санаа, даара сқьафгьы ҭан. Ибзиан крысфеит. Сани Гедвигеи жәытәнатә аахыс еибадыруазшәа еидтәалан, зны-зынлагьы лыхәда лнапы накәыршан дгәыдылкылон. Сара оумашәа избон зегьы. Заҟаѡы исарҳәодаз «Уаб дызшьыз рыпҳа дааугеит» ҳәа, аха уи еиҧшу ажәак лара илҳәаҳомызт. Нас ауп ианеилыскааз: Сан дуаѡ дузаарын! Сыпшәмеи сареи ѡыцьа ахшара ҳауит. Аҧкәын Валери ачаи аганахьала атҵара далгеит зны дынцьнырын, зны афабрика адиректорс дыҟан. Рыцҳарас иҟалаз – Аҧсны иҟаз Ацьынцьтәылатә еибашьра ашьҭахь, ахарцьқәа рацәаны иацуп ҳәа Аҧсны ачаи культура зынҳа иқәыргеит. Валери, зыкьѡыла ачаи знапы алакыз анхацәа реиҧш усурҭада дынхеит. Аҳҕаб Изида – джурналиступ, лыпшәма иакәзаргьы – Аҧсны атәылахьчара аминистр ихатыҧуаѡыс дыҟан, Аахытц-Уаҧстәыла игәып иман дцаны ауаҧсаа ихьчахьан. Уи иаҧыданы – ажәеинраалақәа иѡуан, ибзиан идыруан аурыс литература. Аибашьра ашьҭахь ари адгьыл аҿы иара ихы мыцхәны ибеит... Изида итлыжьуеит лхатәы газеҭ «Нужная», лыҳҕаб хәычы Ольга – джурналиступ, лан аус лыцылуеит.

Сан даарыхуан, аҭатын аус даҿын. Есышықәса тоннак-тоннак инарзынаҧшуа, усҟан ирҳәон еиҧш, атҵәаҧшь иаѡызаз аҭатын рыпхны, ирѡаны аҳәынҭқаррахь иалалгалон. Сара избон ҧшьѡык ауаа лнапы ҳшаныҧшылоз, ҧшьѡык ҳафатә-ҳажәтә, ҳаматәаҳѡытәа – зегьрыла иаҳҭахыз аҟатцара шыцәгьаз. Аха убри аамҭазы уи ахаан дмааҧсо, ахаан дымхоз

цьысшьон. Аколнхара илнатоз, – абасҟатәи ататын шалалгалозгьы, – зынза имачын. Акызатцәык аҽы деитцаҳархазомызт: Шьота, сара, Гәли, Радик – аколнхара илыднатцоз адгьыл ҳанталалак, шьыбжьаанза ирашәатәызар иаҳрашәон, итагалатәызар итаҳгалон. – Ҳаи, Анцәа ицьшьоуп, Ольга Андреи-иԥха ҳәа лырҽхәара ианалагалак, иахьа шаанза игыланы уаханза анышә итцхоз аԥхәыс, агәалаҟара лыманы даакәгылон. Зны-зынла аѡны иҟаз ҳауа ԥхәыс Тат Наҧкьебиа – зашьа атроцкист ҳәа дтадырхахьаз, – длыҳәон шьыбжьон ҳәа ҳанаааиуа азыҳәа абыста ҳзылурц, кәтык шьны иаҳзылзырц. Акрыфараан Гәли лхәы акәтыжь шаны ҳахѡык иҳалтон. Ҳара ҳгәыргьатцәа иҳадаҳкылон... Аха, ишысҳәаз еиԥш, ҳан анышә ахарагьы дахьзон, ҳааҙарагьы дахьзон. Ҳара ҳааҙара бжеиҳан анышә ахара иадҳәалазаарын. Сан артқәа зегьы рзы зны, – еиҳаракгьы асовет ныҳәақәа раан – хә-кьылак ашьақар ҳамтас илыртон, уи аныҟамыз илыртон бираҟ хәычык. Игылаз рнапы еинырҟьон.

Абас дышнеиуаз ақыта аиҳабыра рнапы ианыртцеит Стаханов ихьз иапсоу Ольга Андреи-иԥха Қәычбериа СССР зегьеидгылоутәи ақытанхамѡатә цәыргақәтцахт дрышьтырц. Ҽнак зны сара сахьынхоз астудентцәа рзеиԥшынхарта҂ә днеины кәтолтәи ҷкәынак исеиҳәеит «уан асасааирта «Абхазиа» аҽы дузыԥшуп» ҳәа. Сара оумашәа избеит, избанзар, сгәы излаҳәоз ала, сан шьта Москва дыҟазар акәын. Аха ус изыҟамлеит, – уи Москваҟа лышьтра еиҿызкаарц знапы ианыз араиком аусзуѡ амѡан имашьына абарбал ԥжәан аҳаирплан иахьымзеит. Уи инап ианыз аус ахьизеиҿымкааз азы лахь иоур ҳәа дшәаны, иара аеропорт ахь дцеит. Рыцҳарас иҟалаз, усҟан Москваҟа аҳаирпланқәа лассылассы иԥырзомызт...

Сара ахаан исхаштзом сыстудентра ашықәсқәа раан имѡаԥысуаз ахтысқәа. Урт зегьы иреиҳан ақырт-

уа тарауаа Берзенишвили Каухчишвили итрыжьуаз рнаукатә шәҟәқәа рҽы аԥсуа жәлар ртоурых, ржәытәрҽатә, рхылтцшьтрақәа атцәы рыхьшьны иахьырхысуаз. Арт ахтысқәа, – раԥхьа иргыланы аԥсуаа ртоурых еилазгоз аусумтақәа ртыжьра – еиҳа иҩәҩаны нап аркын Асовет Еидгылаҽы Сталин ихатаратә культ анаҽаԥырҽ ашьтахьгьы. Аԥсны аԥсуа жәлар ртоурых аилагара ршьапы иқәнаргылеит Аԥсны жәлар зегьы. Ршьапы иқәгылеит аԥсуа студентцәа, аԥсуа школқәа, аԥсуаа иаҳа иахьырацәаз аколлективқәа. Астудентцәа иҳаман анапынтақәа: иахьа – Очамчыра ицатәын, уатцәы – Тҟәарчал, нас – Гәдоута… Ажәлар ирабжьгалатәын аусура итымтцырц, ҳтоурых аҳәынтцәа ақәызтәоз ақыртқәа лахь рыртаанза. Исгәалашәоит усҟан Орцьоникизе ихьз зхыз амҩаду азеиԥшнхарта ашта унацәа узрыламкуа аҽәар идыртәит. Урт ирыцлеит араионқәа рҟынтә ииаз ажәлар. Харантәи шьапыла амҩа инықәлан, иааины еизаз иаарылагылеит шәагаала еиҟароума ззуҳәаша ҩыцьа апатриотцәа: А. М. Лабахәуеи А. Ф. Хонелиеи. Аштаҽы азәгьы дыҟазамшәа иаатынчрахеит.

– Ақыртуа тарауаа ашҳам ҳақәыртәоит. Шәгәы иаанамган уи закәу ҳзеилымкааузшәа. Агәра шәҳаргоит ҳара ҳхы ҳацәшәаны, ма ҳҟәардәқәа ҳахьчарц ҳгәы иштам! – иҳәеит иара, Архип Мирон-иԥа. Нас Аԥсны итытуаз акьыԥхь адаҟьақәа рҽы еишьтаргыланы ианыло иалагеит ақыртуа академикцәа русумтақәа цҟьашәҟьа, иқәызтцоз астатиақәа, «иахьеиҳау» аусурахь диаган А. Лабахәуа, А. Хонелиа матурала деитатәын.

196О шықәсазы Аҟәатәи аԥсуа школ-интернат аҽы ааҙаҩыс аусура салагеит. Сара зынҙагьы исыздыруамызт Аԥсны атцара аминисттра уахь сышдәықәнатцаз. Аха ари ашкол азы артцаҩцәа-ааҙаҩцәа алзыԥшаауаз, уаҟа директорс иартаз Леила Николаиипха Ачба лакәзаарын. Уи еиҽылкаауаз аколлектив шьақәгылан артцаҩратә-ааҙаратә баҩхатәра змоу

акадрқәа рыла. Урҭ иреиуан аҭоурыхдырыѡцәа В. Киут, И Цухникас, афизикцәа, аматематикцәа А. Ҧанцулаиа, К. Рецьебов, Х. Спирански, А. Симавниан, апсуа бызшәеи алитературеи рыртцаѡцәа А. Гыцпҳа, Е. Ҭарпҳа, агеографиа артцаѡы А. Картозиа, аитцбыратәи аклассқәа рыртцаѡцәа Е. Канхәа, Е. Адлеиба, Л. Делба, Ц. Папҧҳа… Оумашәа иубаша, уаҟа еимааҙахѡыс иҟаз Д. Кивелов иакәзаргьы, ахаан ажәа ҟьашьык атцаѡцәа рҽы иҳәаҙомызт. Акрыфарҭа аиҳабы – сара схәыцаахыс ѡызас исымаз Шьалуа Гетиа, – иреиҳау атцара далгахьан, ахәыцқәа бзиа ибон, рҭаѡык иеиҧш драцәажәон. Аурыс бызшәеи алитературеи длырцон аурыс классикатә литература бзиан издыруаз, ҧсабарала артцаѡратә баѡхатәра злаз, асахьатыхреи амузыкеи бзианы еилызкаауаз Леила Ачба – ашкол адиректор. Ари аматәар аҽы уи илымырдон аурыс литература егьырҭ артцаѡцәагьы: А. Старых, С. Ҭарпҳа, И. Аѡардан…

Сара аррахь сцеит аусура сшалагазтцәкьа, аха уантә саныхынҳә – абиблиотека аиҳабы иҭып сыртеит. Хәыцы-хәыцла сҟалеит аазаѡ-еиҳабыс, атцыхәтәаны – аиҳабыратә класс аҽы апсуа бызшәеи алитературеи рыртцаѡыс. Сара стцаѡцәа аҙәырѡы – ҧсаҭа шкәакәа Тарас Аѡзба, атцаѡцәа З. Бытәба, Д. Убириа, Р. Камкиа, С. Салуакваҙе, В. Ҷкадуа, Л. Барганцьиапҳа, Е. Барцыцпҳа уҳәа стцаѡцәа ахьракәыз адагьы, ѡызцәас исыпхьаҙон, рыгәра згон.

1965 шықәсазы иҭытцит рапхьатәи сышәкә хәыцы «Сылашара». Уи ианын аиѡызара, абзиабара иазкыз споезиатә рҽиамҭақәа. Араҟа ианын урҭ ашықәсқәа рзы Апсуа радио ала ахәыцқәа иддыртоз, ашәаны ирҳәз ажәеинраалақәа «Апсуа пионерцәа акомпозиторцәа К. Ченгелиеи В. Ҷкадуеи амузыка злырхыз аѡымҭақәа. Еицырдыруаз ашәа «Сылашара» – сышәкә хәыцы хьҙыс иастеит. Ашәкәы атытцра – ныхәа дуҙҙан сара сзы, гәырґьаран, апырразы ҳазшаз иситаз мтцәыжәѡан.

Уи ашьҭахь аԥсуа журналқәеи, агазеҭи рдаҟьақәа рҟны еиҳа лассы-лассы ирнылон сажәеинраалақәа. Аҭыжьырҭаҽы иҭытцит – «»Ашымҳа амҭан», «Ашлақәа рқәыԥшра», апрозатә ҩымҭақәа рышәҟәы «Иҭынчым амшқәа» уҳәа егьырҭгьы.

60-тәи ашықәсқәа рзы аԥсуа жәлар рзинқәа рырҭбааразы имҩаԥыргоз аизарақәа, хыԥхьазара рацәала атәыла анапхгарахь ҳҭарауаа, ҳашәҟәыҩцәа уҳәа ирыҩуаз ашәҟәқәа ирыхәаԥшны, апартиеи аиҳабыреи ирыдыркылеит Аԥсны аекономикеи акультуреи рышьҭыхра иазкыз ақәҭара. Итҵауланы уахәаԥшуазар, уи ақәҭара уеизгьы-уеизгьы Аԥсны аекономикеи акультуреи рус азышьҭыхҙомызт, аха иалшазгьы маҷзамызт. Убасҟан маҷк идырҭбааит анхамҩа аиԥш амассатә информациа ахархәагақәа – агазеҭқәа, арадио, иара убас ажурналқәа, агазеҭ «Аԥсны ҟаԥшь» уҳәа рылшарақәа. Иҟалап уахь сара снаԥхьара машәыршақә иҟамзаргьы: ашкол санҭаз инаркны изыҩуан астатиақәа, аредакциахь инасышьҭуан ақыҭа анхамҩатәи акультуратәи бзазара иазкыз аинформациақәа. Санстудентыз агазеҭ аҟнытә адҵақәа сырҭон алитературеи, аҟазареи, аҵара-ааҙареи уҳәа ирызкыз астатиақәа рыҩразы. Сара ишсылшоз ала снапы ианырҵоз насыҕон. Агазеҭ «Аԥсны ҟаԥшь» 10.000-тәи аномер иадҳәаланы, аиҳабыратә ҳамҭақәа зырҭоз уи аусзуҩцәа реиԥш, саргьы, 1966 ш. исанашьан Аԥсны АССР иреиҳаҙоу асовет Апрезидиум Аҳаҭыртә грамота. Сара агазеҭ ахь снагара рыбзоуран уи аредактор, ажурналист ду Н. Б. Киути агазеҭ аҭакзыԥхықәу амаҙаныҟәгаҩ, аҭоурыхдырҩы, апоет, ажурналист Б. М. Ҭыжәбеи. Раԥхьа аҭакзыԥхықәу амаҙаныҟәгаҩ ихаҭыпуаҩы иштат сыман, нас, Б. Ҭыжәба КПСС Ацентр Комитет аҟны иҟоу иреиҳаҙоу апартшколахь данца, иҭып ахь сара сиаргеит. Амаҙаныҟәгарҭа – аредакциаҽы иҟаз аҟәшақәа зегьы иреиҳан, насгьы аредактор хада инапхгарала акәын аус шауаз. Аҟәшақәа быжьба – аредактор ихаҭыпуаа рхылаԥшуан. Сара лассы

еилыскааит сзанаатҭ. Ари аредакциаҽы аус руан еицырдыруа аҧсуа поетцәеи ашәҟәыѽцәеи, иаагозар, Шь. Аҧьынҧьал, Шь. Ҷкадуа, М. Лашәриа, Т. Аҧьба, Р. Ҟапба, Шь. Камкиа, С. Ҭаркьыл… Араҟа аус рухьеит аҧсуа сахьаркыратә литература агәҭаны игылаз 3. Дарсалиа, Ҷ. Ҷьонуа, А. Ҷьонуа уҳәа аҳәырѽы. Ажәакала, ҳара ҳарҽиаратә усзуѽцәа раҧхьа аҳы «Иахьҳаархуаз» агазеҭ «Аҧсны ҟаҧшь» аредакциаҽы акәын. Абраҟа аус зуан аа-шыкәса инарыцны. Усҟантәи агазеҭкәеи иахьатәи агазеҭкәеи – агеи ашьхеи реиҧш еицәыхароуп. Усҟантәи агазеҭкәа «аҧшьбатәи амч» ҳәа ирышьҭан. Иаҧсоу иахәҭоу ала ихцәажәон, ажәлар ирыцәҕьычуаз, аиакәым рзыҟазтцоз рыхәтаа иакәнаршәон. Агазеҭ иацәшәон агәнаҳа змаз зегьы. «Аҧсны ҟаҧшь» еиднакылон 42-ѽык. Уаҟа аус зуаз аамҭак рызпҭцәаны иҟаҳамызт. Еизарак Москва ма Қарҭ иҟазар, Америкеи ССР-и рнапхгаѽцәа еиҧыларан иҟазар – усҟан акьыпхьыѽцәеи аиҭагаѽцәеи ачаҧшьацәа ажәахә ма атәылакәа рхадацәа реиҧылара иазкыз аматериалкәа ирзыпшны адырѽаҽенынҳа атәара анрыкәшәоз рацәан. Убас шакәызгьы агазеҭ мчыбжьык ахь хәынтә иҭытцуан. Бжеиҳан уи адаҟьакәа рхыпхьаҳара (еиҳаракгьы Хрушьчови Брежневи рхаан) 4 инаркны 12 рҟынҳа инаҳон. Аформат акәзаргьы – иахьатәи аҧсуа газеҭкәа рформат аасҭа ѽынтә рыла еиҳан. «Аҧсны ҟаҧшь» иалшон ишьҭнахыр аҧсҭазааратҽы иҟоу азтцааракәа зегьы, акызатцәык ада: ицәыругар ҟалаҳомызт аҧсуа қыртуатә еизыҟазаашьа иадҳәалаз агәынамҳаракәа, аиҽагыларакәа ртәы зҳәоз азтцааракәа. Аҧсуеи қыртуеи атема аномер зегьы аутозаргьы аҳәгьы дуҽагылаҳомызт. Ҳәарада, ҷьараҷьара аҧсуа коллективкәа рҽы аиҧш, араҟагьы иҟан аҧсуа зда дхәарҭам ахәыҵхәыҵра, аитцашьыцра, акариеразы ақәпара, аха зегьы ирзеиҧшу аус аан еидгылон. Уи атцыхәала араҟа аус зуаз аибашьра ду аветеран А. Хәатланҳиа иҳәалон: «Алакәа дара-дара еибафоит, аха абга рылоуҭар – иҟәыбаса иқәыртцоит» ҳәа.

1975 ш., сара апартиа Аԥснытәи обком ақәтцарала КПСС Ацентр Комитет аҟны иҟоу Иреиҳаҙоу апартиатә школ ахьсышьтын. Уи аредактор игәы иамыхәаҙеит: иара ԥсшьаратаны данықаз иақәыршәан сахьцаз азы. – Иҟазтцода уажәшьта ҳгазет? – азтцаара цәыригеит уи. Аха сара сцахьан. Апартиатә школ ауаҩы инатә шырацәоу уахь иҭамлац издырҙом. Зорин иеиԥш иҟаз ажурналистцәа, Кретов иеиԥш иҟаз аҭоурыхҭцаацәа, Абалкин иеиԥш иҟаз аекономистцә, Наумова леиԥш иҟаз афилософцәа (Урыстәылан раԥхьаҙатәи аԥхәыс-анаукақәа рдоктор), ашәҟәыҩҩ, Ленин ипремиа алауреат Бондарев иеиԥш иҟаз ашәҟәыҩҩцәа, алитературадырыҩцәа имҩаԥыргоз алекциақәа, апрактикатә зыҟатцарақәа атцара зтцоз зегьы рзы иинтересын, ашкол иамаз абиблиотека абеиара атәы ҳҳәозар, – уи адунеи абиблиотекақәа рахьтә аҩбатәи аҭыԥ ааннакылон…

Ашкол саналга, изыхҟьазаалакгьы, усурҭада сынхеит. Аҭыхәтәаны ашәҟәтыжьырҭа адиректор ихаҭыԥуаҩыс снарԥхьеит, аха мызқәак рышьтахь сиаргеит апартиа Аԥснытәи аобком агитациеи апропагандеи рыҟәша аинструкторс. Сара снапы ианын агазеткәа, ажурналқәа, арадио, ателедырратара, акультура асистема иатцанакуаз уҳәа зегьы аус рыцура, рыцхраара. Уахь, – аобком ахь сара снанагеит аԥсуа жәлар рзинқәа рзы иаартны имҩаԥыргоз ақәгыларақәа рышьтахь. Аԥсны апартиатә напхгара инапы ианырцеит Борис Адлеиба – ууанҙа Очамчыреи Тҟәарчали ррайонқәа ирхагылаз, аҭыхәтәаны – Аԥсны Аминистрцәа рсовет ахантәаҩы актәи ихаҭыԥуаҩыс иҟаз. Ашьтахь, излеилыскааз ала, Қырҭтәыла анапхгара зынҙаскгьы ирҭахҙамызт Б. Адлеиба Аԥсны апартиа ахадас иҟатцара, аха КПСС Ацентр Комитет амаҙаныкәгаҩ И. В. Капитонов аԥсуа жәлар рполитикатә зинқәа рзы имҩаԥыргоз аизараҿы иибазиаҳаз данрызхәыц, иара Адлеиба ихата даниҿцәжәоз иоуз агәаанагара Л. И. Брежнев илымҳа ақынҙа инеигеит. Қырҭтәыла ахада Шеварднадзе Аҟәатәи аштаҿ

еизаз ажәлар рхыԥхьаҙара ицәа дҭанарҙыҙеит, ахьаа изцәырнагеит. Убасҟан ауп иара ианиҳәаз ахаан игәы иҭеимкыцыз ажәакәа: «Пату зқәу апсуаа! Ажәа шәыстоит Қырҭтәыла алтцра азтцаатәы ада егьырахь иаакәшәыргыло азтцаарақәа зегьы шысыҙбауа!..» Аха ажәлар атрышә иасны дықәырцеит. Аамҭа цон. Сара иаҳа-иаҳа деилыскааyа салагеит апартиа ахада. Шьоукы-шьоукы аинтеллигенциа, ауаажәларратә усзуѡцәа уҳәа рхаҭарнакцәа уи дпатриотҙам ҳәа ирҳәоз ажәакәа изаҟаразаалак цабыргык рылаҙамызт. Уи ачҳара ду иман. Спатриотуп ҳәа иҳәаҙомызт, аха шьаҷас иҟаитцақәоз зегьы ирҳәон: уи дпатриотын, ижәлар дрыцын. Урҭ раԥхьа дгылан, дымшәакәа-дмырҳакәа, иматцурагьы гәхьаас имкыкәа, Лыхнытәи ааԥхьара зегьраԥхьа иара инапы атцеиѡит, 1989 шықәса март 18 рзы. Нас, цқьа дызгәампхаз шьоукы ирҳәон: «Зегь ако уп дшамырхуаз идыруан» ҳәа аха иҟаз иҭагылазаашьа иазхәыцуаз ибзиан еилыркаауан: ареспублика анапхгаѡы инапы зтцаѡыз Ааԥхьара – ҳтәыла аусҳәарҭа хадаҷы иҭырымтцаар ада ԥсыхәа шыҟамыз. Уи иаргьы еиликаауан. Ари амѡа хатцаратә мѡан. Иара иҟынҙа ас уаѡы изымгәаҷьыцызт.

1987 шықәсазы сара сшьақәдыргәгәеит Аԥснытәи аҳәынҭқарратә шәҟәтыжьырҭа адиректорс. Усҟан сара иҭсыжьхьан жәаба рҟынҙа ажәеинраала реизгақәа, апрозатә рҽиамҭақәа – ажәабжьқәа, аповестқәа, аромаңқәа уҳәа ашәҟәқәа, урысшәала, қырҭшәала, украин бызшәала, азербаџьан бызшәала еиҭаган хаз шәҟәны ма алитературатә журналқәа ирнылахьан сара сажәеинраалақәа. Хырҳехәаразар ҳәа сшәоит, аха сара сызлаз аколлектив иҳалшеит аҭыжьырҭаҽы аҭагылазаашьа аиҧхәара – имаҷзаргьы ауалафахәы ашьҭыхра, атираж ду змаз ашәҟәқәа иҳарҭоз афеидала ес-хымз апаратә ҳамҭақәа (апремиақәа) рыҟатцара, агонорар ацтцара. Сара сеигәырҧон Д. Гәлиа, Б. Шьынқәба, И. Ҭарба, А. Гогәуа уҳәа томла рышәҟәқәа рҭытцра, усҟан

атомқәа рҭыжьра азинқәа шыҭшәазгьы. Лымкаала хҭыс дуӡӡан қарҭаа зхылаԥшуаз, аха бжеиҳан урҭ гәхьаас имкӡакәа итҳажьуаз Шь. Инал-Ипа, Гь. Зиӡариа, Гь. Шамба, Гь. Амҷба уҳәа ҳҭоурыхдырҵцәа дуӡӡақәа рышәкәқәа рҭытцра. Рхаҭабзиара еиҧьаҳтәит артцага шәыкәқәа.

Аҭыжьырҭа санахагылаз сара аус зуан (амалаҳәа) аԥсуа теледырраҭара аполитикатә хҳәааҟатцаҵыс. Уи азыӡырҵцәа ргәы иахәан ирыдыркылон. Аԥышәа снаҭеит апартиа Аԥснытәи абком аҿы аусура. Усҟан, СССР-и США-еи р-идиологиатә еиҿыгылара иаҳа-иаҳа ианыҧәҩәахоз ҳҭәыла адәныкатәии аҵнытцкатәии аҭагылазаашьа аԥсышәала азыӡырҵцәа рызнагара ахәҭоуп ҳәа иԥхьаӡаны, Б. В. Адлеиба снапы ианитцеит ақәгыларақәа рыҟатцара. Ашьҭахь ари аус дадгылеит Аԥсны раԥхьатәи ахада В. Г. Арӡынба.

Аха иалагеит Аԥсны Аџьынцьтәылатә еибашьра. СССР анапхгарахь инеиз Америка амҭахырхәаҵцәа реилымгара иахкьаны, атәыла дуӡӡа еилаҳаит. Уи рхы иархәаны, Қырҭтәыла анапхгаҵцәа ирыӡбит втономиак аҳасабала 1931 шықәсазы Сталин ириҭахьаз, аха инагӡаны рҳәатәы иахамытцгылаз Аԥсны мчыла ирымпытцархаларц. Ари еибашьран. Ажәлар ацгылеит Аԥсны Иреиҳаӡоу Асовет ахантәаҵы В. Арӡынба иҟаитцаз ааԥхьара. Хәычгьы-дугьы аиха-аигәышә, алаба-абџьар шьҭыхны аҕа иҿагылеит. Ашьха ихытцны иааит Нхытц-Кавказтәи ҳашьцәа, Урыстәыла ақалақьқәа рҟынтә – ҳара ҳаилызкаауаз аурыс милаҭ рхаҭарнакцәа, Ҭыркәтәылантә иҳхытцыз ҳашьцәа… Ибылуан ақытақәа, аиланхарҭақәа, иҭахон ауқәынцәа, аҳгабцәа… Аха Анцәа ду ихазы иишаз Аԥсны аҕа иимҭеит. Аиааира ашьҭахь ашәкәтыжьырҭа ақалақь иалган иҟаз аполиграфиа ахыбрахь ииаргеит. Аусуцәа есымша аусурахь изааӡомызт аибашьра иахкьаны ҩныда-гәарада иахьынхаз азы: аҳәы ауадақәа дрышьҭан, аҳәы – аибашьра иԥыхааса иқәнатцаз иуадақәа рышьақәыргылара даҿын. Урҭ агәаҟра иҭагылан – аҳәырҵы – рыхшара аи-

башьра иалаҙит, аҙәырԥы – рашьа, раҳәшьа, рыԥшәма дагеит, аха иҟан зегь еидызкылоз акы – аԥсуа жәлар иргаз Аиааира.

Аҭыжьырҭа наганы аполиграфиатә комбинат иадыртцеит. Иҟан уи афункциаҟәа аԥсуа бызшәа аҿиара аҳәынҭқарратә фонд иазҭарц зҭахызгьы. Уи баны аусуцәа русура карыжьуа иалагеит. Аибашьра ҟалаанҙа иҟаз 42-ԥык рахьынтә 11-ԥык роуп инхаз. Аҭыжьырҭа аркрахьы инеиуан. Ари заҳаз Москватәи ҳџьыԥьуаԥ А. З. Анқәаб – ашьҭахь Аԥсны ахадас иҟалаз, – акомпозитор В. Царгәыш иҿала исзааицҳаит аҭыжьырҭа аҳмаркырц, есымза аԥаратә цхыраара (Аԥсны иҟаз абжьаратә уалафахәы инахыҳәҳәо) ишыҟаитцо азы. Убри инаркны иааиԥмырҟьаҙакәа Москвантә аԥара ҳзааишьҭуан. Ашьҭахь уи иацлеит акомбинат аиҳабы Р. Џь. Аргәын иҳаиҭаз ацхыраарагьы. Ус иҟан ҳҭыжьырҭа Аԥсны Аминистрцәа реилазаара ақәтцарала аҳәынҭқарра ахарԥьахь ииасаанҙа.

Сара инеиԥынкыланы 18 шықәса аус зуит ари аҭыжьырҭаҿы. Ашьҭахь, изыхҟьазаалакгьы, арзаҳал ԥны аусура шьҭасҭеит. Адырԥаҿены Аԥсны ашәҟәыԥԥцәа реидгыла анапхгаԥы, абаԥхатәра ду змоу апоеташәҟәыԥԥ Н. Кәытдниа снеиԥхьеит ашәҟәыԥԥцәа реидгылахь – исыдитцеит алитфонд напхгара аҭара. Сара схәыцын, сақәшаҳаҭхеит, – аиашазы, арҿиаразы араҟа еиҳа аамҭа сыман, ашәҟәыԥԥцәа рзы бзиарак сзыҟатцар здыруада ҳәагьы сгәы иҭаскит. Изызҙарызеи, исыԥәманшәалахазгьы ҟалеит: ашәҟәԥԥцәа есышықәса ироуаз аматериалтә цхыраара ԥынтә рыла иазҳаит, Пицунда иҟоу ашәҟәыԥԥцәа рырҿиаратә ԥнахьы ԥсшьареи усуреи рзы ицоз рхыԥхьаҙарагьы хә-ԥык рыцлеит. Москва иҟоу Ашәҟәыԥԥцәа жәларбжьаратәи реиҿкаареи уи алитфонди аиԥызаратә еимадарақәа рахь инарԥхьеит аԥсуа шәҟәыԥԥцәа рлитфондгьы. Иҳарҭеит аматериалтә цхыраара.

Ҳара ҳашәҟәыѡцәа реидгылагьы ақалақь агәахьынтә уи ахахьы аибашьра ҟалаанӡа апионерцәа ашколхәыҷқәа рыѡны ахыбрахь ииаган. Ахыбраҽы аибашьраан ақыртуа баталион тәан, иҧыххааса иқәтцан зегьы. Аѡны адәахьала уахәаҧшуазар – ахан ду иаҟаран, 30-тәи ашықәсқәа раан Аҧсны аѡнытҷкатәи аусқәа рминистр Гагәуа ихазы иргылаз ѡнын, атцаҟа азалқәа аман. Уаҟа идырҳәацәозаарын зыгәра гамыз аҧсуа «троцкистцәа».т Уажәы абна ахытцәан игылан, ақәа кылсуан, бжаҧьара ашәқәагьы аҽамызт. Аха аиҳабыра зегь ирҳәоз ак акәын: «атып бзиоуп!» Егьырахь, – аӡәгьы агәхьаа икӡамызт. Ашьтахь уахь ауаѡы-днеиртә иҟалазар, А. З. Анқәаб ибзоурала ауп ишыҟалаз – аѡны ахыбра, уадақәак аремонт рзура, атехникатә мыругақәа рыла реиқәыршәара уҳәа уи ихы иадитцан, инаигӡеит.

Шықәсқәак рышьтахь имѡаҧысит аидгыла ахантәаѡы ҽыц иалхра иазкыз аизара ду. Уаҟа сара хантәаѡыс салырхит. Гәыкала иуҳәозар, уахь анеира стахӡамызт: сышықәсқәа сықәыҕәгәон, иҟатцатәыз даара ирацәан, ашәҟәыѡцәа ргәалақәа зегьы ахантәаѡы иаҳар акәын… Ѡынтә сгылан аизара саҳәеит скандидатура анырхырц, аха ахантәаѡы иҧсахра аамта анааилак, насгьы уи дызгәамҧхо ыҟазар, – уара иуҳәо аӡәгьы дазхәыцӡом. Шықәсык исычҳаит. Иҟастцаз акызатцәык ауп: сахагылан аҽар рзы асеминар амѡаҧгара, аиубилеиқәеи апоезиа ахәылпазқәеи реиҽкаара, алитература апроблемақәа ирызкны Урыстәылеи Аҧсни рышәҟәыѡцәа реиҧылара… Иаарыцқьан шықәсык ашьтахь схала сусура шьтастцеит. Иахьа аѡны сыҟоуп, сыѡуеит. Уааи рҳәазар, снеиуеит.

Абри ашәҟәы ианылеит апоезиаҽы сара иапыстцахьоу аѡымтақәа ргьырак. Даҽа томқәак сызтыжьуазар, – уаҟа искьыҧхьыр стахуп сажәеинраала ҽыцқәеи споемақәеи зҽыгҳара оумак идуқәам ѡ-романки, еиҳа еиҕьысшьо повестқәаки, ажәабжьқәаки.

Терент Ҷаниа

АԥСНАЗЫ АШӘА

Амра ҽыц гылеит иахьа Аԥсынтәылан,
Уи ашәахәала иҩычоуп иара.
Ҳашәаҟәа ҽыцуп, ҳҽыцуп зегьрыла,
Амҩа ҽыц иҟәлеит иахьа Аԥсынра.

Анасыԥ умаз, анасыԥ умаз,
Ужәҩан иатҵәара иаҟәырхыз ашәшьы!
Удгьыл хазынаҿ ужәлар аԥшәымаз,
Иҟәыҩуаз аԥсуа фырхацәа рыбжьы!

Амца мацәысуа ҳашҭа иантәала,
Нхытцы аахытцы ҩагылан иԥшьеит.
Ашәҭыц иаҩызаз арԥарцәа ршьала,
Ашәҭыц иаҩызаз ҳаԥсадгьыл рыхьчеит.

Анасыԥ умаз, анасыԥ умаз,
Ужәҩан иатҵәара иаҟәырхыз ашәшьы!
Удгьыл хазынаҿ ужәлар аԥшәымаз,
Иҟәыҩуаз аԥсуа фырхацәа рыбжьы.

Ахәрақәа рнаҳҳып ҳтәыла ианылаз,
Амҩақәа шьҭаҳҵап иҙыз, иԥҽыз.
Аԥсуа бираҟаҿ аԥсуа напыраз,
Амра иагәытцак наҙаҙа ианыз!

Анасыԥ умаз, анасыԥ умаз,
Ужәҩан иатҵәара иаҟәырхыз ашәшьы!
Удгьыл хазынаҿ ужәлар аԥшәымаз,
Иҟәыҩуаз аԥсуа фырхацәа рыбжьы!

Иуль, 1994

АЖӘЕИНРААЛА

Ажәеинраала ԥшҙазароуп,
Ҳарԥьла нас иқәтԥазароуп.
Гәыла уи аԥтԥазароуп,
Уи убжьы ахазароуп.

Ажәеинраала - шьхазароуп,
Ахрагь зны иаҷазароуп.
Бзантԥ инымтԥәо мҩазароуп,
Аха уи мариазароуп.

Ажәеинраала - ԥхазароуп,
Ҩ-гәык ирыбжьазароуп,
Уи хәыц-хәыц иҟәшәазароуп,
Ҳчараҷ уи ашәазароуп.

Ажәеинраала - ԥсҭазаароуп,-
Уи сагәыцә-садазароуп.
Ажәеинраала ҟазароуп,-
Сара сзын имазароуп.

Ажәеинраала хаазароуп,
Аха зны иашазароуп.
Иаҭаххар – ихҷазароуп, –
Аԥа имҩа ԥтԥәазароуп.

Ажәеинрала ԥшьазароуп,
Апсынтәыла ишазароуп.
Ацыԥхьқәа лашазароуп, –
Зегьы иаҳхьыршазароуп.

04.09.2011

АԥСЫШӘАЛА

Аԥсышәала дсацәажәон,
Сара сан.
Даҽеакала дсацәажәар, –
Са сыԥсуан.
Аԥсышәала дгәыргьалон,
Диир аԥа.
Лашәа ссир иагәылыѡуан
Ахапа.
Аԥсышәала дицкәашон,
Зчара руаз.
Ацәгьараҷ иртцәыуаган,
Лара луаз.
Аԥсышәала драцәажәон,
Зны атцар,
Атцла, амра, анасыԥ,
Аҳәынҭқар.
Аԥсышәала дрытцаҟьон,
Згәы хәашьыз.
Амреи амзеи рытцаҟа,
Ашәҭқәа зшьыз.
Уи даҷын аԥышәара,
Ллахьынтца.
0, ҳазшаз, аԥстазаара
Дахьыгза!
Аԥсышәала дсацәажәон
Сара сан.
Даҽеакала дсацәажәар, –
Са сыԥсуан.

ИҬАХАЗ АИБАШЬѠЫ ИШӘҠӘЫ

Аибашьѡы иқәшәеит ахы,
Арԥыс агәаҟра даҷын.

Итцегь дыкәпарц итԥахын,
Шьала ишәыз адәаҽы.

Аха дахьказшәыз иара,
Бгьыцкәак икәаҽ итԥан…
Иаҽын иԥсадгьыл ақьра, –
Алаҳәа ƙыруа иахан.

Иқьышәқәа иргәылтцуан ашәак,
Иихәахьоу ашәа иацкыз.
Абгьыц изанын ажәақәак,
Ажәақәа, иан илызкыз:

«Сбыкәыхшоуп, исҳәои сара, –
Иƙоу бхалагь иббоит.
Аибашьра цоит Апсынра, –
Сара сыԥсадгьыл сыхьчоит.

Аѡрагь, агәаƙрагь брыхьзом,
Бгәатца абылуан мцак…
Сан, ибԥахымызт сахьцоз,
Сан, ибузомызт сымцар!»

Кәтол, 29.09.2010

АПҬШЗА МАРИА…

Апҭшза Мариа,
Ацқьа Мариа,
Исыхьыз сыздырам,
Са сакәзам – сара.
Апҭшза Мариа,
Ацқьа Мариа,
Бсахьа блахкыга сашьҭуам цьара.
Сбыхәапҭшуа сгылоуп,
Пҳыз ссирк сагәылоуп,

Бара – анацәа реиҳа Бануп.
Быблақәа рылоуп,
Быблақәа рылоуп,
Ба бышҟа, ба бышҟа амҩа сшану.
Ахьҭа бакызар –
Сбыкәыршаз, схызоуп,
Салаз сшәахәацны наӡаӡа быхцәы!
Ашьхаҷ иҳахәо
Дацқәак тҷаахызар,
Рыԥшаара илшом са сыда ҽаӡәы.
Стҷәыуоит лабжышла,
Сбаҳча сынҭалан,
Сылабжыш аҟәшәоит срыцхҳашьо тҷыск.
Бзиабаразаап
Уи иахьӡу ҳа ҳтәала,
Ибҳәаруеи шәа шәтәала иамоузеи хьӡыс?!
Ацқьа Мариа,
Схы еилагама,
Сбыҳәоит исанажь са сгаӡара?!
Ажәҩан ду аԥхьа
Гәнаҳак ҟастҷама,
Бзиабарала сбылуазар сара?
Сбышьҭоуп, Мариа,
Ацқьа, ақьиа,
Сбышьҭоуп са сыдгьыл снықәлазар сиин.
Сбышьҭоуп наӡаӡа,
Ба была сыблааиҵа
Исымышәх шәҭахызар шәынтә уи азин.
Гәнаҳаз, игәнаҳаз, –
Анасыԥ, сашьҭан
Схәарҭам ба быда! Заҟантә исҳәари?
Наӡаӡа сшәахәацны,
Старшәыз ба башҭа,
Аԥшӡа Мариа,
Ацқьа Мариа!

02.01.2011

УАРА УАШӘА...

Ражден Гәымба ихьзынҩылоуп

Уашәа ссируп, уи мырхәагоуп,
Уашәа сханагалоит ахра.
Ахәра знылаз иеиқәырхагоуп,
Аҧсҭазаара аилаҳагоуп,
Ашәа иамазароуп аҳра!

Уашәа ҟәандоуп, игәыҵгагоуп,
Уи ансыцу сыҟам схала.
Уи хәырбҕыцуп, хьаа ртәагоуп,
Уи насыҧуп, ҵаца багоуп, -
Ҳаидҽаҳәалоуп шахак ала.

Уи аҧхәызба лацәажәагоуп,
Алакҩакра грас ианлымоу.
Иара ииҵаху ажәакоуп,
Ларгьы иалылхуа ашәакоуп,
О, аҧсҭазаара хазыноуп!

Еибашьыгоуп, аҕа ишьыгоуп,
Аҧсынтәыла алашараз.
Гәнаҳа зқәым ахацәа ршыкьоуп,
Ахақәиҵрахь анаҧшыгоуп,
Ак иалымшац алнаршароуп!

Уашәа ссируп, уашәа ҟәандоуп,
Зны имазоуп, ҽазны иаргамоуп.
Уи аҵыс иаҳәоит иҳамдо,
Уи аҧсадгьылаз иҳамҵоуп,
Бзиабароуп гьамас иамоу.

Уи насыҧуп, иаамысташәоуп,
Ан илашәоуп уи агараҽ.

Абџьар зку ахацәа ирашәоуп,
Ҳара ҳдацоуп, ҳара ҳпашәоуп,
Еиҧу иарбан аҧсабараҿ!?

20.05.2011

ДАРБАН ИҚӘЫМЛАЦ АҦСНЫ!?

Дарбан иқәымлац Аҧсны,
Згәы разугьы, згәы разымгьы!?
Дыҟан иқәлоз имзаны,
Ураузынгьы, сара сзынгьы.

Даҽеаҵә дықәлон дмаҵаны,
Ашәҭ икызшәа датцан аҳәа.
Аха иаҳәа знымзар-зны,
Уи изҭымгеит аҕьараҳәа.

Ҳныха дашьҭалон иара,
Ҳхихырц далагон ашәала...
Ахьмызҕ атцкысгьы аҧсра,
Аҧсуа хатца даманшәалан.

Иқәлон аџьныш, адаугьы,
Уаѳ дызмыхәоз агәылшьапгьы.
Аха дихәомызт аҵәгьы –
Аҧсуа уа ихьчон ишьамдгьыл.

Дарбан иқәымлац Аҧсны,–
Аҵә – амалаз, аҵә – ашьалаз?!
Аха иқәицон дласны, –
Аҧсуа дныҟәон иҟазшьала.

Иахьагьы иара дзатцәым,–
Иҟоуп ихәра иақәшәо ашәа!

Шәынтә дыршьхьазаргьы уаҵәы,
Деиҭагылоит, дҵаа хьшәашәам.

27.07.2011

АРЫЖӘТӘ БЗИА

– Умҩахытҵ, иауазар, сгәыла, –
Шьҭа уабацои, хәылпҵазуп!
Агәылагьы гәыла-ԥсыла,
Дымҩахытҵит, шьҭа дсасуп.

Еибамбацшәа урҭ уажәада,
Рнапқәа рԥаԥан еикәдыршеит.
Ашҭаҽ аҵла иалшәан ԥшада,
Бгьыцк ашьацраҽ икәашеит.

Аԥшәмаԥҳәысгьы цәгьа деинаалоуп,
Блала дхылхуеит днызҽаԥшыз…
Иахныҳәароуп рашҭа иҭало,
Ажьаҷь уатка, илыршыз.

– Амца иацытҟьоит, иссируп, –
Лхаҵа имданы «дҳәацәоит».
– Ҩынтәыршыроуп, маҷк ужәыроуп,
Уи атыс ахы хнаҵәоит!

Мцак акызшәа ҩынахьхь аԥьра, –
Изжәыз ибла кәаратҵоит.
Иаҽуп суатка акакаԥьра,
Афырԥьан иҭыпа ицоит! –

Дызлаз ԥхыӡу, лабҽабазу,
Иҽашәама, мшәан, ахәыц?!
Луатка бзиазу, ицәгьазу,
Уи ушьҭа шәара шәазхәыц!

22.09.2011

САҲ

Снеиуеит дахьышьҭоу ашьшьыҳәа, –
Саҳ, дсырҷыхар сҭахым.
Ажәҩан лашоуп сара сзыҳәа, –
Пҭакгьы аҩада ихым.

Иматәа ԥхоума, ицқьоума, –
Сараапсом иматц аура!
Гәхьаак изцәыртцыр ҟалома, –
Ихьша сагароуп сара.

Ашәагьы цәырган ашьшьыҳәа,
Саҳ игәаԥхап ҳәа исҳәоит.
Амра, уи ашьыжь иҷыхаз,
Ацыԥхьқәа ҙушәа сахәоит.

Аҳцәа зегь дреиԥшым, дырхыҳәҳәоит,
Дсаҳуп, гәышԥыла дсыхьчоит.
Зны снахыԥаргьы ииҳәо, –
Ашьҭахь дыспеиԥшны дыччоит.

Иашҭаҷ са сԥарԥалыкьуп,
Дсаҳзар, – иматцгьы зуеит.
Аха макьана дмаалықьуп, –
Смаҭа - саҳ дсыртцысуеит.

05.11.2011

УАРА ИУХЬЧАЗ АПСНЫ...

Аԥсны Афырхаҵа
Леонид Арҙынба изкуп

Ахәра узыхәышәтәуам лабжышла,
Ахәра уоузар Апсназы!

Сара сықәла, сара сышла,
Улахь маҷк еиқәын иацы.
Аибашьра дыдран, мацәысран,
Шҳамын, азатцәра иатәын.
Иазкын ан хлаҳәада лысра,
Аԥсуа ишә аркра иазкын.
Аха имҩа пҵәан иқәылоз,
Агәра игазаргь иабԥьар зны..
Арԥарцәа аԥсра иаԥылон,
Рыԥсы нақәцаны Аԥсны.
Урҵ цәашьын, цәашьын ахацәа,
Уара ублаҷ изҵытуан,
Ачкәын, аҵгаб, ахьыртцәатцәа,
Ицәеит шуҳәо, ҷыц иакуан.
Урҵ убоит… Утәом, угылом,
Мцак еиқәуп уара угәаҟны…
Ихьчатәхозар уара утәыла –
Ҷыц удәықәлоит уабԥьар кны.
Аха ҵаха урҵом, сгәыраз,
Дызхашҵыз зынҳаск Анцәа.
Урҵ ддырхәуеит аҵшәараҷ ирбаз,
Ма дадырҟьашьуеит ҳәынтцәак.
Аԥсуа ихатцара сырԥьома,
Аха, сгәы лакҩакуеит зны?..
Ԥьым, иуҳәаруеи, шьҭа ихьчоума,
Уара иухьчаз Аԥсны?!.

08.11.2011

ДЫҚӘТЦУАН…

Дықәтцуан ақыҵа
Иамаз хадас,
Ажәларгьы гәырґьон, иныҳәон.
Изхырхәон, дышьҭырхуан,

Уи амш дзырбаз,
Игәырҧьон итҵәыуо аҳәҳәыҳәа.

Игәырҧьон атысгьы,
Аӡиас, амшын,
Аштаҷ ашәҭ уҳәарыма.
Дықәҵуан, урҭ ауаа
Уи иазыԥшын –
Дықәҵуан ԥызас ирымаз.

Ҭлакаҷ ардәынак
Зҷыз шәаҳәаран, –
Ҳқәатаҷ аҳра ду аман.
Уажә атаматҷәҟьагь
Иаман ҷеа-ԥшрак,
Уимоу, иаман ҷеа-гьамак.

Игәырҧьон, ихысуан,
Инеиуан жәлара,
Инаргон рбираҟгьы кәицха…
Рылахь еиқәыртцар
Данықәҵуаз иара,
Ибаргәызыз, арыцҳа!

Аха ишгәырҧьо
Сызшәаҳәом сара, –
Иамои, уи рыцҳаразар?!
Зынгьы гәырҧьароуп аӡә ицара,
Урҭқәа ҳархысхьеит ҳаразегь.

16.11.2011

АИТЦБЫ

Нарҭаа дуқәа-шәҩык ахацәа,
Нарҭ Сасрыҟәа дреитцыбӡан.

Аха драҭәаршьомызт иашьцәа,
Избан акәзар – уи днашпан.

Дара рзы – ишар ихәломызт, –
Дгьыли жәԥани ирыбжьан.
Урҭ ахьцоз рашьа дыргомызт,
Иара дбашан, дара пшьан.

Аха зны, харак ишыҟаз, –
Апсабараҿ зегь ааҳәит:
Рымԥа шәит, изцом аԥныҟа,
Ахьҭа рылсын, илаҳәит.

Иқәнакит атцаа хьшәашәа,
Нас ишәны ишьҭанатцеит.
Аха игәаҟуаз Нарҭаа рашәа,
Рашьа иҟынӡа инаӡеит.

Нас иԥрит Сасрыҟәа иҿыхәа,
Ашьхақәа дырхыууа дцон.
Ажәԥан аетцәақәа ҿыхан,
Урҭ еиҿаччон, иҿырбон.

Шьҭа днаӡон, инықәкны хыцла,
Етцәак ҭеитцеит ижжаӡа…
Уи аҿены интцәеит ашьыцра, –
Ашьыц имԥа лашаӡам…

Ипстатцаган аетцә амца, –
Нарҭаа шәԥык аԥныҟа ицон.
Иашьцәа уи дрыхьӡеит, избанзар,
Урҭ дырхьымӡар итахон.

20.11.2011

АИААИРА

Уи «Аиааира» лырҭеит хьӡыс, –
Уи «Аиааира» лажәан.
Иааиран аетҵәа, аҵыс,
Насгьы лгараҿ ашәа.

Ҳа ҳшацәа рнапы данын,
Днарыхәаччон иааилак.
Усҟан лаб ихьчон Аԥсны,
Дазыԥшын Аиааира.

Ажәак ауп ихәлаз, ишаз,
Илҳәалоз есааира.
Ашьҭахь, дрыцҳаишьан ҳазшаз,
Иҟаитҵеит Аиааира.

23.11.2011

***

Аныҳәарҭа аԥхьа сгылоуп, –
Ибылуеит сара сцәашьы.
Бара бҟынтәи гәнаҳак сымоуп, –
Мана бсыхәа, мана сшьы!

Са сцәашьы былуан ашьшьыҳәа,
Иагхон, алабжыш каҭәон.
Уи каԥсозшәа збон са сзыҳәа, –
Мцак са сгәатцаҿ еиқәнатцон.

Илаԥшхырԥаган, илакәын,
Дарбан еиҧу зыԥшаарыз?
Аха искыз ацәашь акәу,
Бара бакәу са сызблыз?

29.12.2011

АХЬЫШЬҬРАХЬ…

Ҳашьцәа рхьышьҭрахь ирыԥхьо Сырма Ашәԥҳа илызкуп

Сыԥсымзар, икыдлом амза машәыршәа,
Ицәыртцуам аӡыхьгьы аблақәа хтны.
Ахьааи агәамтцреи иԥыршәоит ишԥыршәац,
Иқәтцыз, инзыжьыз аԥсадгьыл Аԥсны.

Иарбан мацәысу шәашҭа-ԥшӡа иқәлаз,
Уаҟа ашьацра ангылоз изшьыз?
Дасуан атәымуаҩ ҳныха шьаппықәла,
Икнихуан архнышьна ачуан ду зыхшьыз.

Аԥсуа инижьуан Цьгьарда, Ешыра,
Дали Цабали – нас иҭацәын.
Имам аӡыхьқәа, шоуроуп ишәшьыра,
Иҿиҭуам сашьа ҳәа игәашәаҿ аӡәы.

Ашықәсқәа – ацәқәырԥ иаҩызан, еишьҭалан,
Амшқәеи атцхқәеи нрыжьуан, ицон.
Аԥсуа дахьыҟаз игәыҭак игәала,
Ҽынла-уахынла лабжышла иӡәӡәон.

Аха дахьнеилак ицын иқыҭа,
Иламыс, иашәа – ҭәахын игәаҿы.
Ԥсуа маҭәала дымҩашьо деибытан,
Архаҿ ихәмаруан имцабзыз иҿы.

Аха, тәымцьара – иарбану имчу, –
Дзыцәаӡом ԥхыӡла имбозар Аԥсны.
Дгылоит ашьшьыхәа, гәылагьы дтынчым,
Дгылоит лабжышла ихчы кәабаны.

Бҭалоит урҭ рашҭа, бҭалоит ашьшьыхәа,
Ба – бгәырґьаҿхәашоуп, гәыгроуп – дара.

Нас амҳацьырқәа ирымоуп аныҳәа,–
Маҷк быԥхашьозаргь – уи ԥхашьарам.

Брыԥхьоит Аԥснықа, брыԥхьоит аҩнықа,
Ах, ибыздырҙом ибылшаз бара!
Ак ықам, сыԥсымзар, Аԥсадгьыл анықам,
Иахьҙуп ҿакала уи Аԥсынра.

Анацәа рсахьа хнаҩоит акыҷыра,
Ргәатцаҿ икнаҳауп уарҳалтцас ашәшьы…
Ахацәа рыбжьакәын ирыԥхьоз мҳацьырра,–
Ахьышьҭрахь ирыԥхьоз бара быбжьы!

05.01.2012

ИБХАШҬИТ…

Амш антцәамҭаз бдәықәлеит бара.
Амш антцәамҭа лашьцоуп.
Садырсызшәа сгылоуп ҷьарак, –
Сылабжыш ала скәабоуп.

Даҿеа шьаҿакоуп иҟоу, инхаз,
Нас алашьцара ҳашоит.
Исцәыбгеит амра, амра иԥхаз,
Сиатцәагь башоуп, сажьоит.

Ибзымариазшәа збон ацара,
Аха бсахьа сзынхон.
Исцәыбгон, ҳәарада, убрыгьы бара,
Аха ибхашҭит банцоз.

СЫЗЗЫПҬШЫЗ…

Г. В.

Ажәҩан атца нрыжьуан аԥта-ацахақәа,
Инхақәазгьы рышьҭа дырҙуан уа лассы.

Зынза имаҷын са ибзыскуаз сцәаҳәаҟәа,
Цқьа иԥхамызт ашәа исҳәоз бара бзы.

Зынза имаҷны ашәтқәа быстахьан сара,
Сашьталаргьы – урт ахьыртиуаз тацәын.
Бара сбыцын, аха гәыла ҽаԥьара,
Алакә еиԥшыз ашәтқәа лзаасхәон даҽаазәы.

Ҳаԥстазаара – мрак анаҟәыԥхоз ҟалон,
Усҟан ҳѳыцьегь амреи амзеи реиԥш ҳаицын.
Аха иааины сара ԥшаласк сагалон, –
Убринахыс ҳа ҳаԥстазаарагьы знын.
Иԥхеит амра, аԥхын, азын нықәҳа ицеит,
Ҳзынаӡозар, шьта ҳарԥылап урт ҽааны.
Аԥхын, азын – урт ирылшоз зегь ҟартцеит,
Бареи сареи ҳанрыжьзаргь ҳашланы.

Ихаҳтазшәа аԥхын, азынра рҳәатәы, –
Ҳаицны ҳнеиуеит ҳаицәызыр ҳәа ҳа хшәаны.
Алакә еиԥшу ашәтқәа быстоит иԥшааны,
Сцәаҳәаҟәагьы са ибзысҳәоит иашәаны.

Ажѳан ашәа, сара исашәан, иара хаан,
Саргьы усҟан уи абжьакәын исыбжьыз.
Сара сқәыԥшра маҷк ихаган, имазан,
Са сышлара…Уи акәзаарын сыззыԥшыз.

04.02.2012

АЧА СА

Амѳа ианыршәлан, – избеит ача са, –
Избеит, асабагь ахьтатан.
Иалшон уа аԥссаѳ амѳа лыԥссар,
Ачаҕьа шкаршәу лызгәамтар.

Исыхьыз сыздырам – сеиҭашәеит сара,
Гәнаҳан иахькаршәыз ачаҕьа.
Шоурак насыжәлан, саҽын атцысра, –
Снапакәын, – иианахәон аҳаҕьа.

Алабжыш хытцын сгәатҵа иҭаԥсон,
Аҳаҳа еиԥшыз шьыжьыла.
«Срыцҳауп, сыгәнаҳауп!» – иахьышьҭаз иҳәҳәон.
Са садырсызшәа сгылан.

Икаршәын ачаҕьа. Уи аиҳа еицәан,
Ажәлар ахьнеиуаз иахысны.
Ачаҕьа ахькаршәыз дгәаҭеиуан Анцәа:
– Цасым, ижәуа ламысым!

Сыбла ихгылеит усҟан схәычра, –
Амла иагазаап исылаз.
Жәохәынтә даԥылеит сабгьы аԥсра, –
Жәафтәи акәхап дызԥымлаз.

Аибашьра ашҭаҽ дхьамцит даапсан,
Давамлеит ҭлакгьы стәахы ҳәа.
Шьакгьы ахьшьымкәа ихьчеит ача са, –
Уи уара узы, сара сзыҳәа…

Амҩан икаршәын, избеит ача са, –
Уажәытцәкьа, уажәытцәкьа ишьҭысхуеит.
Инаган иаҽасҵоит уи са схәычра,
Избанзар, издыруеит изхысхьоу.

Аха сыԥшызар, – аҳәыҳәқәа еизан,
Иакәшан иацрасуан, еишьҭалан…
Хымԥада ирыхәеит урҭ ача са,
Ашьҭахь Ажәҩан ду иалан.

05.02.2012

***

Ашәҭқәа нықәыстцеит
Иааган снышәынтра ԥшьаала,
Ахаҳә иаласаз
Сара ссахьагь сгәаԥхон.
Ашәҭыц аҿытцшәеит
Ажәтцыс шышәаҳәоз хаала,
Ажәѳан-амахҽеаҿ
Иҽеыжәтцыз амза каԥхон.

Сара сахьыќоу
Цқьа иубарҭам арантәи,
Аха маҿакоуп
Сара сҟынӡа ибжьоу.
Иацы, саныржуаз,
Даара, даара сҳараркит,
Идыруп, уаныќам,
Ажәа бзиа ухәҭоуп.

Сышќа шәымнеилан –
Иалшоит арԥарцәа шәжьамкыр,
Шәнеила ахацәа,
Срыцҳауп сышәхашҭыр зынӡа.
Акәакьаҿ игылоуп
Идыруп, еирыӡки фырԥьанки,
Шәылабжыш халар, –
Ԥхашьароуп ҳәа ишәымӡан.

Ашәҭқәа нықәыстцеит…
Ҭынчроуп, ҭынчроуп, иҭынчроуп,
Сгәатԥа иқәыԥсоуп
Сиатцә-кәицқәа ара.
Уажә адунеи зегь
Уаќа иалнахыз ҿымтроуп…
Митәык рыбжьамзар
Ќалап аԥсра - абзара.

22.02.2012

***

Абзиабара - аҩы еиԥшуп, иҿыхааyп,
Уи уарԥыруеит, уеиԥшнатәуеит аԥсаатә.
Аха, идыр, абзиабара рыцҳауп,
Иаха иужәыз ҩушәа иухыԥсаар.

09.03.2012

ДЦОИТ УИ АШҬАҨ АМПЫЛ РЫМПАА...

Дцоит уи ашҭаҿ ампыл рымпаа,
Дкәаратцоит, дхынҳәуеит цьара.
Абаагәара еиԥшуп рымба,
Ампыл имазкуа иара.

Ампыл асра даманшәалоуп,
Адәы дшықәу, ажәҩан далоуп,
Амба авараҿ иҭшәароуп,
Аха дасыр, – иҭашәароуп,
Ажәлар ԥшуп рыԥсы ҙаны,
Ианҭашәо ҳәа иазыԥшны.

Ампыл башам, икәымпылуп,
Зегьы рзыҳәан уи разуп.
Иалызхыз – изыбымбылуп,
Ҽазә изыҳәан иара ԥсуп.

Ампыл асра даманшәалоуп,
Адәы дшықәу, ажәҩан далоуп,
Амба авараҿ иҭшәароуп,
Аха дасыр иҭашәароуп,
Ажәлар ԥшуп рыԥсы ҙаны,
Ианҭашәо ҳәа иазыԥшны.

Ампыл, ампыл – ҳара ҳқәыпҵшра,
Ампыл, ампыл – ахьӡ-апҵша.
Апҵӡареи ақьафи рышла,
Аха иқәыпҵшу есымша.

Ампыл асра даманшәалоуп,
Адәы дшықәу, ажәѡан далоуп,
Амба аваратҿ итҭшәароуп,
Аха дасыр, – итҭашәароуп,
Рыгәқәа тыпоит, рыгәқәа шуп,
Ажәлар ампыл иазыпҵшуп.

10.03.2012

АМРА, АМРА…

Амра, амра уа ухароуп,
Ажәѡан ду уахшароуп.
Аха уҳацуп, ҳашҭа уҭоуп,
Ҳадгьыл уалашароуп.

Апсы ҭоуҵеит ҳа ҳамшын,
Ҳӡыхьқәа тҵаа хьшәашәан…
Зегьы рзын уара умшын,
Амра аамысташәа.

Рыпсы ҭоуҵеит атама,
Адәыкрын, асыкәа,
Ажәтцыс, ажәтцыс,амѡа змам,
Ҳбартҵа итцымсыкәа.

Лашарбаган уаҳзаракуп,
Уа убылуеит ашьшьыҳәа.
Ҭабуп, амра, итабуп,
Уахьҳамоу азыҳәа.

21.03.2012

АԥСҭАЗААРА – ЛАԥШҭАШӘАРОУП…

Аԥсҭазаара – лаԥшҭашәароуп,
Уашҭа иҭоуп иахьа-уатцәы.
Укәа иҭоуп, иулахәмаруеит,
Нас дышьҭнахуеит даҽаазәы.

Укәа иҭоуп, иулахәмаруеит,
Уа унаҳаҳоушәа унарбоит.
Нас, ушацыѡуа уаркароит,
Нас, ушацыѡуа уархоит.

Зны ицҳахуеит аҟыҷыхәа,
Уаргәыбзыҷуеит даҽазны.
Уара узыхәа, сара сзыхәа,
Аԥсы ҭазшәа уи аҽены.

Аԥсҭазаара – шьхоуп, ирѡашуп,
Угәы ҭыргоит лабҷаба.
Уи насыԥуп, сгәы сарѡашьом, –
Исҳәоит ашәа ахапа.

Аԥсҭазаара – уи сакароуп,
Уқәла уцозар, – инҭәаҳом.
Инҭәаҳом, аха изхароу, –
Хыхь, ҭаҟа ибжьы гаҳом.

Даҽазных зынҳа иҭшәароуп,
Иҭшәараҳоуп аханы…
Нас, уи ашьҭахь, лаԥшҭашәароуп,
Адәы сықәын саргьы зны.

26.03.2012

***

Абзиара иашьҭоу ацқьа, –
Уи абзиара дахьҳоит.

Аичырчара дашьҭоуп ацәгьа, –
Бзиароуп ҳәа иԥхьаӡоит.

28.03.2012

***

Уа ҳаиԥыртцит, ԥсаатәшәа бцон,
Бымԥырӡакәа.
Нас агәалашәара нхон,
Сара слакәаҷ.

Амра ӡаалон, ага шуан,
Анаӡараҷ.
Ба бахьнеиуаз сыбзыԥшуан,
Бымацара.

Ба беинаалан оумашәа,
Ба быссирын.
Бареи сареи ҳӡиас ҭшәан,
Са сызмырит.

Амца сабылуан, уажәоуп,
Ианеиқәылаз.
Ҳанеиԥыртцуаз инаркноуп,
Ҳанеиԥылаз.

30.03.2012

ИАСА ҚЬЫРСА ИПҪЫ ҬАЛЕИТ

Иаса Қьырса иԥсы ҭалеит,
Асаркьалқәа рышьтыбжь гоит.
Ҳара ҳхыхьи ҳара ҳгәалеи,
Ашьыжьтәи аԥша иагоит.

Дныҳәа-ныԥхьоит уи шәахьала,
Шәахьоуп актәи ашьаҷа.

Дгәыргьоит алабжыш ахьалам,
Сынтәа иҟало аҽа.

Дныҳәа-ныԥхьоит нас аҩаша,
Уи аира, аира иазкыз!
Аԥсы ҭаз, иҭаз аиаша,
Зыԥсы ҭоу игәы разыз!

Амза ԥхоз, ец еиԥш, хашала,
Ацыԥхьқәа ахьымра рԥоит.
Ацәа далоуп, далоуп дшалац,
Асаби аԥхыӡ ибоит.

Даҽеакыз, иԥшьаз аԥшьаша,
Зегьы рзыҳәан уи цәашьуп.
Ашьха иавҭуеит амра шаша,
Ажәҩан – уи иахоу касуп.

Зыхьуп уи, ицқьоуп ахәаша,
Амыш иацызҭаз ҙакы.
Иаҳәоз аапынра иаҳәаша,
Аапын ашәақәа азкыз!

Анасып иатәыз асабша, –
Бзиа еибабаз рыгәқәа!
Урҭ анеибаго, аиашаз,
Ршьаҽа архьанҭоз ақәа!

Зегьы ирымазааит амҽыша,
Уи гәырҩадаз, иразыз!
Дыҟаз адгьылаҿ иииша,
Аха Ажәҩан имаз ԥсыс…

Иаса Қьырса иԥсы ҭалеит,
Ашьха, ага, зегь лашеит.

Ажәтцыс Ажәԝан ахь ихалеит,
Артцу сашҭаҷ икәашеит.

Иаса Қьырса иԥсы ҭалеит,
Ушьҭа гәыргьароуп Аԥсны.
Иқәтцит наҟ са схыхьи сгәалеи,
Иаса Қьырса ицәшәаны.

15.04.2012

АХӘЫПҲА

К. Гогиа игәалашәара иазкуп

Ҳазшаз дисасуп, дитәуп ахәпҳа.
Уи дуа ҷыцуп,
Дламысуп, дыпшьоуп.
Дҟартцом ахәпҳа, акы дҳахәап ҳәа,
Сыхәыпҳа – сашьцәа
Дреиԥшуп, дсашьоуп.

Ныхҳәак бжьамыжьуа, – ихәы сатцалан,
Сыхәыпҳа ишҟа
Сцон мшаԥазы,
Аҷены иҟасцозшәа сара хатцарак,
Исыдгьежьылон…
Схәыҷызаргь, ссасын.

Аԥшәма длахҷыхын, иԥшәмагь деинаалан,
Лаԥсшәа – асахьа
Иаԝызан, иԥшʒан.
Мачк дыпхашьазаргь рыʒгаб Светлана,
Ажәԝан атцасқәа
Рыла дсаҳәшьан…

Ирԝызоу – дырԝызан, ибеиан гәатала,
О, ирҭахʒамызт

Урҭ аҙә итәы!
Ижьакцан инхомызт ргәатцаҿ агәала,
Иақәшәон, ирҭасын
Изшаз иҳәатәы.

Аха ашықәсқәа шубатцәкьо иҟам,
Ашәҭқәа урывыргоит
Ҭынч, ужьаны…
Сыхәыпҳа ишҟа, снеиҙом аѡныҟа,
Иаргьы сасра ҳәа
Днеиҙом аѡны.

Аапын иарҿыхоит ҳаштаҿ ашьацқәа,
Аха макьана
Анаҟә ахшьуп…
Иахьоуп зегьреиҳа ахәпҳа-ацқьа.
Апсуа дгьылаҿ
Ҳанизыпшу.

07.04.2012

АНЫШӘНАП…

Уажәааигәа иҧшаан 1941–1945 шықәсқәа рзтәи Аҧьынцытәылатә еибашьра ду иалаҙыз саб – Ҷаниа Михаил Аслан-иҧа иҧсыжырҧа. Уи Зандбостель ҳәа иашьҭоуп, Германиатә ҳабла хәычык ауп. Уаҟа иҟан анемец фашистцәа итҟәаны иргоз асовет еибашьцәа рконцлагер. Анышә дахьамадаз ицшааит аибашьѡы иматҧа Аслан

Зандбостель ашҭа, -
аҧсыбаѡқәа рашҭа,
Атәым дгьыл… Атәымуаѡ
ихытцуан иҧсы.
Уи ашҭаҿ ианымызт
ашьабсҭа ашьҭа,

Алаҳәа ашьҭоуп
ианылаз лассы.
Аибашьҩы дкаршәын
Зандбостель атцыхәан,
Аганахь изышьҭан
ажра ду жны…
Сангьы уи акәхап,
лылахь еитцылхуам,
Лызқәа еидарак
ныкәҳаит аҽены.
Зандбостель аҳабла
ʒмахран, цәаакыран,
Инаргон зықьҩыла
уахь атҟәацәа.
Ажәҩанаҽ гәыԥрак
анымызт, ҭацәыран,
Адгьылаҽ, усгьы,
адгьыл лаҟәцәан.
Зандбостель аҳабла, –
алашбыжьқәа раҳра,
Гәыршәагоуп, цәыршәагоуп,
ирхазаргь маҟак.
Немец фицарцәак –
иззымычҳаз ахәра, –
Имҭас дышьҭыхны
дҭарыжьуан тцаҟа.
Зандбостель иахыҩуеит
ҳанацәа рышәи,
Иамоуп уи ашәи
зынʒа ҽеа ҟазшьак:
Иззыҳарамхаз
зыдгьыли знышәи,
Мышкызны иаауроуп,
ҳабацәа ршьа.
Зандбостель дамоуп,

Саб, аҭынхада,
Кәтолтәи лнышәнап
лымоуп лара.
Иамуит Аԥсадгьыл
шәеицәымʒыр ада, –
Иара – Зандбостель
лара – Аԥсынра.
Сашьҭоуп Зандбостель,
Ахсаалаҷ, избозар,
Сара сахьымʒар
алшоит ҵазны…
Са саб инышәнап
узназгоит Зандбостель,
Уи сан илыман
уа узын иҵәахны.

08.05.2012

***

Аԥстазаара агәашә аасыртын,
Уи ашҭа сынҭалеит сара.
Араҟа зегь татан, иԥшʒан, иразын,
Даара иҟәымшәышәран ара.
Исгәалашәом уаҟа
Заҟаамҭа сҭаз,
Аха сахьҭытҵуа избоит:
Зегь кьакьоуп, ихәарҿуп,
Зегь еимышәшәоит, –
Саргьы скарахеит, сцоит.

09.05.2012

ҲДУНЕИ АҬЫХӘАН…

Иргәыбзыԥын амра кныхуа,
Амш ақәаҭахь инаскьон.

Иԥрырц иақәнакызшәа сҽыхәа,
Икьыркьыруан, аҽеаҟьон.

Иқәс илбаацан арҩаш хьшәашәа,
Амҩа иқәлон ҳгәы жьжьаны.
Игәыҷкааган ажәтцыс ашәа, –
Ашәтқәа ссирын уи аҽены.

Ах, ақыта, сара сқыта,
Сқәыԥшра, раԥхьатәи сшьаҷа!
Схәычра алабжышқәа рыдагь,
Ашьац иларшәуп сҷатца.

Снаган скаршә ҳдунеи атцыхәан,
Сымҩа ркуаз аурт, асы!
Абгақәа сыргаргьы сцыххаа, –
Уара уахь иаауеит сыԥсы.

10.05.2012

АМШИРА

Сара ашьыжь Аҟәа сакәшеит,
Аҟәа салсит еимданы.
Ашәтқәа срышьтоуп, иахьа сабшоуп,
Иртиуеит ирацәаны.

Аха иҟам, иҟам, иҟам,
Бара ибатәоу сымбазеит…
Сара сцозшәа збон аҩныҟа,
Аха, усгьы, сымцазеит.

Ари гәылымтцыц, аиашаз,
Иахыԥахьеит даҽеакы.
Шәтык уҷеаччон, гәыргьаҷҳәашан,
Егьи – неиуамызт закы.

Ашәҭқәа малым, ашәҭқәа ҳамҭоуп,
Хыхь удырԥыруеит даргьы.
Аха ибаҭәоу, бара ибаҭәоу,
Сылаԥш рыԥәымшәеит ԥьаргьы.

Бымш ираз, бымшираз,
Издыруеит, бара бзаҵәым.
Дҟалап амаалыԥь, агәыраз,
Ашәа бзызҳәо даҽеаҙәы.

Ашәҭ зынҙаск иахараҙамызт,
Урҭ сахьрылаз сгәы ԥшаауа.
Бымшира саҳәаҙамызт,
Баша ашәҭқәа сыԥшаауан.

12.05.2012

АИҚӘАҬӘА

Аҕа иблит аҳабла…
Аҳабла – рацәаххыран,
Аҕа гәхьаас димамызт азәгьы.
Уи Апсыуа ҳаблан,
Аха қытак иаблан,
Ашәҭқәа гылон уа зынгьы-ԥхынгьы.

Аҕа иблит аҳабла, –
Еиқәаҵәан аҳабла,
Уа инхаз хыц-ѡыцқәак еизаны,
Рыбаѡқәа наскьаргон.
Ауқәын, азҕаб, ашла,
Урҭ зыԥәшәоз арыцҳара чҳаны.

Амѡа шьҭан иццышәха,
Анышәынтрахь амѡа,

Уа аԥьарқәагь кажьын ибылны.
Еиқәатцәан аҳабла,
Ирбылхьан аҳабла –
Избарыма ҷыц апсы ҭаны?

Амҩа шьҭан иццышәха,
Анышәынҭрахь амҩа,
Агәыҕрақәагь алҩақ ала ишәын…
Анышә иамардозгьы,
Анышә рықәзыпсозгьы…
Аиқәатцәақәа ршәын.

04.04.2012

ИБХАРОИ?

Гәыли Кьычба лахь

Ахьҭагь бычҳароуп,
Амцагь бацәцароуп.
Ажәҩан аҟынӡа
Бажәагь наӡароуп.
Аеҭәа атцкыс
Бгәатца ҳзыпхароуп,
Ибылшарыма?
Иарбан ибхароу?

Быҷкәын дахьжугьы
Зны бныкәыпшлароуп,
Анацәа рызқәагь
Зны ибшьышьлароуп.
Ианыччатәугьы
Ба быччалароуп, –
Зны ачарахьгьы
Бцароуп-бааларoуп.

Алаԥшгьы быцуп,
Ҽынлаз, уахынлаз,
Ашҳамгьы бышьҭоуп,
Зны хыма-ԥсыма.
Аха ишнабгац
Инабгоит еидкылан, –
Аибашьҩы ианреи
Аԥшӡареи быман.

Ибыԥхьоит гәаныла
Кындыг, Ешыра,
Ҳгәыԥрақәа уаҟа
Игылоуп ишгылац…
Зыхәра иаргәаҟуа, –
Рыбла бхыԥшыла,
Иахәышәтәыр алшоит
Урҭ ба бышәшьыра.

13.06.2012

***

Игәыҟатцагоуп
Аҟәатәи ашьыжь,
Ашьыжь – амаалықь –
Атцх аԥҳа.
Аԥҭақәа кыдлон
Инеиуан, ирашьын, –
Урҭ зегь шьаҿала
Амра реиҳан.

21.05.2012

ИШЬҬОУП…

Амра карахеит ушьҭа,
Ажәҩан дуззаа иалан…

Ахы нықәҵан ацәарҭа,
Аҽеаҵәахуан ԥшьаала.
Атԥла агага хәхәаҙа,
Ҳашҭа амҽехак иаман.
Уаҟа ақәиара цәгьаҙа
Амархәац иагьаман.
Шьамханынҙа икаԥсан,
Акаканқәа ҷаԥшьҙа.
Ахра амҵан ҭынч ишьҭан,
Ашьабсҭа-аԥшҙа.
Ҭынч дышьҭан ашәҟәы зыҿуа,
Пхыҙк, иссиру далан.
Аха дрыцҳауп ҽыц ииуа,
Изҳәаҙом игәала.
Ҳҙаҙа ҳәит, ишьҭоуп ашьац! –
Маҷк ишәызаргь ҳшьала.
Аха ишоит, ишоит ишшац,
Ҳамрагь цәыртцып ԥшьаала.
Ишьҭоуп аԥшқагь, Анцәагьы, –
Урҭ ирымам гәнаҳак.
Наҟ-арахь ишьҭоуп зегьы, –
Сара соуп икнаҳау.

20.08.2012

АҾЫГА…

Дарбан изхәыцыз аҾыга? –
Уи сахьцалакгьы изгоит.
Избоит ашәақәа рыдагь,
Сахьак сгәы ианнаҵоит.
АҾыга – иссиру жәа-ҳәаган,
Аԥшҙа дызмырцәо шьҭыбжьын.
Ҵәаԥшьын, исақәын, ихҳәаган,
АжәҾан икыду цәашьын.

Аҩыга ицын наҙаҙа,
Зыдгьыл азыҳәан иблыз.
Аиаша иазыҟәпоз ахатҵа,
Ацәгьа иагәыдтҵан изшьыз.
Ахьҙи ахьымҙги иман,
Ҳҩыга ҳзааин, иԥшын.
Аха ишнеиуаз аргама,
Зиаск иагеит, ихәашьын.
Иажәлон ашәҭыц аԥашәқәа,
Иахан, итҵнахуан зны.
Иацҟьон ицыртәу агәашәқәа,
Иҟан уи маҙаны.
Шәарҭас иамамызт ахьҭа, –
Иннажьуан ҩажәак еихьшьны..
Дашьҭуан агәыла абахҭахь,
Ижәла иахысуан дҟьашьны.
Аиқәатҵәа, ацәгьа уҭахызар,
Ашҳам, агәам, аҳәынтҵәа…
Аҩыза диԥсахуан аҩыза, –
Аҩыга даздырҙом Анцәа.
Сақәшәиуа сгылоуп аҩыга,
Аҩыга, шәы-гәнаҳак ҟазҵаз.
Инзыжьыз ахшара абыда,
Аҟәыԥшра мҵазырсыз, изгаз.
Суҳәоит, уеибгазар, аҩыга,
Ажәақәа раҳ, раԥҵаҩы:
Ужәлар ирныхла ашәыта,
Бзиа дбала ауаҩы!

21.07.2012

ДАРШӘАР ҲӘА СШӘОИТ…
Авариант

Ажәҩан иалҟьан, адыд ҭҟьеит, –
Кәаҷабк ҳатҵла ихнашьит.

Амацәыс гьы аҽеаҟьеит, –
Зҩак аҽеакәыршан иашьит.

Аԥша абгыӡ еиԥш иҳәҳәеит, –
Цгәы-ԥсык каршәым адәаҟны.
Сан дшьамхышлан, акы лҳәеит, –
Анцәа диҳәон ҳнапқәа кны.

Анцәа диҳәон, уахь дыԥшны, –
Уаҳа длымамызт ҽеаӡәы.
Ҳнапқәа лкын зынӡа дшәаны,
Мшәан, ианбаҟало уатцәы?!

Ашықәсқәа ццакуан, ицон,
Иарбан еиҧызы, иреицәаз?.
Аха усҟан еиԥш избоит,
Сан дышиашьапкуаз Анцәа.

Атцла хжәоит, ахыб хнашәоит,
Иахьагьы итәом, иааԥсан..
Са сахьгылоу – дшәар ҳәа сшәоит,
Анышә иамоу сара сан.

20.07.2012

АСАС ИЗТЦААРА...

– Ари шәашҭа – шҭам, ибаҳчоуп, –
Сысас дсазтцааит сара зны.
– Аԥсуа иашҭа – асас иашҭоуп, –
Днасыԥуп ҳәа рҳәоит Аԥсны!

– Ишԥассиру шәчыс агьама,
Мшәан, излышәхи уи шәара?
– Асас уи изкуп аргама,
Иԥсы ацитцеит иара!

– Уадак хиоуп, ихиоуп зегьрыла,
Аԥшәма уи ицәоуп, ижьуп.
– Шә-уадак имазаргь хкы-хкыла,
Еиҧьу асас изыԥшуп!

– Шәтцеицәа амца иалагылан, –
Еиқәзырхазеи Аԥсынра?
– Ԥсроу бзароу ҳәа зҵаарак гылан,
Аԥсра еиҧьыршьеит дара.

– Нас, ишәымои шәара шәзыҳәа,
Иарбан шәашҵаҷ иԥшьатәу?
– Асас ицны ииаз аныҳәа, –
Уи наӡаӡа ҳа иаҳтәуп.

19.07.2012

***

– Даду, «аапсара» захьӡузеи? –
Смаҵа дсазҵаауеит сара. –
Хара ицози ихынҳәызи,
Цәгьаӡа дкарахоит цьара.

– Даду, «дкарахоит» захьӡузеи? –
Деиҵасазҵаауеит сара.
– Зҽеы зыбжьази аҕәра зкызи,
Дааԥсоит хымԥада цьара.

– Даду, «аапсара» закәызеи? –
Ҷыцны дсазҵаауеит абра…
Схәыцуеит. Стәоуп, иласҳәарызеи?..
Жәохә шықәса дырҵоуп лара.

10.07.2012

***

Апҭақәа амза рылахан,
Уи алашьцараҿ икнаҳан.
Наҟ ицар аҭахын аха,
Иалшагәышьомызт уаҳа.

Апҭақәа, апҭа рхарала,
Ҳа хдунеигьы еиқәаран.
Апҭақәа рҧыра иалалан,
Амза рақәпон ахала.

Апҭақәа амза ршаҭаӡом,
Ахрахь шьҭа еиқәарахеит.
Аха, нас, ианамуӡа, –
Амза блын, – илашарахеит.

08.09.2012

АНАРХА ЗМОУ...

Схы амца аркызар
Арцәаха сымам,
Арахь – ажәеинраала
Схышәаҿ иԥшуп.
Уи амца сырцәарц
Саҿуп хыма-ԥсыма,
Ажәеинраалагьы
Зѡып ҳәа саҿуп.
Схы амца аркызар
Арцәаха сымам,
Аха гәхьаас
Сызкыда, сбылуан.
Усҟан гәаныла
Ажәѡанаҿ сыҟан,
Сара ҳазхылҵыз

Ибжьы саҳауан.
Схы амца аркызар
Арцәаха сымам…
Абар, игәасҭеит
Иссирӡоу цәаҳәак.
Илакәын, иҟәандан,
Убас ихазынан,
Уи ҟарматцысын
Изнаалоз иаха!
Схы амца аркызар
Арцәаха сымам…
Ажәа – агәаҭаҷ
Иизар – иашәоуп.
Аха макьана
Иауам сара сыматц –
Амцеи уи ашәеи
Рҳәаақәа ҭшәоуп.
Ажәеинраала
Умҩын хыма-ԥсыма,
Шьхазаргь узхылтцыз,
Жәҩанзаргь узҭцоу.
Ухы амца аркызар, –
Арцәаха умам
Иуҩыз, – уи акәхоит
Анарха змоу.

15.07.2012

ИҚӘРАХЬ УИ ДАННЕИ

Иқәрахь уи даннеи акыр,
Дцәажәо далагеит дхааны.
– Саашәыкәыхшоуп! – иҷакын
Ижәлар рахь ихы рханы.

Дмарҕьапалын иара зны, –
Ахәша хихуан аҙаҷы.
Уара укаршәзаргьы уҏсны,
Уи дшаҷыц иус даҷын.

Ашла иазҭааит: – аума ҳбоит,
Мшәан, дуаѡызтәи уажә асҟак?
– Ашәыр аныкәтцуа, ихаахоит!
Абас иҟан ашла иҭак.

12.09.2012

АНЦӘА ИҶЫ

Ецынтәарак сыҟан,
Ҳазшаз Анцәа иҷы.
Иара ҳҏеиԥшқәа цәырган,
Рыхәаԥшра даҷын.
Уи дѡагылеит, дцәымзан,
Дырныхан зегьы…
Ҳара ҳаиԥш дуаѡызаап,
Ҳазшаз Анцәагьы.
– Уаԥхьа схырхәоит сҙышҙа, –
Сиашьапкит Сара.
– Сара сныха, сыԥшҙа,
Дсеиҭыбзоуп хара.
Шықәсы ѡажәа схухыр,
Нас сҳәатәы лаҳап.
Усҟан иалшоит сҷухыр,
Сыҏсы еиқәурхар!
– Уи бзиабаразаап,
Суцхрауеит, уца.
Маҷзак ихаразаргь,
Умѡа ԥшьоуп зынҙа!..
Сгәыҕра ас ахаан,
Самгазац хара…

Дгьыли жәԥани рҳәааҿ,
Дысзыԥшын лара. –
Уахь уанца нахысгьы, –
Саҭалкит абра –
Сақәшаҳаҭын усгьы,
Ԥызара узура.

20.09.2012

***

Сгәаҭа ʒыхьуп, сшьа цәқәырԥоуп,
Мҭәыжәԥоуп са снапқәа.
Агеи ашьхақәеи сырԥоуп,
Ахьҭа садыркуам.

Сʒыхь хәашьʒом, ицқьоуп, изоуп,
Иҭаныҟәоит сда.
Сыхәра иахәоит, уи азоуп,
Имам сыда здам.

Сшьа цәқәырԥозар,– уи қәпароуп,
Иамоуп ҽеа ҟазшьак.
Ех, апсҭазаара ԥьбароуп,
Иацуп уи ашьа.

Сымҭәыжәԥақәа ирыцҟьоит,
Ажәԥанаҿ ахыхь.
Амра адгьыл ахь изгоит,
Адгьыл ашәҭқәа – хыхь.

22.09.2012

АМԤА

Са сымԥа санылан
Ашьхарахь сцоит,

Иҭшәароуп,
Ихалоит, иҭалоит.
Сышьҭақәа саатуп,
Сгәы иаанатцоит,
Сара исгәалоу,
Исгәалам.
Са сымԥа санылан,
Ашьхарахь сцоит,
Сымԥа сшықәыз
Сышлазаап.
Ажәԥан атцаҟа
Сышықәсқәа зҳоит,
Исызҭаз исцәигеит,
Иԥшазаап.
Са сымԥа санылан
Ашьхарахь сцоит,
Ицәгьазаргь –
Сымԥа сымкыроуп
Аха краамҭа
Сныҟәон, иазхоит.
Исцәыхәлоит,
Аԥныка?
Схынҳәыроуп!

06.10.2012

***

Аԥшҳара
Уи ҕраҷкәынуп,
Иԥшҳоуп,
Уи аниіз уажәоуп,
Иахьоуп.
Мза-шәахәала
Иара қәтцоуп,
Царԥалыкьым, –

Игәлатҵоуп.
Ах, иԥшҙоуп,
Иԥшҙоуп, иԥшҙоуп.
Ас изшада? –
Уи маҙоуп.
Аԥшҙара
Ҳахнамхырц ауп, –
Уи мышкоуп
Аԥсы анҵоу.

23.10.2012

***

Ицырцыруа иланашьҭуан,
Ажәѡан аетҵәа ҿырпны
Сара уи бзанҵык исхаштуам, –
Адгьыл ссирын уи аҽны!

Амза ацыԥхь ашәҭ инакәшан,
Иаргәыбзыԥуан, ҭынч иԥхон.
Уи аԥшҙара сара сашьҭуам,
Сгәатҵа уаҟа исцәынхон.

Хәышҭааран изѡызаз амза, –
Сашҭа арлашон иара.
Уа сынхеит, сынхеит, избанзар,
Игәхьаазгеит схәышҭаара.

25.10.2012

АДГЬЫЛ АНАСЫП

Хьыбла Герзмааԥҳа илызкны

Сҟарматцыс шәаҳәоит насыԥла,
Иацәшәом амацәыс, ашәшьы…

Илҟәых Хьыбла аҵьныш ибла,
Аҳра амаз уи лыбжьы!

Ашьха уи иахаз, иаԥшәымаз,
Ахра иқәлашоз мраҭас.
Анцәа иҟынтәи Аԥсуаа дшәымаз,
Датәазымбо зегьы рцас.

Лыбжьы гоит, игоит еинаалан,
Иқәсуеит Вена, Анкара.
Саргьы слыцуп, слыцуп ԥшьаала,
Слыхәарыма, мшәан, ҵьара?!

Саргьы слыцуп, уаргьы улыцуп,
Аеҵәаҟәа лыцуп зны.
Лашәа – сыхәра иақәу бгъыцуп,
Ада бжьык ахам Аԥсны.

Лашәа ҟәандоуп, адгьыл иқәуп,
Зных иҵынчуп, зных иҕьуп.
Аԥсынтәыла данасыԥуп –
Лгәаҭа ҙыхьуп, лыбла хьуп…

Сҟарматцыс шәаҳәоит насыԥла,
Иацәшәом амацәыс, ашәшьы.
Илҟәых Хьыбла, аҵьныш ибла,
Аҳра амаз уи лыбжьы!

03.11.2012

АНА – ҬАРОУП, АРА – ҬАРОУП…

Ана - ҭароуп, ара ҭароуп,
Ҭарада узцом ҵьара!
Ак ухарамзаргь, – иухароуп,
Иара умамзар уара?!

Быз ҽаҳәагоуп, нап ҽаҳәагоуп,
Уи ҕба шахоуп, ԥҵәара зқәым.
Уи жәа-ҳәагоуп, еилаҳәагоуп,
Иара змоу иҳәом иакәым.

Гра ҵәахыгоуп, гәырҩа хҽыгоуп,
Уи иунаҭоит ҽа хаҷык.
Иара – ашьхарахь наԥшыгоуп, –
Ханк дыргылар ахәаҷы.

Пароуп, ԥароуп ацәгьа хызҽуа,
Ашәҭқәа ццышәхан иҟазҵо.
Пароуп анасыпқәа ԥызҽуа,
Ашҳам ашҭаҷ илазҵо.

Ана – гәаҟроуп, ара – чароуп, –
Ус еибыҭоуп адунеи.
Аха, уа ушьҭызхуа бԥьаруп,
Рышҟа ԥарала уаннеи.

Нахьхьы – арха анаӡараҷ,
Избоит уахь сара снаԥшны,
Хатҵак датҵалан еидарак,
Дцоит аҩныҟа дааԥсаны.

Ашәа зҳәода, мшәан, агараҷ,
Асабицәа ргәы ршьышьны?
Аламыс агоит аԥара,
Аҧа изымгаз деибашьны…

05.11.2012

ЛАҬА

Лаҭа насыԥым,
Лаҭа гәырҩоуп,

Уаҟа апҭақәа хуп!
Ашьхақәа жьакцоуп, атлақәа ԝоуп,
Рымтцан ашҳам тцәахуп.
Ажәԝан аҟынтәи ашьхақәа ԥшзоуп,
Ашәтқәа маԥк ихароуп.
Ашәҭыцқәа ракәзам уа иаҿапсоу,
Ҳтцеицәа рыбаԝқәа роуп.
Ашьхара иалҟьан арԝашқәа тҟьоит,
Урҭ зынзаск ихәашьуп.
Арԝашқәа ракәзам – рылабжыш цоит,
Анацәа ашьхаҿ ишьу.
Апарпалыкьқәа хыхь иԥыруеит,
Урҭ зегь шкәакәоуп, иҩроуп.
Урҭ парпалыкьзам – шәаԥьҳара руеит,
Ҳасабицәа рышәтцоуп.
Уаҟа ашәакоуп апсаатә ирҿаку,
Ашәа ҽыцым, иԥшьоуп.
Аха – апсаатәқәа ирашәам, ҽакуп,
Ашәа ззымҳәаз рыбжьоуп.

14.11.2012

УАХА ИАҚӘҲАУЕИТ АСЫ...

Ардәынақәа: ҽыкә-ҽыкә-ҽыкә, –
Ашәч ацрыхара иаҿуп.
Рацәа ххыроуп акакал, –
Иазышьҭымхыр алшоит ал.
Уи аҿырымхыр лассы, –
Уаха иақәҳауеит асы.

02.12.2012

УАЗЫМХӘЫЦЫН АҪСРА

Ашықәс, ашықәсқәа рԝаштцас,
Сыԥшызар,– инеихьеит хара.

Сҩыза, ушлазаргь уҟәашҙа, –
Уазымхәыцын аԥсра!
Хатцак нарцәыҟа днаскьаргап, –
Еицакып усҟан уԥшра,
Зны иуцәыԥеыргьы асаркьа, –
Уазымхәыцын аԥсра!
Алым шьабыстак иашьтоуп,
Рыцха, иахарои иара?
Шьта иԥыруазаргьы иашьтуам, –
Уазымхәыцын аԥсра!
Ҩныда утәазаргь тлак амтцан,
Аҕа ухиртцәазаргь уара,
Угәатца иаумырсын, ухатцаз, –
Уазымхәыцын аԥсра!
Иузызжыз ажра тцаула,–
Уи дазыхьчаҙом мрак.
Унеила уа умҩа уанылан,
Уазымхәыцын аԥсра!
Цыхьаз, пылхатраз, иԥшасраз,
Итыԥоз агагь атра.
Ацстазаратцәкьа ҿарҳасраз, –
Уазымхәыцын аԥсра!
Инужьыз абзиа рацәазар,
Иумоуп, идыр, аԥсынтцра.
Нас иузылашоит амза, –
Уазымхәыцын аԥсра!

06.11.2012

АКААМЕТ

– Ҳантцәоит, акаамет ҟалоит,
Шәхәытцалароуп адгьыл жны!
Афатә, нас, аҙы назлоу, –
Ижәга уахь ирацәаны!
Усҟан аԥьныш дынцәахоит,
Дҟалоит аҩыстаа аҳас.

Ҳапсҭазаашьа даҽеакхоит, –
Пҳьаҟа шәдәықәла изаҳаз…
Уи акаамеҭ дазыԥшын,
Ҳхаҽы аеҵәа ҽырбон.
Ҭынч агәы еисуан амшын,
Нас ихәлеит, ишеит, ихәлеит.
Ишаҳбац еиԥш, уажәааны…
Адгьыл итҵалаз дагеит, –
Ҳанхеит ҳарҭ зегь ҳаибганы.

22.12.2012

АԤСУАА РАШӘА

Аерманцәа ѡагылан,
Апсышәала ашәа рҳәеит.
Нас аԥсцәа ѡагылан,
Англыз бызшәала ашәа рҳәеит.
Арыцҳара сҭагылан,
Исзымычҳан, уа сыҳәҳәеит.
Мѡак икьаҳәыз санылан
Сахьымаара сцозшәа збеит.
Зхы ақәызҵаз зыԥсадгьыл,
Анышә иамадаз ааҳәит,
Ажәѡан иалаз аԥсаатәгьы,
Иазымычҳаит, илаҳәит,
Аерманцәа ѡагылан,
Апсышәала ашәа рҳәеит.
Аха аԥсуаа ѡагылан,
Англыз бызшәала ашәа рҳәеит.

26.09.2012

***

Анцәа дызмам – Анцәа диҳәом,
Ан диныкәуам – ан дызмам.

Анцәеи Ани роуп исымоу, –
Урҭ еиԥшуп, оумак рыбжьам.

27.12.2012

СЫЗНЫСЫЗ

Сышықәсқәа бгьыжәха сымшаҽ ишьҭоуп,
Аҳын ҳахҭыгәлеит. Адгьылаҽ хьҭоуп –
Аапынра лакәын. Аԥхынра цан.
Атцыхқәа реиҳа амш еитцан.
Шоуран, ашәырқәа леиуан иарҭын –
Сыпсымзар амра агәашәқәа аартын.
Ибеиан ҭагалан. Иҩежьхон абгьы,
Амыш, ишагхоз, илеихьан нахьхьы.
Иҟан ачара. Ажәлар рацәан, –
Иузалатцомызт рчыс унацәа!
Уаҟа ес-сабша ҳкәашон ҳаццакуа,
Аха иизомызт оумак ахәыҷқәа.
Машьынан уахьнеилак: амҩаҽ, адәны,
Амҩақәа нкылан ирыман аҽены.
Нас, убри ашьҭахь, аган ахь уԥшыр, –
Машәырк уанахыслак, иубон ҽеа машәырк.
Аҳра аанкылан итәан уҳәан-сҳәан, –
Ашәшьы ҳәа ззырҳәоз аиашаз, ипстҳәан.
Дхатцан аҕьычгьы – ихырхәон дызбо, –
Ишьҭатцәкьа дхылан дцозаргь дызԥоу.
Иман аҩызцәа. Дбеиан иахьала,
Урҭгьы разызшәа убон адәахьала.
Рыхәқәа аатцхны итартцахьан рцьыба,
Апсшәа, аламыс, ачаҕьа, ацьыка,
Аханқәа, аҳыхьқәа, архақәа, ашьха,
Аҳҕабцәа-ашәҭқәа, ачкәынцәа-рашьқәа.
Ҳныха-ԥшьа ҭыԥқәа урҭ анацрыхоз,
Сгәакәыз цьысшьон амаҭ зыцрыхоз…

Нас изықәшәозеи? Иахьнеилак кашырран,
Сымԥаҽ абарҭ зегь збон саныԥшылан.
Аха макьанагь избон инханы,
Амра – есышьыжь игыло Аԥсны.

31.12.2012

АЕҬӘАҚӘА РАҲРА

Аетҵәақәа ссируп ажәԥан атҵан,
Уахьрыхәаԥшуа урҭ зегь еиҟароуп.
Ишԥалеиԥшу дара Аԥсуа ҭаца,
Аетҵәақәа– са сыʒгабцәа роуп!
Руаʒәк насыԥс илыман Аԥсынтәыла,
Егьи дҭацан дыҟоуп Ҟабарда.
Париж дыҟоуп, дыҟоуп Урыстәыла,
Зынʒа дныхоуп Мысра иҟоу лԥа.
Аетҵәақәа ссирхоит хәылԥазыла, –
Са сыʒгабцәа ссирын есқьынгьы.
Зыбла кәицу са сыʒгабцәа рыла,
Адунеиаҽ саларсуп саргьы.
Илахҽыхуп, гәыҟатцагоуп Ажәԥан,
Уа сыʒгабцәа кыдуп, илашоит.
Сазыʒырԥуеит уахьынтә Анцәа иажәа,
Нас аҕьара сықәуп, иластцоит.
Ишеишеиуа иҟоуп аҳкәажә-амза,
Са сыʒгабцәа-аетҵәақәа ран.
Иҟалап оумак иаҳцәыхарамзар,
Уи хароушәа ҳбозаргьы ҳара.
Аетҵәақәа кыдуп икәеицеиуа,
Аетҵәақәа - сыʒгабцәоуп сара…
Шьҭа шәацәымшәан адунеиаҽ аимак, –
Уи рнапы ианышәтца сҭаацәара.

03.01.2013

***

Ашәҭқәа быстан, ба быччаԥшьгьы сыбымҭеит,
Аетҷаақәа рылабжышқәа сықәырҭәеит.
Ба бԥылара насыԥын – исыбымҭеит,
Быблабара насыԥын – исыбымҭеит.
Ажәа-заҭәык, са сышьҭызхуаз, сыбымҭеит,
Уи азыҳәан акымзарак бывсымбеит.
Бара бҟынтәи ҭыск ахәыцгьы сымаӡам, –
Еицәыхароуп ба быма3а-сыма3а.
Аха сбыҳәоит: «Иузырха ҳәа ахәаша!»
Бсахьа знылаз патреҭ хәыҷык санашьа!
Ашәҭқәа быстан, ба быччаԥԥшьгьы сыбымҭеит,
Ишԥалакәыз сара сцәыртцреи сықәтцымҭеи?!

04.01.2013

АХӘ

Иаасхәеит аиашаз,
Уи ашьхардац, –
Ԥсыс апстазаара иамоу.
Иҟоуп, ҳәарада,
Агәра зымгац –
Маҷк иашазаап агьама.
Лԥьыба иаатылгеит
Уи ҭакәажәык, -
Ахәгьы мариамызт, илакәын.
Аха дахыԥом
Илҳәоз уажәык –
Ашьыжь илызбаз акәын.
Аха уи ада
Сымԓақәа ԥтцәан,
Иага сцәагаргьы – ихарԥьым.
Ахә сара сзыҳәа
Акыр ирацәан, –
Уи лара лзыҳәан – имаҷын.

28.01.2013

СГӘЫЛА

Малла сбеиаҙаз цьишьон,
Исхеитцон аҧьныш ицәа.
Сара стәакәын иҟәнишьоз,
Иара итәы – кыр ирацәан. –
– Дшәыздырҙом, уи ауаҩ дшәыздырҙом,
Далаҳан дыҟоуп ахьы!
Сыпсымзар, уи ихьҙоуп иахыртцо,
Аетцәа, икыду нахьхьы.
Ҩнык ҳәа имоуп, ашана,
Адгьыл атцыхәан цьара.
Имоуп ақаруа ҳапшьала,
Иахьытцоу ҳаздырҙом ҳара. –
Ус дышсышьҭаз мацара,
Ашьҭахь ашьшьыҳәа дыпсит.
Ҳхыбраҿ уи атцых ашараз,
Иқәнатцеит ахьҭеи аси,
Уажә ишимамгьы саха,
Цәык нысхьишьыр ҳәа сшәоит…
Ашьыжь апара сыпсахуеит,
Уатцәы аилапса сшәоит.

30.01.2013

АДӘЫҒБА

Агеи ашьхеи рыгәҭаны
Цыс иатцәоушәа иҧырны,
Дәыҕбак цоит, ицоит, ицоит,
Ҳгәаҿы ацҳақәа хнатцоит.
Хазы-цҳәызбак инцәахшароу,
Инцәахшароу, зыбла хаароу,
Дҭалеит актәи авагон, –
Саргьы сгәы тҟәаны илгон.

Ҳдәыҕба неиуеит иласны,
Апсны иҟан уи сасны.
Сыуа, сыҟәла ирызҳаит,
Сашьцәа рашәа ҽыц саҳаит.
Аха – пҳәызбак, инцәахшароу,
Инцәахшароу зыбла хаароу,
Дҭалеит актәи авагон, –
Саргьы сгәы тҟәаны илгон.
Избоит ашьхақәа лашоит,
Уаҟа арҩашқәа кәашоит.
Ишпассиру ҳамӡырха,
Амза ҭаршәуп уи уаха!
Аха – пҳәызбак, инцәахшароу,
Инцәахшароу, зыбла хаароу.
Дҭалеит актәи авагон,
Саргьы сгәы тҟәаны илгон.
Баша дәыҕбаӡам, иҧшьоуп,
Москвеи Аҟәеи ирыбжьоу.
Ҳара ҳгәыҕра ама ицоит, –
Ҳартгьы шьҭа зегьы ҳрыхьӡоит.
Аха – пҳәызбак инцәахшароу,
Инцәахшароу, зыбла хаароу,
Дацуп актәи авагон, –
Саргьы сгәы тҟәаны илгон.

1981

АУАЛ

Апсҭазаара – акәаркәашьа еиҧшуп,
Арахәыцқәа ҭынч ианытц ицоит.
Уи иапеиҧшу саргьы зны испеиҧшуп,
Арахәыцгьы зны цьара инҭәоит.
Апсҭазаара – бырлашым, ималым.
Ашлац алам, иақәыпсам ахцәы.
Сара исымоуп иахьа уи аамҭала,

Сара сышьҭахь дгылоит даҽеазәы.
Аҧсҭазаара – ирҳәалоит, ҽарҳасроуп,
Кьаасроуп уи аҧацхаҷ шарҧазы.
Ашьха ду ахаларҭаҷ ааиҷасроуп,
Уаҟа маҷк еиҭоукуазар уҧсы.
Аҧсҭазаара - зышьҭа нымҵәо зыхьуп,
Зашәа иалгаз имдароуп иара.
Гәырҕьаразаргь, абжеиҳан ихыхьуп,
Уашьцылацәар алшоит уи уара.
Аҧсҭазаара – ашьхаҟа наҧшыгоуп,
Хәыҷы-хәыҷла ақәцәанҙа снаҙеит.
Аха иҟоуп, иҟоуп иара шыҟац,
Са сҷы иҟан, – уара уахь ицеит.
Аҧсҭазаара – иуҧсахыз ҧароуп,
Гәхьаас иара узыҟалтцоит уаҵәы.
Аха уалзар, - хымҧада иушәароуп,
Уи ицсахырц дгылоуп даҽеазәгьы.

17.02.2013

ИБАРГӘЫЗЕИ...

Ибаргәызеи Аҧсны иалҵны ицахьоу,
Араҟа иҟам уи иоуп зыҧсы зшьаз!
Аҧсны гәнаҳоуп, уи аншәарҭатцәкьоу иахьоуп,
Иршаҭазом, шьоукы иалырхуеит ашьа.
Уалҵ уцаргьы – ҭынч уахьнеиуа узтәару,
Уи уазхәыцуа цәа-цәашьушәа уҙыҵлап.
Ицырцыруеит, абжьас аблақәа ҵаруп,
Уафап акәым, уи уазымхаргьы ҟалап.
Аҭып азы аҙы ирхәашьлап аҙәы,
Аҭып аиҳагь дубап еиҕьызшьо ахьы.
Дгылоуп хатцак: иаабап иҟало уатцәы,
Егьи – иҟоу зынза инеигом ихахьы.
Ушҧарыцҳау, Аҧсны, исуҭеит агәырҩа,

Инеибартцәо цьысшьоит шьоукы уеимакны.
Исыздырам уеиқәырхашьа иахьа мѡак,
Исылшозҭгьы уаргьы уалызгон Аԥсны.
Ишԥансыжьри Дырмит иажәа, ибаҟа,
Аԥсынтәыла зхы нақәызтцаз рыԥхьарца?
Заҟа гәнаҳа ҟастцарызеи, мшәан, заҟа,
Усгәыдкылан Аԥсны уалганы санца.
Сеиҭымхазшәа сҟалеит, саблит агәырѡа,
Сдақәа ракәын – сцәаҽы иалаԥсоуп иԥсны.
Издыруазҭгьы уеиқәырхашьа иахьа мѡак,
Усгәыдкылан ҳдунеи уалызгон Аԥсны.

05.03.2013

АИААИРА АНЫҲӘА

Иацран амца саб иқәатца,
Иацран амца саб иѡны.
Ашьоура даҽын ахатца,
Ашьоура иаҽын Аԥсны.
Иацран амца аҵын хьшәашәа, –
Асы каҳауан иахак.
Уа иқәԥон ахацәа рашәа,
Ақәԥара иаҽын аҳақ:
Лаҭа иалаблыз
ашәҭыцқәа рзыҳәа,
Мартаз ихнымҳәыз
арԥарцәа рзыҳәа,
Ажәытәи-аҽатәи –
зегьы-зегьы рзыҳәа,
Усҟан ажәѡангьы
Цәыуон аҳәҳәыҳәа,
Аха иаҳзааган
Инрыжьит ҳа ҳзыҳәа,
Шьала икәабазаргь

Аиааира аныҳәа.
Ҳазшаз диҳәон ан-агәыраз,
Амца иалигарц Аԥсны.
Иаргьы ашла лаҳаҭыраз,
Лаԥхьа дгылеит аҳәа кны.
Иԥшьоуп аԥсуа-нарҭаа рашҭа,
Ҳарҭ ҳазшаз игәы ҳазҭоуп.
Ҳарԥарцәа ҿеа тәылак иашьҭам,
Рхы назқәыртцо дара ртәоуп.
Лаҭа иалаблыз
ашәҭыцқәа рзыҳәа,
Мартаз ихнымҳәыз
арԥарцәа рзыҳәа,
Ажәытәи-аҿатәи –
Зегьы-зегьы рзыҳәа
Усҟан ажәԥангьы
Цәыуон аҳәҳәыҳәа,
Аха иаҳзааган
Инрыжьит ҳа ҳзыҳәа,
Шьала икәабазаргь
Аиааира аныҳәа.

15.03.2013

***

Ааԥынра ашҭа сшықәыз
Пҳәызбак дыспылеит,
Дмырхәаган, дыԥшʒан:
– Акы сшәазҭаауеит,
Уи ԥхашьарам,
Сшәыҳәоит, иауазар,
Аҭакгьы шәымʒан!
Шәара шәышықәсҟәа цеит иԥырны,
Ашлара ԥшʒазаргь,
Шәаражәит шәара.

Аха абзиабара иаша иазкны,
Шәара шәаҟәытцзом
Уажәгьы аҩра?! –
– Дыҟоуп ахәышәтәҩы, дыҟоуп Анцәа,
Аҭакгьы налыстеит
Слыхәаԥшуа ԥшьаала, –
Аха иалшоит
Апстазаара нтцәар,
Уи еибаркымзар
Бзиабарала!

23.03.2013

АТЦЫС

Хызатцәушәа хыхь ихалан,
Тцыск иацрасит ахьшьыцба…
Уи ахьҟаршәыз ҭынч ахала,
Агәы ҭытц ицон ишцац.
Имыршәакәа снеины ԥшьаала,
Стцыс наныстцеит снапаҟны.
Счабра иамысхыз, цахала,
Ахәра ҽасҳәеит иԥшааны…
Нас иԥрит ишалшоз ала,
Ажәҩанаҿ атцар рацәан.
Ишпассиру уи ианалоу,
Уа дахылаԥшуеит Анцәа!

10.04.2013

СЫШҞА ИҚӘЫМЛО УАҲА

Аапынра ааиуеит, абла етцәоуп,
Аапын какаҷуп, иҿыхоуп.
Аапынра ааиуеит, аапынра ԥшзоуп,
Аапын – уи итҟьаз аҽыхәоуп…

… Аԥхынра ааиуеит, шоуроуп зынза,
Иаршәит исыԛәыз ахыза.
Аҙыхьаҷ инеины иажәуеит шьыжьза,
Шьабыстак зык аҭахызар…
Насыԥуп ҭагалан аныԛәло адәы,
Ихьшажьуп, иссируп, ималуп…
Изаҳауада сара сҳәатәы, –
Тәамшахә амаҙам алу…
… Аҙынгьы ааиуеит ус аханы,
Аҙын еиԛәышла, лыԥхала.
Ажәшан сыԛәыԥшуа сгылоуп ҿааны,
Аҙынгьы иацуп аԥшалас…
Аҙын, аԥхынқәа… Иааиуеит ицоит,
Урҭ ирымаҙам гәнаҳак…
Аха, ба бакәхеит, – шьҭа агәра згоит, –
Сышћа иԛәымло уаҳа.

12.05.2013

АԤХЫЗ

Аамҭа уи атцх иамцәаан иагон,
Ажәпара иамаз, иахажьыз ашәшьы…
Ԥхыҙла, сахьышьҭаз рсахьақәа збон –
Слымҳаҷ иташуан шыцьа рыбжьы.
Сашҭа иагәыдлоз цьысшьон амшын,
Ешбеи Лакобеи спацхаҷ иԥшын.
Раԥхьа снагылан, схырхәеит сара,
Иԥхыҙу-ииашоу – исзымгеит агәра.
Сысасцәа уаћа рлабашьақәа ркуп,
Ашлара иатоуп, амцагь еиқәуп.
– Дад, уҳаргәамтцит, аха иаҳзом,
Ҳашьцәа – ҳазхылтцыз дук ҳагәра жәгом, –
Иажәақәа ҭынчын Ешба аҿены,
Аха хәыцрақәак дрыман дхәаҿены:
– Ҳаинышәћьоит, ҳабжьара шәашьҭоуп акы,

Ҳа ҳакәхеит изхароу збак шәанакы!
Ҳзыцәом, ҳгәаҭеиуеит. Ҳазгылом, ҳазтәом,
Ҳахьыҟоу лашьцароуп, лашарак ҳбазом.
Шәашьҭоуп ҳазлытцыз, иҳалоу ашьа,
Ҳабацои иаҳнаҭар уи ҿеа ҟазшьак?..
… Усҟан, ижәдыруеит ҿеакын адунеи,
Усҟан уи аҳра аҧьныш игеит.
Абҧьар иарзызон Кәыдры, Гәымсҭа,
Ахызатцә иазымгаз рыҧсахәага ҭан.
Усҟан еибаҳҳәеит; ҳаҧсыргьы-ҳаҧсып,
Аха наза҃за ҳазыкәпап Аҧсны!
Уиала, сыҧсымзар, иҳалшоз ҟаҳцеит,
Аха ацәҟьараҿ ҳашкыдыз ҳанхеит…
Днакәымчит усҟан Лакоба илаба,
Иуапа цыѡцыѡгьы ижәѡа иҭарпан.
– Усҟан аҧазатцә аб диҭиуан,
Ацқьақәа рҭыпан агмыг диуан.
Усҟан ишәарҭан ҳара ҳбызшәа,
Усҟан аҳауа иаѡызан ажәак.
Аха шәыгә иалоу ҳѡагылан иаҳҳәар,
Ҳадгьыл иачычар алшон аҳәа.
Усҟан мҳаҵьырра ҳдәықәлон ѡаҧхьа,
Псыуак дҟаломызт араҟа иахьа!
Усҟан ҳаҟәытцып, мшәан иахьагьы,
Аҧсшәа иахзызо дыҟам азәгьы!
Усҟан ҳаҟәытцып – имцозаргь хара,
Аҧсуаа мҳаҵьырра иаҿуп ацара…
Усҟан еибаҳҳәеит: ҳаҧсыргьы ҳаҧсып,
Аха наза҃за ҳазыкәпап Аҧсны!
Уиала, сыҧсымзар, иҳалшоз ҟаҳцеит,
Аха ацәҟьараҿ ҳашкыдыз ҳанхеит, –
Нестор Лакоба игәала ҷьбаран…
Сҿыхеит… Ашьшьыҳәа иаҿын ашара.

02.04.2013

***

Гхак ҟаитҵазар уеиҳабы, –
Аҭак иҵала ламысла.
Аҽегьы иатҵоуп ԥышь-шьапык,
Аха иалшоит ишьаҵәхныслар.

05.05.2013

***

Ашьабысҵа иашьҭалеит абжьас,
иаргьы ѡатԥьеит ирҳаны…
Еиҳа-еиҳа иагхон ирыбжьаз, –
Амра кыдын ажәѡан аханы.
Ашьабысҵа иашьҭалаз ахьʒеит,
Иҟалеит абжьасгьы азхара.
Алаҳәаҟәа уажә ԥьарак еизеит, –
Атәыѡаҟәа рымтҵаԥсан дара.
Шьҭа шьабысҵак иашьҭалом лассы,
Адәы иҟәзаргь шәкыла еитҵаѡоы…
Абжьастҵәԥьагьы зны иҭәуеит аԥсы,
Аха иԥсы ҭәуама ауаѡы?

21.05.2013

***

Ох, икьыркьыруеит,
Ихәмаруеит аҽеы…
Чара-уск ыԥоуп
Иахьа ҳара ҳҽы.
Ҳгәашәаҽ аҭаца…
Хысроуп адәны,
Дгылоуп ахатҵа
Лныҳәаҽа кны.
Иахылтҵуеит ахылѡа,
Иахьгылоу аҟәаб.
Длыцкәашоит ԥҳәызбак,

Арԥызба иаб.
Еиԥылоит, еивысуеит
Ачыси алеи…
Ирыԥхьоит ашьаԥахь:
«Сшәыкәыхшоуп, шәлеи!»
Ашҭа хазыноуп,
Илакәуп аѳны…
Ҳҭаца даԥшәымоуп
Уи амыш инаркны.

14.06.2013

БСЫЦХРААУАН…

Ба бнышәынҭра
ҳамх атцыхәан изатцәын, –
Изатцәу зегь
сара ирыцҳасшьоит цәгьала.
Исцәагозаргь уи аус
иахьа, уатцәы,
Акәша-мыкәша
утрас сашьталеит сара,
Бнышәынҭраҽы, сан,
итынчроуп есымша,
Ба быбжьакәын, –
слымҳа итасуеит, иразуп.
– Нан, уҟәышыз,
дуцыз, нан, Анцәа ҳазшаз,
Иҟоутцаз зегь
бзиаразар, – иузыԥшуп…
Бара амла
ҳабцәагар ҳәа бацәымшәан
Уахгьы-ѳынгьы
акы башьтан баапсаха.
Сылабжышқәа леиуеит
сыблагә итшәаны, –

Гәалашәароуп, сан,
ба бҟынтәи исзынхаз.
Сеиҭагылан
анышә шьҭастцеит игәзаза,
Цьымшьуп, цышуп…
уаҟа иалшоит зегь ҟалар.
Уа анашагь, –
уажә исхамыштзеит зынза, –
Атцла иқәлан, нас
амтцәышә хәычқәа ҳнарклап…
Быкәша-мыкәша
иҟастцаз аутра стан,
Садымхалеит уи
оумакгьы, иззарым…
Ба бнышәынтра
сызқәа надыстцеит еиҭа, –
Исымбеит ҳәа,
бсыцхрауазтгьы ҟаларын.

18.05.12013

САРА ДСЫҲӘЕИТ СЫХААРА…

Сара дсыҳәеит сыхаара:
– Уааи, аѡны ҳаргылап.
Ҳашҭа иҭалап амра цхара, –
Асасцәа ҳарцылап.

Ахьа иалхыз ҳаѡны-ҳгәара,
Ҳашҭа шьац етцәараз!
Асас дҭалар даацса-дкара,
Уи ауха чараз!

Сыхаара илҳәаз ала,
Нас аѡны сыргылеит.

Исырҳаит са сқьиарала,
Ауацәеи агәылеи.

Сара дсыҳәеит сыхаара:
– Иҳааҙап ахшара.
Ашәа ацыз ҳара ҳгара, –
Нас иԥшҙаз ашара!

Рыуаҩышьа, рсахьа, роура,
Ныхақәаз, ишаназ!
Ҳара ҳада ҽаҙәы иоуран,
Иҟам ус ахшара.

Иқәын ашьҭахь ҳара ҳашҭа,
Адауаԥшьқәа раҳра.
Аҙә дубар, – егьи духашҭуан, –
Ахра еиԥшын, ахра.

Сара дсыҳәеит сыхаара,
Аҙыхь ытцаҳхып ҳәа.
Аҙы хьшәашәа бзиоуп даара,
Шәҭыла ҳқәатца ҳхыбп ҳәа.

Аҙыхь ытцысхит снапала,
Акәапеи ахаршәын.
Уи аҙыхьаҷ хәылбыҽехала,
Ҩыцьа рымза ҭаршәын.

Сыхаара илҳәаз ала,
Итцысхит, данаҳәа.
Ирҳәоит знык избаз агьама,
Аҙашәа ишәызҳа ҳәа.

Уаҳа ҷылҭҙом сыхаара,
Хәыцрак далан даара.

Уи дазыҙырҩуан агара, –
Лашәа иатҵан хаарак.

19.11.2013

САЖӘЕИНРААЛАҚӘА ЗБЫЛУАН

Сажәеинраалақәа збылуан,
Еиқәырчаҟәан, ирацәан.
Урҭ схаҿы, сгәаҿы иаауам, –
Изыҩхьоу зегь иреицәан.
Абга сеиԥшын, сыцьбаран,
Абга атҵкысгьы сеицәан.
Зны-зынла ирфоит дара,
Анцәа ириҭаз аԥацәа.
Сашҭаҿ амца ду еиқәуп,
Уа сбылуазшәа збоит саргьы.
Сара хәыцрақәак сыркуп, –
Гәхьаас дсымаҙам аҙәгьы.
Ус, ладантә ицәырҟьан ԥшак,
Сшақәымгәыҕуаз уа зынҙа,
Сара сҩымҭа хәычқәа руак,
Хыхь ишьҭнахит ижжаҙа.
Ишцоз ԥсаатәшәа иԥырны,
Ҩнык ахыбраҿ инатәеит.
Уи аҩны-ԥшҙа ду ҷыцны,
Уи аҽены ишьҭанатҵеит.
Хәычы-хәычла зегь еиԥкаа,
Ҕьычҩык амца данаргеит…
Иҟалазеи ҳәа иантҵаа –
Нас афымца надырбеит.

20.06.2013

ГАГРА ИАЛАГОИТ АҨСНЫ

Иугәыдкылоуп уара уга ҟәанда,
Иухагылоуп ушьхақәа ԥшзаза,
Ушԥассиру, Гагра, сукәыхшанда,
Аҧсынтәыла амра, агәлатԥа.
Уаҟәытц, ажәтцыс, алакѡакра,
Уԥры, уахь ухы рханы…
Аԥшзара иатәылоуп Гагра, –
Уаҟа иалагоит Аҧсны.

Рыԥсы уалоуп аҳцәа, аҳәынтқарцәа,
Зынгьы-ԥхынгьы сасцәаны иуҭоуп.
Урҭ ашьшьыҳәа ага бжьыхаа иарцәоит,
Урҭ рыԥхызқәа лабҽабоуп, иԥшзоуп.
Уаҟәытц, ажәтцыс, алакѡакра,
Уԥры, уахь ухы рханы.
Аԥшзара иатәылоуп Гагра, –
Уаҟа иалагоит Аҧсны.
Дынхоит Аҧсуа, уаҟа ԥсыуа тцасла,
Ԥсыуа тцасла дхеитцоит уи Анцәа.
Еибаркыми уи атцеицәа дацла,
Ԥсыс ирхоугьы Гагроуп апацәа.
Уаҟәытц ажәтцыс алакѡакра,
Уԥры, уахь ухы рханы.
Аԥшзара иатәылоуп Гагра, –
Гагра иалагоит Аҧсны.

Кәтол, 30.06.2013

***

Иҟоу-тцәыуон апҵа ԥжәаха, –
Уи ахьқыдызгьы харан.
Аԥшаваҳәазегь шьҭан ишәахха,
Уа дыхгылан нарҵаа ран.

Лысабицәа рышәҵа-рҽыҭәа,
Амра иалҭон иҙәҙәаны.
Шьҭа даргьы еибга-еизҽыда,
Ашҭа иҵалон еиманы.
Хьыҙрацара пату ақәын, –
Рашҭа ду ахь нас раара.
Иатәарымбоз Нарҭ хәыҷ иакәын,
Изыхьчоз ахәышҭаара.

Кәтол, 04.06.2013

АГӘАЛАШӘАРА...

Ибгәалашәома?
Ҳқәыпшқәан ҳара,
Усҟан, аиашаз,
Ҽакын аҽара.
Ҳаипылон, ҳаивысуан,
Аҵыхәтәаны,
Ҳаҽыцьегьы апсшәа
Ҳҳәеит игәаҕьны.
Уи ашьҭахь иҽыхьҭаз,
Илеиуаз ақәа,
Апсшәа ахьсабҳәаз
Снаргон сшьапқәа.
Аха са сгәаҵа, –
Схәышҭаараҽы,
Амцажәла баҭәҳәеит –
Еиқәыларц иаҽын.
Ҽнак банысҵымла, –
Схагахон нас,
Сеипшын аҽ-ура
Ибналан ицаз.
Бшьаҽақәа ракәын, –
Рыбжьы саҳауан,

Бызхылтцыз сымбацызт, –
Амаҳәра зуан.
Сгылон, сгәатәиуан
Сныҟәон тҳхыбжьон.
Сыгәтыха сызҳәомызт,
Цәгьа сыԥхашьон.
Сытцыхқәа сырцәон,
Са сҷаԥшьаѡын,
Зны-зынла скьышәаҷ
Иқәбон аѡы.
Бцәа садырҷаблан, –
Сыбгьыцын сара,
Сышықәсқәа-сзиас,
Иаҷын ацара,
Ба сышбызхәыцуаз
Сқәыпшрагьы цеит,
Сзышза, Ерцахә
Аханынза снаҙеит…
Слыхәаԥшуан сѡыза,
Дышлазаап ларгьы…
Ҳарҭ ҳалабжышқәа
Изгәамҭеит аҙәгьы.
Уажәыгьы дыссирын,
Дышәтыцын, дыԥшьан
Аха уи аҙбахә
Сымҳәеит сыԥхашьан.

07.06.2013

МАҶК АНЦЫ

Аѡнаҭа лахҷыхуп,
Ашҭа ду лашоуп,
Пҳәызбак дықәуп, дныхоуп,
Анасып дазшоуп.

Гарашәак, дахьыкәу,
Абжьы лаҳауеит.
Рдәынакгьы ҽыкәҽыкәуеит, –
Акы иарҳауеит.
Ан илбоит дахьгылоу,
Лыʒгаб дымраха,
Мҩа-ԥшʒак уи данылоит,
Иаалырҟьан уаха.
Гәыла дныҳәа-ныԥхьеит, –
Лыʒгаб хәыч дырҳәеит.
Раԥхьа даара дгәыргьеит,
Маҷк анҵы – дыҳәҳәеит.

Кәтол, 11.06.2013

***

Амш цәгьазар, –
Ибзиахоит, хымԥада,
Аԥҵа хылар, –
Нас ихытцны ицоит.
Қәак аухьоума
Знымзар-зны ихымкәакәа,
Са сааизаргь
Амш цәгьа сацәшәоит.

Амш цәгьазар, –
Шьҭа уаҵәы иахымгакәа
Ибзиахоит,
Амра ҽыц иԥхоит.
Амш цәгьазар
Ибзиахоит, хымԥада,
Ауаҩыцәгьа, –
Дшыҟоу, ус дынхоит.

20.06.2013

АҲА, СЫҨКӘЫНЦӘА!..

Аҟәатәи ашкол-интернат раԥхьатәи
адиректор Леила Ачԥҳа илыхьзыншәылоуп

Ҳашҭа шьацын иқәыршәыз,
ҳзыхьқәа цқьан ара,
Амза, ҳшьацра иларшәыз,
ҳамҭоуп ҳәа иаҳшьон.
Бзиабаран иҟаҵаз,
усҟан Аԥсынра,
Аха уи иазылааҵаз
ашәҭыцқәа дыржьон.
Аха аԥҭа еиқәарақәа,
ҳзыхьқәа ирхаԥеит,
Урҭ ирхыбит ҳкәарақәа,
ҳгәашәқәа ирыхшьуп.
Ажәшан дуззаа иатцалан,
амацәыс лагеит,
Уи лабжышуп иалагаз,
ан гәыршала дшьуп.
Усҟан ажәшан иалашит,
тцаҟа иҟаз бжьык,
Бжьык ахызатцә иацызго,
бжьык итҟьаз хҽаны.
Уи саркьалын, ԥшатлакәын,
иқәнацон ашәшьы,
Изтәыз дыртцашын, аха –
уи иахьа данын.
– Аҳа, сарпар, сыҷкәынцәа,
абыржәоуп, уажәы, –
Бцьарла ҳадгьыл анасыԥ
аҵбара иаҽуп.
Аб еиҭамхәа дрыцхахеит,
ан илшәуп ашәы,

Ҳзыртцысуаз агараҽы
асаби дхәаҽуп.
Шәнеибац, сара сыҧкәынцәа, –
иӡытуеит сцәашьы,
Итцегь, даҽеа пстазаарак
ақәтцатәуп Апсны!
Нас иҽыцхоит апхынра,
нас ицоит ашәшьы,
Уи ҽааҳәырак аманы
иҧалом ҽазны!
Амца иалан лыҧкәынцәа
дрыцбылуан ларгьы,
Уи дыццышәха дықәыпсон
шьала ишәыз адәы.
Игәы трысны ҧкәынакгьы
днавамлеит цьаргьы,
Убри ауп изырхынҳәыз,
арпар дара ртәы.
«Аҳа, сарпар, сыҧкәынцәа,
абыржәоуп, уажәоуп… –
Иааѳуеит ажәѳан иалшәаны,
уи лара лыбжьоуп.
Усҧан уазын, хымпада,
Аха шьта иашәоуп,
Уи ашәоуп имыцәаӡо,
Ақәпараҽ ипшьоуп!

АГХА
Авариант

Ҳа ҳаиқәшәеит иҽыцны,
Ҳашықәсҟәа анца,
Схырхәан бапхьа сгылеит
Избо агәра згом.

Маҷк еидарак иатҵан,
Быблақәа ҭааҙа,
Былахь акыҷыра
Гәыла исуантҵон.
Исызбамҳәеит усҟан,
Ԛажәак. Сыԥхашьон,
Урҭ бара банызбоз,
Исҽабон лассы.
Аха ба бахьыцәаз,
Сара сгәы ҷаԥшьон,
Бара бгәил хазынаҿ,
Иҙыҭуан сыԥсы.
Сытҵан ба бышәшьыра,
Уи ахьцоз сагон.
Быхәда хәыҷ сахаршәын,
Са сеихаԥсаны.
Сышықәсқәа рымшынаҿ,
Сгәалашәара стон,
Алу сатҵырхызшәа
Сыҟан слаганы.
Нас ҳаиԥыртцит уаҳа,
Хаз-хазхеит ҳагәқәа.
Атцыхқәа зегь реиҳа,
Иреицәан иаха...
Ажәԓан ҳашьтатцәыуон,
Лаҕырҙын ақәа.
Иаҙәҙәарц атҳахызшәа,
Иҟаҳҵаз агха.

10.08.2013

ААԤЫН ААЗАР АКӘХАП...

Иара
Ажәҵыс ҷьарк асахьа,
Ажәԓан иантҵаны,

Ашәа ҳәо аӷҷаҳәа,
Итцаххит аҩны.

Лара
Аапынразар акәхап,
Сабаҟаз Сара?
Пхыӡла ажәҩан салан, –
Уаҟагь аапынран.

Иара
Ажәҩан уи насыпуп –
Аеҭәақәа пшуп.
Бзиабароуп, кәицуп,
Са сгәаҷы иакуп.

Лара
Иҟалаз сыздырам,
Акгьы саҳаӡом.
Аӡәгьы са дыспылом,
Аӡәгьы дызбаӡом.

Иара
Сҭалеит аапын ашҭа,
Исҳәари ашәас?
Ба бзықәшәаз аҩызоуп,
Уажә саргьы сзықәшәаз.

30.08.2013

***

Ажәҩан амра нахьысшьын,
Алашара ҟастцеит.
Нас иназгеит дахьышьҭаз,
Ашьыжь иациз атцеи.

Исҭеит, иҟаз наӡаӡа,
Иҩнеигалап ахан.

Ари ажәҩан ду амҭан,
Нас аԥхарагьы нхап.

СҬЬЫБА ИАНҬАМГЬЫ АМААҬ...

СҬьыба ианҭамгьы амаат,
Сахәаԥшуа сгылоуп асаат, –
Ҧшак иаанагозшәа уажәытҵәҟьа.
Сеиԥшуп иҭынчу аԥсаатә,
Сахәаԥшуа сгылоуп асаат,
Иснаҭои аԥҵа сазытҵҟьар?
Ҭьоукыхгьы сбеиазшәа рбоит,
Сыʒбахәгьы «бзиан» ирҳәоит,
Урҭ аманшәалоуп ашьыцра.
СҬьыбаҷ ианыҟам амаат,
Усҟан иныҟәтцан асаат,
Ибзаасхәоит ашәҭыцқәа ршьытцәра.

06.09.2013

ШӘЫ-ГӘНАҲАК...

Иʒит аҽыхәа иаха, –
Иашҵа инҭыган иргеит.
Уи ашьҭахь уи аԥшәма дҷаҳан,
Дхагахеит ма деилагеит.
Гәҩарас дышьҭихит аʒәы,
Ҩызак дышимаз иʒоит.
Аха диҟәатцуеит уатцәы,
Аҩбатәи гәҩарас дҟаитцоит.
Ахԥатәи гәҩарас дҟатцоуп,
Аԥшьбатәи дцәыртцуеит уатцәы.
Аха урҭ зегь маʒоуп,
Игхеит, дахоутцап атцәы.

Сшәыҳәоит, ижәбозар, шәгәы иҵаз,
Ҽыла адәеиужь ахьҭәу…
Гәнаҳакоуп имоу изгаз,
Имоуп шә-гәнаҳак изтәу!

07.09.2013

АМЦА ИАЦӘЫРГОН

Аетцәа гәҭыхак азцәыртцит ашамҭаз,
Агәҭыха агәылоуп атцаргьы рыбжьы.
Знызатцәык шандаз,
Знызатцәык шандаз, –
Лаҳәоушәа са сҽапхьагь иныкәҳаит ашәшьы.
Иахысит аҳәаа, ихтуп маҟҽаҳәара,
Дҳақәлеит агәыла, ддәыкәлеит Аԥсныҟа.
Иԥсыда-инхада?
Ажәѡан иаҳәароуп,
Аԥсуа дабаҟоу иԥсадгьыл анықам.
Амышә-хәы рықәуп, еиқәныхуп абџьарла,
Рылахьқәа ҽарҳәеит иѡежьу цахала.
Урҭ идырхиахит
Рыхәдақәа џьарла,
Аха ҳазшаз иахь изнеиру уи ала!?
Ргәатца инҭасуа иҳәҳәеит асаркьалқәа,
Нхытци-аахытци ргәашәқәа ирҭалан…
Амца аҽыкәшон
Амалқәа зегь рмалқәа,
Уи Аԥсынтәыла алгатәын шьала.
Амца иалыргон Лашеи, Ивани,
Ромеи, Ҳамзаҭи, Асҭандеи, Аслани,
Резои, Аскари, Адгәыри, Мкани,
Едемик, Фатима, Бесик ахатца,
Ашҭаҽ аҽҽаҳәа ирбылуаз Цаца,
Макьана «Радеда» зызкымыз аҭаца…

Усҟан ишәарҭан ҳзыхьи ҳатцәѡани,
Алабжыш иафон урҭ раби рани.
Аҳәсагь-ахацәагь хык иаҷагылан,
Амра иахаҳаит аҧтақәа хылан.
Ажәѡан аҟынӡа –
Харан, ҳаракыран,
Адгьыл лаҟәыраҷ шьан излагылаз.
Анацәа рмыткәма иартцәиуан, иархәон, –
Ҳаҧсадгьыл зыхьчодаз рыцкәынцәа рыда?!
Ианҭахалакгьы, –
Урҭ рыбаѡқәа аархәон,
Рыҧсыбаѡ азыҳәа рхьымацәаз рыҭан.
Аха еиқәтәомызт, – анантәи-арантәи
«Шәнеибац» – ҳәа каѡуан, шәнеибац абцьарын.
«Шәнеибац!» – ахаан
Ианымшәац ҳарамрак,
«Шәнеибац!» – уи алаҧш ҳацәызмыхьчоз цьарын.
«Шәнеибац!» – уи ашьҭахь иамамшәа гәалак,
Амрагь аацәыртцит ҧаса еиҧш ҧшьаала.
Уи нахыс ҳамра
Анцәыртцуа-иантало,
Уи еиқәырхоушәа збоит ҳара хшьала.
Сшәыкәыхшоуп хҭеицәа Лашеи, Ивани,
Ромеи, Ҳамзаҭи, Асҭандеи, Аслани,
Резои, Аскари, Адгәыри, Мкани,
Едемик, Фатима, Бесик ахатца,
Ашҭаҷ аҷҷаҳәа ирбылуаз Цаца,
Макьана «радеда» зызкымыз аҭаца, –
Зда рымаӡамыз рыпсҟәа ҭины,
Амца иацәыргеит наӡаӡа Аҧсны.

27.08.2013

***

Ецы ҳаицыртцит, –
Иахьа бааиӡом.

Атцых цәуон,
Амш бааҙон…

2014

АФОРТЕПИАНО АБЖЬЫ

Раҧхьатәи аҧсуа пианистка А. Ашьхаруа илызкны

Афортепиано ашьҭыбжь хәшәуп,
Иахәышәтәуеит агәала.
Амра ацыҧхь ала ишәуп,
Нас иқәцоуп уи ала.
Афортепиано ашьҭыбжь хәшәуп,
Иахәышәтәуеит агәала.
Еиқәаҵәазар ан илшәу,
Наѣ илшәых уи ала!
Иаҧцоуп ашәа Анцәа изы,
Бара бзы, са сзыҳәа.
Ашәақәагь ирхоуп аҧсы, –
Ашәа зѡыз даҳныҳәап.
Сара слымҳаҷ уи иаҳәоит,
Ҳадгьыл гәалас иамоу…
Зны ихьаҵуеит, зны иҳәҳәоит,
Уи – афортепиано.
Ашьҭыбжь ссирқәа еихаҧсоит,
Сыргәыбзыҕуа, ҧшьаала.
Аха урҭ сгәаҷы инаҙоит,
Бара бгәы-быҧсала.
Иарҳәала, нас, иарҳәала,
Бара бхьы напала.
Уи ашьшьыҳәа сагалап,
Ажәѡан салагалан.

АБНА ЕҬӘАРАҨ

Абна еҬәараҨ
Иҟоуп сыԥны…
Итцытцуеит ʒыхькгьы
Уи аханы.
Аҳра ҳәа аҳра
Рымоуп атцар.
О, исҬахытцәҟьоуп
Рыбызшәа стцар.
Абнара иамоуп
Амышә, аҽеа…
СʒыхьаҨ ихшәалеит
Зны амзаҨа.
Амза рахәыцуп,
Амза хәыҷуп…
Зылаҳәак ҬасныИскуеит ҳәа иаҨуп.

10.09.2013

АСҞАТӘИ АҧАРА…

Спара маҷмызт, агәра згон,
Иацнатцон сылшара.
Бара бахь исыма сцон,
Исырҳаз аҧара.
Аха, нас, лассы интцәон,
Беиҷаҳаргьы даара…
Аҭыʒшәатцәҟьа басыргон,
Иабацеи ҳәа ҳпара.
Уажә банынаскьа хара, –
Стәеит сазхәыцуа даара…
Мшәан, ибызҬодаз бара,
Асҟатәи аҧара?!

23.09.2013

АЖӘҨАН ИАЛАЛАЗ РЫҧСЫ…

Ан агәашәаҿ дышәзыҧшуп,
Анцәа диашьапкуеит лара.
Уи илхамыз бжьык лыбжьуп,
Даҽакуп зынʒаск лыҧшра.
Лылахь-лыцьымшь лʒатәуеит зны,
Ҳазшаз ишҟа лхы рханы.
Ҩыцьа лтцеицәа абцьар кны,
Аҕа иабашьуеит Апсны.

Дгәаҟуеит ан, лыпсы лызгом,
Ибылуеит дызқәыз ашьац.
Ашәтқәа ҩон, адацқәа нхон,
Уи уахык лыпсы лымшьац.
Иман ус аҕа ҟазшьас:
Иабцьар датҳон цқьа изаны.
Раҧхьа длеихсуан ан-ҳазшаз,
Настәи – иақәикуан Апсны.

Абцьар тҟьон, ашьа катәон
Иқәпон анацәа рпацәа.
Урт аиааира агәра ргон,
Уи иахьымʒазгьы рацәан.
Нас ицеит, уахык, шықәсык,
Ашықәсқәа зегь иреиҳаз…
Ажәҩан иалахаз рыпсы
Ус ранаҳәон итахаз́:

Ан агәашәаҿы дыпшуп,
Дбылуеит, избанзар дцәашьуп.
Дбылуеит, избанзар дцәашьуп,
Ан агәашәаҿ дыпшуп.

03.10.2013

ИСЗЫМАРИАМ

Быхьз ансыцу – имариоуп,
Сымԥа, – уи харазаргьы.
Са саҽысуеит зегь акоуп,
Абжеиҳарак хразаргьы.

Быхьз ансыцу имариоуп,
Ашәа ҽыц ацәыргара.
Бареи сареи иҳабжьоу,
Азиас ду быргара.

Быхьз ансыцу имариоуп,
Ажәԥан ахь ахалара.
Сқәатцаҽ ашәтыцқәа зытуеит,
Бареи сареи ҳхарала.
Быхьз еиҭасҳәоит ашәаны,
Сыцәоит сышәтқәа срылаиан.
Ҳанеиԥыртуа ҳаиқәшәаны, –
Убри ауп исзымариам.

10.10.2013

***

Сеибашьԥуп ҳәа еибашьԥык,
Удгьыл дақәлар –
Уи дгазоуп.
Зтәылаз иқәпо ауаԥы,
Еибашьрала дузгазом.

14.10.2013

СЦЬЫБА ЦОИТ АТЦА ҬАПСНЫ...

Сцьыба цоит атца ҭапсны, –
Исҳәо иашоуп, ихатца.

Аха ԥарак соур зны,
Иаасхәоит аԥхынтәи шьаҭак.

Сԥьыба цоит аҭа ҭаԥсны, –
Зԥьыба иҭам зегьы дрыцәшәоит.
Аха сԥьыба иҭалар зны, –
Слафгьы сҳәоит, ахаршәгьы сшәоит.

Сԥьыба цоит аҭа ҭаԥсны, –
Ианбасымаз сызхара?!
Аха исоур иара зны,
Ашәҭқәа лзаасхәоит сгәаԥхара.

Сԥьыба цоит аҭа ҭаԥсны,
Сгәы ҭагылазом аҭра.
Аха исоур знымзар-зны,
Хымхәак иаҭәасшьон иара.

Сԥьыба цоит аҭа ҭаԥсны,
Азә игра хазуп, иҙап.
Ԥарак соур сара зны,
Сангьы лнышәынҭра ҟастԥап.

Сԥьыба цоит аҭа ҭаԥсны,
Мап, икылтцәазам иара.
Аха сылахь ус ианын, –
Уи сахыԥазом сара.

18.10.2013

ЕГЬАУРЫМ...

Егьаурым ачын уцәыҙыр,
Егьаурым иблыр уҩны,
Уцҳа зхыз аҙиас хытцыр,
Уаҟа узырҙом уи аҽны.

Егьаурым амал уцәыҙыр, –
Ахьы, араҙын, абҩа…
Ауа-азла дутцашьыцыр, –
Ус унеила, убла хҩа!

Ухы иакәыхша иуцәыҙыз,
Уи азыҳәа умгәырҩан.
Узықәгылоу амахә ҽыцыз,
Уақәымгәыҷцәалан аҩа.

Аха мрак еснагь иуцыз, -
Амра ҟәандоуп, амра хааун.
Збызшәа зцәыҙыз иоуп изцәыҙыз,
Ацәыҙқәазегь иреиҳау.

29.10.2013

УИ ДЫПҪИТ…

Уи дыпҫит, акәыба дҭан, –
Дцьабаҩын агәыла.
Ҳаргьы ҳцәыуон, – ус иахәҭан, –
Ҳақәтцуан, ҳнихагылан.

Аҳәса, зҙамҩақәа цәыпҫыз,
Аҳәҳәара иаркаран,
Рыпҫы далырхуан иҫыз, –
Итацәуан агәара.

Уи даныҟаз деибганы,
Дныҟәомызт шьапыла.
Мҩак, иаҳзымдыруаз данын, –
Ацәгьаҳәара илан.

Аҙәы дихәозшәа дижьон,
Егьи дхихуан иазар.

Игәра згаз ихәы ҟартцон,
Дреилаҳауан аӡар.

Хатцеи пҳәыси еиқәирпҵон,
Уахьихәаҧшуаз дхатцан.
Иитахыз зегьы дрыхьӡон,
Иитахыз дитацан.

Уажә-аабыкьа ҭакәажәык,
Дыригазаап кәарак.
Убри иатцәахуан уажәы,
Ицәгьақәа реиҳарак.

25.12.2013

АҧСАӠ...

Абна снылалеит жәаха,
Аҧсаӡ сашьҭан хәлааныӡа.
Зиан амза ашәахәа, –
Оҳ, ицәгьан аӡаатцра

Аҧсы ҭоушәа збеит асы,
Ашьҭыбжьгьы саҳахуан.
Ишкәакәаӡа акасы,
Атцла иаханаршәуан.

Ашықәс Ҷыц аҳамҭа кны,
Иааиуан, гәыҟатцаган.
Закәытә ныҳәоузеи Аҧсны,
Аштаҷ аҧсаӡ ада?!

Итцаҧысҟон уи абар, –
Сыздәықәыртцаз сархо.
Аха уи пҟаны изгар, –
Ари абна ҭархон.

28.12.2013

ҨА ҠАЗШЬАК...

Ари амш ба бҡазшьа иаҩызоуп, –
Аҽаԥсахуеит уажәы-уажә иара.
Жәхьан аҡынҙа уи мырхәагоуп, хызоуп,
Ашьыбжьышьҭахь иаҷуп ақәоура.

Ари амыш беиԥшуп, ари амза,
Ацха илшьым сара сҡазшьагьы.
Аха ҳакоуп ҳаҩцьагь ҭынч, избанзар,
Уи ҡазшьоуп ҳәа иԥхьаҙом аҙәгьы.

22.01.2014

БАН ИЛАБЫМХӘАН...
Ажәлар рашәа иаҷырԥшны

Бан илабымҳәан,
Бабгьы иабымҳәан,
Бзиа бшызбо
Аҙәгьы иабымҳәан.

Ашҭа бҭытц бара,
Атцх бҽалакны,
Уа сыԥшуп сара,
Сҽеыхәа сҽавакны.

Ицәа ҭынчыз баб,
Лыцәа ҭынчыз бан,
Ба бандәылтцуа аламҭалаз.
Шарԥазы бышцаз,
Нас идырп ушьҭан,
Башьцәа иранаҳәап аԥшалас.

Баб иаииарҳәалк,
Бан даныҳәҳәалк

Гәылак дналгап
Уаҟа ҳныҳәара.
Нас иаргамахап,
Ҳаҩцьа ҳамаҙа,
Уи маҙам, аха
Гәнаҳак амаҙам.

Ицәа ҭынчыз баб,
Лыцәа ҭынчыз бан,
Ба бандәылтцуа аламҭалаз.
Шарԥазы бышцаз,
Нас, идыр ушьҭан,
Башьцәа иранаҳәап аԥшалас.

АУАХӘАМАҨ

Ауахәамаҩ
Даҽеа ԥсҭазааран зынҙа, –
Уаҟа иҟаз
Амра рыцын, иразын.
Ажәҩан иалсны
Ашәа ҩналон ихааҙа,
Уи ашәамызт, –
Уи хәышәтәыган зегьы рзын.

Зынҙа иҭынчран,
Ауахәамаҩ зегь лашан,
Цәашьык авараҩ игылан
Ҽеа цәашьык.
Ҷкәыни ҙҭаби
Имтцахырхәон ҳа ҳазшаз,
Иман апап
Ажәҩан иалтцыз аҙә ибжьы.

Ауахәамаҽ
Ауаа рыблақәа ҽакын,
Урҭ ахьгылаз
Рыгәқәа реисра уаҳауан.
Урҭ хәыҭхәыҭуа
Ҭынч ацәажәара иаҽын,
Ан-Мариа
Лысабигьы изҳауан.

Хәычгьы-дугьы
Ауахәамаҽ еиҟароуп,
Ҭари беиеи
Еицырхалоит уаҟа ԥсык.
Зегьы рзыҳәа
Аитҵашьыцра ԥхашьароуп,
Зегьы ирымоуп
Даҽеа сахьак, даҽеа бзык.

Ауахәама
Уи аԥшӡара иаҳҭынроуп.
Уахьынаԥшлак –
Ашәҭ, агәыҷра, аԥсынҵра.
Ишԥабзиоу аԥсҭазаара,
Уи абжьоуп,
Зегь раԥхьаӡа
Угәы иқәыѱуа ара.

Ара ҭынчроуп,
Уқәла дгылам дхараны,
Аӡә ихьаа, –
Ҽаӡәгьы ихьаауп, ибла ҵруп.
Аӡә изыҳәан
Егьи дыҟоуп дыхраны, –
Аԥсынтәылан
Зныкмас иҟалару?

26.01.2014

АҚӘА

Ашла дгылан дрыҳәон,
ажәԥани Анцәеи, –
Ишабон араҟа
зегь аӡба иакын.
Иҭабеит аӡыхьқәа,
ашәҭыцқәа канӡеит,
Иудыруеи уи ашьҭахь
қәак аур Апсны.

Ираҳаит уи ажәа
ажәԥани Анцәеи, –
Пату иқәуп уаҟа
апсуа иахьагьы…
Амацәыс аҷын еипш,
ажәԥанаҿ ипҵәеит, –
Адгьыл аҳаҽаҳәа
иқәҵәеит ақәагьы.

31.01.2014

АШӘИ

Гәылак дсымоуп, ашәира дазгагоуп,
Данышәиуа –
Ажәԥан ахь дыпшуп.
Лара лзыҳәа – ашәира ԥсыршьагоуп,
Аха ахьшь
Абжьами илыбжьу?!
– Арбаԓь аипш иҿуҵуаз аки-киҳәа,
Аху-ху ҳәа
Ушуаз ласбатԥас! –
Ус дышьҭалоит уи ҳазхылтцыз диҳәан, –

Абас иҟоуп
Сара сгәыла лҭас.
Ишԥалҭаху уи сышгылоу скаҳар,
Насгьы амца
Иалаблыр сыѽны.
Ари ашҭа иқәыѽлар аккаҳәа,
Лара лышәи
Атҳ агәҭаны.
О, бшәила, нас, ба бшәила беиҭахан,
Бышәи ала
Сзыхьгьы ҭарбала!
Сыбшәиуазаргь бара ѽаха, хаха,
Ашәи неиҙом
Ус иахьабалак.
Атҳ агәҭан баҭәҳәа сара сцәымза,
Уа лашьцароуп
Усгьы, бызбаҙом.
Сара бышәи сыцхраауеит, сыԥсымзар,
Акгьы зхарам,
Ашәи дагаҙом!
Ашәи акәҙам – сышықәсқәа сыдражәит, –
Аха сгәатца шыҟац
Еиԥш инхоит.
Бара бзыҳәа – ԥстазааразаап ашәи,
Аныҳәароуп
Сара ԥсыс исхоу.
Ишԥасцәымҭу, шәанаџьалбеит, ашәи,
Уи сагоит
Цәашьушәа са сзыҵы.
Сшәоит уи ашәи иԥнатҵәар ҳәа ашәа, –
Асабигьы
Дҽыхар ҳәа дшәаны.

01.02.2014

***

Агәаҟреи агәаҟреи еицылан,
Ирылҭит игәаҟуаз ашәак.
Ацәқәырҧ хышқәа еицылан,
Ирылҭит ашәах.

04.02.2014

… АҼЕНЫ ИНАРКНЫ…

Саныҧслак аҼены инаркны,
Сҭынчуп, шәашҭа сҭалаҙом.
Снышәынтраҽ цәашьык аркны,
Сныжьны шәцаргьы салаҙоит.
Ныҳәа дук ахь сыццакуам,
Сашьҭаҙам исшәыстҵара.
Фатәык ыҟам сыц иакуа, –
Исзықәыргыл шәыцьара.
Ҷарак сашьҭалом зынҙа,
Исҭахҙам ауадагьы.
Ҷсыхәа сымам уахь сымцар,
Уахь ахаҳә ауазаргьы.
Сҩымҭа ҭшәыжь ҳәа скәалкәало,
Са стәаҙом аҭыжьырҭаҽ.
Сиҳәар, алуқәа зкәало,
Хаҳәк азицәып сыжырҭа.
Сызқәа ҭыпаҽ маҷк иҭшәоуп,
Иагуп алашарагьы.
Снышәынтра хәыҷ ахәгьы шәоуп,
Атлақәа рыбжьараҽы.
Апап ирласны иҧшьоит,
Наҟ, ҷьанатҟа снеирагьы.
Уаҟа иқәиан рыҧсы ршьоит
Ҭынч аҕаргьы беиагьы.
Саныҧслак аҼены инаркны,

Сашьҭам агәабзиара.
Аԥныш ашәҭқәа ишәмыркын,
Наҟ иԥхьашәца феиараа.
Сара тәыԥьара сцазом, –
Апсынтәыла самалоит.
Апсынтәылан уаҩ дыпсзом, –
Дыцәоит ауп ҳәа гьамала.

10.02.2014

АОЛИМПИАДА

Ныҳәа ссируп уи – аолимпиада,
Апшзареи ахатҵареи иртәуп.
Уи насыԥуп, аха убри адагь,
Шәҭыкакаҷла ари ашҭа ҭәуп,
Уаҟа иқәуп урҭ ахацәа рхацәа,
Зевс-Адугьы илаԥш урҭ ирхуп.
Рымҩа ԥитҵәоит аԥныш, аҳарамцәа, –
Адунеи лашозар итахуп.
Апҵа хытҵуан ажәҩан хыхь иахажьыз,
Ицон ашьха сыпсақәа зыҭны.
Аибашьра ҳәа ззырҳәоз азбахә кажьны,
Згәы нхахьаз еинышәон уи аҿены.
Ашҵа иқәын рыжәҩахыр еидкылан,
Ажәҩан ду иаԥҿыхақәан дара.
Урҭ ахаҳәқәа дырхәашон напыла,
Урҭ рыхҿа ахьырышьҭуаз харан.
Ныҳәан иҟаз ари ашьха амҵан,
Ҷкәыни зҕаби гәыргьон, ашәҭқәа ркын.
Ицәазомызт уи аныҳәа амца,
Уи, сыпсымзар, дара ргәы иакын.
Амза – ашәҭқәа рыгагаҿ изаан,
Аетҵәақәа ҳацкәашарц иаҿын.
Амаалықьцәа ықәгьежьуан атҵаа,

Рышьҭа нрыжьуан арԥар асаҽы.
Амра ҟәанда – ашьха зышқәа рҭаца,
Аԥҭа цәыш иаԥылан иарҳауан.
Наҟ – ижәытәзоу ари адгьыл атԥан,
Ԥсыуа гәҭыхак ашьҭыбжь саҳауан.
Аха, ицон, ицон аолимпиада,
Ахатԥареи аԥшзареи иазҳәоу.
Даҽеа ныҳәак ыҟамызт уи ада, –
Даҽеакала ажәѳан еилаҳәоуп.
Аха иқәтԥуан аапын еиԥш ашьшьыҳәа,
Уи – ҳзышьцылаз, ҳара ҳгәы иаԥшьыз.
Инаскьалгон Хьыбла уи аныҳәа,
Ажәѳан ду азызырѳуан лыбжьы.

09.02.2014

***

Ахшара дзауз леиԥш
ажәѳан еилгеит,
Ахшара даиуит –
адгьыл кәашеит.
Азын иннажьыз
схьаа сыхгеит,
Раԥхьатәи ашьыжь
ажәтцыс иаршеит.
Зышьҭақәак цәажәоит
уа аӷӷа-ӷӷа,
Иалшоит уажәытцәкьа
ашәҭыцгьы ччар.
Архақәа ҽыхоит,
иҽыхоит ахәы,
Амра-какаҷгьы
иаҳәоит ахахәы.

11.02.2014

***

Амра цхон. Ҳаицылеит зны, –
Ба быссирын, блакәын.
Бсыҟәымшәаргьы уи аҽены,
Ашьҭахь бсыҟәшәар акәын.

Аха башоуп, бцеит зынӡа, –
Акалашәа сыҟоуп.
Еиҧьуп са сзыҟәшәаз сымӡар,
Схагахоит… Аҧсыкоуп.

Сцоит абаҳчахь ныҟәара,
Усда ашьха схалоит.
Баша савоуп аҟәара,
Сеиҧшуп алаҟьала.

Схагаз… Имаскуам аӡәгьы,
Даҽеакуп сызмырцәо:
Схагоуп… Уи раҳаит зегьы,
Сзырхагаз рыздырӡом.

17.02.2014

***

Ажә иахаиршәын ашаха,
Аҧшәма иааҭигеит атра.
Иаиҭеит ажәѳан ашаха, –
Шьхак иннакылон цьара.
Зны-зынла дахоит ашаха,
Иамур иахиҟьоит аҷын.
Нас, уи иҭатынгьы деиҭахан,
Ирахә наскьеицоит хәычык.
Ажәлар рацәан аҧьырмыкьаҷ,
Еилаѳеиларсран ара..
Ацәгьеи абзиеи ақытаҷ, –

Ԥарада дрыхәом иара.
Дкараха днеины аганаҷ,
Дҩагылон ахәда шьышьы…
Иссирын уи ахшгьы агьама,
Уи ажәхәыҷ инаҭоз шьыжьы.
Хаҵак даангылеит ишызбоз,
Шьҭа еилаʒозаап лассы…
Ианиҵарц аума изиго, –
Мамзар игоу ҽаказы?

23.02.2014

АРИ АДГЬЫЛ

Тәылак аҷы снанагахит, –
Уа апсҭазаара ԥьанаҭуп.
Ашәҭ ашьытԥәрақәа сырԥахит, –
Ашәҭ абзиабара ацуп.

Урҭ араҟа амырхәага,
Иаргәыбзыԥуеит ашьыжь заа.
Ага ԥшахаа, гәыҟаҵага,
Шарԥазын иҷыхозаап.

Сара сапхьа уарҳалума?
Уарҳалума? Мап, ишьацуп!
Аʒыхь тала аирыʒ уман,
Уи апсҭазара ду ацуп.

Абра аматҵәқәа нкауыршәыр,
Абаҳчара гылозаап.
Аха инхо игәы иурхьыр,
Ахәра уа ианылозаап…

Сгәы ҭнагоит аҳауа зҩыда,
Уи иахацуп, уи иадацуп.

Ҳауада зыԥсы ҭакыда? –
Ҳахьцалакгьы ҭынч иҳацуп…

Сааԥшит. Снықәтәан са сыԥсысшьон,
Иахьа амцхә сыцәазаап.
Сара ҷьанаҭ сыҟаз ҷьысшьон, –
Аԥсынтәыла сыҟазаап!

АБЫРГЦӘА РЫѺНАҨЫ…

Уи абыргцәа рыѺнаҨы,
Иан дааныжьны
Днықәҳа дцеит.
Ан аҵәыуара даҨын, –
Лылабжышқәа имбаӡеит.

Дцон машьынала дԥырны, –
Иаргьы башамызт, иԥшӡан.
Иԥшәма, иԥшӡа-хәыҷ аѺны,
Дизыԥшын уажәы-ушьҭан.

Уи харантә игәашә аатит,
Иҕьазҕьазуан иара ихан…
Ари ашҭаҨ зны таати
Дныҟәылгалон иара иан.

АжәѺан кәицқәа еизыҳәҳәо,
Ашҭахь ацыԥхьқәа аауан.
Уи агараҨ ашәа ҳәо,
Ангьы лылацәа ҭаауан.

Гәыԥҳәы хшыла уи длырчон,
Нас дышьҭылхуан дҳаракны.
Уи данихәлаччоз – дыччон, –
Мрак лашон аѺнаҭаҟны.

Ажәҩан далалҭон, дҽеырбон,
Длыман ларԥыс гәыҕырҭас…
Шьоук ашьыцраӄәа иргон,
Лара дгәыргьон дара рцас.

Ус ицон иахьа, уаҭәы,
Ушьҭа дхаҭахон иара.
Ари ашҭаҷ уи дзаҭәын, –
Далалеит аҭаацәара.

Ашҭа днықәлеит цәгьа дҽеырбо,
Ҭацак. Дааразаа дгәыкын.
Уи лытцкы аԥша иагон,
Маҷак лышьхәа ҳаракын.

Арԥыс анасыԥ иҭан,
Дашьҭам араҙны, ахьы.
Аха диаргалон ан,
Ҭыпк аӄынтәи ҽакахьы.

Нас абыргцәа рыҩнаҷы,
Уи дааныжьны
Днықәҳа дцеит.
Иан аҭәыуара даҷын,
Лылабжышқәа имбаҙеит.

Ан данҭәыуоз уа дтәаны,
Ажәҩан аццышә аҷышәшәон…
Дахьцоз, амҩан дыццакны,
Машәырк ихьыр ҳәа дацәшәон.

28.03.2014

***

Сыԥсҭазаара, сгәыҕра,
Сцоит уара ухаҭцкы.

Сашьҭазам ухыхра,
Сашьҭазам уцкы.
Уа уԥшӡоуп, ушәҭыцуп,
Зныхгьы уцьбароуп.
Аха сыѳуа суцуп,
Уара – уи қәпароуп.
Садчаԥалан ахра,
Саургоит атцәы.
Уи азыҳәан аҳра
Урҭозшәа уатцәы.
Шәҭык цьара еиҭасҳар,
Амца иаургоит.
Аха, зныхгьы цасҳәа,
Иѣоуп, иѳеырбоит.
Зны зынӡа сухашҭуеит –
Мшәан, сзакәи сара?
Хан дук гылам сашҭаҷ,
Смалгьы шьҭам цьара.
Дгәоуҭоит иуазыруа,
Ргыларак иаҷу…
Ашәҭ заазо, иудыруаз,
Еиҳа игәы хәыҷуп.
Уѣаз ухәырбԍьыцны,
Иурҳа сыбжьы.
Сыцҳара уаѣәытцны,
Маҷзак сгәы шьышьы.

03.04.2014

АИАРҬА ДАМАН…

Сара сѳыза иқәраҷ дыѣан, –
Иацеиԥш дгәаѣуан иахьагьы.
Зны дызбап ҳәа сцеит иѳныѣа, –
Қәрала сиаѣаран саргьы.

– Ҳаи, умшәан! – ҳәа иаҳәан ԥшьаала,
Иаԥхьа стәеит са сгәы ԥшааны.
Сҩыза илабжыш иҿалан,
Иара иҙамҩа цәыш ианын.

Зынгьы иаалырԥьан дысҿаччон, –
Иааԥшуан итцәахыз ахьы…
Алабжышқәа ҭынч ирԥьаԥьо,
Ақәа леиуан адәахьы.

Иблақәа са сгәаҕқәа ркыназ,
Уаԥа исарҳәон изыхьҙоз:
Иацыртцон ахьаа имаз, –
Сара сшыԥоу уи дахьцоз.

03.06.2014

***

Амацәыс-амаркатыл,
Ажәҩан чыҭ етцәа ԥнаԥоит…
Амацәыс, умыццакын, –
Аапын изҙахыз сызхоит.

05.06.2014

***

Амҳаԥьырқәа рылабжыш
Ԥьбароуп,
Урҭ ишьҭырхуеит ацәқәырԥ
Хыхь ихалан.
Анасыԥ макьанагь
Ихароуп,
Изыкәлаҙом уи арахь
Ахала.
Амшын гәалак амоуп,
Еиқәтәаҙом,
Уи еиқәтәашьа амаҙам

Изаанҙа.
Аха уи еисуазаргь
Изаҙом,
Аԥсынтәылан аԥсуаа зегь
Еизаанҙа.

06.06.2014

АХЫБААРА

Уи дысԥылоит зны шьыжьыла,
Зны дысԥылоит хәылԥазыла.
Уаҳа сылшом, уаҳа сылам,
Са сышнеиуаз лышьҭа схылан.
Аҙын ыкәтцит, ашәҭ аҷалеит, –
Аапын еиҧьу даҷеак сымам.
Нас, исыхьи, слыдызцалеи,
Ари амра сарласыма?
Аха слыцуп, сыҩуа слыцуп,
Маҙалоуп, иауам аргама.
Лабҷабоу, мамзар иԥхыҙу,
Маҙалоуп измоу агьама.
Слыцуп уи лыпсы анылшьо,
Цқьа ианымыхәлац, ианшамгьы.
Лара дхырхырц иашьҭоу ҷьысшьоит,
Зыпсы ҭоугьы, зыпсы ҭамгьы.
Сырхыбаауеит ауа, ақәла,
Амра, ашьыжь ҳашҭа иҧало.
Сырхыбаауеит ага, аҵла,
Лыгага данадызбало.
Сгәы былхьеит, ижәба шәҭахызар,
Амца иақәтцан иҷыҷушәа…
Уи сылхыбаауеит сааизар,
Сара сыԥшәма лакәу ҷьушьап.

07.06.2014

САН ЛАШӘА

Сан, са сгараҿ бнатәаны,
Бҵеамҭазакәа ацәа.
Рызбахә сабҳәалон Апсны,
Изыхьчаз ахацәа.
Ҽыхәак ажәѡан ахь ицон,
Амҭәыжәѡақәа рыла.
Нарҭ Сасрыҟәа аҳәа иҟьон,
Аџьныш диҿагылан.
Зны азиасҟәа ҭабон,
Ибылуан ашьацра.
Аха арҧар ҭоуба руан, –
Ихьымзҕын ахьатцра…
Бажәа ссирзақәа рызкын,
Ахатцара, анра.
Сан, сацәыбыхьчон акы, –
Иҟаз аҳарамра.
Хыхьынтә сиатцәахә ааны,
Сывараҿ ишьҭалон.
Иаацәырыбгон «Шьышь наани»,
Саргьы ацәа сҭалон.
Амра ныкәион ахәаҿы, –
Иатцҟьон арѡаш хьшәашәа.
Зегьреиҳа инхеит сгәаҿы,
Сызлабырцәоз ашәа.

24.06.2014

АҚӘА АНЫҲӘА

Апхзы пхьаҳәа
Сҭытцызшәа амхы,
Сара сзышон,
Са сынтцәон азба.
Апырпыл иаѡызаз
Абз ҭганы,

Иҳашҳашуан
Схышәаҿ аласба.
Аштаҿ акәзар, –
Уи ашьац ҟаԥшьын,
Кәампак алшәон
Ишаҿаз аҳарҭ.
Ахы шьҭыхны
Ажәѡан ахь иԥшын,
Ѡажәи-жәаба
Кәчара зцыз аҟәарҭ
Хәычгьы дугьы
Ажәѡан ахь иԥшын,
Иқәҵуан амра
Адгьылқәа ршьаны.
Џьара икылжәан,
Ма џьара иԥҿены
Абас иҟан
Уахьыԥшлак Аԥсны.
Нас игәаҟуаз
Ажәѡан аҵа ҭҟьеит,
Ихыцхыцит
Хыхьгьы ҵаҟагьы…
Сашҭаҿ
Амырхәацгьы аҿаҟьеит,
Рыԥсы ҭало
Иалагеит зегьы.
Ақәа леиуан, –
Ныҳәан ҳара ҳзы,
Ақәа леиуан, –
Адгьыл иазгәышьуан.
Уи убас
Иҟазан, иразын, –
Адгьыл иамаз
Ахәра еиԥнашьуан.

04.07.2014

***

– Узышьҭоузеи, ашла,
Ҭаара ԥхашьарам?
– Дад, шәышықәса раԥхьа
Сиит абра сара!
– Уажәы!
– Уажә схынҳәит аѡныҟа –
Скәиц ԥьара итҵәахуп…
– Бзиаразма уаҟа?
– Мап слаҳәит сахьыҟаз, –
Маҷк сыԥхар сҭахуп.

15.07.2014

АҞАБ

Аҟаб аҷалеит маӡала,
Ҭлак иазцан аракәа.
Уи закәыз, изаҟараз, –
Саҳахьан алакәаҷ.
Сахәаԥшуеит, – ихьанҭаӡа
Атҵла иахьынҳалоуп.
Аха иалҟьан ҭаҟа ицар, –
Рыцҳароуп, игәнаҳауп.
Ахьа еиԥшны еилышәшәо,
Уи ҟалоит ҭагалан…
Сымч ақәымхар ҳәа сшәоит,
Ианаҷыхтәу, схала.

19.07.2014

АБАЗА ԤҲӘЫЗБА

Амра ҟәанда
ауп дызѡызоу,

Дцәажәоит уи лыбжьы рхәычны,
Аламысҟәа
рыламысоуп,
Адәы дыҟәызтцаз дшаны.

Амаалыҟьцәа
роуп дызԥызоу,
Сгәатца дадуп дымзаны.
Ажәԥан амза
лара лхызоуп,
Ашәҭкәа ртәылоуп ла лыԥны.

Ашәҭкәа рныха,
сымра ҧеыха.
сыпшза, сгәыраз, сҟәараса.
Сара сашәа,
Са сыгәҭыха,
Абаза ҧхәызба, абаза!

Уи хазы
Анцәа дишазар, –
Дҟәыпшуп, лажәаҟәа разоуп.
Аха маҷзак
Дыпхашьазар, –
Уи абазаҟәа рҟазшьоуп.

Ашәҭкәа рныха,
сымра ҧеыха,
Сыпшза, сгәыраз, сҟәараса.
Сара сашәа,
Са сыгәҭыха,
Абаза ҧхәызба, абаза!

30.04.2014

АИЗГА «СЫЛАШАРА» (1965) АҠНЫТӘ

АҧСНЫ АХЬЗУП...

Ашәҭыц уеиҧшуп саҧхьа игылоу,
Ашәҭыц аиҧш уқәыҧшуп иахьагьы.
Аҧсынтәылоуп сара зыҳбахә сымоу,
Аҧсны ахьҳуп сԥымҭа хәыҷ ахгьы.
Исызҭода уара иуаҭәоу ажәа,
Нас иабыкәу иахьытцытцуа уи?!
Ишҧабзиоу уара уҧша хьшәашәа́,
Ишҧарыхәо ашәҭи ауаԥи!
Бзиа избоит ушьха аетцәара,
Еилышьқьыруа урахә анаҷоу.
Уа данаҭцоу ахьча иеилаҳәара,
Уи данарҧшҳо аҧаҭашла иҷоу.
Избоит арԥаш наҟ цьара итҟьоушәа,
Шәах мацаран ииас иахьцауа.
Аҧхьарца ааанкылан иадырҳәоушәа,
Атцарақәа рашәа ахьсаҳауа.
Бзиа избоит гәызаҭәык ҳазҭоушәа,
Уи анеисуа атҳараҭҳара,
Уа узлазбо сыблақәагь ухоушәа, –
Сеырлашәны иусҭазшәа уара.
Ашәа рхылтцуеит иахьа са испыло,
Иахьоуп ҳамра абла анлашоу.
Аҧсынтәылоуп зыҳбахә сымоу,
Са сызхылтцыз сыдгьыл, сызкәыхшоу!

ШӘААИ АҦСНЫҞА![*]

Аҧсны ҧшҳоуп игәазырҳагоуп,
Саргәыргьоит сара.

[*] Ажәеинраала кьыпхьуп 1965шықәсазы. Ирҷыцуп 2011шықәсазы.

Иблахкыгоуп ҳамра, ҳага,
Ныхоуп Аԥсынра.

Амзаҽа уаха исапаҭуп,
Аетҷәа-цаԥхоуп.
Ушьха ʒыхьқәа… Урҭ сабаԥуп,
Урҭ рыԥсоуп ирхоу.

Ԥынахьхь, ахра анаʒараҽ,
Иқәыԥхоит етҷәак.
Хәылпазыла уаҟа ԥсшьара,
Дықәлалоит Анцәа…

Уʒбахә лакәуп, иацымҭакәа,
Ирҳәоит узбахьоу.
Аԥсны збеит ҳәа Ритца мбакәа,
Дарбан ицахьоу!

Аԥсуа дҭызго иламысоуп,
Иуаԥра, илша.
Аʒҕабцәа, акьлар иаԥызоу,
Рашьцәа-Анцәахша.

Ибыбышʒа ишәҭуеит аца,
Ажьгьы шәып лассы.
Иашҭа иҭицахьеит ахатца,
Аԥҭақәа ркасы.

Шәааи ҳәа шәазҳәо схала сакәым, –
Сашьцәа рацәаԥʒоуп…
Сышьхақәа ирықәу сақәым, –
Иац иауз асоуп.

СГӘЫ ИНҬЫМТЦӘО ИҬОУ БА БАМИ?

Сыхцәеиқәатцәа, сыбла қаруа,
Зашәа ссиру бара бами?
Зашҭа сҭала ҽыла скәаруа,
Сгәы иҭнымтцәо иҭоу ба бами?
Еихаҽырбо амра игыло,
Абла хызкуа бара бами?
Цыси ҳәыҳәи зашәа рнаало,
Сгәы иҭнымтцәо иҭоу ба бами?
Ачаи анхыбхуа башәа хаара,
Акаԥкаԥ бжьы ахаҭами?
Быблабара сашьҭоуп даара, –
Сгәы иҭнымтцәо бара бами?
Сгәы иаанагом инхоит бус ҳәа,
Сыбла зышьҭоу бара бами
Сыбзиабара ҕәҕәоуп азыҳәа,
Сгәы бзыҭымтцәо уи азами?

АԤСНЫҚА

Ақәа леиуеит, ақәа леиуеит
Исхьытцәтцәа.
Аха сымԓа сшықәу снеиуеит,
Сгәырҕьатцәа.
Сҽеыхәа мыждагь ахәда ҭыган,
Ицәқәырԥоит.
Ианықәԥала ахаҳә иԥан, –
Иархәашоит.
Иԥацьԥацьуа исытцагылоуп,
Иҽаҳәатәха.
Аҟәынақәа раҙынԥсароуп,
Аҽԥырха.
Аҟыҽыхәа аҕәра иацҳан, –

Нас – иԥрит.
Салапаны аҕәра снахан,
Ус искит.
Лаҳәатцас ицон Аԥсныҟа,
Ипырны.
Сашьцәа ртәылаҷ са саннықәа,
Еимданы.
Срашь саманы сгәашәа иантәала, –
Икьыркьырт.
Сымцахаара, амца ԥхарра,
Уи ианырт.

ԤХЫЗЛА...

Ԥхызла избеит еыла скәаруа,
Башта сталазшәа сара.
Ажәфан апта атцахәмаруа,
Наҟ иаҷызшәа атцара,
Наҟ иаҷызшәа атцара.
Ԥхызла избеит – нас сааҷыхеит,
Бара бажәа сшазыԥшыз.
Сылабжышқәа сзамфа иқәлеит, –
Санбеиԥхызуаз исҷашыз,
Санбеиԥхызуаз исҷашыз.

***

Аетцәақәа салацәкәысит,
Сааигәа дыҟазам аҙәгьы.
Сандыргәаа, – ацкы рзызуит, –
Сралацәкәысит урт саргьы.

***

Шьҭа исымхәаргьы исызҙаҙом,
Иазҙаҙом агәы исызкыду.
Сгәы банҭам аамҭак цаҙом,
Мап, исҳәоит, исҳәарц исыду!

Хәыцра гәарҭак рыкәа сҭаршәуп,
Блас исымоу бара бами.
Быблабара сымраԥхароуп,
Быблабара сгәыҷырҭами!

Быблақәа рҽы схы-сҽы збазар,
Сбыҳәоит, сымыш, иабмыркырцаз.
Аицҟазаара еиҷьу бҳәозар,
Ааԥын шәтушәа ҳа ҳашәтырцаз.

АГРА

Схәыцра иалоу, сышәҭ еинаала,
Сымра са сгәыкы.
Ашәа ибҳәо бжьы хаала,
Самоуп сытҟәаны.

Ба банызбо ажәҵыс сеиԥшны,
Аԥырра сгәаԥхоит.
Сеидру, ажәѽанаҽ испеиԥшу, –
Адгьылаҽ сынхоит.

Бышԥассиру, уи са сгәы моу,
Сашәагь иазҳәаҙом.
Акызаҵәык, – грас ибымоу, –
Бзиа сыббаҙом.

СЫЛАШАРА

Амҩа сыҟәын, амра ԥхара,
Ашәахәа са исҷаԥхон.
Хәыцрак салан сымацара,
Схы-сыхшыҩ еилагон.

Бааи, бааи, сылашара,
Бааи, бааи, сыбла еиҟәара,
Ба бами сгәатҷа иҭоу.

Амҩа сызҟәу хара сагашам,
Бара бахьоуп уи ахьцо.
Ҳамра икыду бзынтцы иҭашәашам,
Ҳа ҳами изызкаԥхо.

Бааи, бааи, сылашара,
Бааи, бааи сыбла еиҟәара,
Ба бами сгәатҷа иҭоу.

1956

БСАХЬА ԤШЗА АБАРА

Сышбызхәыцуаз са скарахеит,
Шьҭа иазгәаҭом сыла ашара.
Ба бсахьа ԥшҙа сагәылахеит,
Цәгьара зума, сылашара?

Быблабара са санаҳәо,
Сцоит сеиҭасуа аҟәара.
Бызбарыма? Аԥхҙы ԥхьаҳәо,
Иахьак савоуп аҟәара.

Ҭынчрак сымаҙам сбызхәыцуеит,
Ацәа ихаау, ацәа шьы.

Аԥсымҭазы лҩак ахылҵуеит,
Саԥхьа икыду ацәашьы.

Сгәы былгәышьоит бара бзыхәа,
Иаҷуп ҭынч уи абара.
Сара сымра, сара сныхәа –
Сымыш бсахьа абара

ԥСЫУАҬАСЛА

Ушаҭаҷы дааир асас
Уи дхаратәыз ма дааигәатәыз,
Уара уеишәаҷ унапала,
Улыбжышқәа адыкәкәала,
Афатә ықәҵан умцалан,
Иҟоу мачхәым, угәыкыз,
Иара иаԥхьа убла хтыз.

Ҟәыдк уфозҭгьы уарбаҕь ҭыжьны,
Ҭаҟа уиозҭгьы уиарҭа ныжьны,
Уарбаҕь шьы, иара иҷаҵа,
Уара уиарҭаҷ дышьҭаҵа,
Асас днеиуам зегьы рҷы,
Иҟоу мачхәым, угәыкыз,
Иара иаԥхьа убла хтыз.

Нас идыруеит иара ихала,
Ҳа хазхылҵыз илыԥхала,
Аԥсуа иламыс закәу,
Уаҟа ԥсыуа мцак еиқәуп,
Уаҟа гәыҕра дук ҭәахуп…
Ибла гәырҕьап, ибла ччап…
Аԥсны, аԥсуара… ҳәа иҳәап!

***

Амҩа ҭынч санылан снеиуеит,
Сызнапык ахәыҷы икуп.
Иара иибаз, иаҳаз сеиҳәоит, –
Ҽак азхәыцра са саҷуп…

…Быблагә са схыԥшыло сгылоуп,
Атҳараҳәа сгәы еисуа.
Ашәҭыц хыхны иианыскылоит,
Бара бзыҳәан итԥаахуа.

Нас иссиру баҳчак сҭалоит, –
Ҳа ҳаицыхуп ҳгәыргьатԥа.
Шьац етԥаран ҳамҩа шьҭалоит, –
Ихазын ишеит Анцәа…

Сыхьз иҳәоит исывапало, –
Уи сыгәҭыха усс икым…
Нас издырит аԥхыз сшалоу,
Ба бызхәыцра шаҭахым.

***

Амра нзаалеит ашьшьыҳәа,
Амза-ҽа гылоит. Хәылпазуп.
Ашәҭқәа еизызгап ба бзыҳәа,
Банааилак ибыстарц искуп.
Атԥлаҷы атарақәа цәажәоит,
Аамта цазом,
Ицом, ицазом!
Амра заалан, ихьшәашәоит,
Асаат аангылеит,
Зынза иццакзом!
Иску агәилқәа ргәаҷытцәкьа,
Сзамҩақәа рыдкылоуп сара.
Издыруеит, бааиуеит уажәытцәкьа,

Уажәытцәҟьа баацәыртцуеит бара.
Атцлаҿ атцарақәа цәажәоит,
Аамҭа цаҙом,
Ицом, ицаҙом!
Амра заалан, ихьшәашәоит,
Асаат аангылеит,
Зынҙа иццакҙом!

АЗЫН

Аҙын иҟьаҟьаҙа
Са сшьапқәа хтын,
Апҳынгьы ус,
Аха апҳын – иҧхаран.
Усҟантәи аҙын
Зынҙак даҿакын, –
Сара сеибазҭгьы, –
Аҙын иахараз?

Аҙын – атцааҿ
Сшьапқәа ҟапшьын,
Апҳынтәи ашәҭқәа
Ршәыгақәа аман.
Апҳын иҧнахуан
Аҙын иашьыз,
Аҙын иацәтәымуп
Апҳын агьама.

Аҙынқәа мѡасуан
Ашәҭҿыршәаны.
О, уи закәытцәҟьаз
Шьҭатцәҟьа изатәу?
Аҙын анааиуа,
Иахьа еихашәны,
Уи ашьап акәу
Цьысшьоит ихту.

ИСЫЗДЫРАМ СХАҬАГЬЫ

Ага сықәтәоуп сара схала,
Ҭынч гитарак арҳәауа.
Нас, иарбану сзыршанхала,
Нас иарбану сгәы зҵысуа?

Пҳәызба ссирҙак – уи мра – ԥхаран, –
Анцәеи ажәѳани дрыԥҳан.
Исыздыруам, ԥьым, исхараз
Даасывалеит. Са сҽаҳан.

Анцәа шысҳәоз, ажәѳан шысҳәоз,
Аԥра днанагон хара.
Днасыхәаччан, уа уԥшызҳәа
Лҳәазшәа днытҵабеит лара.

О, уи ашьҭахь маҷгьы ҭыма,
Ага снеилоит иахьагьы.
Дызбарыма, дсымбарыма?
Исыздырҙом схаҭагьы.

***

Ихәытҳәытуа аԥсабара цәажәоит,
Игәаҭеиуеит, игәырѳоит иара.
Иаҳа-иаҳа сара сгәаҵа хьшәашәоит,
Аха са сыԥшуп, сыԥшуп ара.

О, бааиуазар,
Ашәҭқәа рхала ибарҳәап.

Сылабжышқәа ирымоу ихҵаны.
Ба быгага –
Са сгәаѣәушәа саҳәап,
Нас инсыжьып уртгьы еицҵаны.

Сара сыԥшуп ашәҭқәа ччо иахьгылаз,
Урҭ ҳахьрыкәшоз бзиа ибаны.
Игәырґьа – гәырґьо амза, хыхь ихылаз
Анаҳԥыртцуаз ҳаблақәа гәыӡны.

О, бааиуазар,
Ашәҭқәа рхала ибарҳәап,

Сылабжышқәа ирымоу ихтцаны.
Ба быгага –
Са сгәакушәа саҳәап,
Нас инсыжьып урҭгьы еицтцаны.

АЖӘЕИНРААЛА-АԤСЫРШЬАГА

Аӡыхьеиԥш ицқьаны иҭытцроуп сгәатца,
Аӡыхьеиԥш амҩа цароуп хара.
Ԥсыршьагаз уи ашәшьыраҷ атцла амҭан,
Махәҷеилҳәагаз аусаҷ иара.
Сгәыцқьоуп исызҭаз сара сажәа,
Иаргьы убри ами гәыкала изҩу.
Ԥсышәала уаԥхьа, уи анзымцәажәа,
Нас издызкыло дарбан ԥхьаҩу?!
Аха агараҷ игароуп иара,
Аԥшқа еиԥшуп, анапы аҭахуп.
Уи дырцәатәызар ҭынч дырҭцысуа,
Ажәеинраалагь хшыҩла ирҭыстәуп!
Иара – ақәпараҷ бԥьарс иҟатца,
Иара – аҭынчраз акаҩҳәа ишәаҳәартә.
Иара аҷҷаҳәа ацәажәашьа артца,
Ианыбылуа иахылтцуа амца лашартә.

ЗЕГЬ АКОУП, ДЫҨСУАМ![**]

Аҧьыҧьтәылатә еибашьра Дуззаа ан
абзарбзан гәышҧыла зҽаҷажьны зҩызцәа еиқәзырхаз
Владимир Пачлиа ихьзыҧылоуп

Иабҧьар кны дышгылац дгылоуп,
Игәы ма итцысуам.
Аибашьрамца далагылоуп, –
Зегь акоуп, дыҨсуам!
Амца зыцроу аҨсабара
Былуан, игәынқьуан.
Ашьа дылхоит маҟҷаҳәара,
Зегь акоуп, дыҨсуам!
Абҧьар ҭҟьоит, аҷы ишәаҳароуп.
Уи зықәшәаз былуан.
Дхәызаргь, знык шьаҷак ҟаитцароуп, –
Зегь акоуп, дыҨсуам!
– Аҧа баша ҳаниртцәарцаз,
Изуам, мап, изуам! –
Нас днаҙан, иацреитцеит амца, –
Зегьакоуп, дыҨсуам!
Аҧа иабҧьар цеит иҧыххаа, –
Пҳәыск дцәырҳан дааҨшуан.
Дтахеит арҨысгьы – аныха, –
Зегьакоуп дыҨсуам!
Ахатцара – ахатца илшоит,
Ахатца ҩынтә диуам.
Данхатцаха, имыч ҧишәоит,
Зегь акоуп дыҨсуам!
Асолдатцәа рҽеидыҨсала,
АрҨыс изыҨшуан.
Бжьы ҭаала ирҳәон ашәала:
Зегь акоуп, дыҨсуам!

[**] Ҷыц аус адулан 2015 шықәсазы.

Иааилалашәшәон, агәы ԥжәозшәа,
Аԥшазатԥә ғызуан.
Ргәы иаанагон ус аҳәозшәа:
Зегь акоуп, дыԥсуам!

АШЬЫШЬЫҲӘА, ИЦӘОУП АԤСАБАРА...

Ашьшьыхәа... ицәоуп аԥсабара,
Атцарақәа ашәа рхәаҙом.
Ажәфан агәатԥа тцаҕара,
Амза икыду тцысҙом.

Ашьшьыхәа,– ихаауп ари атцых,
Акәа уԥанаршәуеит зынҙа.
Ухәыцра хьанҭазар – уҽеатцых,
Ашәа уҭахызар – иаԥтца!

Ашьшьыхәа, – абаҳчаҿ иубома,
Ꙋыцьа тәоуп еизгәыкуа.
Уаҟа иссиру крырҳәома,
Ꙋ-ҳәыҳәк ахьтәоу еиҿаԥшуа!?

Ашьшьыхәа, – урҭ ирԥырхагоу,
Сымԥан умааин аҙәгьы!
Избанзар, са сзы ихьзырхәагоу,
Убраҟа слыцҭоуп саргьы!

ИАМА-ИАМА ИЦЕИТ..

Абна илалан ишнеиуаз,
Бга хәыҷык натәеит.
Атцла иԥәтәан игәатеиуаз
Арбаҕь уа иабеит.

«Сыла… сыла… сылашара,
Есымша саауеит.
Бзиа дшылбо ан лыхшара,
Убас узбауеит.

Уԥо-уԥо атрым-трымҳәа,
Абар шьҭа уажәит. –
Ирҳәоит ианҷутуа акикиҳәа:
«Ашьа науҷашәит!»

Иаҳа еиԓьми ԥшьаала-ԥшьаала,
Унапы суркыр?
Уздыруеижьҭеи уа уҟазшьала,
Суеилаҳаит акыр.

Цәытца… цәытца… цәытԥлашьцара
Ҳатԥаз, ҳаимдалап.
Афа… Афа… афатә хаара
Ҳахан иаҳфалап!»

Иҟарҟаруа, имақаруа,
Арбаԓь уа икаԥрит,
Абгахәыҷы алахәмаруа,
Ишьҭагәа иакит.

Хәыҷы-хәыҷла аԥсы ҭыхны,
Зны ишьҭанатцеит.
Арбаԓь ԥагьа нас ишьҭыхны,
Иама-иама ицеит.

ДЫЦӘАЗ

Иҭынчӡа иҟоуп ажәѡан атца,
Уи цәаакырак абла иҭымшәо.

Ҳхәыҷқәа гәырҕьо иқәуп ашҭа, –
Ишпабзиоу иахьеицәымшәо?

Кьанцьа-кьанцьак рнапы иқәтца,
Зны ишьҭырхуеит, зны ишьҭартцоит.
Гәабан татак инылатца,
Ацәа иҭаларц нас ипхьаркуеит.

Аамҭа цоит абас имҩасны,
Ажәҩан атца млагаҙакәа.
Дады-мацәыск атцла иасны,
Амца қьоуқьад ыкәымтцакәа.

Абас иҟаз апсабара,
Адунеи абас ихааз.
Хәыҷык дыцәар, даапса дкара,
Дыцәаз, нас, ииарҭа пхаҙа!

***

О, ардәына, ирацәаххыроу,
Сапхьа уқәтәоуп, умшәаҙои?
Абна еиқәара уа уахьылоу,
Уаҳа ҭынчрак умбаҙои?

Аха, уа узкыз гәырҩазар,
Наҟ улабжыш катәала!
Алабжышқәат уа удырҩызар,–
Умтцәыжәҩақәа абаҟоу – упырла!

АЛАФ

Ибҭахызар, ашьха схалан,
Сҽалсырбгап сара.

Ибҭахызар, – аҙы сҭалан,
Сеасыршьып убра.

Ибҭахызар, аетцә кыдпаан,
Бнапы иасыркып.
Ибҭахызар, слымҳа ҽыхны,
Схахәы сырпыпып.

Ибҭахызар, цәыкәбарушәа,
Сыкәтцып, сынкаба.
Схы иакәпыстцәап лабытцәушәа,
Ишәпоу алаба.

Ибҭахызар, сыгәгьы тысхып,
Ичны, иуакаҙа.
Ибҭахызар, сцәагьы схысхып,
Зынҙаск икказа.

Исылымшарҳәа бызшәауазеи,
Исҳәахьоу абра.
Аха сыпсыр – ибзызуазеи,
Зыпсы ҭоу бара?

СГИТАРА

Са сгитара иаҳҽо лакәым, –
Аҟарматцыс абжьы ахоуп.
Изышәаҳәо игәаҟларц акәым,
Игәыргьацәан итцәыуарц аупҵе.

Зны иаатгылоит, зны итрысуеит,
Иҟоутцәыуоит иазәыкушәа.
Арахәыцқәа абжьы рхылтцуеит,
Сара сгәатца иаҷакушәа.

***

Ицар ҳәа сшәоит ба бзамԥақәа тытцны,
Иҟаԥшьуп, иԥшқоуп.
Схәыцрақәа цашам шьаҽак имԥахытцны,
Сытҟәоуп, зегь акоуп.

Аха сгәатца бызталаз цәгьарамзар,
Ас иԥхаза?
Иалшоит сгәатца ба бзын ихарамзар,
Иааигәазар зынза.

Схәыцрақәа, сшәыҳәоит, ишәтоу лгәы иалсуа́,
Бзынтцы иҟашәымтцан!
Баргьы, сымыш, знык банҵала сгәатца,
Бҵытцны бымцан!

***

Атцла махәқәа бамбала итаҳәҳәоушәа,
Асы рықәнаун игылоуп ара.
Урҵ рытцаҟа ҳаҟоуп дара ҳархәыцқәоушәа,
Ҳбыбышза уаҟа ҳгылоуп ҳара.
Ҳгәы иаздырзом аапсара,
Ҳгәы ҭагылазом атра,
Ишпабзиоу ас ҳанеицу?!
Уажә ҽыцны бызбашәа быбла схыпшылоит.
Хәыцрак сымтцарсны сагоит сытҟәаны.
Асыпшқа ҟәымшәышәгьы ҳқьышәқәа
гәыднакылоит
Изырц атахушәа хгәаҟны.
Ҳгәы иаздырзом аапсара,
Ҳгәы ҭагылазом атра,
Ишпабзиоу ас ҳанеицу?!

***

Аус сақәшәеит, аус самоуп,
Тәамѡахә сымҭо саршәахьеит.
Уи аус иахьа сара моу,
Зәырѡы ргәатца ҭнашьаахьеит.
Оумак дыҟаҳам шықәсыла,
Анасыпаз ауп дызшоу.
Ссахьа хызбалт санхыпшыла,
Лыбла хаара, сызкәыхшоу!
Оҳ, убри нахыс сгәаҭеиуеит,
Дыспылар сҭахуп цьара.
Ага саваланы снеиуеит, –
Уаҟа дсықәшозар лара?
Сбызцәа, изѡыз шәара шәапхьоит, –
Ак сызҳом шәа шәҽы уеизгьы…
Бзиа дшызбо шәара ишәасҳәоит, –
Шәара иашәымҳәан аҳәгьы!?

***

Илашьцоуп, сааигәа ҷыт бжьы гом,
Асы леиуеит бамбатцас.
Сҭып ааныжьны снаскьаҳом, –
Абас иҟоуп арҟәа ртцас.

Аха схәыцра ушалац уалоуп,
Уашҭа сҭоушәа исыпхьаҳоит.
Апа изыҳәан ари уалуп,
Уара угәеисыбжь са исыхьчоит.

Садырсызшәа сҭыпаҽ сгылоуп,
Салоуп сашьцәа рҭаацәара.
Аха стәыла – Апсынтәылоуп.
Апсынтәылоуп сгәапхара.

БАРА АКГЬЫ БХАРАЗАМ

Ақәапсата, ҳа ҳахьгылоу,
Аангылашьак амаҙам.
Сара сгәатҵа бахьагәылоу,
Бара акгьы бхарҙам.

Уатҵәызатҵәык, знык беитаа, –
Тдыр, уи ԥьабаазам.
Лаҕырҙыла сыбла тәааит,
Бара акгьы бхараҙам.

Агәаартра башьҭам даара,
Агәаартра хәмарраҙам!
Ибылымшаргьы, сыхаара,
Бара акгьы бхараҙам.

Бқәыпсычҳауеит, бгәы санируеит,
Бгәырԝагәышьоит дааараҙа.
Ԛ-мцакы брыбжьоуп, издыруеит,
Аха акгьы бхараҙам.

Ҳахьеиԥылоз уатҵәы бааиҙом,
Сбыҳәоит, нас, исараҙа.
Уаҟа сгылазарц сеиҭамтҵо,
Бара акгьы бхараҙам.

Ақәа зхьыкәкәо ашәҭқәа рымтҵан,
Ба бзыпшра хьанҭараҙам.
Бшымааиуагьы здыруеит сықәла, –
Бара акгьы бхараҙам.

Схала сыҟаз, сбыдтәалоушәа,
Исҳәалап са сгәы амаҙа…
Ашәҭқәа хырхәоит ргәы акалоушәа…
Бара акгьы бхараҙам.

АСААҬ

Ҳсаат ахькыду атҙаҽы:
–Ҷық-ҷақ, ҷық-ҷақ,
Абжьы ҭыѡуеит агәаҽы,
Аҙә дҭатәоушәа наҟ.

Ма шьыбжьонуп,
Ма шьыжьы,
Итәаҙом иара,
Мшәан, ишпахааy
Уи абжьы!
Аус анауа!
– Ҷық-ҷақ ҷық- ҷак,
Иамоуп уи маҙак.

Аԥсы ҭазҵа ҳнапқәа роуп,
Ҷық-ҷақ, ҷық-ҷақ,
Ҳара ҳзын иԥхашьароуп,
Иҵьаҳшьар уи асҟак.

Ма шьыбжьонуп,
Ма шьыжьуп.
Итәаҙом иара.
Мшәан, ишпахааy
Уи абжьы,
Аус анауа!..

1963

***

Рыцҳарак сақәшәеит саазқәылоз,
Ахәыцраԥәа срымоуп схәаҽны.
Избанзар, са сгәатҵа зыдкылаз,
Апҳәызба дсыцәгылт дхараны.

Кыр мышқәа ҳхаҳгеит ҳаидтәалан,
Ҳаибамбар ҟаломызт зынӡа.
Ла леиԥш сыԥхыӡгьы уи далан,
Аԥсҭазаарақҿ дшыҟоу дразӡа.

Ҳашнеиуаз ҳаизгәыкра лакәхан,
Ашьҭахь дизхьаҳәит ҽаӡәы…
Убригьы насыԥ дузар акәхап,
Ла лзыҳәа ма сара сзы!

АИЗГА «АШЫМҲА АМҬАН» (1970) АҨНЫТӘ

АРИ АДГЬЫЛ

Тәылак аҿы снанагахит, –
Уа аԥсҭазаара ҷьанатуп.
Ашәҭ ашьытҵәрақәа сырԥахит, –
Ашәҭ абзиабара ацуп.

Урҭ араҟа амырхәага,
Иаргәыбзыҕуеит ашьыжь заа.
Ага ԥшахаа, гәыҟатцага,
Шарԥазын иҿыхозаап.

Сара саԥхьа уарҳалума?
Уарҳалума? Мап, ишьацуп!
Аӡыхь тала аирыӡ уман,
Уи аԥсҭазаара ду ацуп.

Абра аматцәқәа нкауршәыр,
Абаҳчара гылозаап.

Аха инхо игәы иурхьыр,
Ахәра уа ианылозаап…

Сгәы ҭнагоит аҳауа зѡыда,
Уи иахацуп, уи иадацуп.
Ҳауада зыԥсы ҭакыда? –
Ҳахьцалакгьы ҭынч иҳацуп…

Сааԥшит. Снықәтәан са сыԥсысшьон,
Иахьа амцхә сыцәазаап.
Сара цьанаҭ сыҟаз цьысшьон, –
Аԥсынтәыла сыҟазаап!

АСАС

Наԥьнатә аахыс ҭасыс иман,
Дааҟалеижьҭеи уи дуаѡны,
Исас иаԥхьа дыргылан,
Дыѡнаижьлауан аѡны.
Раԥхьа асас ихәы анитцон,
Иирзәзәауан инапы.
Раԥхьа иныҳәаҷагь апитцон,
Игәылацәа идырбаны.
Ицон-ииауан, мап зҳәодаз,
Мшәан, изгылоузеи аѡны.
Угәыразра агәра згода,
Дымѡахымтцыр ауаѡы!..
Уажә дыҟазам уи ахатца,
Иаамҭа анаа, иѡны даԥхеит.
Аха иагымхазеит амца,
Уи итцеи лаша дынхеит.
Уи дызхылтцыз итцас имоуп,
Дааҟалазаргьы дуаѡны.
Исас иаԥхьа дыргыланы,
Дыѡнаижьлауеит аѡны.

АԥСУА ИАШӘА

Атцых ҭынчҙа абла анеиԥәу,
Ҭынч агара антцысуа.
Атцеи дарцәоит аԥсуа иашәа,
Дыргәыбзыԥуа уи дшьышьуа.

Ахатцараҷ аԥсуа дхәызар,
Ашәа иман иара хәшәыс.
Аԥсуа далан уи иԥхыҙаҷ,
Аԥсуа иматәаԥәа зшәыз.

– О, уарада, рада гәышьа! –
Аусураҷ ахьҙ агон.
Уи иархаауан аус ушьа,
Уи архаԥәа еимнадан.

О, уарада, гәышьҭыбжьыми,
Убри ауп агәы изаҳәо.
Аԥсуа жәлар рашәа хкыми,
Ргәы аԥхара ҭазырԥхо.

О, уарада, – хашҭра аԥәзам,
Игәыҭгагоузеи заҟа?
Аха изаҳҳәо имыҙырц акәзам,–
Ҳагаларцоуп уи ԥхьаҟа!

АЧУ-АЧУ!

Аҽԥәа неиуеит, аҽԥәа ҭрысны,
Аҽԥәа карцаҙом ирысны,
Урҭ ҟамчыми иддырбо,
Нас ишьҭытцуеит иҽырбо,
Аха ирылҟьеит иаҳа имачу!
– Ачу, ачу, ачу-ачу!

Шьоук ахьгылоу зынӡа идысны,
Рыбла рхыми ирапҵысуа,
Шьоук аҽеызоуп излацәажәо,
Аҽеырԥра даара иақәшәо,
Сабаӡами абҕа иақәчу!
–Ачу-ачу, ачу-ачу!

Зымԥа дгылоуп атаҳмада,
Дымгәатеиц уи иахьада, –
Имата дақәтәоуп иара иҽеыхәа,
Аҽеыхәа неиуеит ахәдагә ырхәа,
Уажә игәеитеит иаргьы иамчу!
– Ачу-ачу, ачу-ачу!

Ҽаԥьарах аҷар еидгылоуп,
Алафҳәара урт ирылоуп,
Аӡәы илеиҽеырбоит жәаԥык,
Иавахазгьы рацәаԥуп.
Ирылымшозеи? Шәтуп, какаҷуп!
– Ачу-ачу, ачу-ачу!

Анахь иубоит тлак еиқәышла,
Иузытҵхуам уи даушла,
Ашәа ссиргьы уаҟа иԥрит,
Нас аҷаргьы шьацәхыртәит…
Ларгьы дцәыртцит лыбла ччаччо!
– Ачу-ачу, ачу-ачу!

Аҽқәа цоит ршьапышьтыбжь иалтцны,
Уаатәыԥсоушәа урт еицлабны,
Ишпҧабзиоу имаапсар,
Ахаҷы еипшны инаӡар!
Избоит уааӡа инхаз шмачу,
– Ачу-ачу, ачу-ачу!

АԥХЬАРЦА

Инна Аҳашба илыхьзынѡылоуп

Ирымԥыхьашәеит
Шьоукы аԥхьарца,
Еимаркит, еиҷаркит,
Ихҭаркит зынӡа.
Иаҷасит, иацәхасит,
Иргәамҭуа, ирхамҭуа.
Џьара шьҭыбжьыкгьы
Ахылымҭит уи.
Ашьҭахь идыршәын,
Иԥшқоушәа ишкьаасуаз,
Ашәа ныркыѡит
Ашьхеи адәи.
Иџьаршьеит уи ашьҭыбжь,
Ѡадаҟа ианхала,
Ашәагьы намҭәеит
Иахькаҳаз ахала.
Дашьҭамлеит уаҳа
Аӡәымзар-аӡәы,
Ажәѡан атцаҟа
Амра-ца ицәын!
Ашәа лаҳазаап
Ашьха аԥҳа,
Уи ашәа лызгәакьан,
Илдыруан иаҳа.
Аԥхьатцәҟьа дгылан,
Лылабжыш цон.
Лыбараҷ арѡаш
Гәрымуа иҳәацәон,
Лнапыԥшӡакәа рыла
Ишьҭылхит иара.
Аԥшқа иѡызан,

Иаҽын аҭысра.
Лара ишьҭыхны
Лгәаҭаҽ илкын.
Наҙаҙа уаҟа
Инхарц аҭахын.
Аха, иабаҟоу,
Лара дыццакуан,
Амрагьы шьыцны,
Лыбла хнакуан.
Лѡызцәа ирызналган,
Рнапы иалыркит…
Апҳьарца гәырҧьан,
Аҳауахь иҧрит.

МАҶК ИСАРАЗА!..

Маҷк исараҙа, исараҙа,
Сѡыза, ҷыҭрак уааҧшы!
Истахуп скылсны аганҙа,
Ацәқәырҧ иастар сыбжьы!
Маҷк исараҙа, исараҙа,
Амѡа сықәуп сара.
Ашәақәа рҳәоит аҭарақәа,
Рашәақәа наѡуеит хара.
Маҷк исараҙа, исараҙа,
Амра гылеит уажәы.
Ииасыз ааишьа амаҙам, –
Саргьы исшәысхит ашәы.
Маҷк исараҙа, исараҙа,
Кәаҙқәак ѡазгап саргьы.
Мцакгьы еиқәыстҵап ижжаҙа, –
Иакәшан итәароуп зегьы.
Маҷк исараҙа, исараҙа,
Сашәақәа шьҭысхып уаѡҵас.

Уи уазхымхыргьы даараҙа,
Сабацәа роуп исзыртцаз.
Маҷк исараҙа, исараҙа,
Нас сумтцәыуан, сыпсыр!
Сара акымзарак схараҙам,
Сыгә иамоу ахәра аатыр.
Маҷк исараҙа, исараҙа,
Пхьаҟа сцоит скәалкәало.
Сымра сыхҙыҙоит, амаҙа
Стцароуп, уаҳа иҟалом.
Маҷк исараҙа, исараҙа,
Ицап пхынрак, даҽеакгьы.
Са сыпстазаара гараҙам,
Сзыҟоу здырып саргьы!
Маҷк исараҙа, исараҙа,
Са сызхылтцыз лашап…
Асаби дизар – дгарастцап, –
Симтцахырхәап ҳазшаз.

***

Умыццакын, аҽеыхәа,
Умыццакын,
Ушҭоуҩану
Уашьҭоуп иаҳурбарц.
Уаргьы саргьы
Ҳабылуеит мцакы,
Иҟатцәкьазаап
Уи ҳҷычны ҳагарц.

Уа уазцароуп
Ажәфан упырны,
Иуҽоу аҵыр
Сақәтцас иулагоит.
Тымитышаз,

Иҟаз ихраны,
Уара узқәа
Татаҙа сагоит.

Уара узқәа, –
Гароуп сара сзы,
Санықсуа ԥьанатуп
Уа сықсыр!
Суҳәоит, сеыхәа,
Амцхә умласын,
Ҳара ҳамԥа
Ҳарааԥсоит акыр!

Схьаа
Улабжышқәа канаԥсоит,
Сухәычушәа
Смаршәагьы баны,
Уда уаԥ
Дахьаматәам сугоит,
Ишаз, ихәлаз,
Атцых агәтаны.

Ууанҙа
Асы каҳар – иҙытып,
Нас акыр
Имаҷхап, аԥшагьы,
Хәычы-хәычла
Адгьылаҷ ҳажәып,
Ишкәакәахап,
Сықәла, ҳахқәагьы.

Диип асаби
Артцәаа дыҳәҳәаны.
Иан лкыкахш
Иблақәа хнакып.

Иҳәап идгьыл
Иахьзу нагзаны,
Наунагза
Иара дазгәыкып!

Ууанза
Ҳара Абрыскьыл ҳаитаз,
Дзыдҽаҳәалоу
Агәашь ҳартцыслап.
Шәаргьы шәнеила,
Анацәа ирыхшаз,
Шәаргьы саргьы
Итцаҳҳыр ҟалап!

АПША

Иҳаракын ҳа ҳзыѡназ
Аҧәтәы ѡны,
Ахыб – ашьац
Акәиааашәа ииатцәан.
Узхаломызт
Амардуангьы уѡны,
Хәычы-хәычла
Ицеит итапытцәтцәан.
Апша шаслак –
Шарпазыз, тцхыбжьоныз,
Дматанеиуа сан
Аиарта даалтцуан,
Уи ҳахьзала
Анцәа диашьапкуаназ,
Ҳрыцҳашьаны иаргьы
Нас ипхьатцуан.
Абас ҳаѡны
Тцыстцысуан ихьгылаз,

Аԥша насыр,
Ҳ҉атԥьаратә
Ҳаштәаз,
Аамҭа цон,
Ахыкәалаа иа҉ызан,
Есымшааира
Ҳаҕәтәы ҩны ажәуан…
Ҳан ҳа ҳашҭа
Аханоуп дахьыцәоу…
Илхагылоуп
Ашәҭқәагь уа ипытны,
Аҳаҳагьы
Кабахьеит, итцәыуом,
Амырхәага
Ззааиз иааигәаны.
Ҳа҉накәзар,
Иԥкатцоуп иҷыцны,
Шьапыс
Иатцагылоугьы
мыҷлыхым!
Аха аԥша насыр,
Сцәа саатҳызоит,
Уи еиҭах
Исызцәырнагоит
гәҭыхак.

1967

* * *

Сан, ибдыруеит,
Итцхари уиаахыс –
Имацәысит. Иқәасит.
Амш еилгеит.
Скаҳаит, сгылеит,
Бара бнапгьы саахеит,

Уи сартҙәыуеит,
Аха сыҵнагеит.
Ибылшазеи, санхеит,
Ҳца ду азна
Ахьҽежь иаҽызоу
Апш ҳазҵапсаны!
Адгьыл бахеит.
Убраҟатҙәҟьагь беитҙамхеит
Аҽны бааиуан,
Баапса-бкапсаны.
Ба быпҳҙала
Иара ҵәызар акухап,
Уалакьысыр – ицоит
Ихәаш-хәаша,
Быпсҭазаара –
Адгьыл иазку лакәха,
Сара сашҵа
Иаақәлеит аҽашан.

САН, ИБГӘАЛАШӘОМА?

Сан, ибгәалашәома –
Апҳәыс дсыман,
Ҳаҽны саннеи, – уа
Бшанхеит бара.
Бааҽнагьежьит зынҵрыс,
Хыма-псыма,
Бақәымшәаҙеит
Ажәак аҳәара.
Сара ишызбоз,
Былаҕырҙ аахаддылт,
Срыцҳабшьазар акәхап –
Ибҵәахуан.
Иббон, ҳхәычқәан,

Аҭаацәара ааҳадгылт,
Ҳара хгәырҕьон,
Бара – бгәырԝауан.
Схәыцқәа рҟынтә ҳәа
Ачахы ирзыбшоз,
Иҳақәныҳәоз
Гәларшәысгьы ирымбеит.
Чахык аазгаз –
Омак ҟаҳҵаз ԥьыбшьон,
Бара ибылшаз
Аʒбахә ҳамҳәаʒеит.
Нас бышҳабжьоз
Амԝадуаҿ ҳнаган,
Ба бынҳажьит –
Ҳашьҭаԥшра баҿын.
Сан, издыруан,
Ҳара бгәеисра ҳагын,
Ҳара – ақәыԥшра
Анапы ҳанын.
Сан, ибгәалашәома?
Сгаʒазма, мшәан, усҟан!
Быхцәы еилашла
Сакәыхшаны сзымцеи?
Бара соуԥшәыл,
Бара схәыцра,
Исабҳәаруеи?
Агәыразра сзымҵеит:
Уажә, ахәылԥаз,
Ҳаԝны, ҳгәашә санҭытцуа,
Сыԥшуеит сышьҭахь,
Са сыблақәа ҭраа.
Сахьцо схәыцуеит,
Сааҟәымҵʒакәа схәыцуеит,
Хәычы-хәычла
Ирыцҵо сшьаҿақәа.

ҲШЫМҲА АМҬАН

Ҳшымҳа амҭан
Есымша ихьшәашәаран,
Уи амахәқәа
Наӡон ҳара ҳашәара.
Чыхә мацаран
Уи иаҿалоз аԥхынраз,
Еидараха иҟан
Иара аҷкәынраз.
Уажә иажәызаап,
Амахәҭақәа хахаӡа,
Аха усгьы
Агәынҷыхьа амаӡам.
Стәоуп уи амҭан
Ахәыцрақәа сықәыпсан,
Са сангараз
Акәша-мыкәша дықәын сан.
Саб аибашьрантә иифыз
Ишәҟәы даԥхьахьан,
Данҭахазгьы –
Аԥҟарагьы ақәшәахьан.
Аха инхон
Уи насыԥла. Иҟаӡан,
«Оф, гәышьа!» ҳәа
Санамҭамтәо ыҟаӡам.
Ара ицәыртцуеит
Сара сабраа рашәақәа!
Ажәытә-аҿатә,
Ашьха, арфаш хьшәашәақәа…
Сажәеинраалагь
Амч ҷыда алалоит,
Уи амала,
Ажәфан агәы иалалоит…
Ашымҳа гылоуп

Ауқәынра иахьтәыуошәа
Исацәажәоит
Са сбызшәа адыруашәа.

АШЬЫЖЬТӘИ САХЬАК

Ашьац иақәыпсоуп
Аҳаҳа кәымпылқәа,
Ублаҷ ицәыртцуеит,
Ублақәа хыркуеит.
Шьыжьуп макьана,
Атцарақәа роуп
Ашьыжь агьама
Ара изыбзоуроу.
Аҳаҳа иаркареит
Уа бгахәыцык,
Лак иапыхьашәарц
Иагхеит ауқык.
Цаҟа рылаҕырҙ
Катәон аҳаскьын,
Избанзар амра
Цәыртцит. Шьыжьын.
Аутра иасит
Наҟ ажьақәа.
Агәыла рбаҕьқәа
Идыршеит иҷытуа.
Аҳәысгьы ҩагылан,
Акьышә шьтырҳәазо,
Аштаҷы иаақәлеит,
Ашьха антцо.
Зегь рхы иашьтан –
Ирбо еизыҳәҳәо.
Атцар затцәык ракәын
Ашәақәа зҳәоз.

БАРА БЫДА..

Бара быда дыҟаҙам,
Быҟоуп бара бхала.
Исыздырам бымаҙа,
Иахьа ас сзырҟьалаз.

Сара саха бымаҙам,
Ҭаха сыбҭом уаҳа.
Снеит ушьҭа ахыҷәанҙа,
Ари ѳахам, хахам.

Арахь ажәа самарам,
Сажәаҷәа зҳәарыда?
Ба быбзиоуп, амала,
Дыҟам бара быда.

Изурызеи, сныҟәалап,
Сакәыз мала ныҟәа.
Ба ибыздырҙом иҟалаз:
Бара быда дыҟам.

АНЫШӘ

Сгәазырҳага, Аԥсынтәыла,
Сара унышә-нап иакәыхшоу,
Уеиԥш абаҟоу даҽеа тәылак, –
Уи азын улакәыршьоит.
Снышәоуп сыԥсыр
Исзыҟало,
Уи са сзын итатахап.
Сгәы иҷәрыԥсар
Саныҟамло –
Ҷыцны аисра иалагап!

Уԥшҙаракәым малс исымоу,
Сара смал – уқьиароуп.
Сузаԥсамзар, нас, уатцәымоу,
Иахьагьы стцәыуароуп!
Снышәоуп сыԥсыр
Исзыҟало,
Уи са сзын итатахап.
Сгәы иқәрыԥсар
Саныҟамло,
Ҷыцны аисра иалагап.

1970

АҬЫНЧРА

Адгьыл маҙажәак
Аҳәарц аҭахушәа
Ҭынч алымҳа
Кыдҭан иԥшуп.
Аҙынгьы Аҟәа
Аԥхын иагәушәа,
Амра ацыԥхьқәа
Адгьыл иаԥшьуп.
Нас хәылпазыла
Ахьырпар еиԥылан,
Ҳауа зѡыдала
Ҭынч ичауа,
Ицоит сықалақь
Амѡа ианылан,
Ирхаԥхо амзеиԥш
Рыбла ччауа.
Нас, ашьшьыҳәа
Сықалақь ныжьны
Хыза жәпала
Цқьа иҭаҳәҳәаны
Ицоит рыѡныҟа,

Ицоит рҽырҟәышны,
Ицоит «абзиала
Уаҭәынҙа» ҳәаны.
Ақалақь шыцәоу
Рбарц рҭахушәа,
Рҧызбаки ҧҳәызбаки
Ааины зынгьы,
Ҭынч иҭалоит
Абаҳча, иаҙәушәа,
Зынгьы ирымамшәа,
Гәарагь, ҩынгьы.
Аҭынчра ҩыцьа
Иаҭаауа ҧнашәоит,
Бгьыцкгьы рыкәшәом
Цьара иҽшәаны.
Урҭ ахьтәоугьы
Гәыла еицәажәоит,
Ражәа аҭынчра
Ацәшәар ҳәа ишәаны.

АҴКӘЫНЦӘА

Аҵкәынцәа, аҵкәынцәа,
Аҵкәынцәа, аҧшҙакәа,
Апсуа лахҽыхқәа,
Арпарцәа, амцакәа…
Еихәмаруа ирымтцоу,
Апсакәа рымтцакәа,
Ихьтазаргь иныҟәо,
Арпхага зшәымтцакәа.
Алафқәа разҳәо
Аҙгабцәа анраҩсуа,
Аҙәы дахьуҧыло,
Аҙәы инаҩсан,

Аԥкәынцәа гылоуп
Ишгылац ацехаҿ,
Аԥкәынцәа, хәмаруеит
Атеатр асценаҿ.
Аԥкәынцәа гылан
Аҳәаа рыхьчоит,
Аԥкәынцәа рыԥкәынра
Иаргәыргьоит, иччоит.
Аԥкәынцәа аихамѳаҿ
Адәыгба мѳапыргоит,
Дара есымша
Аусаҿ иапыргоит.
Аԥкәынцәа, аԥкәынцәа,
Пшзоуп омашәа,
Ипшзоуп рыблақәа,
Ипшзоуп рныҟәашәа!
Аԥкәынцәа, аԥкәынцәа,
Аԥкәынцәа апшзақәа,
Аапсара ззымдыруа,
Арпарцәа, амцақәа!
Шәара – абырггьы
Аҿара игәашәырпхоит,
Шәара иара игәатпа
Аҿара ҭашәырпхоит.
Аԥкәынра зныкоуп
Ианиауа ауаѳы
Аԥкәынра ҳашьҭоуп,
Ҳашьҭоуп зегьы!

АШЬЫЖЬ

Иаашанхазшәа знык ақыҵа,
Шарпазынгьы ацәа иалан.
Анапы ҭшьуа алакытпа,
Иааиуан ҭынч ашара хиаалан.

Кәҷышьк акалаҭ иаҭахазшәа,
Иаакьу-сыуит амацара.
Мрагылара сцәыԥхашьазшәа,
Иазцәыргомызт абла хаара.

Ажьымжәақәа еиҟәыншәылан,
Ихьанҭаҙа хыхь икнаҳауп.
Уԥсы цәгьамзаргь, цьым, ашәыраз,
Икныумхыр, ных, игәнаҳауп.

Атцәа ҟаԥшь – акәиц иацәызго,
Амахәҭаҷы ажәѡан иалан:
Аҳ ичараҷ иеихс иҷызхуа,
Иҙгаб дииҭон инапала…

Иаапшит амра. Абла хәыцқәа
Ажәѡан атца ду қәыртцеит.
Атцла еимала са сазхәыцуан –
Бгьыцк ампытцшәан икашәеит.

***

Адәы иқәыршәын ахала,
Иара ныжьны урҭ анца.
Иана҆ҷасуа аԥша хаала,
Абжьы ҭыѡуан аԥхьарца.
Уи ҟазҭаз рыѡны иахызшәа,
Адәы иқәыѡуан абжьы.
Ашәа ацҳәара рҭахызшәа,
Атцар рашәа а҆ҷаԥшьын.
Нас идәыцәлеит аԥша иаман,
Амшын иалан ицәқәырпо.
Иҙаа҆кәрылон, аха ицәыртцуан,
Ҷыц аԥсҭазааразы иқәпо.
Ацәқәырԥ иалтцит уи ахала,
Ацәқәырԥ иалтцит иқәпаны.

Иахьа ицәажәоит бжьы хаала,
Изхыз агаҟа иԥшны.

***

Ииатҵәаҙа, аҙыжь иаԥызоуп,
Бара быблақәа.
Аԥсабара сықәзырԥшызоуп,
Сымш быгага.

Санбыхәаԥшуаз бцәажәаҙомызт,
Баша бԥышәарччон.
Усҟан амра ԥхашьаҙомызт,
Бқьышәқәа ирықәыччон.

О, иахьанҙа бызбаҙомызт,
Нас, бабатҵәахыз?
Аблақәа сгәы рфалаҙомызт,
Уажә иабастахыз?!

АЗԤШРА

Ажәԥан агәатҵа
Цыԥцыԥуеит иԥссоушәа,
Аԥша ҟәандаҙа
Иасуеит ара.
Атҵла-ҿа амҭан
Агара ҭысуашәа,
Ԥшьаала снеины
Сгылоуп сара.
Шьҭа уи атҵаҟа
Стәом сымацара,
Баша избарцоуп
Сызнеиуа иара.

Уаҟа еилыскааит
Са сгәатца ацара,
Мроушәа сынасыԥ
Цәырҭит убра.
Ҳахьтәаз игылоз
Амза-ҽа ҳныкәуан.
Етцәак-етцәак алхны
Иҳаман ҳара.
Ахахә ссақәа хныкәуан
Аҙиас ахықәан,
Бзанҭы иаҳмыхьырц
Аҙәы гәыхшәара.
Амшқәа цоит,
Ицоит еишьҭагыла,
Амш еилахәлоит,
Атҳхқәа шоит.
Ҷкәынак иҙҕаб хәыҷ
Лыжәҩа нкыла,
Ҳҭыпаҽ дааины
Уажәы иԥсы ишьоит!

УАҲА УМААН ҲӘА САБҲӘЕИТ…

Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит,
Ибзиоуп ҳәа сцеит.
Аума зегь ҟасҭеит
Аха схьаа схытцны
Цьаргьы имцазеит,
Быблабара саҳәеит…
Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит…

Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит,
Сымала сынхеит.
Амра цацәахеит,

Ацәқәырпақәа хьшәашәан,
Саргәатеиуан рашәа,
Сара сгәамтцыр акәхеит,
Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит…

Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит,
Ашьтахь ибгәаҕьит.
Бара бтцәыуеит, бхьит.
Аҳәарагьы бзыцәгьан,
Атцх тынчын, ицәан,
Сыпстазаара лакәхеит…
Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит…

Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит,
Иаххарам аҙәгьы.
Иаҳзеилан зегьы.
Апстазаара шкәакәоуп,
Аха иҟоуп иагқәоу.
О, адәы сышпақәхеи!
Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит…

Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит…
Бшәеит еитa бажьар ҳәа,
Бынасып бымбар ҳәа,
Бхала быҟаз, сықәла,
Сара ба бысныкәлап,
Ушьта сымч маҷхеит,
Уаҳа умаан хәа сабҳәеит…

Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит,
Уаҳа, уаҳа умаан ҳәа,
Сыҙбахәгьы умҳәан ҳәа,
Аха, идыр, исылшом,
Хәыцрашәк аан исыкәшоит,
Сара сеыхәа сапхьеит.

Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит…
Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит –
Зықьнашықәса цеит.
Шьҭа саргьы сажәеит.
Зықьнашықәса рышьҭахь,
Схылан бара бышьҭа,
Быблабара саҳәеит;
Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит!..

***

Ашәахәақәа –
Аԥшқа иԥызоуп,
Ицәеит заа
Ишьҭалан,
Иахьыбылуаз
Са схаҷытцәкьоуп,
Амза амца ацралан.

Быхцәы
Сзамԥа иадыԥсалон,
Сыԥс аҭыԥра
Ҭыблаауа.
Саԥхьа сзыхь
Иҙаазысалон
Аетцәақәа
Ҭыс-ҭысуа.

АШЛАРА

Ҳаныхәыцқәаз ашлара,
Ҳахыццакуан ҳара.
Иаҳамтәахыз аԥшаара,
Ҳашьҭалон џьара.

Ҳамтәаҙакәа ҳшеисалоз,
Ҳахалон атцәы.
Усҟан даара иҵьеишьалон
Ишлахьаз аҙәы.

Убас ҳанхоз ҵьаҳшьалон,
Еснагь ҳашхәыцыз.
Аха атцых ҳақәшалон,
Аччара ҳшаҷыз.

Хәыцы-хәыцла ашлара,
Наҳадгылеит иаан.
Ашларагьы аԥшаара
Ҳашьтамло ихиан.

Уажә иҵьаҳшьоит аԥшқақәа,
Атцәы иахьахоу.
Анаҵьалбеит, ашлара
Дара иргәаԥхоу?

Адгьыл дуҙҙа акәшара,
Гәхьаас урҭ иркым.
Шьта издырит ашлара,
Хәмаррак ишатәым.

1967

* * *

Аԥра самоуп сыртцысуа,
Амшын агәы сықәтәоуп.
Зны-зынлагьы са сшьышьуа,
Ацәқәырпақәа сықәтәоит.

Сҙааԥшылоит атца, нас –
Ох, ишԥагуатеиуа!

Ихьанҭазаргь иахнагаз –
Иҭоуп икеикеиуа.

Убас уҟаз сыцәқәырпа,
Ахаара утцаз.
Нас уқәпозар, знык уқәпа,
Урыхьҙа узхьымҙаз.

Сышәҭ аҟынҙа усызнеи,
Аарԥара иамых.
Уи сазықәуп адунеи,
Уара уқәыз мԥамш.

Иумыртцәыуан, ухатцкы,
Ихәычуп, игунаҳауп.
Сара сышәҭыц зегь рыцкы,
Еиҧу сымам уаха…

Апра самоуп сыртцысуа,
Амшын агәы сықәтәоуп.
Зны-зынлагьы са сшьышьуа,
Ацәқәырпақәа сықәтәоит.

***

Иацгьы ажәак бымҳәаҙеит,
Саргьы иара убас.
Ус анакуха, баша ицеит,
Ҳамш ҳгәы зызҭаз.

Иацынтәарак мцак сыцран,
Сабылуан, избон.
Амра ласхак иаҟаран,
Ажәԥан ду апон.

Избон, ашьха сахьыԥшуа,
Ишахоу ашәшьы.

Аҽекыдҟьара иазгәышьуаз,
Ага еиқәышьшьы.

Иҽҳәыԥазшәа схәышҭаара,
Ашәҭыцқәа збалон.
Иахьа иналаҙит дара,
Уаҭцәгьы иҟалом.

Анаџьалбеит, изыхҟьеи,
Сымш, исызҳәа.
Иац иухылҭцыз дзаургеи
Агәырҩа иахьа?

Иацгьы ажәак бымҳәаҙеит,
Ба бгәырҩа ҭәахын.
Сара сашҭа хәыҷ сҭаҙеит,
Уа сыԥсыр сҭахын.

Стәоуп иџьасшьоит иахьагьы,
Сеибганы сшынхаз…
Мшәан, иразҳәада зегьы,
Иацы бгәы шынхаз?

1965

АИЗГА «АШЛАҚӘА РҚӘЫПҨШРА» (1975) АҨНЫТӘ

СЫПҨСАДГЬЫЛ

Мап, исзымѳит, Апсны иуатәоу, иамузеит!
Аха иҽыцзан сеиҭалагеит, иамоузеи?
Мшәан, иамоузеи, слатәар ушьха схаланы,
Урѳаш хьшәашәа абжьы сеадырхаланы?
Ара ссиршәа иҟоуп уа уахьынапҨшлак,
Апсабарагь иамоуп, ҷьым, ахьынапқәа!
Нас, иҟалои, амшын азын ашәақәа,
Еиҭашәзысҳәар, еиҭах игәыҽкаагаха?
Избо ҷьысшьоит Апсны нзыжьыз рсахьақәа,
Абар, абар, иааиуеит сара сапхьаҟа.
О, иахьагьы, ҭынч амшын аныцәауа,
Далтцуа ҷьысшьоит апшқа уаҟа дшытцәаауа!
Уи напыла ашәахәақәа дрымтцаслоит
Иан арыцҳа лыхцәышлақәа лықәыпсоит…
Ачнышқәагьы неиуеит уахь иеишьҭаланы,
Зны ихиаало, зны зынҙа ишьҭаланы…
Амшын рымоуп дара усгьы мазарас,
Сатцашьыцуеит сара урҭ рыпстазаара.
Ан дыҟоума, «Апсны» ззалам згарашәа,
Ан – сыпсадгьыл иухыугахьоу лгәалашәоит.
Лпацәа ҧшызма, аҳәа ркыртә ианыҟала,
Урҭ ирдыруан бзиа ушбатәыз гәыкала.
Пстазаарасгьы ирыман уара ухьчара,
Мшәан излыхыз урҭ ахацәа, ишуҳәара!
Иааит ҳа ҳҟынҙа Апсынтәыла рыманы,
Уи ҳамазарц абас имратәыланы!
Са сыпсадгьыл! Уда схәарҭам, сукәыхшоуп,
Ихьшәашәарцу сара снапқәа иукәыршоу?!
Уара суцуп, маҭәа-пхала уҭасыҳәҳәоит,
Апхьарцагьы ҳашәа ссирқәа узацысҳәоит.

Уара уҟан, – уара уҟалоит, амала,
Са сыҟамкәа уа узыҟалом гьамала.

СЫШЬХА

Саԥхьа избеит
Ҳа ҳашьхақәа, ҳажәԥан,
Абар, абар
Иатцакьысуеит, иажәлоит.
Акы уаҽысны,
Нас ҽакы уаҽалоит,
Даҽеак, наҟ,
Цьара инҙаакәкәалоит.
Руак ахыцәқәан
Амацәыс ахарсын,
Ишԥабзиаз,
Исызгар имҭарсны!
Уи аацәырҟьон
Абылра иаҽызшәа,
Снеиуеит, анаҵьалбеит
Итцегь сҽысшәар.
Иааигәоуп абар,
Аха амԥа сақәшәом…
Ажәԥан аҽы сааит
Уи ашьха сшакәшоз.
Аа, абар
Снаҙеит акьышәкьышәра…
Сыҭцаҟакәын
Амацәыс ахьышәҭуаз.

1965

АХӘЫЛԤАЗТӘИ САХЬАК

Абар имцабзха
Амра ҭагьалоит,

Ҭлак ашәара ауми
Уи иазынхаз.
Ажәҵар хиаала
Иԥыруеит гьамала
Аҳаҳа ҳәыроуп
Шьҭа ираҳынха.
Ҳлацәгьагь аҽеитҵҳәа
Ҳбартца илаԥшуеит,
Абақҳәа икаҳаит
Ҳбаҳчаҿ атҵәа.
Рбаҕьк акәыттцарахь
Акәытқәа ԥхьанацоит,
Ашкол ахьтә аѡныҟа
Ицоит атцаѡцәа.
Азаақь ҳәа адырра
Рыҭа агәашәаҿ,
Ажәхьа ааин
Апа иазыԥшуп.
Арыжәтә рылсызшәа
Ицәырганы ашәа,
Ҳатцлаҿ атцарақәа
Ашәа иаҿуп.
Иҟоуп ԥсаатәкгьы
Мрак иамыргәыргьо, –
Абар ихәамсыҳа
Иахьалатәоу ал.
Лашарам, идыруп,
Атыѡарѡар зыҳәо,
Ишоит уи азыҳәа
Амш аахәлар…
Са стәыла дуҳҳа –
Сашҭаҿы иҟоуп.
Сдунеи аԥсабара
Араҟа избоит.
Ажәѡан аҟынтәи

Иаҳҳаршәугьы ԥсыкоуп –
Сыҟоуп уи ала,
Уи агәра згоит.
Сиарҭаҿы сыцәоит, –
Сгәатца раҳатуп,
Уи апсҭазаара
Абжьы саҳауеит.
Ашьыжь сапылоит, –
Сгәыгракәа лакәуп,
Ашьыжь сапылоит, –
Иахантәи саауеит.

* * *

Ардәынакәа ашәа шырҳәо баҳахьоу?
Ардәынакәа рашәа аныхаау –
Уи иахьоуп.
Зны иаатгылоит ашәч иахьалоу маӡала,
Нас иалагоит
Ашәа ҿыцкәа рапҵцара.
Апсынтәылан ада, урҵ сара,
Абас ашәа рзымҳәо ԥьысшьоит ҽаԥьара.
Ардәынакәа ашәа шырҳәо баҳахьоу,
Заҟантә рыпсы
Ахәыц иакны иҟалахьоу?
Ашәарыцаѡ ахысра ихашҭыргьы ҟалап –
Акка-ккаҳәа
Урҵ рыбжьы-хаа иаҳалар,
Апсынтәыла ада, урҵ сара,
Абас ашәа рзымҳәо ԥьысшьоит ҽаԥьара.

Ардәынакәа ԥрырц ианыҟоу иббахьоу,
Урҵ ранацәа
Заҟа гәыҵҟьа иагахьоу?!
Хәычы-хәычла рымтцәыжәѡакәа урҵ ирҟьоит,
Апсҭазаарахь
Дара рхала нас ицоит.

Аԥсынтәыла ада, урҭ сара,
Абас ашәа рзымҳәо џьысшьоит ҽаџьара.

Ардәынақәа ашәа шырҳәо баҳахьоу,
Ас иҟәандоу
Ашьыжь бжьы-хаак ҟалахьоу?!
Сышҟа шәааила, ардәынақәа, шәа шәԥырны,
Аԥсабараз
Ашәа қьиақәа ҙбаны.
Аԥсынтәыла ада, урҭ сара,
Абас ашәа рзымҳәо џьысшьоит ҽаџьара.

Ардәына хәыҷ ба бнапала ибаазахьоу,
Нас ианаму – былабжышқәа каҭәахьоу?
Сгәы ишԥалоу! Ашәч иагәылак исҭихьан,
Бара бышҟа… Асы леиуан шьыжьымҭанк.
Аԥсынтәыла ада, урҭ сара,
Абас ашәа рзымҳәо џьысшьоит ҽаџьара.

АШЬХАҚӘА РҬАС

Ашьхақәа ирымоуп
Иџьбароу рҬасҟәа,
Агаҟа икарцоит
Рырѳашқәа ԥхарсуа.
Ҳашьхақәа зырԥшҙо, –
Ирықәу асоуп,
Ашьхақәа ашәа
Бзиа иаԥсоуп.
Ашьхақәа гылоуп,
Абар, иҽырбо.
Дарбан ашьхақәа
Бзиа изымбо?!
Аха ҳазлеиԥшым

Кыр ирацәоуп.
Сҽажәахә анысҳәо –
Урҭ ҽаҳацәоуп!
Ишырҳәо здыруазтгьы
Ажәак ма дара,
Идсыртцон рапхьа
«Апсны» аҳәара!
Уи ауп имыцәо
Мраны исзыпхаз,
Насгьы рапхьаҙа
Сара исаҳаз!

ААПЫН

Аапын уҳәеит ҳәа –
Ихьуп анапқәа,
Рахәыц иатцәала
Ҳқәатца хзыркуа.
Аҟәынцьқәа хырҟьон,
Абар ибылуеит,
Апарпалыкьқәа
Пыруеит, ипыруеирт.
Ас апсабара
Збаз уажәааны,
Атцар ашәақәа
Рҳәоит еиқәшәаны.
Абар, ахацәа
Еиқәҽыртуеит шьыжьы, –
Избанзар иарцәом
Акәыкәу абжьы!
Ашьхыцқәа хытцын
Иақәҳаит ахышәт,
Ажәтцыс ишьтнахит
Иртцәатцәан анышәт.

Ардәына – ангьы
Иахьа игәырҕьаҵәа,
Ахәы рнаҵахьеит
Шәынтә аԥацәа.
Ҟәыкәу, кәыкәу
Ашәақәа харап,
Уи акәаҵани
Аԥши ирыхҳәарап.
Аапын ашәақәа
Иреиҕьуп иара,
Акәыкәу ҽнаҵызар, –
Шьҭа лаҵаран.

ШЬЫЖЬЫК

Суада иааԥналеит
Харантә шәаҳәабжьык,
Сгәырҕьан ацәа
Саалҵит шьыжьык.
Есааира ихалон
Уи ацәқәырԥа,
Хаҵак ихыԥуан
«Ахурашәа» ахапа…

Жана еиқәышла
Амра изыԥхазшәа,
Ҟасҵеи иԥхьарца
Арахәыцқәа ҳәацәазшәа,
Игәыҷкааган, иааԥуан ибжьы,
Адунеи зегь иахысуан шьыжьык.

Ахәра сымамызт
Сара ирҕьатәыз,
Иаракәын ахәра

Сызҭарц иаҽыз.
О, закә мыч дузыз
Иамаз иара
Иазкызар
Сыжәлар рыхәра арҕьара.

Жана еиқәышла
Амра изыԥхазшәа,
Ҟасҭеи иԥхьарца
Арахәыцқәа ҳәацәазшәа
Игәыҽкааган, иааҩуан абжьы,
Адунеи зегь иахысуан шьыжьык.

1967

***

Илеиуеит еишьҭалан,
Илеиуеит абҕьы,
Иуҳәап: атцлагьы
Ахьҭа иакуеит.
Схала сахьгылоу
Сыԥшуеит адәахьы,
Ецтәи сашәақәа
Са срызгәыкуеит.
Зны-зынла икыдхаа
Илеиуеит зынза,
Атцла ду амҭан
Ишьҭоуп шьамхахьы.
Ианқәыԥшыз игылан,
Уи атцла ԥшзаза.
Аха ианҽазоуп –
Уи цеит хараза.

УААИ, АЗЫНРА!

Аҙын хьшәашәа, аҙынра,
Уааины, хьҭак саркы!
Аҙын, асы узацымлар,
Уапсаҙам акы!

Сара сгәара уҭаланы,
Усақә сызҭапса.
Уара усаркьа, иаланы,
Скәараҷ иҭаса!

Аҽеацә абна илуцап,
Атәыԥақәа змоу.
Уа упшҙара сылатца
Узатцәра – мамоу!

Ардәынақәа ашәшь аҷы,
Иалаҳап, инеи.
Сара сцацха хьшәашәаҷы.
Схәыштаара кацциеип!

Сызқәа икыдтцаалом
Сгәатца зныкиԥхар!
Сара сцәаԥа иалаҙоит:
Ахьҭа, аҭакар!

Аҙын хьшәашәа, аҙынра,
Уааины хьҭак саркы!
Аҙын, асы узацымлар,
Уапсаҙам акы!

Аха суҳәоит, аҙынра, –
Уара иузыпшу,
Уқәымиалан лнышәынтра,
Сара сан дахьжу…

АШЛАҚӘА РҚӘЫПҬШРА

Иԥьоушьап иқәыпҬшʒоу ашьхақәа рҟәышра,
Игәамҭуам, ихырхәом, иԥагьам бзынҭы.
О, мшәан, ишԥеиԥшу сышлақәа рқәыпҬшра,
Зыдгьыл хазыназ иамеигʒаз зыпсы!

Ашьантԥа иагәылсуаз сʒыхь аҟәымшәышәра,
Сʒыхь аҟәымшәышәра ҟалом ихәашьыр!
Иаԥшәыман араҟагь сышлақәа рқәыпҬшра, –
Урҭ ракәын иухызцоз, Аԥсны, уа ушәшьы!

Стцыс иатԥәа халеит сышьха кьышәкьышәра,
Стцыс иатԥәа шәарцу тԥаҟа ианыпшуа?!
Апату дуʒʒоуп сышлақәа рқәыпҬшра,
Анасыԥ ицуп урҭ рыматԥгьы зуа!

АХӘЫЛПԤАЗТӘИ АҞӘА

Ахәылпԥаз иқьиоу уашҭа хҭалоит,
Амза шаша уарлашоит уара.
Аҧба хәычқәа ага тынч ихиаало,
Иргоит сара схәыцрақәа хара.

Исшәырба, иҟалозар,
Исшәырба, иауазар,
Ас ижәытәу
Ас иқәыпшу
Ас ибзиоу ақалақь цьара!

Сысасцәа иссиру ажәабжь раҳәо,
Ргәы мырҷыҧуа урыхәаччоит уара.
Мрашәахәа зғым, Аҟәа, ашәа угәаҳәо,
Есааира уапылоит аҷара.

Исшәырба, иҟалозар,
Исшәырба, иауазар,
Ас ижәытәу,
Ас иҷыцу,
Ас ибзиоу ақалақь цьара.

1965

АН ЛНЫҲӘА

Иахьа сан ибныҳәоуп,
Иахьа сан ибымшуп.
Бара сара сзыҳәа,
Бҭынчым, мап, есымша.

Иахьа, март аныҳәаз,
Бара баԥхьа сгылоит.
Ашьыжь ба бахьыцәоу,
Снеины бгәыдыскылоит.

Зныкгьы ба быҭрысны,
Биарҭа бзықәтәарызеи!
Бқәыпшыз, сан, есымша,
Бара – сымреи сымзеи!

* * *

Сахьцалакгьы бсыцуп,
Сан бсыцәшәоума?
Сыгәра га, мшәан,
Баҟәытц сызтцаара…
Ачарахь сцома,
Ма ҳамхы срашәома,
«Нан, уҟәышыз!»
Сышьҭабҳәоит бара.

Бнапы ҳалалқәа,
Уахагьы сахьыцәоу
Схы ршьышьуеит.
Урҭ сышьҭыхны
Са саныҳараркуа
Бхы-бҽы еихаччо,
Бгәыргьатцәа быпшуеит…

Бнапқәа рыла
Апшқа иеипш
крысҽабҭоит,
Дара рыла
Сылабжыш бырбоит.
Рыгәра гами,
Урҭ са сзыҳәа
игәакьоуп,
Пхьаҟа исыпхьо,
Цәымзак ахь сыргоит!..

САН ЛГӘЫ

Усҟан, идыруп,
Бгәыргьеит, саниз,
Адәы санықәла сара «сҽахәатәха».
Бара бгәргьон,
Сыччарц санаҽыз,
Аха «сан» анысҳәоуп, бангәыргьаз иаҳа!..
Бара бгәыргьон –
Сахьыҟаз сара,
Анацәа рынасып быман бара,
Шәызҭаарак сыбҭон,
Иныжьны акы –
«Нан, уанбахьӡои сгәы иақәшәо аура?»

Сыҩуан, сыԥон,
Сахан атҷәыршы,
Бысгәалашәомызт, изызʒои зынгьы.
Бгылан агәашәаҿ,
Бгылан быԥшны,
Аетҷәа быцҵаԥшьон, – уаҳа акгьы!

Сҩызцәа сыман
Саннеиуаз аҩны,
Балагон бԥырны, ҳаматҷ аура.
Убасеиԥш ҳафатә
Бырхион ихааны,
Уиижьҭеи сақуымшәеит ус ҿаԥьара.

Еснагь мышкакәын
Исзымхоз сара,
Аҩныҟа снеины ҳаицәажәарц ҳтәаны…
Иахьа иахызгон
Былахь агәʒра,
Хьаак ҭахазҭгьы акәхап ба бгәы?

Уажәы еилыскааит –
Амца быцран, –
Шьҭа издыруеит урҭ зегь закәу!
Уиижьҭеи ашьыжь,
Ахәылԥаз ракәыз,
Стдауеит: абас
Сгаʒазтәыз закәи?
Аха инсырхоз
Сан бара бгәакәын,
«Нан, егьаурым!» ҳәа
Санаҳәон уи!

***

Иахьа сзықәымпԥшʒеит
Бара бнышәынҭра;
Уимоу, снавсны
Сцеит, сыццакуа.

Иаҷуп аамҭа
Бара бнышәырпра,
Избанзар икыдтцәан
Илеиуан ақәа!

Сан, бара бакәзар
Уа ибмыршози,
Агәхьаа бкуазма
Илеиуаз ақәа!

Адыд-мацәысгьы
Бабар имԥхашьози,
Ибхамгылози
Ацәымза бзаркуа…

Аха, сзықәымпԥшʒеит
Бара бнышәынҭра,
Уимоу, снавсны
Сцеит, сыццакуа.

Сан, бара бакәзар
Уа ибмыршози,
Агәхьаа бкуазма
Илеиуаз ақәа!..

АПҲЫЗ

Сан, уажәы-уажә, ԥхыʒла
Сара бызбалоит,

Зны гәаныла бхәыцлап,
Зны – быччо бтәалоит.

Зны – зынʒа бҭыԥхахуп,
Аԥсра – уи хароуп.
Бырфын рахәыцк хахо,
Аѳны быѳнатәоуп.

Зынгьы – ҳашҭа быԛәуп,
Былаԥш ҳа иаҳхуп.
Ҳаидараԛәа шьҭыхны,
Ибгалар бҭахуп.

Сара сбышьҭоуп сыѳуа,
Зынзатцәык бызбарц.
– Мшәан хара бзысцәыѳуеи?!
Исҭахуп исҳәарц.

Аха сыбжьы сыхәом,
Сзымтцысуа сшьахуп.
Ԥшьаала ашьыжь сыхоит,
Сарҷыхарц иаҷуп…

Сан, бара бҭыԥхахуп,
Аԥсра – уи хароуп…
Бырфын рахәыцк хахо,
Аѳны быѳнатәоуп…

АНАЦӘА

Рылахь-рыцьымшь ʒатә,
Иныҳәа-ныԥхьаны,
Рԥацәа рышьҭра
Рылшон еибашьра.

«Нан, апсадгьыл
Уа узаазаз ауп» раҳәаны,
Иадхаломызт
Рыблақәа рҭапшра.
Аҧкәынцәагьы рышьҭахь
Иҟаз ранацәа,
Баагәаратцас
Уаҟа ирыпхьазон.
Бџьарк мкзакәа
Урҭ аибашьра иалазан,
Рҳак, рыпхзаша
Аҕа дканацон.
Рпацәа рҟынтә ианроулак
Ашәҟәы еицарсақәа,
Амса зҭалаз
Рнапқәа тыстысуа,
Инҭартцәахуан,
Ицон, ицон амзақәа,
Рашҭа иҭалоз
Иара ддырбауан…
Алабжышқәа рхьыкәкәо,
Ашьҭахь, ражәақәа,
Нбан-нбанла
Ус аҭак ҟартцон;
«Нан, шәаҳцәымшәан,
Шәара, ԥшзала иаашақәа,
Ҳазшәыргозеи,
Ҳарҭ зегьы ҳрыхьзоит».
Нас, агәашәахь ипшын,
Дара рыда,
О, изылшодаз
Абасҟак апшра!
Ииуан қытак –
Урҭ, анацәа рқыҭа,
Илшазомызт
Азәгьы уи ашьра…

Шьҭа ишәҳәозар,
Ирылымшаз анацәа?
Шәеиқәатцәала
Рыпсҭазаара ршәит.
Уахгьы-еынгьы
Аԥшра ианаркарацәа,
Игәамҭазакәа, ус
Ишлеит, иажәит.
Аха, ишыпшзоу
Жәала ҳәашьак амазам,
Рпацәа роуп ҳәа,
Дара цқьа иҳамбеит...
Амҩа рытан,
Аԥхьа ишәыртәа анацәа,
Ан – Аԥсадгьыл, –
Анацәа ирыхьчеит!

* * *

Абар ҳаиқәшәеит ҳамала,
Аԥшаҳәала ҳцон.
Ага цәқәырпо гьамала,
Аԥша ҳаннадон.

Ҳтәеит. Дызҽугьы цәажәароуп,
Даагылалоит нас.
Саргьы сцәажәоит... хьшәашәароуп,
Сҟамлазац абас.

Уажәоуп уи аԥҳәызбара,
Данаго дбаны,
Ухых уагоит лыпшзара,
Дшами дымраны.

Дсыватәоуп бырфын-цахан,
Далтцызшәа алакә.

Дбырлашха, дыссирʒаха,
Лакәым, мап алакә.

Ишԥазури схәыцрақәа,
Сҽарҳәеит сеилаԥах.
Лара лқьышә ћәымшәышәрақәа
Снархьыԥшит еиҭах.

Ҳтәын. Иҭынчран. Лыԥшқара,
Гәхыхган, агәра згон.
Сацәыԥхашьон сышлара,
Ацәқәырԥ шлақәа ччон.

1974

***

Баргьы быԥшуп,
Саргьы сыԥшуп,
Баргьы саргьы
Зынʒа ҳаиԥшуп.
Баргьы бгәыкуеит,
Саргьы сгәыкуеит
Са сыбла бхуп,
Ба быбла схуп.
Баргьы бышәҭып,
Саргьы сышәҭып.
Баргьы бажәып,
Саргьы сажәып!
Аха, идыр,
Ԥьанаҭ ҳаиқәшәар, –
Ҳанхоит уаћагь
Ҳаихәаԥшуа!

***

Бара бхәыҷуп,
Макьана бхәыҷуп

Аха угәатԥа
Збылуеит ҳәа баҽуп.
Исырцәоит шысҳәо
Амца хәаҽены,
Саԥхьа бааины
Бгылоит ес-ҽены,
Амҩа сыкәуп,
Амҩа сануп
Бара бсыцуп
Бмазаны.
Сымыш, анасыԥ
Бымоуп бара,
Ба быда, ибасҳәап,
Ҩарам – аҽара.
Аха аамԥа
Цоит иԥырны,
Ма ирҩашха,
Ма имраны.

1969

***

Ҳаицын…
Ҳгәыргьон. Лакәым, –
Ецакәын.
Ҳатԥлагьы башак
Акәмызт, – атәакәын.
Амра иампытԥшәан
Тԥаҟа иацәкашәазшәа,
Атәа иуаркалеиуа
Ашәыга ҟаԥшь ақәын.

Ецакәын…
Итуазеи сыҟеижьҭеи
Схала!

Сынхеит дгьыли
Жѡани рыбжьара;
Иахьа – еицакит, –
Ибзиаз – ецакәын,
Иҙит быблақәа
Рҽытцәахуа ԥшьаала.

Ецакәын…
Быссирын. Бара
Бгәыкын,
Быблеи бҙамѡеи
Амцагьы ркын.
Аԥсҭазаарагьы
Убас иԥшҙан, –
Еци иахьеи
Зынҙас еиԥшҙам.

Ецакәын…
Сгәы былуан
Бгәы ишадыз,
Сдунеи гьамас
Иамаз ба бакәын…
Сбыҳәоит ҳаиԥыртцра,
Итцегь мышк агыз,
Еснагь исҳәарцаз, –
Ецакәын…

ѠАПҲЬА

Ѡаԥхьа ҳаиԥылап,
Ѡаԥхьа ҳаиқәшәап,
Амѡаҷ, агәашәаҷ, абаҳчаҷ!
О, нас, иагараан
Амра ҭашәап,
Аетцәа цәыртцып еихаччо!

Ҩаԥхьа ҳаиԥылап,
Быгәрымып, бнаҳәып,
Бгәырҕьап са санбыргәамҭуа.
Бзиа ишԥаббо
Сгәаҟыр, слаҳәыр,
Сара сахьгылаз ҭлак амҭан.

Шаҭарак рылам, –
Ашыҟәсҟәа цоит,
Иҳамоуп ақәыԥшрагь ааматала.
Мшәан иабасҭаху
Ахәыцра сызҭоу?
Ԥшәымас самазар схала!

Ус аԥсҭазаара
Цоит, ицазоит.
Маҷк ауп ба бымыш ибнаҭо.
Бара быссирнаҭ –
Ихаауп, илашоит,
Аха, ибдыруаз, ҳашаҭом!

Еиҧъуп ҳаиԥылап,
Иҷыцны ҳаиқәшәап,
Амҩаҷ, агәашәаҷ, абаҳчаҷ.
Амрагь иагараан,
Ҭынч иҭашәап,
Аеҵәа цәырҵып еихаччо!

1974

АГИТАРА АБЖЬЫ

Убжьы хаами,
Уи сытҟәаны самоуп.
Уи зегьы ирнаалоит, иразуп.

О, саҧамыз,
Цьым, афортепиано,
Аха сара сзын
Уара ухазуп.

Ԥсы зхоу зегьы
Уи ашана ртәыми,
Дара ирыцуп
Иҩуа, иахьцалак.
Уара уакәым,
Иара Паганини,
Иаирҳәозтгьы ҟалап маӡала.

Сара исылшом
Уара уапхьа уаҳа,
Амч исымаз
Сымухын иугеит.
Даҽазныкисашәраӡа
Арҳәаха,
Уара ушыскыз
Ҩапхьа са сҽахеит.

Даҽазныкгьы
Сгәатцанӡа сыртцәыуа,
Исгәаларшәа
Наҟ, хара ицахьоу.
Уара уами
Сыхәышәтәышьа здыруа,
Насгьы сыхәышәтәышьагьы
Зтцахьоу.

Уа урахәыцкәа
Тыртыруеит, сгитара,
Са сыргәаҟ,
Сыргәыргьа иҳаракны.
Уа урахәыцкәа –

Сашәа аԥсабара,
Даҽеа мҩак
Уазнагаҙом сгәаҟны.

1973

СҨЫЗА

Ҩызак дсоуит са санмаҷыз,
Аԥсабара иабзоуран.
Аиҩызара ҳаҩуа ҳшацыз,
Ҳагьынкылсит мҩабжара.

Оҳ ишԥацәгьаз амҩа уҳәеит ҳәа,
Иабамариаз, ҳаибацәан.
Сҩыза иашәа сҳәон акеҩ ҳәа,
Иаргьы днеиуан дгәыргьатцәа.

Зны мардуанк дахьынаҷалаз,
Дагеит, даман ицаҙеит.
Данынсыхәаԥш, ихаҷала,
Сҩыза иакәымзар? Ҟастцеит.

Изулакгьы сакәшо, снеины,
Скылаԥшызар, иара иоуп.
Иҽеибытан иҽырҽеины,
Стол цыр-цыр дук дахатәоуп.

Иныхҳәаҷа ркын, сыԥшызар,
Ихьҙи ижәлеи иара иоуп.
Уи дирҳазаап сышьтахь ҩызак
Иатцоу сеидру, имаҙоуп.

Аԥсабара, о, иааизар,
Агәы итамзаап аԥсашьарц.
Даҽеаҙә ишҟа дагеит сҩыза,
Ҽаҙә иҩызарагь ажьарц.

АИЗГА «ҬАГАЛАНТӘИ АШӘА» (1980) АҨНЫТӘ

МОСКВАТӘИ АСЫ

Аҳәылыҳәа илеиуеит асы,
Сқьышәқәа ирықәыпсоит
Ихиаало, иҷеырбо.
Уи шьамхаҟынӡа ишьҭалоит лассы,
Арпарцәа аӡғабцәа
Асы иадыргоит.

Аҳәылыҳәа илеиуеит асы,
Илеиуеит ихәмаруа,
Сыхәда иҭапсоит.
Сгәырғьоит, иалагаз ашьыжь иацы,
Уаҳа иаҟәыҵуам,
Илеиуеит, иааҧсом.

Аҳәылыҳәа илеиуеит асы,
Адгьыл саан-ду
Ианылоит иара.
Абас ицаларгьы, издыруеит са сзы,
Араҟа иҧхарроуп,
Иҟам ӡынрак.

Аҳәылыҳәа илеиуеит асы,
Дгьыли-жәҩани
Еиҧшьушәагьы збоит...
Москва ианаало, ишкәакәоу касык,
Аӡын-напҟаза,
Ишәҭышха иапоит!

Москва, 1976

АҚАЛАҚЬ ЛАША

Москва сыҟоуп:
Сышьха лакәқәа сгәалашәоит,
Игәхьаазгоит
Сымреи сыдә-кашьшьыреи.
Москва лашоуп,
Уи разуп акалашәа,
Аха Кәыдры,
Кәыдры аӡиас, шьыри!
Ахан дуқәа
Снаскьаргоит исыцкәашо, –
Сқыҵа-ԥацха
Сгәалашәоит уажәы,
Сара сбыргцәа
Рлабашьақәа нытцакшо,
Ирҳәоит ирбаз,
Ираҳаз ажәытә.
Москва сыҟоуп,
Гәыԥырҵас уи сымаӡоуп,
Аха Кәтол
Са сзааӡаз ауп гарала.
Москва, схухит,
Изӡом сара сымаӡа,
Кәтол сыԥсахыр
Ҟалап уара ухарала…
Москва сыҟоуп:
Сышьха лакәқәа сгәалашәоит,
Игәхьаазгоит
Сымреи сыдә-кашьшьыреи.
Москва лашоуп,
Уи разуп акалашәа,
Аха Кәыдры,
Салажьындаз, шьыри!

АБРА СЫНХОИТ

Абра сынхоит. Ишԥабзиоу,
Ари адгьыл, Аԥсынтәыла!
Сара исҳәоит сара исыуоу,
Сашьцәа рашәақәа хкы-хкыла.
Амза лашо,
Ҳашьха ирхоуп,
Ирыхәлаччо гәыразыла.
Абар избоит икарахан,
Ага-цәқәырԥа ацәа иалан.
Аԥсуа каҷыҷ еидараха,
Сара сқәатца иахьынҳалан.

Амра лашо,
Ҳаштаҿ иԥхоит,
Ишԥассиру уи анҙаало.
Ара дынхоит ишәышықәсаз,
Зуаѡыбжара иртагылоу,
Ара ишәтуеит иныкәуԥсаз,
Ижәдыруама уи закә тәылоу?

Сҭынчуп, сгәырѡом,
Сымш лашоуп.
Ԥхьаҟа снеиуеит уи санылан.
Сара сынхоит... Усѡызазар,
Цқьа ҳаицныҟәап Аԥсынтәылан,
Нас иудырып са сымаҙа, –
Ас изқәыԥшу уи атәыла.
Сѡыза усҭоуп,
Сынасыԥ уоуп,
Сара сгәыргьоит уара ула!

1979

ҬАГАЛАНТӘИ АШӘА

Иқәҵит ажәҵаргьы хиаало,
Амрагьы шьҭа иԥхашьоит.
Амҵәышәгьы атԥла иахьалоу,
Ақьаф ҭоуп, иԥхашьоит.

Ага-ашҭа ду иеиԥшуп,
Агәеисра ацым оумак.
Аԥҭа – амра-ԥшӡа еисо,
Ишнеиуа иаагылоит ҷьарак.

Саарыхуан амхеиужь сҭагылан,
Рызна сырҭәит ацақәа.
Саԥхәаҟәа ӡәӡәоушәа сапынла,
Иқәҟьан инеилап ақәа.

Сзыхәашьқәа срыцқьон иахьызбоз,
Исхыбуан аԥсаатәқәа рытра,
Ашла агәыцқьара истон.
Са саҽагылон аԥсра.

Ҵаҟантәи ажәѳан аҟынӡа,
Шьаҽакоуп сара исзыбжьоу
Шәа шәоуп сашәақәа рымца, –
Урҭ зырҽыхо шәыбжьоуп.

Издыруеит, ахызатҵә сазгашам,
Лабжышла сыӡрыжәуп сара.
Ҵәаматәас ан лыԥхӡаша,
Ӡахны исшәылтҵеит лара.

Иазхоит, – аԥҭақәа хысцеит,
Иазхоит, – исрыцқьеит азы.
Амшын аҕбақәа хыстҵеит,
Абԥьар касыжьит ецы.

Иацынҙа баша искымызт, –
Иахьа сазықәпон сара.
Зегьы ишәзысшоит, ишәымаз,
Уи амра, уи – аҽара.

***

Ҳашьхақәа ирхартцеит,
Иҙышҙа ркасы.
Еилагьежьуа инеиуеит,
Хыхьынтәи асы.
Адгьыл азқәагьы,
Шьҭа ихьанҭахеит,
Шьҭа ихьанҭахозар,
Сгәашьамх тцархеит.
Унацҳа цьыныцьыхәак,
Фырцьанк ҭаркәкәаны.
Нас ушәарыца,
Ашьха уцаны.
Ашҭа уҳазҭала,
Уара уаапсаны…
Аҙынгьы илакәуп,
Ҳапсадгьыл Апсны!

АШЬШЬЫҲӘА

Ашьшьыҳәа ииас
инеиуеит аҙы,
Амрагь ашьшьыҳәа
иҭашәоит хәылпазы.
Ашьшьыҳәа ҭаҳмадак
дгылоит, дтәалоит,
Ашьшьыҳәоуп, ашьшьыҳәа,
ашьшьыҳәа ихәлоит.

Ашьшьыҳәа ажәҩан,
избоит, илашоит, –
Ашьшьыҳәа амза
уи амҭа икәашоит,
Ашьшьыҳәа иҷыхоит
арха, ахәы, –
Зегь реиҳа лассы
ишлоит са схахәы.

АГӘЫРАЗРА

Угәы разызааит, сҩыза, есымша,
Угәы разызааит сашҭа уа уанҭало!
Угәыразра, нас зегьы ирызша:
Адәы иқәу, ажәҩан иатҵәа иалоу.

Агәыразра, – ҳамҭам, кашәарахым, –
Иузаахәаран иҟам ахә шәаны.
Угәы разызар, дара ашәарахгьы
Шьаҷак наҟ ицом иуцәшәаны.

Угәы разызар, – уқәгыл адгьыл-хаҳәра –
Ахәараҳәа иалтцып уи аҙыхь.
Ауаатәыҩса ирымаз, нас уи аҳра –
Уаҳа аҙәгьы духәом уи ахыхь.

Згәы разытцәкьам уара умпан ииуеи,
Угәы разызар – суҳәоит ак ҟатца:
Даҷеа цытк исыҵ Алықьсеи Иуеи,
Даҷеа цытрак рыпсы сызҵатца!

1985

АЧАРА

Ҳқытан чароуп, – игәырҕьоит.
Ажәлар аштҵахь иҭало,
Ҭаца ссирҙак дырныҳәоит, –
Ларгьы дгылоуп деицрало.

Амаҳә, дрымбарцаз дыпхьаҵын,
Дгылан иҷеиҙоит џьара.
Асы цәырнаган аҙын,
Иаҷеын аҳәалыҳәа аура.

Ашла ашьапаҷеы дцәажәон,
Игәы ҷкәыноуп макьана.
Ҭынч ажәеиԥшьаагьы рашәа,
Асас инаҭон агьама.

Анахь, ҷеыхәала, «чоу» ҳәа,
Акәасқьа дхалон аҙәы.
Мап, ирыцҳауп иҷеоуҳәар,
Астцәҟьа имцаԥшьу аҷеы!..

О, илахҷеыхуп ачара.
Уи, ҳара ҳаззыԥшызоуп.
Даҷеа цәымза лашарак
Ҳзакит, амра иаҩызоу.

АКӘАШАРА

Ашәа рҳәон, еинырҟьон иасны,
Уахь иԥшуан ачара ааиҷасны,
Ҷкәынки ҙгабки уа еицыҟәлоит,
Қәашарала жәҩангәы икыдлоит,
Ажәлар ԥшын

Ишанханы…
Ашьҭахь иқәҵит иааԥсаны.

Нас еиҭақәлеит шьоукы иҽыцзан.
Зегь иреиҧхар – рҭахытҷәҟьан,
Лҙара еихатыр ла деимхәыцуп,
Амца деиԥшуп, иаргьы дкәицуп,
Ажәлар ԥшын
Иашанханы –
Рхала иқәҵит иааԥсаны.

Иқәҵуан уаҟа иааԥса-икара,
Иқәҵуан урҭ иныжьны хаарак…
Ашәа рҳәон,
Ирҳәон, еинырҟьон,
Сара хәыцрақәак сеинырҟьон:
Рхала иқәҵуан, иааԥса-икара, –
Апсҭазаара еиԥшын даара.

СЫШԤАҚӘЫԤШЫЗ, УСҞАН!

Сышԥақәыԥшыз, усҟан, –
Сыѽны ахра схалон.
Ажәѽан аҽы сыҟан, –
Апыррагьы снаалон!
Сымҭәыжәѽақәа шкәакәан,
Иҟан сҙара ҭҙәыхаа.
Ақәасаб шьамхакәын,
Иамуҙар, – исыхәаз!
Са схахәы бырфынын,
Сыблақәа ҷьбарамызт.
Аѽызагьы дсыман,
Иатҵамхоз ҷьарамзар!
«Дышԥассиру, дныхоуп!»

Анырҳәозгьы ыҟан.
Пхьаҟа сымч сыхон, –
Сышпақәыпшыз усҟан!
Сыдгьыл гәыдыскылоит,
Апшқа иеипш гәыблыла.
Насгьы мра касыла
Иҭасыҳәҳәоит стәыла!
Илаҳәыр – ирыцҳауп, –
Усҟан – сымцахароуп.
Имыцәаҙо кәицха́,
Уи азы сыпҳароуп!
Сышқәыпшыз, усҟан,
Сгәы цыруа ахала.
Иццакуан са сышҟа,
Ашьыжь амра пҳара.
Уи, избоит, иарҷыцуеит,
Адгьыл, апсабара.
Са сахьтәоу, саршьыцуеит,
Сагьархәыцуеит даара.

АҞАМА

Хьыла-раҙныла ичапан аҟама,
Апсуа иҙара ианаалон иара.
О, ус анакәха, идуззоу мчык аман, –
Цьара – ихьчаган, цьаргьы – ицьбаран.

Уи аума, сеидроу, иара саназхәыцуа,
Избоит азатцәра пшушәа иҭааҙа.
О, заҟа шәҭыцгьы ашәтра иаҟәытци, –
Заҟаѡ агазеи аргама, маҙа.

Сыбла ихгылоит ацыпхьқәа алтцуа,
Ацыр еитцыхра апсуа дшаҷыз.
Апсадгьыл аншәарҭаз – аҟама даргәамтцуан,
Ишытцҟьара игылан имцабзыз иҷыз.

Аҕа диԥылон иҟама ҽыц ала,
Аԥсадгьыл азыҳәа, акаршәра агәаҽы.
Абраҟа аҟама исзаҭом ахара, –
Аԥсны зегь анушәа збоит аҽаҽы.

1979

САРА СГӘАХӘАРА

Сара жәа-класскырҽ
стәазар сҭахуп,
Абас исызцәыртцит
иахьа гәаҳәарак:
Уи ашықәс схәыцраҽ
наӡаӡа итцәахыуп –
Иаразнак игәеиҭоит
схы-сҽы иаԥхьалак.
Сара жәа-класскырҽ
стәазар сҭахыуп,
Амҩа санылырц
сшьапы хырҟьаҟьаны,
Сара гәаныла
сышьҭыԥраарц саҽуп,
Апҳәызба дахьсыцтәоу –
ажәытә партаҟны.
Ашьыжь сгылалап,
зны сыццакуа,
Хәаша хьшәашәақәак
сҽы иҭаԥсаны,
Шьалуа, Вало,
Борис хәа ҽыҭуа,
Срылсып, иааиларц
урҭ сыхьӡаны.
Сара жәа-класскырҽ
стәазар сҭахуп,
О, ишԥасҭаху
уи, сыгәра жәга!

Сан ашкол ахь
илыԥхьар сҭахуп,
Аҳасабраз
иансоулак «ҩба».
Сара жәа-класскырҿ
стәазар сҭахуп,
Аха иабаҟоу –
уи лаԥштцашәаран.
Ирыгхеит ҳәа сыҟоуп
ашьха, ахәы,
Ирыгхеит, сыԥсымзар,
аӡиас, акәара.
Жәа-класск ҳәаатцас
иҟоуп схаҿы,
Уи акәхап, сеидру,
изалысх иаҳа…
Ашықәсқәа дуӡӡан
сара санхәыцыз,
Ашықәсқәа маҷхеит
сара иансызҳа…

СҨЫЗА, СЫШЬХАҚӘА УҬАХЫЗАР…

Сҩыза, сышьхақәа уҬахызар, –
Сара сышҟа уаар – иубап.
Са сышьхақәа – сӡыхьқәа рхызоуп –
Иҟаҳам бзанҬы иҬабарц.

Сҩыза, иаҳҳәап, алакә уаԥхьан, –
Уаҟа ицәыртцит сырха, сдәы.
Сара сҿыхәа
Хиоуп зегь раԥхьа –
Асас имаз аҕәра ктәыс.

Сгәылацәа-ба? Урҭ азуслада?
Зыӡбахә умоу сашьцәа роуп!
Насыԥ дула
Шҭак иахьсыцҭоу, –
Игәылоу ԥьушьар, – ԥхашьароуп.

Аиҳабы зегьы дырдыруеит,
Иҳәом иаҭәам аитцбы.
Аҳәса хәычқәа
Аматц ныруа,
Иацлоит арԥарцәа ртцакы.

Ҳан дахныҳәоит зегь ҳаицгылан,
Ԥсы зхоу усҟан ус дтәаӡом.
Дадаҳкылоит
Лара ҳтәыла,
Иаргьы – ла лыда иҟалаӡом!

Сашьҭам схалатцәкьа сгәы иахәо,
Сыжәлар ныҳәазарц сҭахуп.
Дара ргәыцқьа
Саҟәырҷахоуп,
Дара рылаԥш ауп исху!

***

Адыд-мацәыс аапкны,
Сашҭа, сгәара иқәлеит.
Ицон амца надыркны,
Атцла ҷеи адуқәеи.

Хазы – ҳарахә ирыхьӡеит,
Иаҳцәагеит ирыхан…
Ашышкамсқәа ус инхеит…
Акызатцәык рмыхьит.

ИҟӘАНДОУ АҚӘА

Илеиуеит иҟәандоу,
Иҭынчу ақәа,
Адгьыл иналаҙ
Ицоит иласны.
Хәыцрак сахьамоу
Са сыхҭакуа,
Атҵанҙа иҟан
Сгәатҵа ԥшааны.
Схәыцуан. Иаалырҟьан
Са саныԥслак,
Агәырԥа роуп,
Игәнызго сҭахцәа.
Сашьцәа сражәып,
Игәаҟып, иааԥсап,
Сышьҭахь инсыжьуа,
Агәасра зҭахҙам.
Сыуацәа гылап
Ашәы иаганы,
Ахацәа ртцәыуара –
Ауау ихнаԥап.
Сан сызхылтцызгьы
Лшәы лышәтцаны,
Ахацәа ртцәыуабжь
Схаҷы даанагап.
О, ихьанҭами
Санҭало сдамра, –
Ашаха еитцытцуеит –
Снеиуеит тцаҟа.
Сыбла итцашәо
Иҟаҙам мрак,
Усҟан анышәгьы
Ласхозеи заҟа!?
Сара схәыцрақәа

Сгәы дырхәыцын,
Итԥарц иаҽызшәа,
Аисра иаҽын…
Илеиуан иҟәандоу,
Итԥынчу ақәа,
Саргьы сылабжыш
Цон исҽыкәкәа…

***

– Угәы бзиоума? – сиазҭааит аҙәы,
– Ицәгьам, ибзиоуп! – ҽааиҭит иара.
– Ишԥоубеи, ақәа,илеиуаз иацы?
– Ицәгьам, ибзиоуп! – ҽааиҭит иара.
– Шәҙыхьқәа хьшәашәахап! – сиазҭааит сара,
– Ицәгьам, ибзиоуп! – ҽааиҭит иара.
– Амхқәа зеиԥшроузеи? – сиазҭааит еиҭа,
– Ицәгьам, ибзиоуп! – ҽааиҭит иара.
Анцәа ҳрыцҳашьа,
Унхазар уара! –
Заҟа имариоузеи
Зегь рыхә ашьара!

АЗЫ СҬАХУП…

Азы сҭахуп,
Сҽажәкит,
Азгьы гьамак амам.
Сшәыҳәоит,
Еиҭасҽашәки, –
Уи агьама цама?
Азы сҭахуп,
Сҽажәкит,
Сеилагама, цьымхеит!

Сара схалеи
Уаа-шәки,
Ҳамчқәа еизымхеит!
Аҙы ҵахуп,
Сҿажәкит,
Сара аума саҳәом:
Ҭыз хәычыки
Гәашәки –
Сара сыҙбахә уазҳәо.
Снапсыргәыҵа
Иақәҵит,
Аҙағьа-мацәазқәа,
Ецы ацәа
Салҵит,
Агәырҩа сагазшәа.
Маҭышәпақәак
Сықәлеит,
Рыблақәа ԥьоуҳаруп.
Еиҕьушьозеи
Пхыҙлеи,
Лабҿаба иубари
Са сашшит:
Абас ауп,
Сҩыза, усывагыла,
Сгәы каижьит:
Башоуп!
Ҳарбоит уанысҵыла!
Аҙы ҵахуп,
Сҿажәкит,
Шьҭа изасҳәарыда?
Ма, шәарах
Игәашәҭи?
Уи агьама ҷыда?
Аҙы ҵахуп,
Сҿажәкит,

Еиҧьхазар агьама?
Аирыʒ азна
Сҽашәки?!
Ицқьахеит, иубама!

***

Ажәеинраалақәа –
Агәы иаҭынхеит,
Аха ѡ-гәнаҳак
Рхы дырҵысит:
Поетк дыҧсын, –
Иѡымҭақәа нхеит,
Егьи –дшыбзаз
Иѡымҭақәа ҧсит.

АПОЕТ ИГӘАЛАШӘАРА

А. Аҷьынҷьал ихьзынѡылоуп

Аҧшаҳәаҽы ак сцәыʒит ҳәа сыҟоуп,
О, исцәыʒит, сашьҭоуп, избаʒом.
Ец ахәылпаз исыгхаз аҧсыкоуп,
Уакәу ҷьысшьан, даҽеаʒәы сихьʒон.
Арахь, саҧхьа уажәы-уажәы ууаиуеит,
Амшын ашҟа убла хоуп, избоит.
Ажәѡан аҽы – хьшьык атҵар ириааиуеит,
Аха урҭгьы атҵамхарц иқәҧоит.
Уа аҷнышқәа ахәаша еимаркуеит,
Қьышәла аʒы итасуеит иҽытуа.
Урҭ хәашаказ – зегь ҭабуп ҳәа рарҳәоит,
Рышҟа изыршәуа ча-цәынхак ҽырпуа.
Саргьы схәыцуеит: ҳʒыхь хәашьит ҳәа сыҟоуп,
Изжәит, аха уи агьама – гьамам.
Сылабжыш аналаҭәазгьы зныкоуп,

Иҟалазеи, ацқьара сцәагама!?
Абаҳчаҽы шәҭык аҭаа акәшеит,
Иҟалап уи цқьа иҭаҳмыҳәҳәазар!
Шьҭа ҳазымҭаап, иҟалазеи, иақәшәеи,
Иԥхон амза, аха ҳажьеит амза.
Аха амра иҟац, избац акәзар,
Ашәҭыц еиԥш ихнахып уара ухәыцра!
Иҟамлои, нас, Толиа, уара улакәзар,
Уҟаҳамкәа ҳарҭ уҟоушәа ҳхәыцзар?

***

Инымҭәаҳо усурак сашьҭоуп,
Иахьакәыз,
Уатҵәакәыз,
Уатҵәашьҭахь.
Инымҭәаҳо усурак сашьҭоуп.
Ахаан инымҭәо
Уи ашьҭахь.
Уи аус саналгалак сара
Сақәшаҳаҭуп аԥсра.

СЫШӘҞӘЫ РҬИУАН...

Сара сышәҟәы
Аҭира иаҽын, –
Азә дахәаԥшуан уи аанкылан,
Хьаак цәыртцит
Усҟан са сгәаҽы,
Иааимхәар ҳәа сшәон
Нахьхьы сахьгылаз.
Анахь-арахь
Ахәаԥшра даҽуп,
Нас еиԥыртцит

Сышәҟәи ауаҩи.
Аха сышәҟәы
Дааразаҵ иҵабуп
Акраамҭа дахьумышьҭыз уи!

АГӘАЛАШӘАРА

Ицон аибашьрахь
Уажәы-уажә ахацәа.
Ақыҭаҿ аҳәсақәа нхон,
Ицон ахысбжьы
Иалнахыз ацәа,
Иқәыпшзаз аҵеицәагьы цон.

Анацәа ртцеицәа
Рыхәда иахалон,
Ргәы лабжышла икәабо.
Аҳәсақәа гылан
Наҟ, зымҩа рхала,
Инеир, иҵасым, ирбон.

Лаԥшыла еицәажәон,
Урҭ харантәыла
Ҳарҭқәа уи зегь баны,
Ҳцәыҵаччон,
Аҵәы рылаҵо ҳгылан
Рылаԥш анеиқәшәо ԥшааны…

Уиижьҭеи аума
Ҵит, исыздыруам,
Урҭ ҳзырхыччоз ҳара…
Зыҳәса инаскьаргоз
Усҟан лаԥшыла –
Уажәыгьы иахыԥам раара.

АЛА

Ла дук иахәапҵшуан
шьоук еизаны, –
Ацәыргақәтцаҿ иҟан
урҭ рацәаны.
Уи асаса иҭалон
хымпада чахык,
Ацқәагьы хырцьацьан
ицҳар аҭахын.
Апҵәма иазҿиҭыр –
атцыхәа аршәшәон,
Уи апҵʒара
избалак ацәшәон.
Уи еиқәа-самсалын,
ақьышә гьалгьало,
Иатахын иҳажәлар
аха ишәалон.
Алымҳақәа кьацәын,
апынтцагьы хшәаан,
Уи алацәгьа иакәшеит
асасцәа азаан.
Абас иахьыҟаз азын
уи ала,
Апҵәма аҳамҭа
ианаршьеит абра.

АИЗАРА

Иацынтәарак аизарақәа
Ҳарҿын, ҳа ҳшырҿыц.
Жәытәын иаҳҳәоз ҿыц ажәала, –
Иаҳҭахым аҿыц.
Арашәараҿ ҳаицлабрашәа,
Еех, апҳʒы катәо,

Ҳгәатца иҭоу зегь ҳазҳәаҙомызт,
Уаҟа ҳгыло-ҳтәо.
Хатцак зынҙа ииҳәоз лакәын;
Аҙахырҭаҷ зны,
Захѡык агәыр лырҙырц акәын, –
Дақәыркит аҽны.
Егьи дтәан аҳәҳәыҳәа дҭцәыуо,
– Сышәшьы! Аума збеит!
Сшыҳәҳәоз ҭыск аца инҭалан,
Рыц дук сыцәнагеит.
Ахпатәи дыҳәҳәан даагылеит, –
–Избоит, акы шәапсам!
Ас еипш иҟоу ацәыҙ дуқәа,
Ҽазны ишәымҙан!
Апстазаара шьаҷа ҭбаала,
Ицон, пхьаҟа ицон.
Сахьынапшуаз сара пшьаала,
Алаҳәара збон:
Уатцәы аизара ду шҳамоу,
Зҭаарас иҙбатәу:
Аус ааныжьны уи аизарахь,
Заанатц ишцатәу.
Ох, ирҳәон, аха ишпарҳәоз,
Зынҙа «ргәы былны»
Наҟ адәныҟа, амра каххаа,
Икапхон аҽны.
Аусуцәа ажәѡан иалан, –
Ргыларак иаҷын.
Арҭ аѡымшк ҳара ҳбаҳча,
Иауит ҽа хаҷык.
Ачаи хыхцәа рашәа хиаало,
Атлаз етцәа ихын.
Шьоукы рҙахәа, рмандарина
Ссирхар – ирҭахын.
Шьоукы ажәѡан маҙак иамоу,
Иалапшит, ирбеит.

Шьоукы –ашәақәа ҳзаԥыртцеит,
Шьоукы – ашәа рҳәеит.
Урт ԥыруеит, амтцәыжәԥа рымоуп,
Амра ԥхоит ргәаҷы.
Ҳара затцәык ҳаидынтцәалан,
Аизара ҳаҷын.

СҲАҚЬЫМ

Уара унапқәа сара рыгәра згоит,
Сҳақьым, уара унапқәа даара ихаауп.
Урт ирымоуп мчык зегьы ирыхьзо,
Аха имаҷуп сашәақәа, ирыххәааау.

Сҳақьым, сҳақьым,
Сара сгәыгра.
Сҳақьам, сҳақьым,
Сара сыԥсынтцры.
Уара урыхәшәуп
Счымазара, сыхәра,
Уара иулшоит
Мтцәыжәԥада сыпрыр.

Са санықәԥоз, – уакәымзар стахон,
Амца шыра салган сугахьан.
Сҳақьым, усҟан уажәақәа сдырԥхон,
Урт мыцхәы исгәалашәоит иахьа.

Сҳақьым, сҳақьым,
Сара сгәыгра.
Сҳақьам, сҳақьым
Сара сыԥсынтцры.

Уара урыхәшәуп
Счымазара, сыхәра.
Уара иулшоит
Мтцәыжәԥада сыпрыр.

САРА СЕИБАШЬРА

Сареи ажәеинраалеи
Аибашьра ҳаҽын.
Ахысыбжьқәа ааѡуан,
Харантәи схаҽы.

Сара соуп уи раԥхьа,
Иаҟәлаз иара.
Ажәеинраала гәаан,
Иаҽын ашьоура.

Схысуан икылкаан,
Агәы иарбаны.
Иавкьон, итрысуан
Акы ианԥаны.

Ҳабжьаҟазацәа
Ирҽымшәеит: «иазхоуп»
Сара исаҕазар,
Саргьы сраҕоуп

Ҳаибашьра амца
Рнапы ахакны,
Ирԥхо иааиуан
Шьоукы адәаҟны.

Макьана ҳабаҟоу, –
Ашьа катәалап!
«Ириааиуа ҳаитәуп!» –
Зҳәогьы шәҟалап.

Арацәа еиԥшын
Ихалаз ашәшьы.

Уи ала дгьыли
Жәԥани еиԥшьын!

Амца ԥацралан,
Иакит адунеи.
Аибашьра дуӡӡа
Ҳаркареит, ҳарԥеит.

Уаҳа сылымшан, –
Скаҳаит, сышьҭоуп.
Аха издыруеит
Сашҭа сышҭоу!

Уааӈӡа усгьы,
Саԓа дсыцәгәышуеит.
Аха сызгылар, –
Ҷыц сеибашьуеит!

1979

АШЬЫЦРА

Ԥьаразаҭәык ауп
Сара сахьшьыцуа, –
Усҟан сгәаҭа
Ҭыԥоит маӡала.
Аӡәы иаиҳәо
Жәаа шықәса шихытԥуа,
Уаҟа далгарц
Дшашьҭоу аҭара.

Иацы ашкол
Иалгаз аныԥсыло,
Уи иазыркыз
Рыматәа еиқәҵаб…

Са сышколгьы
Сыбла уа иаахгылоит.
Ҳакласс уада,
Ҳамԥақәа, ҳкәаҷаб.

Ҳқыҵа нҳажьуан.
Ҳзааҙаз рапхьа ҳгылан,
Ҳара ҳаипш
Итҷәыуон ҳартцаԥцәа.
Урҵ ҳардыруан
Ҳхы инаркны зегьрыла, –
Аибашьраан
Аибацәа храцәан.

Нас ҳаипыртцит.
Ҳзааҙаз жәашықәсала,
Рус иҽыцҙан
Иалагеит зынҙа.
Еиҵарааҙан,
Еиҵацеит «ибналан»,
Абас иќоуп
Дара рлахьынтца.

Рнапаҽоуп инеиуа
Зегь ахьқәыпшхо, –
Азә дарпысхоит,
Егьи дтыпҳахоит,
Агәы рзынхоит
Ҳартцаԥцәа ишыпшқәоу,
Аха рхаҽы
Ашла еиҳахоит.

Иацы ашкол
Иалгаз аныҷсыло,
Авальс абжьы

Шьҭытҵуеит оумашәа
Ажәҩан иалоуп.
Урҭ кәашо-иааҭгыло,
Рыԥшҙаракәын
Исзырҳәоз ашәак.

Абырлашқәа
Неиуеит еилагылан,
Ас ишәҭыцу дарбан рыда здам!
Шәырмыҳәалан,
Дадраа, ашықәс дуқәа,
Саргьы усҟан
Жәаа-шықәса сырҭан.

Аха, иахьа
Ас зынҙа санышла, –
Шәара шәқәыԥшра
Сатҵашьыцуа стәеит.
Шәынтә сазхәыцит –
Сара уи сшаҟәытҵра,
Нас сышлара
Сқәыԥшны сҟанатҵеит!

1974

ААԤЫН

Аҟәынҵь хырҟьоит,
Абар, амхаҷы,
Урҭ иреиґьу
Ртҵәахуан ачаԥараз.
Ажәҵыс – асас
«Ргыларак» иаҷын,
Илаҟәны иҟаз
Ҳкәасқьа аҷаԥараҷ.

***

Аҙә аҽага икәозшәа,
Бжьык ашьшьыҳәа игон.
Бжьык еицамкуа игон,
Ашьыжь адәахьы.
Мацаҵас уи ацыԥхь
Ныҟәысозшәа збон.
«Атыгә-тыгә» – инҵәомызт
Иахьа уи абжьы.

Аҙә аҽага икәозшәа,
Бжьык еицамкуа игон,
Саргьы ԥхыҙҟәак срылан
Ашьыжь сеилаԥах.
Сԥатҟьан, сԥенџьыр слахеит…
Уажәшьҭа агәра згон.
Алашә днеиуан, иаԥхьа,
Ишьҭакшо илаба.

ИААЛЫРҞЬАН

Иҟоуп иаалырҟьан
Иашьҭоу аԥсра,
Ҵысхак рылтцыр –
Убри иацәшәаны.
Сара стәы уҳәозар –
Сыԥсааит сара,
Шәымхы санҭытцлак
Цқьа ирашәаны!

Иҟоуп иаалырҟьан
Иашьҭоу аԥсра,
Ахьи араҙни

Хәцәахьы еизганы.
Сара стәы уҳәозар –
Сыԥсааит сара,
Иреиԥъҙоу ѡымҭак
Аншәыстo иѡны!

Иҟоуп иаалырҟьан
Иашьҭоу аԥсра,
Ажәлар ирыхәо –
Цәгьарак изуны.
Сара стәы уҳәозар –
Сыԥсааит сара,
Шәыѡны раз иахьша
Анахьлак сыѡны!

Иҟоуп иаалырҟьан
Иашьҭоу аԥсра,
Ашьхахь иахьзымцаз
Ԥсаатәшәа иласны.
Сара стәы шәҳәозар
Шәсыԥәгәыԥ сара…
Наунагҙа иҟаз
Ҳаԥсадгьыл Аԥсны!

ИКАЛАП

Иҟалап бара ибтәызар
Аԥшҙара зегь. Иҟалап.
Иҟалап ба бзы ишәҭызар,
Ахьа, аца, акалам.

Иҟалап уаҵәы бѡагылан,
Амра иамабкыр бара.
Сымѡа ааанкылан исҷагылар,
Ба ибхыбааз аҷара.

Игәнызгалап усҟан даара,
Сыхгьы сықәыжь снатәалап.
Аха идыр – убри мацара,
Сазнымкыларгьы ҟалап.

Ибеихырхәап амырхәага,
Баԥхьа иааип иқьақьаны.
Ибеиҿеырбап ага-хага,
Ашәҭыц нықҟәап адәаҡны.

Иҟалап зегьы сраԥысыр,
Зегьы срылыбкаар бара.
Са сызнысхьоу ҷыц санысып,
Еиҭасҳәынҷап аҷара.

Ашәҭ ашьытцәра адәы ианықәым,
Бара бзын исыԥшаалап.
Ба боуп соуԥшәыл сара исыгу,
Бара ибыгугьы дҟалап.

АЖӘЕИНРААЛА ЛЫҨУАН…

Ажәеинраала лыҩуан
зны аԥҳәызба.
Лынасыԥ еиԥш
ажәа лыԥшаауан.
Уи зны-зынла
анцәахша диҩызан;
Ус анакәха, –
сахьа ссирк ииуан.
Ажәеинраала лыҩуан
зны аԥҳәызба,
Дгәаҡуан уа,
Цәашьушәагьы дзыҭуан.

Усҟан, – анасыԥда уи дылԥызан
Ус анакәха, –
сахьа ссирк ииуан.
Ажәеинраала лыԥуан
зны аԥхәызба,
Дгылон, дтәон,
ауадагьы ҙырԥуан.
Аԥхыҙ иартцәыуоз
цыс иатцәак даԥызан;
Ус анакәха, –
сахьа ссирк ииуан.
Ажәеинраала лыԥуан
зны аԥҳәызба,
Ашьха дхалон,
амра ацыԥхь кны.
Уажәшьҭа дласын,
ажәцыс уи даԥызан;
Ус анакәха, –
дԥырлааит дҳаракны!

АУАРДЫН

Ақыҭа иалсны
Ицон ауардын,
Аарлаҳәа иахон
Уи акамбашьқәа.
Зны-зынла аԥшәмагь
Ирхиҟьон ачын,
Аха, иушьуама, аашьара иашьҭуам!

Иҷыжуан ианнеиуаз,
Итәытцәҟьан, иубон,
Аԥшәма инымтцәоз ашәак иҷакын.
Ақыҭа ҙлагара

Ахьхьаҳәа илагон,
Арахь акамбашьқәа цом иццакны.

Иҷыжуан инҭасыр,
Ишәарҭан инаар,
Дҭынчын аԥшәма дахьықәтәаз ахы.
Рыԥсы аархалоит
Апҟаѡ аарыхгар,
Ус ауп ишыҟоу ирҭахы-ирҭахым.

Апҟаѡҳәа дрысит
Еиҭа иҷацаҙа,
Аԥш хьанҭаҙамызт уажә дара рзын.
Ҳдунеи зегь ргозаргь
Гәхьаас иркым,
Аха,
Ирыцҳаршьон урҭ ауардын.

АИЗГА «БАРА БЫДА» (1983) АҨНЫТӘ

АԤХЬАЖӘА

Сымш, ибдыруеит аԥхьажәа шыҟоу, –
Аԥхьа ианырҵоит, иззыркыз са соуп.
Аха уи ажәа иагуп ҳәа сыҟоуп,
Бара са сзыҳәа бзакәытҵәкьоу, бзыԥсоу.

Аԥхьажәа слымҳа инҭалоит, ицәажәоит:
Амраз ахаан сшамеигзо сыԥсы.
Амра зырҟәандаз – иҷыцу ба башәоуп,
Аха ажәакгьы рҳәом бара бзы.

Аԥхьажәа цәажәоит: сеиԥш аԥсабараҽ,
Ашәҭқәа ирыхзызо дшыҟам цьара…
Сымыш, саҭамыз, иаѡырцеит даара, –
Ашәҭ ҳәа сызҽытцәҟьоу ба бакәын, бара.

Аԥхьажәа цәажәон: иажәақәа хаами,
Бзиабарала изрыжәуп, иԥшьоуп…
Ҳарҭ урҭ ажәақәа гәыдкыло иҳаман,
Ибгәалашәома, зынгьы ҳаԥхашьон.

Аԥхьажәа цәажәон: цәаҳәала-цәаҳәала,
Уи ажәеинраала шьала ирԥхеит…
Усҟан ба бакәын… Банрыԥхьалоз ԥшьаала,
Аԥшзара ирыбҭоз урҭ ирзынхеит…

Сымыш, ибдыруеит аԥхьажәа шыҟоу,
Аԥхьа ианыртцоит, иззыркыз са соуп.
Аха уи ажәа иагуп ҳәа сыҟоуп,
Бара са сзыхәа, бзакәытцәҟьоу бзыԥсоу!

АԤСУА ЛАКӘҚӘА

Мцхәы игәхьаазгоит
сара аԥсуа лакәқәа.
Урҭ ракәын илакәны
иҟазҭоз схәычра.
Аԥшзара «зхәыцыз» –
Гәында-ԥшза лакәын, –
Уи баѡлашала
иаҽын лырчара.
Сан игәыҭшьаагоу
Алакәқәа еиҭалҳәон,
Саргьы гәаныла
Гәында дсыхьчон…

Ажәҩан ихалон
зны ауарҳалқәа,
Уи иатцагылан
аҭакәажәцәа ччон.
Зны адоуцәатцәҟьагь –
ирылымшоз иарбан! –
Амра иаҧгылан
ашәшьы ҟартцалон.
Усҟан, аиашаз,
аҩсҭаагьы дшәарҭан, –
Дгәырҧьон, еиниҟьон,
дышьҭасуа дкәашон.
Аха иага, иага
гәаҟра ҟаларгьы,
Ахреи атышеи
ирхалан итрыс,
Иааиуан амҩа
Ҷьамыҧәа иаркараз, –
Аинар ижьи,
нас, ус Хәажәарҧыс…
Апсуа лакәқәа,
Сҭаршәуп шәа шәыкәа,
Сара шәқьиара
Амцан сҿырбоит,
Шәа дышәцәынхазшәа
Сиҧылоит Сасрыҟәа,
Саргьы Сасрыҟәа
Сишьҭалон сцоит.

МОСКВАТӘИ АҬЫХ

Москватәи аҬых, – Москватәи алакәқәа,
Москватәи аҬых аҳыхь еиҧш ицқьоуп.
Сара сыргәылоуп ахәыцра ҳалалқәа,
Ажәҩан сгәыҧрақәа рыла итҟьоуп.

Москватәи атцых – абаҳчаҷы ѡыцьа…
Москватәи ацәымзаҷ ихиаалаз асы.
Сара, Москватәи амза иаѡычаз,
Уи ада сызмыцәо сықәхоит лассы.

Москватәи атцых – атцаатцла раҳра,
Цәашьушәа игылоуп сара схаҟны.
Ахәраҟәа знугьы, иацәынхазгьы ахәра,
Москватәи атцых иапылоит акны.

Москватәи атцых, Москватәи акаршәра,
Москватәи ашәа, иҟәандоу абжьы.
Сахзызоит Москватәи атцых еиҟәшәар ҳәа,
Атцых ааныжьны иаар ҳәа шьыжьы…

Москватәи атцых, – Москватәи алакәқәа,
Москватәи атцых азыхь еипш ицқьоуп.
Сара сыргәылоуп ахәыцра ҳалалқәа,
Ажәѡан сгәыҕракәа рыла итҟьоуп.

АЗЫХЬ

Агәы еисны акәараҳәа,
Итцытцуеит азыхь.
Лассы амѡа, амѡа иаҳәон,
Ашьха гылан хыхь.

Раԥхьа бҕьыцк инаха-ѡахан,
Икҷахон цьара.
Ашьыжьтәи ашәахәа хахо –
Пхьаҟа ицон иара.

Зных ахаҳәқәа напынгылан,
Иакәшон итакы.

Зегь акоуп аԥсра иаԥыло,
Иашьҭан ҽа-мҩакы.

Зны-аҩаргьы, маӡа-аргама,
Иалалан ицон.
Аха уи рахәыцҭас иаман,
Ацқьара агон.

Зегьы ирылсит уи хкы-хкыла, –
Бҕарҭахьы иқәԥан.
Аӡы – зыхьым знык иаангылар,
Иҭахоит ушьҭан.

Атҳ, амш – неиԥынкыла,
Иааԥсаӡеит акыр.
Аха ицоит амшын ҭаула,
Ахы ҭанакырц.

Аа, абар, уи дук мыртцыкәа, –
Ахаҽы иназеит.
Ацәқәырԥ шьҭыԥан, иқәмырсыкәа,
Хьшьыцбатцас иагеит.

Сара иҭызбон аӡыхь атца,
Амҩеи аҽареи.
Ақәԥара иаҽыз ахатца, -
Уи иареи иԥсреи.

АЦӘҚӘЫРПА

Ацәқәырԥа амшын гәы ихәытҵьан,
ахцәы ақәԥса, ибыбны,
Иҽаҳәатәха игәрымуа, итҵьо,
абан, нааиуеит иццакны.

Иажәлеит, нас ицқьашәқьа хыла
инҭалт, изт абжьы зынза.
Уа иапылт ахықә шапылац –
цьара цәкьаракгьы анзам…

Акызаҭәык збеит, аиашаз –
сара уи ацәқәырпаҽы:
Мазала, иаацәыркьан, икшаз,
нас – сыбналоит ҳәа иаҽыз.

***

Иааиуан харантәи аҽыѳқкәынцәа рашәа,
Иааиуан ахацәа руапа иҭашьшьы.
Ихалон «Азаргьы», мчык уи иакзамшәа,
Оҳ, игәыҷекааган изҳәозгьы рыбжьы!

Ишытцкьара икан рҽыѳқәа зызымкуа,
Азаргьы уарҳалтцас ирзышьҭан дара.
Инеиуан аҽыѳқәа адгьыл иазымкуа,
Уи рҽакәыхны, иапырны ишцара.

Иааиуан… Имѳасуан… Ашьҭахь, сзыпшызар,
Аамҭа цазаап, асы сҭанасзеит.
Арѳаш ихшәалаз абгьыц-лас иаѳызан,
Аҽыѳқәеи Азари ниасны ицеит.

* * *

Ех, ишпахааy амырхәага,
Арха иҭоуп агәы ршьышьуа.
Ипоит хыхь аҽцыс-ахага,
Аин иакәшоит, иазгәышьуа.

Азыхь акәзар – апсы ҭалан,
Ицоит иқәлан Уантқалашь.

Уардынк неиуеит иаапса-икара,
Ианымҽыжуагьы ҟалашт.

Али аџьи ахра нкылан,
Ажәҩан ыҟәдыртәеит рыхҟәа.
Шьабсҭак аҳыхь ихгылан,
Аҟьышә атҵанҳа итҟакуа…

Амра ҳаалон. Уи ашәаҧшьҟәа
Аҟьышә иаҟәҧхон аҽеы.
Аҽҵыс-хага аин иакәшон, –
Уи сахыҧоит ҳәа иаҽын.

СЫМШЫН

Ҭынч амшын шәхыҧшыло шәгылоуп,
ацәҟәрҧақәа шәырҧылоит,
Амра ауп шәара шәзызхәыцуа,
амш ауп шәзызхәыцуа,
Сара баша ус сызгылом, –
схәы-сжьы ааилагылоит, –
Уи исгәыднатҵоит сара
ихәшәырку ахыцкәа.

Ҭынч амшын шәхыҧшыло шәгылоуп,
ацәҟәырҧақәа шәырҧылоит,
Иара ҟәандоуп – убри ауп
џьашьатәыс ишәымоу,
Сара усазҭаар, даҽеакуп
сгәатҵа ҭазмыргыло:
Ртәыла ныжьны сыжәлар цон,
рҽеилаҳәаны шәыла.

Ҭынч амшын шәхыҧшыло шәгылоуп,
ацәҟәырҧақәа шәырҧылоит,

Уи еиҩышәыссар шәҭахуп,
шәҭаланы гәышҧыла…
Сабацәа ахьҭәыуоз збоит,
рылабжыш еицылон,
Нас имшынха еилаҭәеит,
акы иазынкылом.

Уи иакит ашәы аԥштәы,
цәгьала итцааруп агьама,
Аҷныш ҭасуеит абжьы рго, –
даҽеак халоит иамдо…
Амшын ԥсшьароуп шәара шәзы –
уаҳа лшарак амам,
Уи сабацәа ртцәыуаз ауп,
убри ауп изкәандоу.

АҼЫРЫҨРАҼ

«Чоу» анырҳәа, нас иҩатҵьеит,
Рыхқәа рыԥыршә аҽԥәа цон.
Амҩа урҭ аркарон, ииаҟьон,
Аха мчык иканацон.

Сара сҽеыхәа аԥхьа игылеит, –
Сара сиашьапкит анцәа:
«Суҳәоит, уи зегь раԥхьа игылаз»
Са стәы иамазкуаз рацәан.

Аҽԥәа ирытцаҳәҳәон иахьакәшоз,
Даргьы цон цәаҳәак ишху.
Аҽԥәа ракәу, ҳара ҳакәу, –
Аԥхьагылара зҭаху?!

Аха инеиуан дара шәахха,
Иаапса, икараха, иҙыҵны. –

– Суҳәоит, итцегь мачҳак уаха, –
Сҳәон сара, сыпҵсы ҙаны.

Ҽызатҵәык лапҵшықәтца исыман,
Иашьҭанеиуа агәаҕ сагон.
Исшәиуан аҽы хазына,
Уи лапҵшыла исҟаҟон.

Дара нарцон аҕәра рҽархьуа,
Урҭ апышәара ртиуан.
Ус ахьысхәоз са сгәы снархьуан,
Ус ахьысҳәоз схы сшәиуан.

БЗИА ИЗБОИТ АСЫ АНЛЕИУА

Уажә иаазқәылаз асы леиҙом Апсынтәыла,
Сыкәша-мыкәша иара иҟәашҙа иҟанатцом,
Ишпасҭаху аҕәырԥ-ҕәырцхәа снылагылан,
Скыҵа сналсыр, аграпара уа иантцо!

Ишпасҭаху асы леилар Апсынтәыла,
Асы еигәыдтцо ашҵа ҳныкәлар ҳаизаны!
Аха иҟам! Иамоуп уи акы иаанкылан, –
Нас ис-дуны илеирц акәхап, даҽазны.

АПҴСНЫ

Апсабараҽ сара соуп иныҳәоу,
Тәыла ссирк сахылтцит сара зны.
Пҵсыуа дгьылын уи убри азыҳәоуп,
Хьҙыс изарҭаз анкьаҙа Апсны.

Уда схәарҭам, Апсынра,
Укәа ҵаршәуп смаҙаны.

Ажәлар дуқәа рҭаацәара,
Уара уалоуп уаԥсаны,
Уара уалоуп умзаны,
Уара уалоуп умраны.

Ушьха ʒыхьқәа сара сышћа иѳуа,
Ушьха ҳауа ҳзыршоит иласны.
Уашҭа иагым сара сықәла, сыуа,
Ушԥабзиоу стәыла хәыҷ Аԥсны!

Ара шьала иҷышәуп уара ухаҳәқәа,
Ҳабацәа урыхьчеит рыԥсы ҭины.
Урҭ иреиҧу ашәа ҽыцқәа рзаҳкуеит,
Ус анакәха, уи азкуп Аԥсны.

Уда схәарҭам Аԥсынра,
Укәа сҭаршәуп смаʒаны,
Ажәлар дуқәа рҭаацәара,
Уара уалоуп уаԥсаны,
Уара уалоуп умзаны,
Уара уалоуп умраны.

1981

АЦӘАРҬА

Аԥсуаа зегьы иарҭак-иарҭак
Акы иаламҭо ићарҭоит.
Уи аиарҭа ҭакыс иарҭо, –
Амра ахькыдунʒа инаʒоит.

Уи ћатҵоуп иҳарԥь мацаран,
Аԥшәма илшо зегь аԥшнуп.
Иара – ҭаћа диоит, ихшарагь,
Амза шашаʒа ирыхчнуп.

Иарҭак ыҟоуп, – игәгьы ҭынчуп,
Уи насыԥ-цәарҭоуп, иԥшьоуп.
Аҭәыц ақәдыршәуам, иҵьыԥҵуп…
Жәытә аахысгьы ус ишоуп.

Иарҭак гылоуп, иарҭа ныхак,
Изну аԥшәмацәа рыԥсы.
Уи ҟатҵоуп ҳәынҭқарк изыҳәа, –
Ашҭа иҭало сасык изы.

1980

АН ЛГӘЫРҨАЗЫ АБАЛЛАДА

Ан агәырҩа лыман, –
Лхалазатҵәык дыҟан.
Лыбла хаақәа рыла,
Уи дыԥшын адәныҟа.

Ан гәырҩала дыҟан,
Уи дареиҵьуан, рыцҳа.
Лпа дхынҳәуам аҩныҟа, –
Ажәҩан аԥҭа хытҵхьан.

Уи гәырҩан, еидаран,
Уаҩ, дызмыхәоз усын.
Даҟаҟеит, даркареит,
Арахь – уи дыԥҳәысын.

Иабаргәи, инышәхап,
Шьацрак илалыршәыр…
Аха ицеит иццышәха,
Ашьаци анышәи.

Нас иналган, арҩаш
Иалалыршәит уаҟа.

О, иакит уи амҩа,
Ишьҭраҟәнатҷеит хәдаҟа…

Ашьхаҟәа ирызналгеит…
Иаазазеит еилаҳарц.
Мшәан, анышә иабалҭои,
Илурызеи уаҳа?..

Арԥызбеи апҳәызбеи…
Аиҧара рыбжьалеит.
Ашәҭқәа рыбла хызкуа,
Амра ԥхеит ҽакала.

Уи лгәырҩа лхьынҳалон,
Илакьуан, илыкәшон.
Лҟәыԥшра атҷых иалан, –
Лара лзыҳәа имшо.

Издыруада мцазар,
Уи збылуа даушла?
Иарцәеит, наҟ, избанзар, –
Еибаркын лабжышла.

Нас илдырит иҟаз, –
Лгәырҩа лыдылкылеит.
Ҭынч илгон аҩныҟа, –
Иаргьы дгәыднакылон.

АТҶЫХ АПСРА

Атҷых акацхәқәа неибанаркын,
Аҳра мҵарсны иаақәлеит адәы.
Уи алашьцара иахҙыҙо иакын, –
Иакын, избанзар, иазгәакьан, иатәын.

Атцых ахьықәыз иччон адәаҽы,
Идыруп, аусқәагь иара еиԥш илашьцан.
Аха – ҭхабжьонҟа анеира иаҽын, –
Атцых ашара абар аҭахҙам.

Инеиуан… Лабжышла уи кәабаҙан,
Изеилгарымашь, иахьгәаҟәа лассы.
Ашьҭахь еилаҳаит… Ишеит икказа, –
Абасоуп ишҭало ашьыжь аԥсы.

АЧА

Адәқьанахь инаргоит ача рацәаны,
Инаргоит шьыжьыла, нас хәылԥазыла.
Уажәакәхап афрына иантыргаз иҙны,
Афѡы ҟәандаҙа иқәуп атәыла.

Иарбан уи аиҳа акапан змоу,
Хьума, раҙнума ма ҽеа металлу?
Сгәанала иҟам уи афатә зыԥсоу, -
Абырлаш аҟынгьы ихьатцуам акала.

Адәқьанахь инаргоит ача рацәаны,
Идәылтцуеит ажәлар уахьынтә чахыла.
Сара сазхәыцуан: часак еиѡшаны,
Ҳабацәа шықәԥоз абԥьар аанкылан.

Адәқьанахь инаргоит, – иаԥыркуам зынҙа,
Ажәларгьы иаархәоит иахан аатцәала.
Сара сазхәыцуан: даҳәо ҽатцак,
Асаби рыцҳа ацәа дышталаз.

Схәыцуан акырҙа: ицәгьан ҳа ҳхәычра,
Ҳаблақәа ишырбоз уи ҳҭанархон.

Ԥхыʒла ашьшьыхәа исфон сызхара,
Нас, лабҽабала, схәыцуа слатәон.

Сара срызхәыцуан арыц ду лазҵоз,
Зыҵкәынцәа рзыхәа лацәааихьшь ҟамҵакәа,
Срызхәыцуан чахыкгьы-зынʒаск изымбоз, -
Апсадгьыл иазыкәпоз… Ажәакгьы мхәаʒакәа.

Схәыцуеит иахан иахьырго ача, -
Ҳәакгьы афѡы-хаа пуа ианагәылоу.
Амѡан иахькаршәу ауаатәыѡса рԥьа,
Уи данахәапшуа гәымбылк днагылан.

Схәыцуеит, срызхәыцуеит, сгәы еиҟәыччә:
– Ажәлар, ишәыхьи, закәызеи шәызҽу!?
Сшәыхәоит, аҟьашьра иацәыжәга ача, –
Ҳтәыла иадыргоу, уи иахаҽу!

АѠНЫҞА

Аибашьра иалгеит,
Ишәтуан апсабара.
Дхынҳәит афырхатца,
Ипҳәыс дизыпшын.
Дхынҳәит напыда,
Икажьын игәара,
Игәара ҭынхада
Инапы аҵахын.
Нас асабицәа
Ипылан аччаҳәа,
Инаха-аахан,
Агәашә аадыртит.
Аха иааҵгылеит,
Рыблакәа ҭхаха,

Дгәыдрымкылеит,
Игәы дмырхәыҷит. –
Уԥсы еиқәхазааит! –
Агәылацәа иарҳәон,
Шьоукгьы рылабжыш
Уа ирҭәахуан.
Иԥҳәыс дырԥылон,
Иԥҳәыс инаскьалгон,
Иԥсы ахьлоуз
Дгәыргьон, дԥыруан.
Абыржә дгартцызшәа,
Иқьышәқәа ирызналгон,
Афатә, ашьыжь,
Шьыбжьон, хәылбыҷеха.
Иаргьы длыхәаԥшуа,
Ашьшьыҳәа илбааидон,
Мҳатцәла илҭоз
Уи ихәы-ԥха.
Иԥҳәыс аутраҿ
Драшәон ахәхәа-хәхәаҳәа.
Длеиԥеиуа длыкәшон
Дахьгылаз иара.
Адгьыл чашәра
Аарҳәра игәаҳәон,
Аха иабаѣоу,
Иабаѣоу инапқәа!
Деилылхуан, деилалҳәон,
Дихәаччо ԥшьаала,
Иаргьы дрыцҳаишьон,
Илабжыш цон.
Лхы ааишьышьыр
Иҭахын инапала,
Аха, напыда, –
Гәыла иауӡом.
Дгылан, иԥҳәыс
Длыхәаԥшуа дгылан,

Лхы-лҽы макьана, –
Иссирын, иԥшқан…
Уи – ахатцара
ҟаитцеит иара итәылаз, –
Шьҭатәи ахатцара –
Ла лаԥхьа ишьҭан.

ИАИРҲӘАН АПАП АԤХЬАРЦА…[***]

Жәытә сахьатцыхымтцак иаҽырԥшны.

Иаирҳәон апап
Ҭынч аԥхьарца,
Ахәрақәа ғәгәазшәа,
Итцәыуон иаргьы.
Аҳауахь ихалон
Уи ашьҭыбжь хааза,
Зныхгьы иаҽыцәон
Зны иҳаракын.

Иаирҳәон апап
Ҭынч аԥхьарца, -
Ашла – хәдацәанза
Дагәылан ашәы.
Апап ихигаз
Цәахын, имаза,
Ашәала игәатца
Иртынчуан уажәы.

Иаирҳәон апап
Ҭынч аԥхьарца,
Уи илабжышқәа
Ҭынч икатәон.

[***] Ажәеинраала иҽыцны аус адулоуп 2015 шықәсазы.

Аха баша
Лабжышым, – имцан,
Иашәаҿ, иуазаҿ –
Ажәѡан ибон.

Зныхгьы днытцашәкәа
Дцон маӡала,
Уадак дыѡналон
Итцегь, итҧшәаз.
Апап изыҳәан –
Уаҟа ԥсгаран, -
Ажәтцыс иатәызаргь
Иахьыҟам ашәак.

Иаирҳәон апап,
Ҭынч аԥхьарца,
Ԥҳәызбак ашәаҿ
Инытцраан дыԥшын…
Игәатцаҿ уи ашәа
Тәон ихааӡа
Уи иаирҳәозгьы
Иахаз даҽа бжьын.

Уи ашәа, уи амра,
Ԥҳәызбак лыԥсы алан.
Дрыман иблақәа
Уи дытҟәаны…
Апапгьы дыҟаз
Ԥьишьан ихала, -
Дицын аԥҳәызба
Уи дмаӡаны.

АЛАШАРБАГА

Иаагылазаргь абас аҽырԥагьан,
Исхыччошәа хара инаскьаны,

Шәышьха рнахыс иҟоуп слашарбага,
Иара сашьҭоуп, – сылахь ус ианын.

Амҩа сыман, амҩа са сыԥнашәон,
Аха сгәыҕуан, – еиҧхап ҳәа уатцәы.
Амра саблырц иалагар, – иҽасҳәон,
Уи аласԥарц сыʒҕаб хәыҷ лыхцәы.

Амҩа сыман, сымҩа мҩа мариамызт,
Арҩаш сыжәлон, ҽыҩцәатцас иаапкны.
Аха уи иацрысҟьон амч иамаз,
Ажәҩанаҽ иахысшьырц нас иаркны.

Зны сыбҕалон, ахра ду сҭакнаҳан,
Уахьтә напхыцла схалон, сыԥсы згон.
Амацәыспъы ԥшын, иʒрыжәны аҳәа, –
Уи хҭырԥоушәа са схаҽы иқьақьон.

Амҩа сыман – уи зынʒа ицаҟьаран,
Шьанҵа лыхын, абжеиҳан иҭшәан.
Сазкылсызар – уи еимга-еимцаран –
Даҽеа мҩак иҽыцны сапхьа ишьҭан.

***

Маҷк быспхашҭыз ԥьыбшьеит, –
сзыԥәымлеит аҩныҟа,
Сан, хҭацәыхак сымам,
иапсаʒам изʒар.
Мшәан, иабыкәу бҳәаруеи,
уажә сара сахьыҟам,
Бара беиԥш саҽыми
Саргь зегъы срыхьʒарц.

Бнышәынтраҽы ашәтқәа
ҳгылоит ҳәа иаҽызаап,
Иқәызшьуадашь уаҟа
иразу напык?
Анапы анысҳәа, –
ба бнапы иаҩызаз
Иҟаҳам, сыԥсымзар,
шьҭа иҟалом бзанҵык.

Бнапқәа рыла, санхеит,
сгәы шьышьуа быспылон,
Урҭ исымбаҳакәа,
ируанҭон сыгра.
Уи аҭак ҟастцозшәа,
иахьа снапқәа рыла,
Бнышәынтраҽы сныкәтәан, –
агәы сшьышьуеит сара.

АԤАРА-ҨЫРП

Сара ԥхыҳла
Аԥара-ҩырп збеит, –
Ирҳәоит лабжышуп
Изтәу ҳәа иара.
Аҳаҭа азна
Аашьҭаан изгеит, –
Исоуит аԥара
Зымбацыз иԥшра.

Сан лахь, илыстарц,
Сдәықәлеит сласны.
Саԥхьаҟа сымҩагь
Нҵәомызт, сыкәпон.
Сангьы дшыҟам

Здырхуан зны,
Аха уи лцәымза
Ҭакәиҙа избон.

Ашьҭахь – сыԥшызар –
Ҳгәашәаҿ снаҙеит,
Ларгьы дысцылахт
Уа дгәыргьатцәа.
Ҳамҭасгьы сцара
Налыстан, илгеит,
Аарла ишьҭылхит –
Уи хьанҭацәан.

Днеиуан сааныжьны,
Ишьтыхны дызтцаз,
Ицәо ацәымза
Даҩызан, днаскьон.
Пхыҙла цароу
Цьысшьон дзытҟәаз, –
Усҟан алабжыш
Сҟәыган илгон.

***

Актәи атцәца –
сҳәатәы ханатцоит, –
Ашәҭыц аҿысхуеит,
амра ластцоит.
Аҩбатәи атцәца –
исҳәоит уи атәы:
Изызҙарызеи,
сиқәшәоит ха ххәатәы.
Ахпатәи –
аԥырра еиԥшуп цәгьала,
Уи аҳәатәытцәкьа
сзахыԥом сара.

АБЗИАБАРА АБАХҬА

Абзиабара абахҳа сҭакуп,
Сҭакуп, гәыҕрак ҳәа сымам.
Ашәҭқәа сапаҭла иаркуп,
Шәабаҟоу, сҩызцәа, шәыпсыма?

Абзиабара абахҳа хьанҭоуп,
Уа анаҳәааҳәра сылшом.
Аҟарса сҭагылоуп, ихьҭоуп,
Ирацәоуп атцхқәа имшо.

Абзиабара абахҳа лашьцоуп,
Исҳәо-изуа сыздырҙом.
Ашықәсқәа, исықәу, рацәоуп,
Сеидру адәныҟа сандәылтцуа.

Абзиабара абахҳа рыхьчоит,
Абзиабара иалху абцьарла,
Сыхьчацәа гылоуп, иччоит, –
Зны сырныҳәоит маҷарла.

Абзиабара абахҳа сҭакуп,
Сызқәызыз уҳәозар, илакәуп:
«Быда схәарҭам, сгәыкы,
Быда исымазоу блакоуп,

Сымра, бзиа бызбоит», –
Абри харас исыдтцоуп…
Еиҭах ус цәгьаракгьы ҟастцоит,
Сҭашәк, нас ҽеа шәышықәса сықәтцан.

САРА СЫШЫҚӘСҚӘА

Сара сышықәсқәа цоит иласны,
Урҭ сышрышьҭаз скарахеит даара.

Сара сышықәсқәа сыхәаччоит зны, –
Аха ихьанҭатцәҟьан урҭ рыбжеиҳарак.

Згәы иаанагодаз ҳаиқәшәап ҳәа уажәы,
Сара сышлара санкыднацала.
Иахьа ашәҭоуп сызҽызоу, ишәыз, –
Бара бышәҭыцны уажәоуп банаҷала.

Сара ҳашьхақәа срықәуп сысны,
Бара амшынаҷ бгылоит бмырхәаган.
Аха сыбхаршәу џьысшьоит скасны, –
Уи касышуп, бара ибҧырхагам.

Соуҧшәыл, са сҟынӡа аума бзыбжьоуп,
Цҳакгьы хылом, издыруеит, ҳабжьара.
Ус, аҧсҭазаара иацу хыҧшоуп,
Сара араҟагь исызымҭо ҧсшьарак…

Згәы иаанагода ҳаиқәшәап ҳәа уажәы,
Сара сышлара санкыднацала.
Иахьа ашәҭ ауп сызҽызоу, ишәыз, –
Бара бышәҭыцны уажәоуп банҷала.

1982

***

Зны иаатгылоит, зны ицәқәырҧоит, –
Ус ауп ишыҟоу амшын есымша.
Былахь еиқәыбҭоит. Быблақәа ччоит,
Быхцәы иацрыхоит иахьасуа аҧша.

Бара бангәаауа ацыҧхьқәа ччоит,
Инықәбоит иахьықәтәо ҭынч аҟәара.
Са сакәхап изҽызоу – амшынгьы ҽырбоит, –
Уи беиҽырбоит ҳәа сыҟоуп бара.

Ацыԥхьқәа бышқа иааиуеит, ицоит,
Ма сара сҽаԥхьа ишәап, иԥхашьап…
Амшын анеисуа имʒакәа избоит:
Бара бқазшьа, сара сқазшьа.

1982

САЖӘЕИНРААЛА ХӘЫҶ ҬӘАХЫЗ

Сажәеинраала атцых еиқәа иалаԥсоуп,
Уи ҭәыршыла уашьҭаргьы иубаʒом.
Сара аʒәк соуп иара хәшәы ҳәа иамаʒоу,
Сымѳа нагоуп уахь, уи амѳа сахқьаʒом!

Сажәеинраала – ашьха шьантцак иаласоуп,
Уи ахьыкоу… шәышьхарнахыс, ихароуп.
Аха сара – ашьхеи амреи срымаʒоуп,
Ашьха шьантца ашқа сназго дара роуп.

Сажәеинраала – арѳаш хытцра иаларшәуп, –
Ҭаца ссирк леиԥш уи имҭцарсны, иқәҳа ицоит.
Аха срашь ақазшьа збоит акалашәа, –
Сымѳа иқәлар, – ҳа ҳазхьымʒазгьы ҳрыхьʒоит.

Сажәеинраала – бара бгәатца иатцашәеит, –
Убри акәхеит. Слатәеит сымѳақәа ѳаркны.
Аԥсабара иқаз-ианыз срацәажәеит, –
Урҭгьы гылан, сапхьа иааины рхы нарқәны.

Амѳа сашьҭоуп, бышқа ицо ҳәа крықазар, –
Иара сшашьҭаз шьҭа суаѳыбжара сахыст…
Уи сыԥшаауеит адгьыл атцан итцазаргь, –
Бгәаҽы уаанʒа сажәеинраала хәыҷ ҭәахыз.

1982

АБЗИАБАРА АҨАЗШЬА

Схәыҷын сара, жәашықәса сыртан, –
Бзиабарак усҟан схыхны саман.
Сара уи апҳәызба лааигәа стәан,
Уи слыхәапшуан, нас маза-аргама.

Сара сылапш – дахьцалак ицон,
Иҟасымҭоз иарбан уи ианылҳәа.
Атаратцәкьагь – лара лзын истцон, –
Сара уи шысзыцәгьоу лсырбарым ҳәа…

Ашьтахь, нас, ԝажәашықәса сыртан, –
Даҽазнык ицәыртцит сгәысҽеанзамкәа.
Пҳәызбак – алакә далтцызшәа дыпшзан,
Саргьы сықәхеит ари адгьыл самкуа.

Уи дхызбалон азиас тцаула, –
Лхылҷы тцакны шәтыла иҧоу касыла.
Схәыдазамызт саргьы гәыла-псыла, –
Сыҟазамызт насгьы шлацкгьы сылан.

Уи лызхәыцра саман акәа старшәны,
Ашьхақәатцәкьагь сыртцысуан напыла.
Аха уи убасшәа даамысташәан,
Жәак сызҳәомызт сара лапхьа сгылан…

Ашьтахь, иззом… Ԝынԝажәа сыртан,
Стынчыз ҷьысшьон уи аганахьала.
Иабастаху шысҳәоз уи ушьта,
Ҷыцны ииаит сыбзиабара хиаалан.

Сара сԝатҟьан, сдәықәлеит сацәыбналан,
Атла сықәлон, азы схылон, сыԝуан.
Зны акәакьаҷ саатгылалон ҧшьшьаала, –
Ишпахьантаз усҟан сара сымԝа.

Шьауардынтцас усҟан исыхьӡеит,
Сама идәыцәлеит ажәѡан ахь ихалан.
Мшәан сышьҭызхыз дарбан, дсымбаӡеит,
Лара лакәу, дарбанушь изхароу?

Абзиабара – амра иалху мцан –
Уи – аӡәыр ахацәа рыгәцәа зблызоуп.
Знык иаакылсны уаман ҭынч ицар,
Усҟан иара – раԥхьатәи иаѡызоуп.

***

Ирҳәоит, планетак кыдшәан, жәашыцәсала,
Адгьыл ахь ишцоз, ахы рханы,
Уа ианнеиуаз аламҭалаз,
Уи наӡаӡа ицазаап ибылны.

Саргьы, сымыш, усоуп, жәашыцәсала,
Бара бышҟа мѡа харак санын,
Шьҭа стаԥшуеит анысҳәоз быбла хаара,
Уа сыхшәалт сыццышәха са сбылны.

АШӘҬҚӘА

– Адәыкрынцәа зегьы иреиҕьзар акәхап,
соуԥшәыл, бара урҭ брыхӡыӡоит даара.
– Сыԥсы рыстеит, исызуаҳәом мап ҳәа,
Адәыкрынцәа адгьыл иарҭоит хаарак!

– Агәил хышәҭцәа зегьы иреиҕьабшьама,–
урҭ ҟазтцазеи ас ишәтыртә лассы?
– Агәил ыҟоуп ҳамра-хаа иашьанан,
агәил иастеит, сымыш, са сыԥсы!

– Нас, Асыҟәа шпаҟалеи, ибҳәозар,
иатцызхыда иара зтцаз асы?
– Иадызхуадаз, гәыла уи сырпхазар,
уи иастазар, сымыш, са сыпсы!

Ишпацәыртци аштаҷ акакаҷқәа,
уртгьы брыҷҳәароума, нас иззы?
– Сара срыцуп, срыцхрааует амаҷқәа,
Урт наҙаҙа ирыстахьеит сыпсы!

– Аха иарбан, шәтык ба бзын иппшьатцәкьоу,
акызатцәык ахьҙ сызҳәа лассы.
– Ишпасымҳәо, зегьы иреиғьысшьатцәкьоит:
наунагҙа изыстаз сыпсы.

* * *

Быблақәа хазыноуп,
Ргәыразра сыхнахуеит.
Иамургьы рхазыноуп,
Дара сзырыпсахуа.

Аха бқьышәқәа, рыцха,
Ҩыстаарак рыздырҙом.
Урт былуеит икәицха,
Ибылҙоит сырхьымҙар.

Аха са сдырхәыцуеит,
Быблақәа сеиларгоит.
Избаҙом иаҟәымтцыр,
Быблақәа сахьнарго.

Аха бқьышәқәа рхала,
Ага тынч ихушәа,
Иаатцысгәышьоит аарла,
Чарҳәара ртахушәа.

Аха быбла ссирқәа,
Абар са сеихырҭәоит.
Абар сымԥа хьыркуа,
Схәышҭаара ахьдырцәо.

Шьҭа дызбом испыло, –
Имҳаҳакәа ибасҳәап.
Бқьышәқәа гәыдыскылоит,
Ба быблақәа рцасҳәа.

БАРА БЫЗХӘЫЦРА

Бара бымшра сҽаҳәаны самоуп,
Бара бызхәыцра… Иабазгари схы?
Бара быблақәа, рыцҳа, сарамоу,
Амра аблақәа хыркыр рҭахын.

Бара бызхәыцра акәа сҭанаршәын,
Саман идәықәуп сеидру иахьцо.
Ашьха иахысуеит, иқәсуеит акаршәра,
Мчыѣам, сыпсымзар, бызхәыцра иахьҳо.

Бара бызхәыцра, – срыцҳаха самоуп,
Уи амԥадуаҽ сҳәо сѣанатцоит.
Сҳәазаны снеиуеит, срыцҳашьа, иамои,
Уи сышьҭанхуеит, сышьҭанатцоит.

Бара бызхәыцра, ишызбоз сканажьит,
Наҳаҳа сышьҭнахит, нас матцуԥыс.
Бхала иббозар, сархәеит, саражәит,
Аҳәы симшьозаргь ѣалап шьҭа уаԥыс.

Бара бызхәыцра лакәхан идәықәлап,
Саргьы «ахага» хьҳыс исзынхап.
Аха апҳәызба, илбылхьоу дсықәшәар,
Усѣан, ҳәарада, еиликаар ѣалап.

Еиликаап ашьацра сзылсуаз шьамхыла,
Нас даатгылан иҳәап игәаҟны:
Уи иԥстазаараҿ – иҿеыларкәны дгылан,
Лара лызхәыцра кны иҳаракны.

АМАЗА

Амаза мазоуп, амаза затцәуп,
Уи бареи сареи ҳхала иаҳтәуп.
Бара уи амаза бгәы ҟанатцоит, –
Сара стәы бҳәозар, – батцкыс сеицәоуп.

Ҳаиԥылан, ибдыруеит, ҳаблақәа ччеит,
Амаза цәыртцит, нас иҳахьчеит.
Аха, имазоуп, амаза мазоуп,
Ҳагәта иахьгылоу иссируп, иԥшзоуп.

Мазас иҟоу зегь реиҳа иԥшьоуп, –
Иахьа ҳѡыцьа, ҳхала иҳабжьоу.
Уажәыгь ҳаиԥылоит, – ҳаблақәа ччоит,
Ҳарҭ урҭ рымаза дырны иҳахьчоит.

ЗАҞАНТӘ

Заҟа зыѡхьоузеи барак ибызкны,
Заҟантә стәахьоузеи иазхоуп хәа сықәны,
Заҟантә скатәахьоузеи башҭаҿ сқәаны,
Заҟантә сбыхьчахьоузеи сара сыԥсраны.
Заҟантә сбышьталан сцахьои мазала,
Заҟантә агәыгра саухьеи сара.
Заҟантә ицазеи аԥхын ааны,
Заҟантә ишлазеи сашҭа, сыѡны.
Заҟантә исҳәазеи, – сгәаҟит, иазхоит,
Аѡыха сымам, убас бысгәаԥхоит.

***

Сара абзиабара аибашьра салоуп,
Аибашьра иахәыз ашәҭқәа сыҟәшәоит.
Рыԥсы ҭастцоит, нас, сара сшьала,
Арахь саԛа сгәеиҭар ҳәа сшәоит.

Бара, соуԥшәыл, агәашә аҽы бгылан,
Быԥшын, быԥшызаап, быԥшыроуп уатцәгьы.
Аха абзиабара аибашьра еибгала,
Макьана далтцны дыхнымҳәыц аҙәгьы.

АХӘШӘ

– Дад, иауам –
ҳәа сарҳәеит аҳақьымцәа,
Имҙаҙакәа ахәра
шсымоу рҳәеит.
– Иудыруазеи, аԥсы
ҭазар сымца?
Ԥсыуа ҭасла
сашьҭаларц сыҙбеит.
Уаҟа исарҳәеит:
Иҟоуп шәҭык иссиру,
Данықала – мзоуп
иара дзеиԥшхо.
«Бзиабароуп» хьҙысгьы
ашәҭыц иамоу,
Убри ауп иумоу
уара хәшәыс,
Аха иуасҳәоит,
ԥьымхеит, уи уарамоу,
Анцәа иԥатцәкьа,
дкарахеит дшыԥшыз.
Аха урҭ исарҳәаз
Агәра згада,

Адгьыл сакәшәеит
Аеҵәақәа срывст.
Сашьҭан сыѽуа
Сышәҭыц-сеиқәырхага,
«Бзиабароуп!» –
Иамоу иара хьзыс.
Ашьҭахь сақәшәеит, –
Лаԥшҵашәаран зныказ,
Мран ҳәа сыҟоуп
Уи ахышәҭқәа зԥоз.
Саламкьысзеит…
Ус,ишыҟац иҟаз,
Уи зыԥшааз
Уеизгьы-уеизгьы дагоз!

1981

АМЧ ҶЫДА

…Сѽызак дсыҳәеит; – ҵәыцак ҳзыжә аѽы!
– Мап, сықәхьеит! – ҳәа иасҳәеит ауаѽы,
Избан акәзар ҵәыцак зжәыр сара,
Бзиа ушызбо сызҳәом сгәазхара.

…Сашьцәа сыҳәеит: – уеилагама, ҷьым,
Дарбан ҵәыцак аԥсуа-ѽы зҭахым?!
– Аха ҵәыцак зегь снарҳәоит сара,
Бзиа шәшызбо сызҙаҙом абра!

…Сасра сыҟан: – ҵәыцақәак ааанкыл, –
Аԥшәма дсыҳәеит: ҳныҳәа, нас угыл!
– О, арыжәтә иснаҭахьеит агра,
Бзиа ушызбо сажәа нҵәом сара!

…Бара бсыҳәеит, – кыр аамҭа сыԥшын,
Аѽгьы хәмарын, сгәы ҽнакаарц иаҽын…
Бара бҽоуп иахьсылымшаз сара,
Соуԥшәыл, бзиа бшызбо аҳәара.

АҧШӡАРА

Аҧшӡара ҳаман, амчгьы ҳаман,
Аҩада ҳҳалон. Мҭәыжәсҩак ҳазхон.
Ҳара ҳаҧшӡара ссирын, ишанан,
Амреи амзеи ҳреиҧшны ҳаҧхон.

Аҧшӡара ҳаман – иҟоу зегь ҳаман,
О, бареи сареи – ашәҭыц ҳаҩызан…
Иахьа иабаҟоу, ибналан ицама,
Аҧшӡара иҳамаз, иҳацыз ҳааизар?!

Иабаҟоу, иабацеи, ҳзыҧсоузеи уи ада,
Уи ада ҳзакәыхи, – наӡаӡа ҳзатҵәуп.
Мшәан имҳәаӡакәа, ҳаҧшӡара згада,
Аус даҭатәуп, уи дыҧшаатәуп…

Ҳаҧшӡара ҳашьҭан, еынла, уахынла,
Ҳтәыла ду ҳакәшеит, ҳнапы неибаркуа.
Ашьҭахь иааулак – ашьҭатцәҟьа ҳҳылеит,
Ҳнеизар – ҳаҧшӡара рыман… Ҳхәычқәа.

***

Ашәҭқәа бреиҧшуп, ба бышәҭуп,
Саагылазар ус саҕуп.
Ашәҭқәа бреиҧшуп, ба бышәҭуп,
Иахьагьы аҩра саҕуп.

Ашәҭқәа бреиҧшуп, ба бышәҭуп,
Шәынтә исҳәаргьы саапсаӡом.
Ашәҭқәа бреиҧшуп, ба бышәҭуп,
Зыхьуп уи, иҭабаӡом.

Ашәҭқәа бреиҧшуп, ба бышәҭуп,
Урҭ сашәақәа зхылҵыз роуп.

Ашәтқәа бреиԥшуп, ба бышәтуп,
Уи рҽехәароу, игазароу?

Ашәтқәа бреиԥшуп, ба бышәтуп,
Са сзаҟәымтцит аҳәара.
Ашәтқәа бреиԥшуп, ба бышәтуп,
Атаххаргьы – игазараз.

СЫРМА

Сырма даара деилахоуп:
Сахьак тылхырц уи даҽуп.
Шәыгак цәышуп, итцаҵоуп, –
Шәыгак арҟаԥшьит лхы-лҧы.

Атцлакәа жәпахеит хазы,
Азиасҟәа цоит итәны.
Ас дунеик лымбацт бзанцы,
Дины даакәлазар Апсны.

Ашьхақәа цырцыруеит наҟ,
Амра рхалашоит дара…
Сырма хәыч изабалак,
Лылаԥш итцашәом абра.

Нас итылхит уи дзышьтаз –
Дунеик, амбатә иаҟароу.
Аха уаҟа инлырхаз, –
Лара леиԥш – ахәычқәа роуп.

АХӘЫЧҚӘА РАШӘА

Ишԥабзиоу апстазаара,
Ишԥабзиоу ахәычра!?
Абас иҟам даҽеаԥьара,
Абас иҟоуп Апсынра!

Аԥсынтәыла, Аԥсынтәыла
Аԥсынра!
Амреи, амзеи, асабицәеи
Раҳҭынра!

Умра ԥхоит игәазырзҳаган,
Ҳамԥа арлашоит хара.
Ишԥассиру, арха, ага
Ишԥассиру Аԥсынра!

Аԥсынтәыла, Аԥсынтәыла
Аԥсынра!
Амреи, амзеи, асабицәеи
Раҳҭынра!

АЗХӘЫЦХА СМАЗАЗЕИТ СХӘЫҶРА

Азхәыцха смаҙаҙеит схәыҷра,
Ицон аибашьра. Млакран.
Сара схәыҷра мцак ацран,
Иазыннажьуан уи агра.

Усҟан аԥхынгьы зазон,
Иагон уи ашьац былны…
Уажә санхәыцлак – са избоит,
Ачашыла быстҭа уны…

Ачуан иҭытцуан еивтцаԥса,
Кәакәарушәа аҳақәа…
Ажәԥан аеҵәа аҽԥаԥсан, –
Иаалацәҟәуа, аҽеаҳҳакуа…

Азхәыцха смаҙаҙеит схәыҷра,
Ицон аибашьра. Млакран.
Сара схәыҷра мцак ацран.
Иазыннажьуан уи агра.

АИЗГА «ИИАСУА АԥХЫНРА» (1980) АҨНЫТӘ

АԥСШӘА ЗДЫРУА

Ацәқәырпақәа сырзыҙырҧын, -
Аԥсшәа рҳәон, сара исаҳаит!
Атарақәа сырзыҙырҧын, -
Уртҭьы аԥсшәа рҳәо исаҳаит!
Ҳҙыхьқәа ргәеисра сазыҙырҧын, -
Аԥсшәа рҳәон, сара исаҳаит!
Сырхеи сышьхеи, сырзыҙырҧын, -
Уртҭьы аԥсшәа рҳәо исаҳаит!
Са сысасцәа сырзыҙырҧын, -
Раԥсшәа гәыраз са исаҳаит!
Сымҷеи, сымцеи сырзыҙырҧын, -
Уртҭьы аԥсшәа рҳәо исаҳаит!
Абас сымҧа сықәуп, сықәуп,
Сыбызшәала сҷеырбалоит.
Аԥсшәа здыруа – ҳдунеи иқәу,
Зегьы драцәажәар ҟалоит!

АПОЕТ ИИҬАХУ

Уи аҙә иимбо
ибарц иҬахуп,
Аҙә имаҳацгьы
иаҳарц иҬахуп.
Уи иҬахуп
иҳәарц иҷахәы,
Апоет уҳәеит ҳәа
зынҙа дцьшьахәуп.

Зны шьоукы зхыччо –
гәырҧас иҟаитцеит.

Зны ак ицрыхоит,
дзаҵәуп даҽазны.
Зны еидара дук
даҵалан дцоит,
Зны – аԥырԥырҳәа
деиқәуп дымцаны.

Апоет ипоетра
Адагь, – дуаҩуп,
Ҷьарак ак игуп,
ак иҵахуп.
Избанзар, избанзар, –
уи дыԥшааун,
Апоет дцәыргоуп,
апоет дҵәахуп.

Апҳәызба дыхнахуеит
иара ибызшәа,
Иажәа хәра рԓьагоуп,
хәра хтыгоуп зынгьы.
Апоет ицәымԓуп
зынӡак аҭызшәа,
Амҩа ҩадара
даҽоуп есқьынгьы.

Апоет – ашьауардын
аблақәа ихоуп,
Ихәыцрақәа шкәакәоуп,
иныхәоуп, иԥшьоуп.
Аҕа димазаргь –
дзаҕоу иара ихоуп,
Икәшан инхаз зегь –
иҩызцәоуп, иашьоуп.

Апоет иԥсадгьыл
игәытҵаҳәҳәа икуп,

Уи ахьӡи ажәлеи
иҩуеит иара ишьала,
Уи акәхап –
Аԥсадгьыл ахьӡ ҳаракуп,
Дышәтыцны уи амҭан –
дпоетуп иаҿалаз!

* * *

Ҳашҭа иқәын ашьыжь ажә хьаны,
Иатҵарԥало иацын уи аԥа.
Иҟәымшәышәӡа аиҳәа иахьаныз, –
Аҳарданыжь иалҭуан ацхарпа.

Шьынкак ҩеижьха наҟ аутра ихын,
Уи аракәа иаман аҳра кны.
Уахантәарак амра ду ҭәахын,
Уажә инықәтәеит ашьхақәа рхаҟны.

Ашҭаҿ – ашьыжь алабжыш ҭаԥсан,
Ԥҭацкгьы хымызт иахьа уаҳа хыхь.
Леирыӡ лыман ашҭа дҭытцит сан, –
Ихьшәашәаӡа уи илтон аӡыхь.

ИКАШӘЕИТ АБҒЬЫ

Ал-быҒьқәа ирылшәан бҒьыцк аакашәеит,
Уи аҭып уаҟа инхеит иҭацәны.
Ишызбоз иҭрысит, еиҵалеит, ишәеит,
Авараҿ иҟаз, хыхь, агәҭаны.

Амахә иналшәеит ашьшьыҳәа рҿара,
Рыхқәа дырхәан, уаҟа игәырҩон.
О, ишԥаҳаиԥшыз, акала ҳара –
Атлаҿ, сыԥсымзар, ртәыуабжьқәа гон.

***

Избеит ахра,
уахь санхала.
Иакын аҳра
уи ахала.

Арҩаш цәажәон
хатца бжьыла…
Ажәҩан ашәуан
цәаҟәа ԥшшәыла.

Уи аҽырхәан
тцаҟа итԥалон…
Нас аҽарҳа
еиԥш ибналон.

АИЦӘАЖӘАРА

– Ахатцара ҟаитцеит, – иҳәеит, –
Амал ирҳан, ифеит, – иҳәеит,
Зегьы ираҳаит, ирбеит, – иҳәеит, –
Аха ажәак рымҳәеит, –иҳәеит
Хатцак уа дахьтәаз.

– Ахатцара ҟаитцеит, – иҳәеит, –
Иаб ибаҟа ҟаитцеит, – иҳәеит, –
Ажәлар акәшеит, еизеит, – иҳәеит, –
Ажәҩан ашҟа дыргеит, – иҳәеит
Аҩбатәи дахьтәаз.

– Ахатцара ҟаитцеит, – иҳәеит, –
Пҳәызбак ибла дабеит, – иҳәеит, –
Уи дыштцәыуоз дигеит, – иҳәеит, –
Ажәак аӡәгьы имҳәеит, – иҳәеит
Ахԥатәи дахьтәаз.

– Ахатцара ҟаитцеит, – иҳәеит, –
Ицымныҟәаз дишьит, – иҳәеит, –
Абна дшылаз дцәашьит, – иҳәеит, –
Ҳаргьы цьаргьы ҳмашшит, – иҳәеит,
Апшьбатәи дахьтәаз.

– Ахатцара ҟаитцеит, – иҳәеит, –
Амал ибеит, имгеит, – иҳәеит, –
Апа диоуит, диаазеит, – иҳәеит, –
Ҳапсадгьылаз ҳамшәеит, – иҳәеит, –
Ахәбатәи дахьтәаз.

САРА ИСЫГӘХЬААУ…

Азәы сиеипшзам ҟазшьала,
Аха, сеипшуп апшалас.
Сышьха цәаҩақәа срықәшәоит,
Сзыхьны рыблақәа срытцшәоит.

Сара амшынаҷ сцәыкәбаруп,
Аха цәыкәбаркгьы цәқәырпароуп.
Са сызныҟәом ҽакала,
Шәара сшәеипшуп акала.

Сара исыгәхьааруп зегьы,
Апсны, апсабара, аҳауа.
Сара дсыцәтәымым азәгьы:
Асас, агәыла, ауа…

Азәы сиеипшым ҟазшьала,
Сымхы старашәоит пшьаала.
Атцлақәа сшәырны сырҷалоит,
Стәыла сахысхьеит шьаҷала.

Асырҙгьы сҭагылоит са сҩызаиз,
Ус ауп сшыҟоу сааизаргь.
Уаҟа ахаҳә еиԥш сыхьшәашәап,
Аха ишьҭысхып уи иашәа.

Са исыгәхьааyп зегьы,
Аԥсны, аԥсабара, аҳауа.
Сара дсыцәтәымым аҙәгьы,
Асас, агәыла, ауа!..

Иқәтцит ашықәсқәа бналан,
Иқәтцит, инрыжьын агәала.
Сыжәлар, ишәцәыҙит шәа шәыбжа,
Иԥшуп азҭаарақәа сыкәшан.

Аҙәы сиеиԥшым ҟазшьала,
Аԥсны – са сзын илашароуп.
Скәицны уи аҭаҟа скаршәуп,
Шәҭьшны уи акәа-хәыч сҭаршәуп.

Гәыкоуп ҳҩыцьегь иҳамоу,
Аха иахәҭазар, ианаму,
Сара ашьшьыҳәа саангылап, –
Цхьаҟа ицоз Аԥсынтәыла!

Аҙәы сиеиԥшым ҟазшьала,
Бзиа ишԥазбо ачара!
Ашҭаҽ «Радеда» анҭало,
Ажәҩан ахысбыжь аналоу.

Цҳәызбак лыблақәа схыхуа
Са иансышьҭоу, сынхырхәан,
Лаԥхьа сынкаԥан, скәашароуп,
Уаха ҳшыкәашо шароуп.

Сара исыгәхьааупзегьы,
Аԥсны, аԥсабара, аҳауа,
Сара дсыцәтәымым аҙәгьы:
Асас, агәыла, ауа…

АЖӘЕИНРААЛА ДАПҲЬОН…

Б. Ахмадулина илыхьзныз◎ылоит

Дрыԥхьоит уи ил◎ыз,
Дгылан асценаҷ,
Маԥкгьы иааԥсазар ƙалап лыбжь хәыҷы.
Сыхәра иргьозшәа збон Авиценна,
Ажәала, ҳаскьынла…
Дынҭалан сгәаҷы.

Дрыԥхьон уи ил◎ыз,
Лыблақәа шьҭыхны,
Лыхцә акәын – уажәы-уажә уаƙа иҭаԥсон.
Ҳлыман уи ҳрыԥхны, ҳлыман уи ҳхыхны,
Лажәа тесԥыҳәны
Сгәаҷы еихаԥсон.

Лажәа – доуҳажәан,
Ижә◎антәын, ишанан,
Схәыцраҷ цәашьушәа дҭәон дмаҙаны.
Марина Цветаева, Ахматова Анна,
Рышәтқәа дырҷоушәа
Уи длаԍырҙны.

Дрыԥхьон уи ил◎ыз,
Дхырхәон ҭаƙанҙа,
Дылнықәуан Высоцки, дылнықәуан Булат.
О, шәанаԥьалбеит, схаҵагә цахамзар, –
Шьҭа ари амца
Иалтцыр ƙалап!

Дрыԥхьон уи илѡыз,
Даԥхьон иҽыцыз,
Дрыԥхьон икәицыз, ихыцыз иаҳа.
Аха машәыршәагь анарҭ иҽыццышә,
Лгәашәаҷ ишгәаҟуаз
Лызгәамҭеит иаха.

Уи егьаурым, нас, –
Дацԥыруеит лашәа,
Хыхь ауарҳалқәа сышьҭырхит саргьы.
Аха, аѡада, – амраҵәҟьагь хьшәашәан,
Адгьыл иаԥызго
Санымиац ҷьаргьы.

Дрыԥхьон уи илѡыз,
Дкараха дыкәҵуан,
Даԥхьон уи ҵхылеи шьалеи иѡыз.
Дҭынчуп шьҭарнахыс, уал заҵәык лыкәҳам,
Сгәакәын иахьак уи
Дызмаз маҵуѡыс.

Дрыԥхьон уи илѡыз,
Дгылан асценаҷ,
Маҷкгьы иааԥсазар ҟалап лыбжь хәыҷы.
Сыхәра ирҧозшәа збон Авиценна
Ажәала, ҳаскьынла…
Дынҭалан сгәаҷы.

ҬАГАЛАНТӘИ АХӘЫЛПАЗ

Амхы иалагьежьуа иалоуп,
Ари ахәылпаз уажәы.
Аԥш ахьышьҭоу иадҽырбалоит,
Алахь ҷашьаҳа ажәык.

Адгьыл итԥалан, нахьхьынӡа,
Ус иааҽыжит ауардын.
Сахьнагӡон сара сызхьымӡаз –
Амза шашаӡа иаркын.

Нахьхьи иалоуп, аахьхьи иалоуп,
Хәыҷгьы дугьы амхы иҭоуп.
Лассы-лассы амҭәышә халоит, –
Азна леиуеит, зегь акоуп.

Аҭла иқәлоит икаркаруа,
Ҧеырзышьҭымхуа акәытқәа.
Уаҭәы ҳгәылараҽы чароуп,
Ирхьымӡондаз урҭ ақәа!

Ҷ̌карапатла, кыла, кыла,
Апҳә еиқәыртԥоит амхаҽы.
Ра дук амҭан ҭынч игылан,
Абжьы нықәнатԥоит аҽы.

Амши аҭхи идыркаран,
Абҕьы ҩеижьхан, икапсоит.
Ԥсыуа ԥацхакаҽ агара,
Ԥсыуак лашәақәа қәнатԥоит!..

АПЫН

Аапынтәи амра зхьысыз асыпса
сеипшуп сара.
Аапынтәи гьамак нықәнатԥеит сыбзаҽ,
ииаин иара.

Иқәтәеит ԥәыкәбарқәак, иқәтәеит ԥәыкәбарқәак
сара схы-сҽы

Аапын ихнахын, иԥоит, икәаруеит
сашҭаҿ аҽеы.

Ажәшанаҿ иалоуп, ажәшанаҿ иалоуп,
хьшьыцба хәычык,
Итрысит аҟәарҭгьы, – акәҵар зегь еидцалан
иавалт ачыкь.

Аапынра иалсны ҳаштахь иҩеиуеит
акәыкәу абжьы.
Сыдгьыл ссираҿ, иахьак, икәеикәеиуа,
аапынра хшьын.

АШӘАҚЬ

Ашәакь ҩыза бзиазар ҟалап, –
Убри акәхап абас пату зақәу.
Хьы-раҙныла ирчапон иара,
Дахьцалак ахатца ицзар акәын.

Зны иҽеырбаган, ихшьын атҙаҿы,
Иаауаз, ицоз ахәапшуан икны…
Заҟа гәнаха амаз, заҟа ҽы,
Иааиҙом уажә уаҩытәыҩса ихаҟны.

Иахьызбалак – сара уи ашәакь,
Акы иақәку ԥьысшьоит есымша.
Иааннакылар алшон уи ашәак,
Иалаҙыргьы алшоит ҭынч апша.

Уи иаздырҙом: асаби, атцеи,
Ахәахәеи аиашеи – зегь акоуп.
О, сабацәа, агха ду ҟашәцеит –
Ари зхәыцыз дақәымшәеит ихәҭоу!

Аха цьарак – уи сҭахуп сара;
Ианыҟала ҳҭәыла ду хьчатәыс,
Хьы-раҙныла исчаԥап иара, –
Уи аныску са сҟамлароуп тәыс.

Даҽазнык ишыстаху ҳәатәуп:
Ԥшҙак дымтцарсны са санцо сԥырны.
Абжьааԥны – ашәақьқәа зегь былтәуп,
Агәгәа-гәгәаҳәа амца ду дыркны.

АЛАКӘ

Иарбан иҟамло алакәаҷ?
Адәы дыҚәлоит азә дмиҙацкәа,
Даҽаҙә ажәѡан дылбаауеит, –
Амра шкыду, асы ауеит.

Иарбан иҟамло алакәаҷ?
Амаҙақәа цәахуп ҭлакаҷ,
Зынгьы аԥшҙа – дыбгахоит,
Зны аҭакәажәцәа ҽахоит,

Иҟоу амѡақәа зегьы,
Урҭ еивыргоит есқьынгьы.
Ажәлар гәаҟуеит иахьак ҙыда, –
Заҟаѡ амаҭ иахәлаҙыда?

Даҽеа шьоукы – атцеи дрымам,
Ус рыпсҭазаара царыма?
Аҙәы – ҳәыҳә-хәык маҙала,
Ҽа ҳәыҳәк иалаҭо дтәалап.

Иарбан иҟамло алакәаҷ?
Знык шәыблак ҭагылоит блакаҷ,

Ихы хутцәар адауы,
Иалшоит хыхьтә ахаҳә аур.

Зынгьы дшьабыстахоит азҕаб,
Лцәа дтазыҙоит абԥьар уатцхар.
Уи лшьап ауқәа калаза,
Анцәа лымҩа дахьыгза!

Иарбан иҟамло алакәаҿ?
Азә дкәашоит ишу аԥлакьаҿ,
Агәы иртоит агәы змам,
Агәы иртазом иаԥсам.

Иаргьы дгылоит иаҳәа нкылан,
Дшыҟаз акәым – еиҳа илан.
Имҩа цәгьазаргьы, – иааТуп, –
Аԥсуа лакәаҿ ус аԥуп.

Саагылазаргь исмаҳац,
Лакәк аиаша иазмыргац.
Убри акәхап уи злашаноу,
Ҟәышрас иамоу, мчысгьы иамоу?!

1982

АЛ

Ал ду гылан ҳаштаҿ, ажәҩан иатцакьысуа,
Уи адацқәа алан, адгьылаҿ макьана.
Сабацәа уи амтцан рыцкәынра мҩаԥысуан,
Ажьгьы рацәаххыран… Иаман уи агьама.

Ал ду гылан ҳаштаҿ – ҳа ҳацәшәон аԥшалас,
Ал ажәын, ихәарҽын, иаргьы гәалас иаман.
Мшәан, гәырҩас измадаз, уаҟа ажь наҿалаз,
Аԥхынра уи амтцан – аԥша хьшәашәа шанан.

Аха аԥша хьшәашәагь уа гәырԥас измадаз,
Ажәԥантԥәҟьагь уи ада, аԥшʒара ацәыʒуан.
Ҳқыҭа зегь уи амҭа, ҳамҭан шьап еимаада,
Ҳшьапы ахьыԥәҳаргылоз, ахәраԥәагь анытԥуан.

Ал ду гылан ҳашҭаҿ, ҳаргьы гәыграк ҳаман. –
Саб аиааира иҭан сашҭа дҭанагалон.
Дшатԥамхозгьы здыруан, дшатԥамхоз – аргаман.
Аха иатԥамхозгьы… Аибашьраҿ ишьҭалон.

Ари ашҭа ҟәандан, уа еиԥәызшәа амца,
Амра убла хкыло, иԥналон аԥныҟа.
Иарак хиан акәасԥьаҿ, иарак хиан уи амҭан,
Асас изын уаҟа, даҽеа иарак ыҟан.

Аха, ҳал ажәгәышьеит, – иалшаʒомызт уаҳа…
Аиха нымԥанырԥеит… Азатәарагьы сыжәлон.
Уи ғызуан иахьасуаз… Нас ицан, икаҳаит,
Хатԥак дкаҳаз ҷьысшьеит, хатԥак–уа данҽеыжәлоз.

АШАНА

Асахьаҭыхԥы дтәан ишәыга иман,
Аʒәгьы дибаʒомызт икәша-мыкәша.
Асахьаҭыхԥы гәыраз дшәаҳәаԥума? –
Дгылан уажәы уаҟа ашьыжь иԥәшан.

Асахьаҭыхԥы ага уа дхыԥшылон,
Нас, ишьҭыхны, ага – бҕьыцк ианиҭон.
Цәԥәырпа дук ирбеион уи ҟаԥшьыла –
Амҳаԥьырԥәа рылаҕырʒ нацәиʒон.

Иҟалазеи, дшәозма уи ҭабар ҳәа,
Ас дҟазҭазеи иблакәа цырцыруа?!

Амра шоура датцагылан дҩарха,
Иареи агеи ҭынч аус еицыруан.

Асабигьы, апслымз дылапало,
Адгьыл еипш, игьежьза ампыл нкылан,
Ацәқәырпҵ ашҟа дналгон ан лнапала,
Амра ашәаҿ лара дылагылан.

О, зегьы дрыхьзон асахьатыхҩы,
Азҕаб, аҧкәын, ашәҭыц, анасыпда…
Ашьац дылагылан, аха дҿыхҩын,
Зегь ихәыцра иалан, сара сыда.

Сгылан уаҟа, саргьы схәыцра саман,
Жәацы сгылан, нас – иацы, иацуха…
Уа сыблақәа исдырбон ашана, –
Сара сашьҭан уи ҳдунеи атцыхәан.

БЗИАБАРАЗААП

Бзиабаразаап ашәақәа зхылтцыз,
Бзиабаразаап изырлашо амза.
Адгьыл атцантә азыхь хәыҷы игәылтцыз, –
Уи закәызеи, нас, бзиабарамзар?!

Бзиабаразаап абри амра ҳхаччо,
Ашьыжь ҳхышәаҿ иааины изыргыло.
Кәицуп макьана, ицәырҟьаз амаҧоуп,
Арпыс абаҳчаҿ апҳәызба дипылоит.

Бзиабаразаап гәыргьарас иҟоу,
Бзиабаразаап гәаҟрасгьы иҟоу.
Уи уажәытцәкьа сышьҭнахуеит, апсыкоуп
Шысҳәо саагылоит, сыҟоуп сахьыҟоу.

Бзиабаразаап… бзиабаразаап,
Шәыгәнаҳак анызҭаз ажәытәра аха҂ы.
Ахацәа аблит абзиабара амца,
Избанзар, аԥшӡа дҳахьчап ҳәа иа҂ын.

Бзиабаразаап… ашәҭқәа зыр҂ыхаз,
Ахаан еицамкуа аԥшӡара зшаз.
Уи акәхап Нарҭ Сасрыӄәагьы ихәаз,
Ажәѡан аетцәа кыдпаа изыргаз.

Бзиабаразаап… Ашҭа҂ ашьапа…
Ҽыхәак еилашьқьыр акәасқьахь ихалон.
Арԥыскгьы аишәа дахууааит скәашап ҳәа,
Уи аѡынаҳа лыбла дыххалон.

***

Дыӄан аибашьѡы,
Ашколаҿ сасра.
Игәы зегь ҳамҭала
Иѡычан оумала.
Иԥьаршьон дшахыпаз
Уи ауаѡ апсра.
Ианреиҳәоз дахьыӄаз,
Дахькаҳаз, дахьхалаз.
Зымѡа итцәахуан
Илабжыш ихылаз.
Ибла дуқәа
Инапы нарыхшьыло.
Иԥьеишьон зныкгьы
Илабжыш ахьымааз,
Апсра хьшәашәа
Абла данхыпшылоз.

АҬАК

– Мшәан, дабаҟоу,
даабаҙомеи бхатца?–
Аԥшәма ԥхәыс
илазтцаалоит абас.
– Ибҕа ԥтцәеит
ақьаад-еидара дшатцаз,
Ԥсшьара дыҟоуп! –
лхәоит дынхьаҳәны нас.
Ԥсшьароуп иахьҙу
убри ауп исхароу,
Аха, адәы сыԛәлеит.
ус сины…
Бара биашоуп:
акы еиԥшым ԥсшьароуп,
Са сангыло
ажәеинраала ѡны.

БАБАКОУ, САБАҞОУ?..

Ашәтқәа рыфѡы-хаа саркареит,
Урҭ рышҟа сназгало мѡакоуп.
Ба бами рымра, ибҳәаруеи?
Бабаҟоу, сабаҟоу, ҳабаҟоу?!

Аԥслышқәа итцегь ишлазаап,
Ҩазныкианҳаԥхьаз уахакоуп.
Уа хәылпазыла бтәахьазар, –
Бабаҟоу, сабаҟоу, ҳабаҟоу?

Ҳзыхьаҿ ԥшьаала быхгылан,
Акакаҷ хыбтцеит, иабагоу?
Сқәыԥшрагь агама иаԥылан, –
Бабаҟоу, сабаҟоу, ҳабаҟоу?!

Бышҟа мҩахәасҭакгьы сақәшәом,
Ажәҩанахьтә аума ишнагоу?
Ажәҩан ду сатцаҧсоуп сақәшәа,
Уаҟа сара сыҧшандагоуп.

Гәыҕра кәасҟьак сыргылеит,
Иатцарсу – гәыҕра-шьаҟакоуп…
Амра наскьазгеит, сапылеит,
Бабаҟоу, сабаҟоу, ҳабаҟоу?..

АШӘҬҚӘА РҬОУРЫХ

Иага иҧшʒазаргь,
идыр, ашәҭқәа
гьамадоуп,
Инцәахшароу
ҧхәызбак
урҭ лызкымзар…
Ашәҭ, ааизаргь,
бзиабарак
иамадоуп,
Уимоу, ашәҭқәа
уи иахылтцт,
сыҧсымзар.

БАРА БЫХЬʒ

Сара иахьа сынхаҩзар,
Быхьʒ ахыстцон сыҩны.
Избанзар, – дыҟам ба бҩыза, –
Бҭахызаргь – ибыстоит иҩны.

Сара ахьʒқәа сдыршозар,
Быхьʒ ауп ирхыстцоз зегьы.

Ԥсыуала ахьӡқәа ддыршьозаргь,
Ба быхьӡ исыршьом аӡәгьы.

Сахьа ҭыхѡыс сыршьозар,
Бсахьоуп иҵысхуаз сара.
Схәыцраҽ сгәыҷра лашозар,
Иалоуп уи быбзоура.

Сара – сбаԥаԥатцаѡзар,
Ббаԥа сыргылон ицәны.
Сбыццон, нас хатцаѡызас,
Сара бансыццоз аҽны.

САЖӘЕИНРААЛАҚӘА

Сажәеинраалақәа ԥьабшьон,
Брыԥхьон бгәы зегь рызкны.
Брыԥхьон, бѡызцәагьы ирабжьго,
Брыԥхьон урҭ зегьы рԥны.

Сажәеинраалақәа брыԥхьон,
Зиаск ахықәан бтәаны.
Бышԥа ҭарақәак брыԥхьон,
Башәақәа рҳәарц ихҭаны.

Сажәеинраалақәа бдырцәон,
Иатцан наӡаӡа быхчы.
Ажәеинраалақәа рдырцәа,
Ԥсыҽеын уажәык бара бҷы.

Сажәеинраалақәа ԥьабшьон,
Брыман иныԥәон дара.
Сажәеинраалақәа ччаԥшьын,
Урҭ инаскьаргон бҷара.

Сажәеинраалақәа бныруан,
Иҟан иԥсыҽеыз, изгыз.
Иџьабшьон, избанзар, ибдыруан,
Ба бакәын дара зегь зызкыз!

АҬАА ТЦЛА

Атцаатцла, атцаатцла хьшәашәа,
Ушкәакәаҙа, хыхь ухалт, избоит,
Ишпаҟәандоу, атцаатцла, уашәа,
Аха, ԥшак анытцытцуа суцәшәоит.

Иарбан ҭынч угылан узырхәыцуа,
Иарбан иуҳәарц иуҭахыз са сҷы?
Иамуит, сгәы иауам, уара сзуԥыртцуам,
Уара уҭоуп уҭагьежьуа сгәаҷы.

Аха иумоуп наунагҙа гәалак:
Уара умтцан рыбаѡқәа каԥсоуп,
Уара узыҳәан амца шыра налаз,
Уара уеиԥш ахалара иаԥсоу.

Урҭ иурҭеит аура, алашара,
Урҭ иурҭеит рыԥшҙара, рҷара,
Убри акәхап, адыд ма аԥшалас,
Изрылымшо уа урхәашара.

Уҟоуп ѡызас уара, атцла хьшәашәа, –
Уаҟа ѡыцьа рымаҙа цәахуп:
Ҷкәынки ҙгабки уажә еибырҳәеит ѡ-ажәак,
Еидырҳәалеит ѡ-ажәак ѡыцьа ргәы…

Атцаатцла, стцаатцла, ушәшьыра,
Сара цьанаҭ самоуп сыртәаны,

Аԥсынтәыла уаларсында, шьыри,
Саргьы суман уаҟа смахәԥаны!

АҚӘА

Иахьак ажәѡан алабжышқәа
азынкылом, икаԥсоит.
Атцлаҿ аџьныш далаԥшызшәа,
абгьы шнеиуа, еикәаԥсоит.

Ажәѡан – хылпа зынʒа имаԛхеит, –
сара стәоуп исхатцаны.
Адыд акәын – ашәақь иатцхеит,
иԥалт ашьҭа нантцаны.

Усҟан ажәѡан агәы ԥсыҳехан,
итцегь иацнатцеит ақәа.
Нас иԥалон иқырбыԛхан, –
атцлеи адгьыли рдақәа.

АЗАР

Иааѡуан харантәи аҽыѡҷкәынцәа рашәа,
Иааиуан ахацәа руапа иԥашьшьы.
Ихалон азаргьы, мчык уи иакʒамшәа,
Ох, игәыҿкааган изхәозгьы рыбжьы!

Ишытцҟьара иҟан рҽыѡқәа ʒыʒымкуа,
Азаргьы уарҳалтцас ирзышьҭан дара.
Инеиуан аҽыѡқәа, адгьыл иазымкуа, –
Уи рҽаҟәыхны иԥырны ишцара.

Иааиуан, имѡасуан… Ашьҭахь сыԥшызар,
Аамҭа цазаап… Асы сҭанасʒеит.
Арѡаш ихшәалаз абгьыц-лас иаѡызан, –
Аҽыѡқәеи азари ниасны ицеит.

***

Зны ҳара ҳқыҭан,
Дҳацлеит хәҷык,
Ирҳәон, аибашьра
Уи дацәынхеит
Маҭәак ишәитцон,
Даара иҟәыҷыз.
Шьҭа иара ихылпа
Кылжәан. Ирхеит.

Имагәқәа ракәзар –
Идуун акыр,
(Аррантә иаазар
Акәхап дара)
Ахәда рҙахызаап
Иалҳәо агәыр, –
Ҳәынтҷәрак ақәын
Икьаҿгьы цьара.

Часак дацрыхо
Дгылон хара,
Адгьыл тҷәыуон,
Амца млашьуан.
Сѡыза, иудыруеит,
Ианмаҷҙаз иара,
Уи ҳа ҳаблақәа
Ҭаа ҳаизыпшуан.

Усҟан ҳаблақәа
Зҿыз еибашьран,
Ҳгәаҕ еимоушәа
Ҳгылан наҟ-ааҟ.
Уи даркаромызт
Ҳашҟа апшра,
Иагхон ашьшьыҳәа
Иаргьы иҿатца.
Ҳаргьы, уи ашьҭахь

Ҳцеит, ианынтцәа,
Иаргьы дҳацлеит
Дгәырґьо дыччо.
Аҩада ажәҩан,
Агәы еиқәатцәан,
Тцаҟа адгьыл
Аԥсы еиҟәыччон.

ХАТЦАК САПҲЬА ДНЕИУАН..

Хатцак сапҳьа дгылан,
деидараха дцон.
Зны-зынла даатґылон,
даара даапсаны.
Изшьапыкгьы аапынра
иаларсушәа збон,
Аха – егьи изшьапык
атцла цәны ианын.

Уи еидарак датцазан, –
абар, аума тцит.
Иа изы нтцәашьак амазам, –
аибашьра иаҷуп…
Заҟа ратцла гәеитазеи,
заҟа псатцла ицәи,
Аха гәыбґанк аитазом
иалихыз амҷы.

Днеиуеит аарла итцарсны
адгьыл ишьапы.
Аныҟәара ицәыхьантоуп…
сыццакуеит саргьы.
Днеиуеит, – иқәла дихәаччоит
дхырхәоит ишапу,

Дхатцоуп уи уахьихәапшуагь, –
иамоузеи дцыркьыр.

Днеиуеит сапхьа дгыланы,
дақәыгәгәоит амҽы,
Иахьак ари амрагьы
амҩаҽы икашәоит.
Дцоит еидарак датцалан,
датцамхарц даҽуп…
Саргьы сыццакуан, аха
сиапысыр ҳәа сшәоит!

* * *

Иарбану шәзыршла,
Ашықәсқәа роума?
Ма шәтцеицәа рызхәыцрақәа ракәу?!
Анацәа гәаҟуан:
Иахьыҟоу хароума.
Избада, – анакәу, аракәу?!
Шьҭоуп агәра анызга,
Анацәа ирымчу, –
Урҭ ргәы зхымшәо апшроуп.
Хьыӡла иҭахаз
Ачкәынцәа ҭынчуп,
Иҭынчым – анацәа роуп.

1969

АПОШЬҬАМҨАНГАҨ ИҿЫ

Уи аҿабаа иаман аҧьабаа,
Ҳашьцылахьан, ахарантә иаабон.
Аныҟәашәа иацнатцон, игәаар,
Абжьаапны ишцац ицон, ицон…

Абҕа иқәын артмаҟ еитҵарпапа,
Асалам шәҟәы иазыԥшын ауаа.
Ҳа ҳабацәа шьала ирԝыз ракәын,
Дгьыл харак аҟынтәи урҭ ааиан.

Ԝныцыԥхьаҙа уи аҽеы аангылон,
Аха аԥшәма днатҵаҟьон иара.
Ҳԥошьҭамнангаԝ ҳабла дызхыԥшылом, –
Харак иду ҷьаҳшьон уи ҳара.

Уи аҽеабаа иаман аҷьабаа,
МԝаК ианын, инымтҵәаҙоз, ес-ҽены.
Ех, уи ҽеыццышәк акәхарын ианааз,
Иахьа уал-дук иаман ихәаҽены.

Иахьаҳбалак ҳнеины ҳадеизалон,
Ахы иаахан иааҳҽаԥшуан иаргьы.
– Саҭашәымҵан! – аҳәон усҟан блала,
– Уаҭаҳҵаҙом! – ҳгәы иахәон ҳаргьы.

Аха ҽенак, адәеиужь снықәыԥшызар, –
Аҽеы кажьуп. Алашәага ахоуп…
Иазышьҭымхуаз ашәҟәы шьҭнахт, сыԥсымзар,
Саб дышҭахаз акәхарын иашәоз.

АШЬХЫЦ

Ашьхыц суада иԝнахеит,
Иҷыжьҷыжьуа иакәшон.
Саргьы уи иаци иахьеи,
Сахәаԥшуан илакәшьо.

Алашарахь хыла ицон, –
Иажьон алашара.

Уи асаркьаҽ ианнатцон,
Ашьҭа хәыҷ ашьала…

Мшәан, иахькаршәызгьы уажәы,
Ҽыц апырра иашьҭан…
Аапынразаап, аца шәҭын,
Иқәлашауан ашҭа.

Ишәҭын арха, хыхь – ахәы.
Адгьыл шәҭын имҩашьо.
Шәҭума ашьхыц иаҭаху,
Ахақәиҭра иашьҭоу?!

***

Ажәҩан ду саатуп,
Иссируп, иԥшʒоуп.
Аетцә секундқәа
Ахькыду, – имацәысуеит.
Ихыцны асаат аҽы
Иахаршәу са соуп,
Сара – асекундқәа
Сыхьʒоит, исаԥысуеит.

САРА СЫШЬҬАХЬ

Сара изыҩуеит
ажәеинраала,
Иԥсыҿеқәоугьы
зны ирацәоуп.
Иҟоуп зыԥсы
ҭақәоу аарла,
Иҟоуп маҷк
ирыххацәоу.

Иҟоуп са
сгәахы еилазҭо,
Ишәҭахызаргь, –
Хырҽхәароуп:
Иҟоуп, шьоукы,
исҳәо хазҭо, –
Сажәеинраала
иаҿҳәароу.
Зынгьы иҭытҵуеит
иара гәаҭан,
Ианаҵәхасуагь
ҟалалоит.
Абаѡ хәычқәа
еилаҟәыбан,
Изшаз амыш
иагалоит.
Ус ицоит
адунеи сыҟәнаҵ,
Убас ауп
сышцо саргьы.
Иаҳа-иаҳа
инаскьоит сыҟәра,
Иажәуеит аҵла
абыҷқәагьы.
Нас иаҿшәап,
ашьшьыҳәа ишьҭалап,
Сыԥхыӡушәа
сынкабап.
Усҟан сѡымҭа
аԥсы ҭалап,
Са споетхаргьы
ҟалап.
Аӡәы – изѡыз
иҿырзикып,
Ирыцәмырӡуа
урҭ ажәак.

Наҟ икарыԥсаз
еизигап,
Даҽеа ԥхьажәак
еиқәиршәап.
Ус ҟалоушәа
збалоит гәыла,
Исҳәо ҳәамзар –
шәазыԥшла.
Сара сгениха
сгылоит,
Сыҟазамкәа…
саныԥслак.

***

Москва – сара сгәатԥа иалнахызоуп,
Уара узыҳәан схы-сыԥсы тҷәахуп.
Са сдунеи аҙы иатҷәа уаҩызоуп,
Уҧба шкәакәан уара уаҟа ухуп.

Москва салоуп, сахьыԥшра сыздырам,
Са срыхьҙом зегьы, – убас сшанхоит.
Ашҭа сықәсуеит, нас уҙиас сыруеит,
Ԥшәыматҷас ауп ара са сшынхо.

Ихәытхәытуеит атԥлакәа, атҙамцкәа,
Ҭынч игоит Цветаева лыбжьы.
Ахьы каԥсо, апхынра ацамҭаз,
Иаауеит уа ҭагалантәи шьыжьык.

Нас абҧьы-лас Пушкин днылагыло,
Амш-ҩежь дагәылсны дцошәа збоит.
Сара ԥсатԥлак снеины сытҷагылоит,
Уара умза атҷаҟа сҽырбоит.

Уара умза арахәыцқәа рыла,
Уа икнасҳаит шьҭа сара сыԥсы.
Цаатцлақәак, избоит, гәалак рымоуп, –
Урҭ Есенин дрықәшәом хәылԥазы…

Москва – сара сгәатца иалнахызоуп,
Уара узыҳәан схы-сыԥсы цәахуп.
Са сдунеи аӡы иатцәа уаԥызоуп,
Уҧба шкәакәан уара уаҟа ухуп!

***

Аԥсаӡ гылоуп ҳагәҭаны,
Ицырцыруа иара қәцоуп.
Бара сбыхәаԥшуеит стәаны,
Бара сбымоуп сытҟәаны,
Бара была са сҽаҳәоуп.

Ашәа шырҳәо саҳаӡом,
Ашәа бналеит, ихароуп.
О, сзықәшәеи, исызхатцом,
Аха сгәы мыжда иауӡом,
Изҽеу иҭытцны ацароуп.

Азал шьҭытцуеит, кәашароуп,
Ицоит ацыԥхь хәаш-хәашо.
Цәашьык атцла иаҟароу,
Ҳагәҭа иаларсуп, ҳахьтәоу, –
Схәыцра абылларц ишоуп.

Бара бсыхәаԥшны быччоит,
Сыччалоит сахьтәоу саргьы.
Ишԥазури, сыԥхашьоит,
Сара схәыцра «сахҟьашоит»,
О, иҭагылаӡом сыгәгьы.

Абар иалгеит ацәашьы,
Алабжыш акаԥсара.
Бара быԥшӡара сашьны,
Бара быԥшӡара сшаны,
Бышћа сдәықәнатцеит сара.

ҭЫԤХ УАЖӘАААНЫ…

Ҭыԥх уажәаанакәын, ҭыԥх уажәааны,
Ашьхақәа гылан рызқәа хшәааны,
Урҭ ирхатцәыуо ирхасуан аԥша,
Ҳарҭ ҳ-Аԥсынтәыла ѡыцьара ишан,
Сыжәѡангьы маҷын, сыдгьылгьы бжан.

Ҭыԥх уажәаанакәын, ҭыԥх уажәааны,
Аӡиас аҽатцәахт аԥаѡқәа ҭшәааны,
Итцааит аҕьеѡҳәа, еималеит асы,
Арԥарцәа гылеит уа Гәымсҭазы,
Аћәаз, Ешыраз, Аԥсынразы.

Ҭыԥх уажәаанакәын, ҭыԥх уажәааны,
Ҳаћан аиааира агьама баны,
Усћан ҳалгахьан ҳарҭ алакѡакра,
Усћан ақәыцьма бҕалахьан Гагра,
Ага ихылахьан ҳгәыгракәа раҳра.

Ҭыԥх уажәаанакәын, ҭыԥх уажәааны,
Ихалон сыԥсадгьыл агәыраз ԥжәаны,
Зызшәа атцәтцәаҳәа ирыкәҭәон аиха,
Арԥарцәа шԥыла ианижәлоз аҕа,
Шԥыла иаҽалоз ӡрыжәхон иаҳа.

Ҭыԥх уажәаанакәын, ҭыԥх уажәааны
Са сыжәѡахырқәа ирхаршәуп ишәны,

Исхаршәуп, исҭаршәуп амра снарбом,
Исҽаршәуп, исываршәуп, саргылом, сартәом,
Уаҟа сҭаргьежьуа срымоуп, сырҭоуп.

Цыԥх уажәааанакәын, цыԥх уажәааны,
«Шәнеибацҳәа ҽырҭуан ҳашьха, ҳаѽны,
Ҳабацәа рыбаѽ адгьыл ршьаны,
Ан лылабжышқәа, инеиуаз шьаны,
Хыхьынтә иҳазҭаз ҳамра ԥшьаны.

Цыԥх уажәааанакәын, цыԥх уажәааны,
Ҳхьатцит аиааира агьама баны,
Ҳхьатцит иԥаҳшәарц ҳамыч ҽазнык,
Ашьхагь, агәарагь, аныхагь – аӡәы:
Иаҳгәыдыҳәҳәала ишьҭаҳхит Аԥсны.
Цыԥх уажәааанакәын, цыԥх уажәааны…

1994

***

Аԥсадгьыл зхы ақәызцаз кәтолтәи арԥыс,
Аԥсны Афырхаца И. Сыҷынаа ихьзынѽылоуп.

Аԥсра ныҟәон, уи еиқәыцәо, имлашьуа,
Бызкаҭаҳан зегьы ирхьынҳалон.
Уи дагомызт аԥшқа дыршьышьуа, –
Қәыцьман акәын иара ишихалоз.

Адгьыл рыцҳа агәы ҭзызо, итцысуан,
Зшьапы цқьамыз аҕа далагылан.
Анцәа итыпаҷ арԥар гылан ҭоуба руан,
Рхы шақәыртцо рыдгьыл Аԥсынтәыла.

Ргәатца кылжәа ҳцеицәа нықәион адәаҷы,
Аҕа – илымҳаҷ инаганы ражәа.
Ан дзықәгылаз ашьац абылра иаҷын,
Ҳашьха дуқәа ирықәыѽуан хәрашәак.

Уцәа ҭынчыз, иузтатаз уара унышә,
Сгәы ҵатҵәыуеит иануеиҳархо ҳазқәа…
Аԥсны иман аҳәәырбагас, аҳәә аныс,
Ныс измаз роуп Аԥсны еиқәзырхазгьы…

Аԥсынтәыла схы надыстҵан, исцьабон,
Ҳатҵәҩан шьапқәа, ҳашҭақәа ирԥыртцыз…
Иахантәарак аҳиасҟәа ԥхыҳ избон,
Иацынтәарак сылабжыш иахылтцыз.

1994

АМРА ЕИԤШЫН ИЧЧАԤШЬ…

Геннади Карданов ихьзыҩылоуп

Амра еиԥшын иара иччаԥшь,
Кавказ деиԥшын уи хаҷыла.
Амзаҷа иаҩзан ицьымшь,
Дышԥахәмаруаз Гена ҽыла!

Абацәа зегь ҳԥа ҳәа ишьҭан,
Анацәа дыртцеи хазынан.
Ашҭақәа ирнылон ишьҭа,
Иҷыҭцшәомызт «Шәаха сымам».

Аха аибашьраҷ дышҳамын,
Аҕа иаԥхьа дымцахон.
Аԥсуаа аиашьа дышҳамоу,
Иақәымгәыҷуаз агәра ргон.

Иақәымгәыҷуаз рыбжьы ҭырцан,
Адунеи ду иаҳәеит нас:
«Аԥсуа иқәихуеит ақыртцәа,
Шәаҳзыӄала зегь иашьас!»

Идыдуан, иԥжәон аханқәа,
Цәашьык ахраҽ иаҳзыԥшын.
Гәымсҭагьы унапы узахамкуа,
Ахәараҳәа ихытҵт, ишын.

Усҟан ажәѡан етҵәак агхеит,
Атцыхқәагь ирыгхеит тҳык.
Генагь маԥк дааԥсазар акәхап, –
Дыннакылеит аҕа ихы…

Ажәѡан датҵаԥшуеит Карданов,
Дук мыртцыкәа шоит ушьҭа…
Ҟабардоуп анышә дахьамоу,
Иԥсы ныҟәоит Гәымысҭа.

1993

***

Абџьар ҽеихак амам,
Итҵәаауеит ахызатцә,
Ишацәышатцә ажәѡан
Алѡа мѡа аҽоуп.
Ҳныха хәыҷ ахьыҟоу,
Уашьҭаз, уҭахызар…
Ҳгәаҽоуп.

Аҙын ҳара ҳҭабиа,
Итанаршәт ахыза,
Анҵа бҕьыцк аҽытцшәеит
Ахьҭа ианашьы…
Ахәраҟәа злаҽарҳәоз
Ацаха иаѡызан,
Иҟаԥшьын.

1993

САРГЬЫ СРЫЛАН УСҨАН…

Амра наҽакнаҳан аԥтақәа ркасы,
Иҙытуан уи ацыԥхьқәа цәашьушәа,
Избон ари адгьыл иақәызтәаз зыԥсы,
Аԥсынтәыла анапы иахшьушәа.

Избон, ашҭа иқәын анацәа цәкәкәы,
Алабашьа дахагылан ашла.
Ҳҭаца хәычқәа рышьхәаҽ маҷк ашьац цәаакуп
Атҙәыуара… Иақәшәом алагашьа.

Саргьы срылан уаҨа, зысакаса ргоз,
Зынгьы асакаса сатҙагылан.
Аҕа ԥсыцәгьа иқәкыз аԥсуа иабԥьар тҨьон,
Сыԥхҙашагьы иаман мцак аанкылан.

Саргьы срылан Лаҭа зыбаѽ аҽаԥсоу,
Асабицәа ажәѽан иалаблызгьы.
Тҙәаҟаԥшьушәа уаҨа амахәқәа ирҽоуп,
Аиқәа хәычи, аимаақәеи, аблузи.

Саргьы срылан амла иафахьаз ТҨәарчал,
Зыԥсы зхытҙуаз адәқьан иадыԥшыло.
Пҳәыск гагоушәа днеиуан, – дашьҭаҙам ача,
Лчабра хәҷы илаҳәан ашыла.

Аҕа усҨан дашьҭан дҳамазарц аҳас.
Дрыҕрагылон асабигьы, пҳәысгьы.
Саргьы срылан усҨан, мартаз иҭахаз,
Сара срылан уахьынтә ихынҳәызгьы.

Саргьы срылан усҨан… Иқәҙит аҕа ир, –
Сыда здам уи илымшеит, аиашаз…
Зегь акоуп ибзиан, сҭыԥан даҽеаҙә диир,
Сара сеиҳа Аԥсназы иҨазҙашаз.

Сентиабр 12, 1993

***

Л. Тоҧуризе илыхьзынҩылоуп.

Ажәҩан агәы иатҵалан,
Апҵа уи тҵнаҟьеит,
Иатҳахызшәа шәыга еиқәала
Иашәырц.
Амат абҧьар иатҵхан,
Абҧьар амца тҟьеит…
Ашьа иларшәын
Ашәҭыц.

1993

АНЦӘА САҬОУМТҴАН!

Анцәа сақоумтҵан,
Анцәа сақоумтҵан,
Апсны иахьыҟәшыз
Ҳаҧкәынцәа ршьа.
Сызхәыз дахьысхәыз,
Сызшьыз дахьысшьыз,
Саргьы иахьсылоу
Ҳазхылтҵыз рҟазшьа.

Анцәа сақоумтҵан,
Анцәа сақоутҵман,
Ажәҩан иатҵаблыз
Ахәычқәа рзы.
Имиц дахьымиз,
Ииз иахьизымҳаз,
Рыбаҩ иахьашәуа
Ашьхаҷ асы.

Анцәа сақоумтҵан,
Анцәа сақоумтҵан,

Агәил ахьаҽамлаз
Атцыс ахькашәаз.
Анцәа сатоумтцан,
Анцәа сатоумтцан,
Асаби – ан
Лгәыпҳәы ахьиҽшәаз.

Анцәа сатоумтцан,
Анцәа сатоумтцан,
Еснагь иахьацу
Аҧсра – абзара.
Анцәа сатоумтцан,
Анцәа сатоумтцан,
Аха уи ада
Иҧсуан Аҧсынра.

1994

ИМҨА ДЫҚӘЫРТЦОН…

Имҩа дықәыртцон арҧыс хазына,
Аштаҽ ахацәа тәан еиқәышьшьы.
Зны-зынла далшәон ан хыма-ҧсыма, –
Илҳәо маӡоушәа имаҷын лыбжьы:

«Ажәҩан ду, суҳәоит,
Адгьыл ду, суҳәоит
Итцыхәтәантәиниз сыҷкәын иҧсра!»

Имҩа дықәыртцон, иқәлацәа гылан,
Амҩа ду рыман урҭгьы уаха.
Амцаҧшь ацралан ицон Аҧсынтәыла,
Анацәа рашәа ҧитцәон аҕа.

«Ажәҩан ду, суҳәоит,
Адгьыл ду, суҳәоит,
Итцыхәтәантәиниз сыҷкәын иҧсра!»

Имҩа дықәырҵеит ижәлар лабжышла,
Адгьыл дахьамоу иакуп ацәашьы.
Аха есышьыжь ԥхәысеиба хцәышлак,
Сара сарҽыхоит игәаҟуа лыбжьы:

«Ажәҩан ду, суҳәоит,
Адгьыл ду, суҳәоит,
Итцыхәтәантәииз сыҷкәын иԥсра!»

Март 25, 1993

АН ИЛЗЫМХҲӘАЗ АЖӘА

Ибла хызҩеит уи ашьшьыхәа,
Алым еиԥшыз сҩыза дшьуп.
Дынцәахшаран зегьы рзыхәа,
Уи саргьы дысцәоуп, дысжьуп.

Адгьыл ҭәыуо, итҭәыуоит, игәаҟуеит,
Хыхь ишьҭытцуеит ахәажьы.
Апсынтәылан адгьыл акәым,
Амза еицарсагьы хәашьын.

…Дышԥазгари?.. Уи сахьӡап, –
Иԥсадгьылаҿ анышә дықәуп.
Сшьа кәапеиушәа истап,
Ашьоура иахьа иаҭыԥуп.

Сшьа зулап Тҟәарчалаз, Аҟәаз,
Тамшь, Аҭара ршьа зулап.
Ршьа зулап Ешыра игәаҟуа –
Уи сара сеиԥш зыҚьҩык ҟалап.

Нас дызхылтцыз лышҟа сцап,
Дышҭахазгьы зны изӡап.

Сшьамхышгылар лара лаԥхьа,
Иҟалазгьы лхы азцап.

Лнапы схьылшьып ан гәыблыла,
Ус анакәха – шьҭа иазхап, –
Харак сыдушәа снагылап,
Ларгьы лашҭа дааҭахап.

Лыҷенылкылап, дшып, дыхьшәашәап,
Уи хьанҭазаргьы иага.
Саргьы ан илзымҳәаз ажәа,
Нас ажәыларахь сагап.

…Дышԥазгари?.. Уи сахьӡап, –
Иԥсадгьылаҷ анышә дыкәуп.
Сшьа кәапеиушәа истап,
Ашьоура иахьа иаҭыԥуп.

Ианвар 25, 1994

УРҬ РЫԤСҚӘА ҬАЛАР

Чаарқыҭаа рыҷкәынцәа-афырхацәа ирызкуп

Аҕа дымѡахытцит
абџьарла Чаарқыҭҟа,
Иажәлеит атанккәа,
иҭагьежьуа рцәа.
Кәтоли Чаарқыҭи
ҭәыцашәа икыдҟьан,
Иԥиҷеырц, иахицарц
уи аԥацәа.

Сҳабла хәыҷ зыӡон,
еитцытцуан, еитцалон,
Иаҕрасуан, иацрасуан,
иԥырҟон ажьы.

Уи агәаҽытцәҟьа
ахызатцәқәа алан,
Апсытцәҟьа ддыргылон
СУ-қәа рыбжьы.

Аха са сыжәлар
рымԥа ианшәалаз,
Дтәыцу, дышҳаму
рбазма иахьа?
Ирҭеит аҭакгьы
кәтолаа рбызшәала, –
Ацәгьеи абзиеи
рҳәаа былхьан.

Арԥарцәа ааргон
амцабз иагәылган,
Амцаҽ наӡаӡа
иблыз, иҷыҷыз.
Сҳабла хәыҷ еиԥшын,
иччомызт агәилқәа,
Алабжыш рықәтәеит
иччарц ианаҽыз.

Амра гәаҭеиуа
рнышәынтра ԥычан,
Ашьыжь иныкәиан
бҵас иҧьабеит,
Аторчуақәа –
аишьцәа ԥыцьа,
Аосиақәа –
аби апеи.

Агәаланӡиа,
Атапаҕәуа,
Ачагәаақәа…
Ирыман ҭоубак.

Асақаниа,
агәыуаа, ахыуаа,
Рашҭақәа ныжьны
ихьамҭит шьаҳак.

Урҭ Аҧсынтәыла
агәыҕрақәа рыцын,
Ашла, асаби,
ауеи ҭынхеи.
Баша, шьоураҳәа
ашьыжь инҭытцын,
Нас, хәылпазынӡа
фырхацәан инхеит.

Амрагь иадыруан
арҧарцәа ргәала,
Иқәтцит ашьшьыҳәа
иҳыцӡан иҧхарц…
Избон ирҭахызшәа
урҭ рыҧсқәа ҭалар,
Ҽазныкгьы, ҽазныкгьы
абас иҭахарц.

Февраль 1, 1994

* * *

Алабжыш аҳытцыкәкәоит сцәашьы,
Урҭ акәиц еиҧш са сгәахы иҭаҧсоит.
Аҧсуа ҷкәынцәа Гәыма аӡы иҭашьын,
Ак ҟамлазшәа иара ҭынч ицоит.

Асабицәа хацәахеит лассы,
Абцьар кны ианыхьчатәха Аҧсны.
Ҳгәашәаҳ дгылеит ан илхаршә лкасы,
Ажәҽан дугьы лхаршәын уи касны.

Ажәҩан ашҟа лара лышәи цон,
Ԥшатлакәушәа иқәыҩуан хара.
Аха арԥар баша уи дрыцәшәон,
Ари адгьыл иаларҭәан дара.

Ари адгьыл иалоуп дара рдац,
(Апсны гәыраз, уи апсы ҭатцо)
Ҳа ҳзакәу ақырҭуа имбаҙац,
Ҳа хҟазшьа иагәыларшәуп маҙак.

Уаҟа иалоуп ачҳара, агәаҕ,
Иашак алоуп, ҳа ҳазшаз итәны.
Баша уашьҭоуп уара апсуа игәашә,
Уара угәашә наунагҙа иаркны!

Анцәа ила Апсынтәыла ԥшьоуп,
Ус анакәха, – суҳәоит, еиқәырха!
Ҳа хцәашьы иаҷытцыкәкәо ашьоуп,
Уи ашьшьыҳәа дацбылуеит аҕа.

1992

* * *

Мачҳзак апсшьара иаргьы иатахызшәа,
Сқыҭа ахысра
ааихсыҕьит зназы.
Саргьы ашьшьыҳәа саахан ахыза,
Мачҳзак еитаскырц сызбеит са сыпсы.
Сылацәа ҭаазаап,
Сналашәкәеит ацәа.
Сапхьа иаахәмарит амра ашәахәа…
Қьафына иатцәарак
Иагәылтцуан ахацәа,
Рыпсы ҭаланы ицон икахәхәа.
Инеиуан урҭ амра арахәыцкәа ирыбжьалан,

Анацәа рыԥхьон
Аҩнынӡа инаӡарц.
Урҭ дара ртеицәа рдыруан рыбжьала,
Аха иԥыруеит ҳәа
Рмаҳацызт зынӡа…
Нас ауп, – сеиҭатԥьеит,
Адгьыл сакӡамшәа,
Сашҭагә, аакылжәеит,
Сашҭа шьабон…
Зынӡа имаҷзаргьы
Аибашьра нтцәазшәа
Сара аԥхыӡаҷ сраҳаҭны сынхон.

1992

АИБАШЬҨЫ ДХЫНҲӘИТ АҨНЫҞА

Аибашьҩы дхынҳәит аҩныҟа,
Икын абԥьар, нас аатцәак.

Аибашьра даркаран дыҟан,
Инымԥшуазаргьы рацәак.

– Сыҷкәын! – ҷылҭит ан диԥылан,
Лԥазаҭә икәшара даҷын.
Зны дшьаны, длабжышны дилан,
Зны дмырхәаган игәаҷы.

Аибашьҩы дхынҳәит ашамҭаз,
Иахшәеит амрагь акасы.
Бжьыкгьы гомызт ԥьара ԥшамзар,
Уигьы ҟәандан, иласын.

Идеизалеит иуа, иқәла, –
Рылабжышаҷ рычча хын.

Аха арԥыс дыцәеит дныкәиан,
Урҭ ирымҭатԥан чахык.

1995

СҚЫҬА

Скыҭа, са сызгәакьа, уа уҟалеит уссирха,
Сара игәыдыскылоит удгьыл скаианы.
Ԥхьарцаз ичамгәырыз, ухьз ацырҳәоит ирхаан,
Аха уи иарґьома, ахәра угәы иану?

Исгәалашәоит усҟан, сыбґа ԥҭәеит бызшәала,
Сҽы зырцәажәаз сыԥсшәа иахьзын итцоурам.
Усҟан уи малыран сыбла ҷыц ихшәалеит,
Амацәыс ацәыргеит аԥхын акәоура.

Усҟан сҽыѡ иацәыргеит иҭбаа-ҭыцәыз арха,
Ахьшьыцба иацәыргеит, ажәѡан иаҭәаза.
Ирышьҭуан утцеицәа Калымаќа иархан,
Ирышьҭуан ахацәа, ҽазәы иеицәазам.

Усҟан уашҭа иҭалон, қәаршаѡушәа, мчыла,
Ахан ҽыцқәа рырҭон ихырҭәа иааргаз.
Сан аганаҽ дытԥан, лԥацха хәычҵкьаҽеылан,
Саб лара днаскьалгеит, аибашьрахь данцоз.

Сқыҭа, ухьз рыԥсахуан, рыхьз рыԥсахуан сзыхьқәа
Уашәақәа рыԥсахуан, ухшыѡ абжа ргон.
Изҭахыдаз, сқыҭа, уа узҭаз, иухьуаз,
Сталин иашьцәа «дуқәан», аԥшәмара рзынхон.

Иахьагьы удырцәажәом, раҳ ишьоуп ирылоу,
Раҳ игәоуп ирымоу, насгьы иќазшьа.
Уи дҳәазоит макьана, дцоит иԥашәқәа рыла,
Ирхьыкәкәоит аԥашәқәа еиқәаҭәоу ашьа.

О, уи аҙбахә цәырган, машәыршақә иҳәа ма,
Аҭак урҭоит: ҳашьцәа, ргәы ҳзынхар ҟалоит!
Ех, анцәа ҳашҧеишеи, зегь хьымҙгыс иҳаман!
«Ҳарҭ ҳазгәалашәода?» – шырҳәо саҳалоит…

Сқыҭа, са сызгәакьа, уа уҟалеит уссирха,
Сара игәыдыскылоит удгьыл скаианы.
Ҧхьарцаз, ичамгәырыз, ухьҙ рыцырҳәоит ирхаан,
Аха уи иарҧьома ахәра угәы иану?!

АМҬА

Аамҭа змадаз, санмаҷыз,
Сарцәон ашьшьыҳәа агара.
Аамҭа змадаз уи ашьҭахь, –
Сыҧон, сыѽуан агәараҿ.

Аамҭа змадаз ашколаҿ,
Сарҭмаҟ ҭәызҭгьы ҵатәыла.
Срыҧхьон ахьҭаҿ, ашоураҿ, –
Иҧсыҿҙазаргь ҵакыла.

Аамҭа змадаз. Ихысуан,
Усҟан ишәарҭан атәыла…
Сан ашәҟәеиқәатцәа хыртлан,
Дҵәыуон. Слыхәаҧшуан сгылан.

Аамҭа змадаз, измадаз!
Аамҭа усҟан – уи ҧаран.
Дыҟан аҧарақәа знатаз,
Дыҟан икаҳаз, иаркаран.

Аамҭа змадаз! Сыҷкәынан,
Сымыш сылпылон гәыблыла.

Аԥшҙара, дизаргь илыман,
Хаарак уи адагь илылан.

Аамҭа змадаз, насыԥла,
Ашьҭахь ҳахҭаркит ахшара.
Сҩыга шыскыз уахынла,
Ашьыжь саԥылон ашара.

Нас ауп, – еитцытцит аусҟәа,
Ауа дцәыртцит, амаҭа.
Саамҭа, иамур – исысуеит,
Сара гәхьаас сызмада!

Аамҭа змада. Лабала,
Сдәыҟәлеит амҩа санылан…
Ажәҩан сазхәыцуеит акала,
Адгьыл сазхәыцуеит гәаныла.

АԤСУА ИАШҬА

Еиҟәыршәам ажәеинраала

Исгәалашәоит аԥсуа иашҭа,
Аԥҭа ҽыҵ еиԥш
Ашьац тата…
Аԥацха,
Аҟәатца,
Ахәычҟәа…
Дкаҳа-бҕалон аитцыбҙа,
Аҩбатәи атцәы дахан,
Уеизгьы-уеизгьы ишәым-ихам.
Амжәа ацәхар ахихуан ахԥатәи, –
(Дҽеыбҕаҟазахар ҟалап)
Ацәҟәа раԥхьа дгылан
Аԥшьбатәи,

Уажәы-уажә даҳәон ацәмаа акра.
Убас ҽакы даҽын
Ахәбатәи…
Цыгәтцыхәала ихҟьан аҳәыста,
Снапы иақәтәаз цьысшьан ахш,
Сцәа санархеит…
Атцәы иахаршәын акәапеи, –
Ахьа ашьапаҽы
Аҙыхь иҙааԥшыло.
Аԥсабареи сареи ҳаилышьын:
Сара срыман атлақәа дацс,
Дара аԥстазаара сыртеит атакс…
Рыхәда еибакит
Аратлаҽ ахьыжьқәа…
Еибарҟыжуан…
Иахьагьы аԥсуа
Иашта стаԥшуеит!
Хаҳәла икәыршоуп ашта, –
Итәахуп, ихәаҽуп ашьац.
Аԥацха акәын игылоуп иханхан…
Ахан акәын –
Ажәѡан зегь арԥшҙоит,
Аха
Уарла-шәарлоуп ишыѡнышѡуа уаҟа
Асаби ибжьы.

***

Арра ус далган
Арԥыс дауан,
Дгәыдыркылон, иԥылан.
Ал-ду иагәылтцәраа
Амтцәышәгьы лбауан,
Цәаҳә хәычык иаман инкылан.

Зны-зынла иҽыжуан
Наҟ ауардын,
Датцаҳәҳәо дацын иаԥызаз,
Атцла ду налшәан
Икаҳаит, иарҭын,
Ԥсыуа тцәак, – кәицын изѡызаз.

Аӡышра иаҽызшәа,
Рқьышәқәа тланы,
Ихыбын аратцла каканла.
Амза хәыч қәыԥшӡа
Ажәѡан ианын,
Уи аҽекыднатцеит ганла.

Ашымҳаҽ атцаргьы
Рыбла ҭаауан,
Шьҭа хәылԥазын.
Иԥхьарылон.
Арра ус далган
Арԥыс даауан
Дгәыдыркылон, иԥылан.

25.07.1995

ЗЕГЬЫ УРЫЗХӘЦУЕИТ, АԤСНЫ

Зегьы урызхәыцуеит, Аԥсны:
Амра, адгьыл, ахшара,
Уара узлаҟақәаз зны,
Иахьа иуцәыӡыз алшара.

Зегьы урызхәыцуеит, Аԥсны
Ашьыжь, ҽынла, уахынла,
Зхала адә иқәхаз аѡны,
Уаҟа иахылаз, иахымлаз.

Ашҭаҽ аҽыхәҽеи атреи,
Ҳԥацхаҷ амца апхара,
Уаҟа аиреи абзареи,
Изхароу, изхарам.

Зыԥсы ухҭнызтцаз иацы,
Ашьа зламбац ашьацра,
Арԥар ирзымжәыз аҳы,
Ҳа ҳазтцаныҳәаз атәатцла,
Зегь урызхәыцуеит, Апсны…

АДАПАЗАРЫ – АҞӘА

Амра амшын-гәы ихшәалан,
Ҭынч анапыраз хнашьылон…
Аԥныш сазхыхҳом ашәала,
Уи ркәабахьазаргьы хшыла.
Адапазары салоуп,
Иасуеит Аҟәантә апшалас.

О, шәара ѡыцьа шәыбжьара,
Сара исымам апсшьара.
Иарбану ага зыргәаҟуа?
Иарбану сыжәлар зыргәаҟуа?
Адапазары – Аҟәа,
Адапазары – Аҟәа!

Адапазары – схәыцра,
Аҟәа уеиԥшуп акала;
Ашьха иавоу ашыцра,
Амра ҟәанда, ҭагалан,
Аѡада, ажәѡан иатцәара,
Алада, аԥкәынцәа рчара…

Дгылан аганаҷ аԥҳәызба,
Лыхцәы лықәтцан икьларуа,
Лылабжышқәагь, ишызбоз,
Лыблаҷ ихырԥон ақаруа,
Ажәԥан! Сандәықәло аԥныћа,
Дсыцтца уи аԥшъа Аԥсныћа!

О, шәара ԥыцьа шәыбжьара,
Сара исымам аԥсшьара!
Иарбану ага зыргәаћуа,
Иарбану сыжәлар зыргәаћуа?
Адаԥазары – Аћәа,
Адаԥазары – Аћәа!

АРИ АШҬА

Ари ашҭа ду ззынхада,
Иҭалода уи уаҵәы?
Иқәхарыма иҭынхадан,
Ишԥагәнаҳау иҭацәыр!

Ари ашҭаҷ аԥсшәа зҳәода,
Асас дааир хәылԥазы?
Иаалырћьан ахы ҵзырћьода,
Ҽыц адә иқәлаз аԥа изы?

Ачара ду зыркәашода,
Ирмацәысуа, ирдыдуа?
Сызкәыхшода, сзыхћьашода,
Асабицәа рыда уа?

Ари ашҭа гәыла иҭалан,
Иқәызҵәода лаҕырҙык?

Иаблыртә нас ашьац иацралан,
Аха ууанҙа аума ҭып.

Ари ашҭаҿ ҭаацәак ыҟан,
Иҟан аԥшәма, аԥацәа.
Аҕа дхытцит нас Аԥсныҟа, –
Аха днымхаҙеит рацәак.

Аҕа иԥылеит уа ҭаацәала,
Ршьамхы нарсны, ҭоуба уны.
Инхеит, усҟан уи ахала,
Аҕа изымгаҙеит аѳны…

Ари ашҭа ду ззынхода,
Иҭалода уи уатцәы?
Иқәхарыма итынхадан,
Ишԥагәнаҳау иҭацәыр!

01.06.1995

АԤХЫЗ АҾЫ ИШЫҞОУ…

Ихиаало, исхыкәшо
Ашьацраҿ иныкәиоит абгьыцкәа,
Ашьхақәа гылан
Ашьыжь руапақәа кны.
Срылоуп инымҭәо,
Иҿыцу, илакәу аԥхызқәа
Амзақәа срылоуп,
Амрақәа кнаҳауп схаҟны.

Агаҿа иакәшан
Иҿыцҙа иаагылеит ашыцра,
Аҙыхьқәа аҵҳаҳәа
Адгьыл иаагәылтцит еиҭа.

Ҳтәылаҿ инҭәахит,
Наӡаӡа инҭәахит ашьыцра, –
Аԥсуа дырԥегьых
Асас бзиақәа иҭан.

Ихиаало, исхыкәшо
Ашьацраҿ иныкәиоит абгьыцкәа,
Ҳадгьыл иеиҿеырбоит
Ажәԥан атҭәаԥшь ҟатҵаны.
Срылоуп сышрылац
Инымтҭәо, илакәу аԥхыӡкәа, –
Аԥхыӡаҿ ишыҟоу
Зныкмахь исшәыбаруеи Аԥсны!

22.05.1995

АЗЫБЛАРА РҬЕАҬАН...

Акырцх леиуан аԥхын, –
Ҳара ҳгәыргьон қәоуп ҳәа.
Ҳутраҭыхқәа ԥежьхон,
Иабылуан ҳцақәа.
Ҳарҭ шьоукы ҳшырхыччоз,
Зынӡа игаӡақәоуп ҳәа,
Азыблара рҬеаҭан
Иааит агаӡақәа.

Иаан, инаҳҳагылеит,
ҲҬеыԥқәа раґәра нкылан.
Ажәԥан армацәысуеит,
Ирку аҧҵатца.
Уара уцәа уҭазыӡоит,
Усҟан, Аԥсынтәыла,
Дусыр ҳәа уацәшәозар
Акәхап агаӡа.

07.03.1995

АЛАҲӘАҚӘА

Алаҳәаҟәа ажәҩанаҷ еисуан,
Ажәҩан аҵаҷ ахра еимакны.
Иаҵахаз наӡаӡа уа иԥсуан,
Нас ихалом ас иҳаракны.

Алаҳәаҟәа ажәҩанаҷ еинҟьон
Еибартҵәаауа аибашьра иаҷын.
Аԥша ҟәанда дара рхәыжәқәа ҟьо,
Илагьежьуан ажәҩан агәаҷы.

Зны еиҷасуан рыцқәа еиларԥо,
Зны шьапхыцла еибакуан дара.
Абҕьыц иамчуи аршаш иаанаго,
Иаҷын уаҟа рымч акаԥсара.

Жәҩан ҵаула иалыкәкәон ашьа,
Кәарма-кәарма адгьыл иахаԥсон.
Абас иҟоуп ахра аҟазшьа,
Ахразыҳәа аибашьра иаԥсоу?

Ус иҵалеит аҩбагьы хлантцы,
Нас ихалан, еиҷаԥарц ҿазны...
Абас аума, аума зегь антцы,
Ҵаҟа икаршәын алаҳәаҟәа ԥсны.

22.02.1995

ҬХЫЗЛА

Ҭ.хыӡла аԥҳәызба дызбеит,
Дыссирын, уи дынцәахшан.
Сыԥсымзар, аҵых цахьеит,
Шамҭоуп ҳәа сҳәаргьы, имшац.

Ажәҩан, абгыӡра зҵаԥсаз,
Лара илхаршәын касны,
Ажәҩан ду акәын дзыԥхаз,
Адгьыл даҭан уи дсасны.

Лыблақәа мшынын, иҵбаан,
Урҵ сыхан рышҟа сыргон.
Хыхьынтә аԥшӡақәа лбаан,
Сгана҆ҽ уаз-ашәак рҳәон.

Аԥшӡа лабжышла дкәабан,
Уи адунеиа҆ҽ дҵәахын.
Лыбла слабжышны са҆ҽан,
Сыбла ихшәалар сҵахын.

Уа амаалықьцәа кәашон,
Ҭынч алабжышқәа рӡаҟны.
Аԥшӡа днасыԥдан, избон,
Исхароу ҷьысшьон сгәаҟны.

Сшьамхышлан слыҳәарц са҆ҽын,
Уи дымгыларц хара.
Сашҵа иҵагьежьуан с҆еы,
Амца еиқәын схәышҵаара…

Амра сыԥхыӡ хәыҷ иахан,
С҆ҽыхеит. Уи наскьахьан.
Бара бнасыԥдан иаха, –
Сара снасыԥдоуп иахьа.

АԤАРԤАЛЫКЬҚӘА

Аԥарԥалыкьқәа аҳра руеит,
Сыжәҩа иқәтәоуп, сашҵа иҵоуп,

Аԥарԥалыкьқәа ԥырԥыруеит,
Сара сзыхьаҽ азы стоит.

Аҟаԥшь, аетԥаа сҳәару,
Играҷкәынза, иԥшзаза,
Даҽеазныкгьы шәызбару,
Сзыхь ахықәан ас шьыжьза?

Аԥарԥалыкьқәа ԥырԥыруеит,
Аԥсынтәыла аҳра руеит,
Рымтԥыжәԥақәа тԥаҕаза,
Сара раҳра саҕазам.

Ашәҭ иагәылатәоит инеи,
Иаҽахәмаруеит ашәахәа,
Икакаҷуеит адунеи, –
Ишԥасҭаху иашәахар!

Тәамԥахә рымазам ԥьара,
Аҳра иамоуп ихтԥаны,
Ах, ишԥасҭахыз сара,
Бгәы иалазар гәлатԥаны.

Аԥарԥалыкьқәа ԥырԥыруеит,
Арахь иҟоуп, иҟоуп наҟ.
Аԥарԥалыкьқәа ԥырԥыруеит,
Аха аҳра рымоуп ҽенак.

Аԥарԥалыкьқәа ԥырԥыруеит,
Аԥсынтәыла аҳра руеит,
Рымтԥыжәԥақәа тԥаҕаза –
Сара раҳра саҕазам!

1995

АШЫҚӘС ААМҬАҚӘА

Ашьха снықәԥшит, –
уаҟа ʒынран,
Ашьхақәа сыла
ихҟьан ицырцыруа.
Арха снықәԥшит
уа Аапынран, –
Ацәаҕәаѡ ашьыжь
итҽеикхьан атцыруа.

Ага снықәԥшит, –
уаҟа Пхынран,
Ажәѡан абылуан
амра нацралан.
Хыхьынтә сыԥшызар, –
тцаҟа – Апсынран,
Аха уажәытцәкьа –
уаҟа Ҭагалан.

01.06.1995

АНҶА-КӘЫНҶА…

Анҷа-кәынҷа, анҷа дын,
Анҷа дықәын Ҷан Дадын.

Шьынтца-кьынтца шьынтца бац,
Анҷа ас иауны исымбац.

Ажәѡан иалан анҷа цан,
Анҷа иқәтәаз амра цан.

Анҷа иқәтәан ҟәарасак,
Ҷынҷак, иаҟараз расак.

Насгьы дықәтәан Ҷан Дадын,
Анҵа-кәынҵа, анҵа дын…

Зны иаршәон, иархаҭон зны,
Алакә еиԥшын уантә Аԥсны.

1993

АИЗГА «АЖӘЕИНРААЛАҚӘЕИ АПОЕМАҚӘЕИ» (2000) АҠНЫТӘ

МАКЬАНАГЬ УШӘАРҬОУП…

Макьанагь ушәарҭоуп, Аԥсны, -
Уаҩа есышьыжь дмақаруеит.
Ашҳам ҳақәиҭәоит зны,
Зныхгьы ҳразҟала дыхәмаруеит.
Макьанагь ушәарҭоуп, Аԥсны, -
Ушҟа аԥҭақәа ԥхьарцоит.
Аҳәы уиҭиуазҭгьы иацы, -
Ҩыцьа иахьа урҭиларoуп.
Макьангь уҵеицәа рҽахәы,
Иаԥылоит, ишызбо лабала .
Пытҩыкгьы уцҳарц иаҽуп,
Амаҭ кны унапала.
Макьанагь ушәарҭоуп, Аԥсны, –
Ҳалоуп агәам маҟҽаҳәара.
Иисус иеиԥш аԥьар уантҵаны,
Сгәы уадчаԥалоуп жьаҳәала.
Макьанагь ашҳам цәқәырԥоит, –
Ҳазшазгьы дахәом ихала.
Шьоук иртәым азыҳәа иқәԥоит,
Шьоук иртәу ацыԥхьгьы рзалам.
Макьанагь ушәарҭоуп, Аԥсны, –

Цқьа еихалашом сымза.
О, ак аншәарҭам Аԥсны, –
Усҟангьы ушәарҭоуп, сыԥсымзар!
Зегьы урҭахытцәкьоуп, цаны, –
Ус изтәари, урҭахымкәа?
Зегьы урҭахытцәкьоуп, Аԥсны,
Аха – ԥсыуак дахымкәа.

09.02. 1995

БААИ, ҲАБНАЛАП!

Бааи, ҳабналап,
Наҟ ҳабналап,
Уаѽ дахьыҟам
Ҳцап зынӡ!
Ашьха ҳхалап,
Арха ҳҭалап,
Бара бцәымзаз,
Са – сымзаз!

Бааи, ҳабналап,
Наҟ ҳабналап,
Абна ҳалаз,
Лаԥшы зхым!
Зыхь бызшәала,
Цыс ашәала,
Ҳа ҳаицәажәалар
Сҭахын.

Абнаҿ аҳра,
Амѽаҿ аҳра,
Ҳарҭ иҳамаз
Ҳахьцалак.
Уаҟа ԥсахрам,
Уаҟа гәаҟрам,

Уаҟа иалаҟоуп
Алакә.

Ҳамаʒажәа,
Арҩаш хьшәашәа,
Уа иаргаман
Иқәнаҵап.
Сгәаҵа иақәшәаз,
Рдәынак ашәа,
Сыкәа шәҵыцны
Иҵанаҧсап!

Алым ҩатҷьап,
Амҩагь ацҟьап,
Архаҷ
Иашьҭалап аҷеы.
Алаҳә ацқәа,
Ажәҩан атцкәап, –
Иқәтәоуп
Аџь ду аха҇ҷеы.

Уаҟа аџьныш,
Дашьҭоуп ачныш,
Зызлан
Ҳʒиас хьшәашәа дҭоуп.
Ицәоуп ашьыжь,
Анаҟә ақәыжь,
Ацәа зырхааз
Қәаҧсатоуп.

Бааи, ҳабналап,
Наҟ ҳабналап,
Ага ҳақәыз,
Амра ҳцәыз!
Са сʒыркәины,

Атцых сацыз,
Амра ацыԥхь
Ба ибыхцәыз!

Бааи, ҳабналап,
Наѣ ҳабналап,
Ҳашьҭахь иѣоу
Ҳамгәырԥап.
Мҭәыжәԥак ала
Ажәԥан ҳалаз,
Ҳгәаҭагь амра
Аиԥш иԥхап!

Абнаҷ аҳра,
Амԥаҷ – аҳра,
Ҳара иҳамаз,
Ҳахьцалак!
Уаѣа ԥсахрам,
Уаѣа – гәаѣрам,
Уаѣа –
Иалаѣоуп алакә!

1996

АЦЦЫШӘ

Схахәы – аццышә ауп изԥызоу,
Сыччаԥшь – аццышә ахаҭа.
Уимоу – аццышә ауп изԥызоу,
Исҳәо ашәа ахапа.
Аццышә тата сылагылоуп,
Аццышә саҭәҳәоит, икаԥсоит.
Сара аццышә сыԥуа сылоуп,
Иара шьҭыпраан наѣ ицоит.
Схәыцра, сыԥәра…

Иблуп рызегь,
Ицоит сыццышә аҽзаны.
Ус ҟалеит, изызҙарызеи,
Бансыцралаз бымцаны!

1996

ԥХЫЗЛА АКӘЫН…

Шарԥаз акәын…
Иахьа шьыжьгьы ԥхызҙла,
Сара исыԛәкны
Ахысбыжьқәа гон.
Аԥсреи сареи
Ҳаиҟәыргон напхыцла,
Са суаѽын, -
Ахысбыжьқәа срыцәшәон,
Суаѽын, аха
Сыжәѽан ажәымԥыҽеха,
Кырцх мацаран
Ахԛәа аҽышәшәон.
Ашәԥқәа каршәын,
Ирхәыз, ахәылбыҽеха,
Урԥгьы шәԥын,
Ахысбыжьқәа ирыцәшәон.
Шарԥаз акәын…
Абаагәара дкыдлон,
Азынԥьырқәа
Дшыркыз, деимырхха,
Ахаԛәитрахь
Спартак амѽа дыԛәлон,
Ахҽаԛәа ҳәа
Аԥыр ԥынтԥа рхан,
Сара спахны
Агәашь садҽаҳәалан,

Абраскьыл уи
Дахан ирҵысуан.
Азынҷьырқәа ԛиҟон
Рҧыск аҳәала,
Аха ҵыск
Аацәырҟьан еиҧнашьуан.
Шарҧаз акәын…
Бардодым дыҷкәынзан,
Сара ишызбоз
Уи ҭоуба имузеит.
Дшьауардынны
Дааит уи сышьха аҟынза,
Ашьҭахь длаҟәны
Ажәѡан ашҟа дцеит.
Шарҧаз акәын…
Са сырҟьон апхыҵқәа,
Азә дырхәызаап, –
Ситҷалеит, дсызгом.
Адәы шшапараҷ
Ҽазә иҧсы неихытцуан,
Аха «Шәнеибац»,
Хыхь, ҷьарантә игон.
Даҽеа хатҷак
Даваиан аз-қьиа,
Иаҭахын уи
Ихәра иаҷаҭәар.
Абҷьар иқәкын
Мушьни Ахәарцкьиа –
Егьагзамызт
Уи ашәыра ҭәарц.
Шарҧаз акәын…
Сара сгәатҷагара,
Зыхь ҟаҧшьума? –
Ашьа кылс ицон.
Амца сыжәлон,

Скаршәызшәа Сахара
Уа ицырцыруа
Аԥслымҳқәа сҽаԥсон.
Уахьынаԥшлак
Тымитышан, ҭшәаран,
Уаҟа ҳҭеицәа
Рыбаѡқәа ҭаԥсан.
Даргьы саԥхьа
Иааиуан лаԥштцашәаран, –
Урҭ рыбаѡқәа
Ҭынч еизылгон сан.
Аибашьраҭцәҟьа
Салагылоуп ԥхыҳла,
Иашьҭоуп
Рота-ротала сыршьырц.
Ишпарҭаху
Урҭ наҳаҳа сыҳра,
Ишпарҭаху
Сыжәѡан ду хәашьыр!
Ашьҭахь дцеит –
Ақырҭуа сыбла дхыҳлан,
Жьымдырк
Уаҳа иақәым Аԥсынра.
Аха дцәыртцуеит
Шарпазла, ԥхыҳла,
Иара дшыҟоу
Схамышлҭларц сара.

1996

***

Сара снеины ҭынч снеихагылеит,
Гәаҧла исзыҟаз, –
Дыԥсызаап иацы.
Исыҟәымчҳомызт иџьымшьқәеи иблеи,
Агәаҧи аҭаси
Сгәаҭаҷ еицын.

Ашҭа ду нықәтәааит уалеи ҭахылеи,
Ажәфан ду иалҟьон
Рыҳәҳәабжь – атцәы…
Уатцәакәу, уатцәашьҭахь…
Саргьы исхагылоит, –
Ргәы нсырхахьоума
Урҭ рахьынтә аҙәыр?

15.07.1997

АЦҲА

Апоет Г. Аламиа изкуп

Суҳәоит лассы-ласс
Урҭаала нхытцаа, –
Ҳашьцәа гәалақәак
Роура ҳәа сшәоит.
Идыруп, ҳахылтцит
Ашьантцаҿ еихымцак,
еихымцак, еихьушьыр, –
Гәыграк аҿшәоит.

Суҳәоит лассы-ласс
Урҭалаа нхытцаа,
Дгәыдкыл са сзыҳәа
Зыҷкәын дҭахаз.
Пҳәызбакгьы ларпыс
Дыҟоуп аԥхыҙаҿ,
Издыруеит аԥхыҙаҿ…
Уброуп дахьынхаз.

Суҳәоит, лассы-ласс
Урҭаала нхытцаа, –
Хык ауп иҳалоу,
Иҳалҟьазгьы – хык.

Усҟан лабжышла
Ҳадгьыл иахыҙааз,
Араҟа инрыжьит
Рцьыкац, цәахык.

Мачқк иуашәшәыроуп, –
Уатцагыл ацҳа.
Уи уара уда
Иалшоит иԥеыр.
Угәыраз иарҟәандо
Аштақәа шьацхоит,
Иамои уи аштаҷ
Ҳрашьқәа урҳәыр?

Уҟаз ҳабжьара
Ус иҳазгьамоуп,
Наҙаҙа ацҳа иатцоу
Дыԥшьоуп.
Ҳара уаҳҟәатци,
Ҳарамоу, ҳарамоу,
Адгьыли ажәѽани -
Амра рыбжьоуп.

18.04.1997

АИБАШЬѼЫ ИАШӘА

Шәҭы-какаҷла Аԥсынтәыла қәтцоуп,
Сыдгьыл ԥшәымас дамоуп уи аԥа.
Саҳәоит, арԥыс, уара аԥхьа ицо,
Ҭынч ицәырга ашәа ахапа.

Ԥхьаҟа ҳнеилап
Ҳажәѽахыр еибыҭан,
Ҳлеишәа датцамшьыцыр
Ҟалаҙом аҕа.

Сыхаара, сымра,
Исзыԥшу ақыҭан,
Ԥхыʒла ба сышбыцыз
Исыршеит иаха.

Амца ҳалан, аԥсуара былуан,
Сдақәа роуп изҭысуаз Гәымсҭа.
Хәыҷла-дугьы гылан ҭоуба руан…
Сара усҟан схәын, ашоура сҭан.

Амца ижәҵан дықәаҳцеит аҕа,
Сани саби уаха шәымгәырѡан.
Сгәы ишԥалоу арԥар иҭахаз, –
Атԥла иавамгылаʒеит ишәан.

Октиабр, 1996

***

Амра ҷыхар – абаҳчарагь ҷыхап,
Адәы иқәлап ашәҭыцқәа рыфѡы.
Амырхәага аиԥшҵәкьа са снаҷыхәап,
Аҳарданыжь иалырхыз аѡы.

Аҳарданѡы ашьыжь гәыкатԥагоуп,
Қьафкатԥагоуп ахәылԥаз аѡы.
Иаагылазаргь уи иахылҵуа мцакоуп,
Амца дзацәыбналом ауаѡы.

Аҳарданѡы збоит иуаркалеиуа,
Шәах мацаран ирҭатәоит сдақәа…
Аҳәылыҳәа ашьыжь асы леиуеит,
Мшәан, уи аума ахьҭа сазыркуа?

Амра ҷыхар, абаҳчарагь ҷыхап,
Адәы иқәлап ашәҭыцқәа рыфѡы.

Амырхәага аиԥштцәҟьа са снаҽыхәап,
Аҳарданыжь иалырхыз аҩы.

15.02.1997

ҚӘАК АУАН

Қәак аҽааанахеит икыдтцәан,
Снытцагылеит саргьы тԥлак.
Уи ахымкәар алшоит, иқәцәаз,
Апҵа хылоит уахьыԥшлак.

Ус, сыԥшызар, лымацара,
Илхаргылан хыхь аҳаргь,
Дааиуеит сыԥшҙа, сылашара, –
Исҵахын сыбжьы лаҳар.

Аха, мап, сыбжьы сыргозма,
Сгылан уа сыԥсы ҙаны.
Иҟамлои ашьшьыҳәа дцозар,
Уи слымбозшәа ҟатцаны!?

Аха ус Анцәа иҵаххама,
Лаԥштцашәароу? Шьҭа ихаҵа!
Дсыԥхьеит сгәаҵан лара лхала,
Лыжәҩа сыдлеит иԥхаҙа.

Ҭабуп, ажәҩан, уа уахьыцәам,
Ҭабуп, итцегь иҵабуп!
Ех, улеила, ақәа укыдтцәан, –
Аҳаргь атцаҟа стцәахуп!

06.03.1997

***

Қыҵак аҽы сасра ҳаҟан,
Даҳԥылт апшәма дгәыргьатцәа.

Пҳәызбак дықәын аштә ҟьаҟьа, –
Ажәӷан иатәакшон атәәа.

Нас дмацәысит уи аҧҳәызба,
Аишәа хылҟьеит оумашәа.
Лара лаҧсуара лаҧысуан,
Ишпаҟәандаз уи лбызшәа.

Ажәтцыс ашьтыбжь ауп изӷызаз,
Ах, ишпахааз, ах, ишпа!
Ихы ихашҭыр илшон лысас,
Аха сҷыхахуан еиҭа.

Даҳҳаҧыруан ҷарпалыкьшәа,
Ашьеи ахши еилатәа,
Насып имоуп, – сҳәон – илықәшәаз,
Насып рымоуп рыӷнаҭа.

Нас… Ҳазхылтцыз илыпхала,
Хатца дцеит ачара уны.
Аҷенынахыс зашҭа дҭалаз,
Итцытцуеит изыхь хәашьны.

01.04.1997

АХӘЫШӘТӘӶЫ

Ҭакәажәык, уи шьыжьла, хәылбыҕехала,
Дыццакыргьы… Лыццакра дацәшәо,
Шьхардацума, хәырбҕьыцума, – лхала,
Ҙык ахыҷәан днеины илыҟәшәоит.

Жәытәнатә аахыс даауеит гәыблыла,
Мацкьа-шьацкьа иқәылтцоит ҷьара.
Иргәыбзыҕуа илшьышьуеит напыла –
Избан акәзар, – ҧсыуа хәшәуп иара.

Нас дара иргәылҭуа ацәыкәбарқәа,
Зны излазаргь даҽазны иашоуп.
Зегь акоуп ачымазцәа ихҭаркуеит,
Иаргьы – дара рхьаа азын ишоуп.

Даагылазар уи даҷуп насыпла,
Лыкәша-мыкәша дцьаршьоит уи аҳәыр.
Ахьшьацбабла еиԥшуп лара лыбла,
Ус хаҭала дажәызаргьы кыр.

Уажәы-уажә игәыргьо лашҭа иҭалоит,
Уи лнапы ҳалалқәа рыгәра згаз.
Ларгьы дԥыруа усҟан ажәԓан дхалоит,
Ус анакәха, иҟалеит хәарҭас.

Абас дыҟоуп уи сара дызбазар,
Шәкы дырҭысит, шәи акы дырҭоуп.
Ҽа шәышықәсагь дцар ҟалап, избанзар,
Ҽаҳә изыҳәа уи лыԥсы-хаа ҭоуп.

23.02.1998

***

Амш абжараҷ сынхар,
Дарбан, изҭахыда?
Сгәыла, сықәла, са стынха,
Рыцҳахап са сыда!

Анцәа исаҭәеишьаз мышкы
Са саныз ашьшьыҳәа.
Ахьы саҳәом, даҽакы,
Саҳәоит, сан быбжьыхаа.

Заҟа ҭуазеи, бцеит бара,
Тыша дук ҳабжьалеит.
Уаҟа сҭаҷаҳәоуп сара,
Иразу быбжьала.

Ицоит атцых еиқәышьшьы,
Ҭынч етцәаҵьаа рыда.
Сара сшаҳәо ба быбжьы,
Сыбжьы иаҳәарыда?

Иаҳәарыда са сыбжьы,
Дарбан уи зыпс алоу?
Алабжыш каҧсоит сцәашьы,
Сгәатца иадыҧсалоит...

Амҩа абжараҿ сынхар,
Дарбан, изҭахыда?
Сгәыла, сықәла, нас сҭынха,
Рыцҳахап са сыда!

02.05.1998

ЗЫЗЛАН-ЗАҲКӘАЖӘ...

Избоит хыбрак ҳаракны, –
Змыжь дук иалагылоуп.
Пшра-сахьала дчаҧаны
Зызлан лзы дынхылоит.

Дашьаҳауеит уа лыхцәы,
Лыблақәа ҧсыршьагоуп.
Лыччара даҧсоуп аҙәы, –
Баша, ус, еижьагоу?

Лыкәша-мыкәша зегь лашоит,
Знызаргьы – иҧхарроуп.
Илҭаххар – уажәнатә ишоит,
Илҭаххар, – ихәлароуп.

Лҙара ҭкәыцәаа дшоуп лара,
Лыхәда шкәакәа ҭәыцоуп.

Дкәышуп, дхагоуп лызхара, –
Схәыцра амҭан дыцәоуп.

Зызлан-Заҳкәажә, сыхьзыркы,
Ба бажәабжьу, блакәу?
Сбыҳәоит, ҭәыцак бзы сыркы,
Иаҳхылаԥшуа блакоуп.

Ԥсызак адгьыл ду саҟәых,
Нас ацәажәатә сымам.
Са избоит алакә закәу
Ажәабжьқәа ҳәатәума?

Ибҭахызар – са срыххәа,
Амҩан сҿеи скәадыри,
Уашхәа макьа-ԥсыс сырҳәа,
Иамои ҳаибадырыр?

Зызлан-Заҳкәажә, Зыркәалеи,
Быхцәы сашьаҳарцу?
Бара бқәыԥшреи, ба бҿареи
Сара сажәра ԥхарҭоит!..

Избоит хыбрак ҳаракны,
Змыжь дук иалагылоуп,
Ԥшра сахьала дчаԥаны,
Зызлан уа илԥылоит.

13.05.1998

***

Аб даныржуаз, –
Аԥа дихагылан.
Уи ашьҭахь – имаҭа
Дыԥшын лаҕырзыла…

Аԥа даныржуа,
Амаҭа днагылап…
Сара уажәнатәгьы
Скәабоуп лаҕырҙыла.

22.07.1998

***

Издыруада апоетцәа рымаҙа?
Амҩа иқәлан, аханынҙа инамҙаз.
Апоетцәа – урҭ ачҳара рымаҙам,
Апоетцәа агәаҕьроуп ирымаҙоу!

14.08.1998

АКЬАНЦЬА

Абла –хаха акьанцьа,
Аиа лгар игаран.
Иҟан уаҳа наламҙо,
Анапы иаркаран.
Уи аҙара параҙа,
Амацәаз иаҩызан:
Мачҳак ан илараҙа,
Иақәылтцоит ахыза.
Акьанцьа акалашәа,
Пхарак надыпхалоит.
Нас ицәырган гарашәак
Ацәа иалалхалоит.
Акьа, акьа, акьанцьа,
Уда ԥсыхәа сымам.
Уҟаз ус упагьаза,
Сыпшҙа, сыхазына…!
Абла ҭхаха акьанцьа,
Аиа лгар игаран.
Иҟан уаҳа наламҙо,
Анапы иаркаран.

14.10.1998

ҬАГАЛАНТӘИ АҚӘА

Ақәа леиуеит, акәыкәбаа,
Иаацәытцаччеит ашьыжь.
Ԥшаласк апҵақәа кынԥаа,
Иԝ ицон, ирашьын.
Абҕьы, атԥлаҷ ихьанҵан, –
Шьҭа иҷшәозар акәхап.
Мап, макьанатԥәҟьа ихьҭам, –
Асы шьҭам исақәха.
Амыш, атцыхқәа зазоит,
Дгьыли жәԝани рҳәааҷ.
Ананыраҷ аԝы зоит, –
– Анцәа уиныҳәааит!
Амцаҷ апшаʒа ҿеҳәакуп, –
Згьама ԥшьоу аками.
Афырԥьанаҷ иаҭахуп
Апши акакани.
Ақәа леиуеит, акәыкәбаа,
Иаацәытцаччеит ашьыжь.
Ԥшаласк апҵақәа кынԥаа,
Иԝ ицон, ирашьын.

18.10.1998

АШҬАҶ

Очамчыра ақалақь аҷы ақыртқәа ирблыз аԥсуа ԥҳәыс Ц. Казанба илыхьзынԝылоуп

Ашҭаҷ ақыртқәа
Ԥҳәыск дырбылуан,
Хыхь рацәаххыран
алԝагьы халон.

Уи, дара ртәала,
цызара луан,
Аҳәсагь ахацәагь
ныҟәон лҳәатәала.

Ашҭаҿ еитцыхны
амца лакьуан,
Ажәларгьы гылан
амца ду иакәшан.

Амаҭ былуазшәа
ла лышҟа иҧшуан,
Аха лычҳара
рыман илакәшьан.

Ашҭаҿы ақыртқәа
хысран изҿыз,
Ныҳәан ирымаз,
иарбану уаҳа!

Усҟан анацәа
рцәакәын иҧеыз,
Рыхәда иахаршәын
иҧымтцәаз ашаха.

Ашҭаҿ уи амыш
наҟ ихәаҿын,
Ан Терезагьы
ҿыцны даргылон.

Ашьац иатцалон
лшьа адәаҿы,
Нас идамыҧны
ашҭа ианылон.

Ашҭаҿ ашьшьыҳәа
цҫтазаарак нтцәеит,
Дцәыртцып иџьазшьо,
дцәыртцып ихазтцаз…

Амца дагәылтцын,
ажәҩанахь дцеит,
Ашҭаҿ ақыртқәа
амца зыцрартцо!

29.01.1999

АН

Ан – имыцәо цәымзоуп,
асабицәа ргараҿ,
Ан – иҭамбо ʒыхьуп
ашьха ршьапаҿы.
Уи лыпхала дҳацуп,
ахьҭаҿ, аҭакараҿ,
Ан иԥшьоу Мариоуп
ҳарҭ ҳамшапаҿены.

Ан – бызшәа ҟәымшәышәуп,
сара сыбзаҿ иқәу,
Ан – шәиразаргь алшоит
аʒә дшәитәызар зны.
Ан. Акызатцәыкгьы
уаҟа иацым, иагым,
Аха уи ак агхар
иагхеит ауп Апсны.

Ан – ари гәыҭгагоуп,
иамоуп амыч ҷыда,
Ҳарҭ зегь ҳатцагылоуп
лыжәҩан-акасы.

Маҧк Анцәа дитцкаруп
маҧкгьы Афродита,
Уи дызшоу анысоуп
Дшам даҽеак азы.

Ан – ахацәа рымѡоуп,
Уи кәабами шьала.
Шьала ишәу ашьантца
Салылпааит сара.
Са Аԥсны ансыԥхьо
Исыԥхьоит ла лыбжьала,
Бжьыкоуп дара ирымоу, –
Аԥсуа, Аԥсынра.

21.03.1999

СГӘЫ РАХӘЗАМ...

Сгәы рахәҙам сара саазқәылаз,
Исываҳаит снапқәа рхала.
Дгәылаҙамшәа дгәылоуп сгәыла,
Сѡызагь дѡызоуп адәахьала.

Са дысгәалашәом исԥылаз,
Шарԥазын, санҭытцуаз ашҭа.
Хымԥада, дыцәгьан шьапыла, –
Уаҟа сыҟаҭәара дашьҭан.

Сгәы рахәҙам сара саазқәылаз,
Ԥшак ҟоу-тцәыуа иқәуп схыбра.
Амра аԥҭақәа иргәылоуп,
Ажәтцыс неиуеит са исхыԥраан.

Аҽецәа реиԥштцәкьа апыҟҡаҳәа,
Қәаршаѡык аҽекыдкьо сарцәом.

Ҳазшаз сиашьапкуан сыпҟаҳәа,
Аха ддуцәоуп, дпаимбарцәоуп.

Сгәы рахәҙам, имаҷуп сгәыҕра,
Ачҳараҳәа кыргьы сылшеит.
Аха ҽыц ицәыртцит сыхәра,
Сатахымзар сара сзыршеи?!

Лак рааҙоит ԥьара гәыблыла,
Цгәык ахәы ҟартцоит игьаман.
Сара сгәы ҟажо зегь рыла –
Исҳәоит: «Уҟаз, ус егьамам!»

«Умшәан, уҟаз»... Сыҟаз рыцҳа,
Сытцаршәыз ихәарҽеу спацха,
Аха сара ихыстцаз сыцҳа
Шәареи сареи... Зегьы иҳацҳаз!

26.03.1999

Ҩ-РАХӘЫЦК

Сымра ду ацыԥхь
Рахәыцуп изҩызоу,
Уи дгьыли жәҩани
Иркуп ирыхха.
Сымра ду ацыԥхь
Са сыхәра зҙахызоуп, -
Сыхәраҟәа артлоит
Уи иатаххар.
Сымра ду ацыԥхь
ԥоуп ҩ-рахәыцкны,
Аҩбагь аҽаршәуп
Са сыԥхьарца.
Актәи сатцәахит

Сԥацхаҽы скәицны,
Аҧбатәи – цәымзан,
Иакын иххаҙа.
Актәи – анацәа
Рылабжыш аашьоуп,
Аҧбатәи – арԥыс
Икеиҭәаз ашьоуп.
Актәи-Ҳаԥсадгьыл
Абзиабашьоуп,
Аҧбатәи – ихьчоу
Адгьыл ашьоуп!

08.11.1998

АҲАМҬА

Нхыӡ-Кавказ имҩаԥысуаз еиԥыларак аҽы Краснодар ахада Николаи Кондратенко иҟнытә Аԥсны Аҳәынҭқар Владислав Арҙынба ҳамҭас иҭан аҳәа-чаԥа

Аԥсны ҳамҭас
иаҭоуп аҳәа,
Дазусҭада
аҳәа иаҳәаз?
Иарбан
ҳадгьыл иадибалаз,
Дадызцалаз,
имоу «гәалас»?
Аԥсны ҳамҭас
иаҭоуп аҳәа,
Иззымдырҙо
хьаҳәа-ԥаҳәа,
Ицҳафыруа
аҕа иԥылаз,
Ианықәпатәыз
Урыстәылаз.

Аԥсны ҳамҭас
иаҭоуп аҳәа,
Иаҭаххозар, –
ҽыц ихьча ҳәа.
Аԥсуа иарҧьаҿ
уи ламысуп.
Зны имцабзуп,
зны имацәысуп.
Аҳәа ʒрыжәуп
аҧа ишьала,
Аха сгәырҧьаʒом
уи ала.
Иаҭәаршьаʒом
уи аиашаз
Иззымдыруа
аҳәа ƀьашьа.
Аҭра иҭытцыр
ицырцыруа,
Дықәхар алшоит
ан дуазыруа.
Иалагаҭәƀьар иалоу збапҳәа,
Заƀа гәнаҳа
шьҭнахуеи аҳәа!
Аҳәа – адыд
амыч амоуп,
Уи Дамаскуп,
ныхоуп, шьамуп.
Уи хароуп,
итым-итышоуп,
Уи шьагәышьоуп,
уи ԥхʒашоуп.
Хатца малуп
ари абцьар,
Иалшоит уахәыр,
иалшоит уабжьар…

Аԥсны ҳамԥас
иаԥоуп аҳәа,
Иаԥаххозар, –
ҽыц ихьча ҳәа.

28.02.1999

АҽЫ ЦЫҨ-ЦЫҨ

Ахәдагә ырхәа
Ицоит каршәракаҽ аҽыҩ,
Аҙә дахаршәын
Бжеиҳан аҕәра наҽакуа.
Уи кьыркьыруан,
Аҕәра цыстҷәоит ҳәа иаҽын,
Аԥхьа игылаз
аҽкәа неиуан икакәкәа.

Агәы ҭытҷуан,
аҟыҽыҳәа уи цҳауан,
Абла гәаҟуан
ахы шьҭыхны иахьакыз.
Ажәлар гылан,
урҭ еиужьны ицәҳауан,
Убас иҟоуп
аҽеырыҩраҽ иахьагьы.

Аҽеы неиуеит.
Аҕәра иашьҭуам, иаҽакуп,
Ахы нкылоуп,
аха иахоит зегь акоуп.
Акыр шыкәса,
жәытә аахысгьы ус иаҽуп,
Аҽеы цыҩцыҩ
ааныз кыло ҭәрак аҽоуп.

Аха ҽенак уи
Аҕәра иацҳан, ирхәаша,
Зегьы ирылҟьеит
ирмацәысны, иласны.
Афырҭын еиԥш
Аҽекыднаҟьеит нас аԥша.
Зны ихҭаалеит,
Аҟәа кыдхаҽеит ҽазны.

Нас идәыҟәлеит
Лакәшәа иҟаз амҩа ԥшаа,
Ԥсыуа мҩала
ԥсыуа шьала иԥшьаны…
Сара сгылан,
Сара сҵәыуон сгәаҵа ԥшьаала,
Ах, ишҧеиԥшыз
Уи аҽеыз цыҩ-цыҩ Аԥсны!

05.04.1999

АИЗГА «ААԤЫНРА АШӘА» (2003) АҞЫНТӘ

АԤСУАРА

Аԥсуара – аԥсышәоуп,
Сан иҟәылҵаз сыбзаҿ.
Саргьы аҳра стәушәоуп,
Сшыҟалаз, сыԥсымзар.

Аԥсуара – ԥсабароуп,
Ашәи ахьеи ртәыла.
Ага – уи сакароуп,
Сыҕба цоит ихылан.

Апсуара – уи рашьуп,
Амҩа ат, игәнаҳауп,
Аҳәа-чапа ҩашьом,
Атҙаҷы икнаҳауп.

Апсуара – ламысроуп,
Аиҳабы – дҳәынтқаруп.
Иапхьа икаҳаз исра
Иара даламгароуп.

Апсуара – уи чароуп,
Дынцәахшоуп атаца.
Иҷкәынроуп ихароу
Амаҳә, араш амтцан.

Апсуара – уи тынчроуп,
Зыхьуп сара сзыхәа.
Анцәеи апсуеи рымчроуп,
Саниуаз сызныхәаз.

1965

АШӘА

Апхыз саларшәын сара,
Шарпазын санҷыхаз.
Иаҷын саштаҷ азытра
Сымза хәыч апҷеыха.

Уа шьтыбжьык, ара шьтыбжьык,
Ихтцаны, ибахтцаан.
Рашәа иалагон шьыжьык
Апсабара аҳцәа.

Урт ҟапшьын, еиқаан, игран,
Урт иатцаан, ишкәакәан.

Иҟан уаҟа аԥшқа ран,
Нас – ишаз ашақәаз...

Рыбжьы ныҟәызгоз аԥша
Шарԥазын ихьшәашәан.
Зегьы рзыҳәан ашәа шан:
Ԥсҭазааразаап ашәа!

1965

АҨЫЗАРА АШӘА[****]

Сықәла, ууаит уара харантәи,
Иаҳҭоуп асасцәа мышны.
Ҳарҭ ҳабжьы ҳаргап арантәи:
Ҭынчроуп аҳра змоу Аԥсны!

Уареи сареи иахьа абра,
Ҳаибадырит ҳазхара.
Ишԥалашоу ари амза,
Ари амра иаҳзыԥхо!
Ҳгәыдыркылоит урҭ ҳара,
Абас иссируп Аԥсынра!

Ҳидикылеит аԥсуа дныҳәан,
Ажәҩан акәын, – ихәашьым.
Адунеиаҿ зегь арҿыхоит,
Ашәа зҳәо ахәыҷ ибжьы.

Уареи сареи иахьа абра,
Ҳаибадырит ҳазхара.

[****] Ари ажәеинраала иалхны ашәа иҩит акомпозитор Кә.Ченгелиа, насгьы раԥхьаҙа акәны ирҳәеит 1965 шықәсазы Аҟәатәи аԥсуа школ-интернат усҟантәи адиректор Л. Ачба линициативала Аҟәа имҩаԥгаз Зегьеидгылоутәи ахәыҷтәы фестиваль аҿы.

Ишԥалашоу ари амза,
Ари амра иаҳзыԥхо!
Ҳгәыдыркылоит урҭ ҳара,
Абас иссируп Аԥсынра!

Ашҭа ҭәит илакәу гәилла,
Урҭ зеиԥшугьы ҳара ҳшьоуп.
Адгьыл ҟәандоуп ѳыза гәыла,
Ѳыза гәыла ажәѳан ԥшьоуп.

Уареи сареи иахьа абра,
Ҳаибадырит ҳазхара.
Ишԥалашоу ари амза,
Ари амра иаҳзыԥхо!
Ҳгәыдыркылоит урҭ ҳара,
Абас иссируп Аԥсынра!

***

Мшәан, иуҳәозар, дарбан ѳыда,
Аԥьаф сымоуп ҳәа зҳәахьоу!
Дысшәырба, дызшәаԥьҳәаѳыда,
Иарбан ҭасу дзааҳахьоу?

Ԥьым, адәы ушԥақәлеи ѳыда,
Ныҳәа-ныԥхьашьа узыртцеи?
Уи зымжәыц дѳагылоит дгәыдан,
Ахы имазаргь, ицеит.

Аѳы зцәымгу – маҷҳак дрыцҳауп,
Дкьакьа-мҿыԥуп ҭабыргны.
Иҟало зегь игәы итцхоит,
Дрымоу ԥьишьоит уи дтцакны.

Чарак царцаз иара атәала,
Иқәдыргыло чысуп, ѳуп.

Ех, ижәжәы; еигәыдышәҭәала, –
Сара уаҟа снаҳаԥуп!

1982

ҬАГАЛАН ГӘХЬААЗГОИТ

Иахьа ҳзиас маҷк изеит,
Амыш акәын – иагхеит.
Аԥхын бзиан, аха ицеит,
Шьҭа уи ада ҳақәхеит.

Адәы иқәлеит даҽеа мрак,
Ипҳоит даҽеакала.
Даҽеа сахьак, даҽеа ԥшрак,
Акәыршоуп ҭагалан.

Аԥша инатцалан доутцас,
Са избоит иахьааскьо.
Аԥхын бзиан, аха ицаз, –
Шьҭа ҭагалан гәхьаазгоит!

1986

СУКӘЫХШОУП!

“Сукәыхшоуп!” ҳәа ажәак ыҟоуп,
Аԥсуа иашҭа, иԥнаҷы.
Иатцоу гәыкоуп, иатцоу ԥсыкоуп,
Уалахысхып ҳәа даҷым.

“Сукәыхшоуп!” ҳәа атцых иаҳәа,
Уи лыԥхала, ҭынч ишарц.

Имчыдахоит усҟан аҳәа,
Ишьҭытцхьазаргь хыхь икшарц.

“Сукәыхшоуп!” уҳәар – аҽ-ура, –
Ҭынч унеины икәадыр…
Иуцкәашап амышә гәыраз,
Гәнаҳак шумамгьы адырп.

Ахәра змоу ирҳа уи ажәа,
Знык игәатцаҿ унаҙар.
“Сукәыхшоуп!” ҟалап ихәрашәан,
Днықәтәап, имыч ҭанатцап.

Ашәҭ аҿалап, ашьҭа нхазар,
Адгьыл иқәлан ицалап…
“Сукәыхшоуп” зоуҳәаз дуаҩазаргь,
Дѡызан, хымпада, дҟалап.

1988

***

Амра адгьыл иаабын,
Иҷырҷыруан аапын.
Апсы ҭалеит апхын,
Ашьха икыдлеит аб-хы.

Изазон ҭагалан –
Имзаҿан смагана.
Аҙын шкәакәа – ҭацан,
Асы-бымбыл иатцан.

1989

АМЗА АТЦАҞКА СТӘАНЫ…

Иахьарнахыс, уатцәынахыс,
Сытцам бара бгәатца.

Ари амыш исымнахыз,
Сымнахит наӡаӡа.

Бышԥаҟәандаз, бышԥаразыз,
Сныха хәыҷ ба бакәын.
Ба быбжьыхаа бжьынԥараӡам,
Зда сымамыз лакәын.

Зынгьы жәада, быхьшәашәаӡа,
Бхы надыбҭон сгәатԥа.
Уи хәыҵхәыҵуан: “Исашәараӡа!”
Еидара дук иаҭан.

Дгьыли жәԥани сыргәылахан,
Ажәҭыс еиԥш сыкнаҳан.
Маҷк, ҳазхылҭыз, усзылыԥха,
Акәымзар, – сыгәнаҳауп.

Нас, насыԥла быԥшьазаарын,
Бымҭанарсит ԥшьаала.
Амза амҭан лашазаарын, –
Стҵәыуон сара схала.

1965

АГӘЫҬРА

Алаҳәа хиаала,
икьууа ахала,
Сыжәԥан ихылеит,
иабазеи иара?
Исыднатҵазеи уи
аиқәатҵәа харас,
Аиқәатҵәа сҵазар
иҟоуп цәгьарак!

Наҟ игәыҭшьааган
иқьуеит асаркьалқәа,
Абгақәа рбазшәа
ишуеит алақәа.
Ԥыцьа ҳабжьара
иалан асалқәа,
Урҭ ирыбжьалеит
ижьакцаз ақәа.

Нас икьыркьырны
итҟьеит арашьқәа,
Рышьҭа мацәыстцас
адәы иазынхеит.
Арԥарцәа дәықәлеит
наʒаʒара ашҟа,
Наʒаʒара аиҳагь
шьоук еиҳахеит.

Исабан ишьҭытцуеит
адгьыл хәаԥсоушәа,
Амцаԥшь ацралан
сабитцас иҳәҳәоит.
Ҳабацәа рсахьа
цәыртцуеит, ибзоушәа,
Урҭ, иатаххозар,
ҽеа зныкгьы итахоит.

Анацәа рыбла
бираҟк ахакнаҳауп, –
Зны ишкәакәахон,
зны еиқәатцәан.
Анацәа гәыгуеит,
ирури уаҳа, –
Анацәа ргәыгра
умырʒын, Анцәа!

06 09.1992

САХЬА ХӘЫҶЫК

Атцарақәа – ар-уаа,
Иԥхьоит уа-ҭахыла.
Абнакәты каркаруа,
Хәылпазоуп ианхыла.

Аҳыркәиқәа рҽытцраҿ
Аетцәақәа хәытцҟьоит.
Ашьхыц ԥынтца-еирыҳла,
Раҳҭынрақәа дрыцқьоит.

1990

* * *

Икараха иҟан ахәышәтәырҭа,
Ахәцәа, ахәцәа, ахәцәа рацәаҳуп.
Адунеиаҿ иҟам хытцакырҭак,
Кәапеиушәа ахәышәтәырҭа ҭәуп.

Асакаса иацуп асабицәа,
Асы еиԥшуп ахалатә иршәу.
Зны иманшәалоуп уаҟа ирхәыз ицәа -
Иара изыҳәан аҳҷаб лажәагь хәшәуп.

Гәырк изналгоит наҟ ашоура иалоу,
Ихьҳ анылҳәо – иблақәа лашоит.
Ахы иқәшәеит... Имаҳам агәала, –
Аԥсынтәыла шәарҭоуп, уи ихьчоит.

Знык дызгылар... Дыҟан иахьа ҿаҭан, –
Иац дызхьымҳаз хымԥада дахьҳон.
Уа аҳҷабцәа рнапқәа ус итатан,
Иназхьысуаз ахәрақәа дырҷьон.

1993

***

Знымзар-зны, знымзар-зны,
Аапын сыхәлаччоит сара.
Иқәтцып усҟан алашьцара,
Рыбжьы ссирха апсабараҿ,
Атцар ашәақәа рҳәалап.

22.09.1994

ДЦОН АПҲӘЫЗБА ПШЫХӘРА
(Авариант)

Адгьыл хәын, ишәын ашьацра,
Ажәѡан абла еиқәатцәан.
Пҳәызбак пшыхәра дцон ашамҭаз,
Ларпыс диашьапкуан Анцәа:
Уатәхәа уи сымза-сцәашьы,
Атцыхгьы, итцегь ушәшьы!
Сбыҳәоит, бахыпа апсра,
Срыцхабшьозар сара!
Атцых цәҟьан, ишын ахымѡас,
Ҳгәыгра шәытак аннатцон.
Ажәѡан акәын гәыграс имаз, –
Адгьыл ҟьаҟьа уи дакъом.
Уатәхәа уи сымза-сцәашьы,
Атцыхгьы, итцегь ушәшьы!
Сбыҳәоит бахыпа апсра,
Срыцхабшьозар сара!
Уи дтахеит аға дынкылан,
Ажәѡан иалшәеит ҽа етцәак.
Зегь аками хәылпазыла,
Арпыс диашьапкуеит Анцәа:
Уатәхәа уи сымза-сцәашьы,
Атцыхгьы, итцегь ушәшьы!

Сбыҳәоит бахыԥа аԥсра,
Срыцҳабшьозар сара!
Ибла хәуп, игәы ҭаҷаҷоуп,
Ацәа далҵуеит дцәырҳаны.
Усҟан дшибац еиԥш деихаччо,
Ажәѳан дкыдуп диеҵәаны...
Уаҭәҳәа уи сымза-сцәашьы,
Ажәѳангьы, итцегь ушәшьы!
Сбыҳәоит бахыԥа аԥсра,
Срыцҳабшьозар сара!

28.01.1997

АШЫҚӘС ҨЫЦ!

Аԥсаҙ иакәшеит ахәычқәа,
Ныҳәоуп Аԥсынтәылан.
Ахьҭа иарлаҳәын ақәа
Ихнаҟьазаап сыла.

Ҩаанбзиала,
Ҩаанбзиала,
Анасыпқәа рышықәс!
Аԥсаҙ ақәцәан илашоуп
Аетҵәақәа рыбла.

Азә аԥсуаҵас дкәашоит,
Аԥсаҙ амҵан дықәлан.
Ҩаанбзиала,
Ҩаанбзиала,
Анасыпқәа рышықәс!

Лыбжьы ссируп Асҭыпҳа,
“Ҳаи!” уҳәар, дыприт ауп.
Ҳазшаз илԥха-игәыпха

Бабаду ириҭон.
Ҽаанбзиала,
Ҽаанбзиала,
Анасыԥқәа рышықәс!

1998

АҼЫУАҨ

Хатҵак днеиуан ашьыжь ҽыла,
Хәыцрак даларшәын ҵьара.
Зны-зынлагьы ԥсыуа бжьыла
Аҽы днақәымчуан иара.

Ҷкәынцәак наҟ, хазы еидшыла,
Иҩуан, иҩуан даҽа зны.
Аха дшырбаз еиԥш аҽыуаҨ,
Инихатҵгылт иласны.

Ус игылан урҭ цәашьушәа,
Рҽеидыԥсалан изыԥшын.
Дцон иаргьы, нахьхьы иԥшушәа
Ҳадгьыл хьаларсу амшын.

Нас харантәи аԥсшәа раҳәа,
Еиҭа днақәымчит аҽыз…
Абри акәхап аԥсуара ҳәа
Сара сани саби зҽыз.

1998

ШӘЫГӘҚӘА ХӘУМА, ТӘАНБАҚӘА?

Виктори Генеи Тәанаа ирызкуп

Уи аӡиас иашеит ҳадгьыл иҩбаны,
Иацран амца, ихәын усҟан Гәымсҭа.
Аха усгьы уи нырмыжьит знымзар-зны,
Уи ахықәан зхы зымшатаз ҳҵеицәа шьҭан.

Шәыгәқәа хәума, Тәанбақәа,
Апеи аби Тәанбақәа?
Шәара шәашҭа – шәымра ҭалашоит еиҭа.
Дааит аҕа ҳатәамбакәа,
Дҳақәлеит нас ҳатәамбакәа,
Аха уи дзахымсит Гәымсҭа.

Уи аҙиас зны ицәѡажьын, зны иапшьын,
Аб дырхәызар, – уа днагылон иара иҧа.
Ари ашьха ныхан, гәыгран, уи цәашьын,
Уи аныцәа, ҳаргьы ҳацәон ҳаҕеиҭа.

Шәыгәқәа хәума, Тәанбақәа,
Апеи аби Тәанбақәа?
Шәара шәашҭа – шәымра ҭалашоит еиҭа.
Дааит аҕа ҳатәамбакәа,
Дҳақәлеит нас ҳатәамбакәа,
Аха уи дзахымсит Гәымсҭа.

Уи аҙиас аҕа даднамкылт цьара, –
Ҳара ҳҭеицәа ршьақәа рѡашханы дагеит.
Атцахашьа умаҙамызт, Апсынра, –
Урыхьчоназ апеи аби, аби-ҧеи.

Шәыгәқәа хәума, Тәанбақәа,
Апеи аби Тәанбақәа?
Шәара шәашҭа – шәымра ҭалашоит еиҭа.
Дааит ага ҳатәамбакәа,
Дҳақәлеит нас ҳатәамбакәа,
Аха уи дзахымсит Гәымсҭа.

28.07.1999

АѠАР

Иқәҳәазо, ахаҳә, амҧыхә,
Иаанагоит абан аѡар.

Еиқәын алахь аԥш ачыхә,
Аԥсык агын наҟ иҩарц.

Иқәҳәазоит ахаҳә, абгьыжә,
Еилаҩынтуеит аҳәынтҷаа.
Ацуныҳәа иакәзит қыжәк,
Ақәак изымгәаҷыт Анцәа.

Иқәҳәазоит ахаҳә, алыкь,
Амхы иатҷалеит аҩар.
Адәы иқәҳаит наҟ алык,
Ианаркит ижәытәыз мҩак.

Ага ашҟа иҩ ицон,
Аҩар нымхеит амхаҷы…
Амшын ыԥон, ицәқәырԥон, –
Иааныскылап ҳәа иаҷын.

16.08. 1999

АНЦӘА ИДА

– Сыҷкәын, схатҷарашәа сымда
Аԥьныш сывараҷ дшәышәуеит,
Ас иҳәеит сабду иԥсымҭаз, –
Анцәа ида зегь ажәуеит!

Ашәа иҳәеит, нас, иаб инимдан,
Дижит ажәлар еизганы.
Ус дынхон. Ицқьан икымҭа,
Ицқьан иашҭа, нас иҩны!

Аисыр ақәын хыхь иԥацха,
Ицәқәырԥон ихәышҭаара.
Аха иажәра ԥшызар акәхап, –
Иаҷын ишьҭалан аара.

– Сыҧкәын, схатҙарашәа сымда
Аџьныш сывараҽ дшәышәуеит,
Ҽитит саб, шьыжьык, иџсымҭаз, –
Анцәа ида зегь ажәуеит!

Саргьы снеины снихагылеит,
Сылабжышқәа рҽашха ицон…
Сынхон ҽызалеи ҭахылеи,
Саб итцасқәагь насыгҙон.

Аха ус сышцоз сажәызаап,
Аџьныш сывараҽ дшәышәуеит,
– Сыҧкәын, хыхь уҽах ахыза…
Анцәа ида зегь ажәуеит!

Кәтол, 25. 09.1999

ШЬҬА ИЗДЫРУЕИТ

Са снаскьабгеит ашә аҟынҙа,
Исҳәаз сгәалашәом рацәак.
Быблақәа сшьаҳа сыркымзар, –
Аҳа сшықәыз сықәлон тҷәак.

Бара бсыман гәысгьы-хысгьы,
Сгәы арҿыхон ба бцәашьы.
Ажәак сабҳәар шыстахызгьы,
Са сапыҽлон ба быбжьы.

Уа снаскьабгон бныха шаран,
Бычча ссирын, уи разын.
Сара шоурак салан сшалац,
Сара ажәҭыс еиҧш сласын.

Быхцәы салсуан са сгәанала,
Сылаҧш ыкәын ба бхы-бҿы…

Бныжьны сцон сеиҭымха, схала,
Аха уи стҽахырц саҽын.

Уа снаскьон, быԥхара сныруан,
Быблақҽа снаскьаргон нас.
Дара роуп, ушьҭа издыруеит,
Исҳҽо сақҽымшҽо сҟазтцаз.

20.10.1999

АҞӘА

Сгәыгра уахаршәуп бырлаш еимхәыцны,
Ушьха иатцәараҽ сымза ҽырбоит.
Адәы уқәсымтцеит ухәыцымкәа ухәыцны,
Аҟәа раз, Аҟәа, бзиа узбоит!

Аҟәа раз, Аҟәа,
Аҟәа хазына,
Ладаран, ԝадаран
амԝа узныз.
Аха сыршазаап
анасыԥ сыман, –
Уара уансымоу,
исымоуп Аԥсны!

Аҟәа ҭоурыхуп, срыԥхьоит убҕьыцқәа,
Аҟәа – шьабыстоуп ахра иацәцаз.
Кыр ишьабазаргь имызит убжьы-цқьа,
Иарбан унарха иатцоу маҙас?!

Аҟәа раз, Аҟәа,
Аҟәа хазына,
Ладаран, ԝадаран
амԝа узныз.
Аха сыршазаап
анасыԥ сыман, –

Уара уансымоу,
исымоуп Аԥсны!

Сықалақь хыхуп ныҳәак абжьала,
Ашҭа дҭалоит иссирзоу ҭынхак:
Аҟәа еиқәхеит ауп ҳарпарцәа ршьала,
Дарбан, изгода анацәа рҳақ?

Аҟәа раз, Аҟәа,
Аҟәа хазына,
Ладаран, ҩадаран
амҩа узныз.
Аха сыршазаап
анасыԥ сыман, –
Уара уансымоу,
исымоуп Аԥсны!

14–22.12.1999

ҲАЖӘЕИНРААЛА

Абар, саԥхьа ажәеинраала,
Ашәҭ иагәылтцит иԥшзаза.
Аха уи ҟамлеит ахала,
Зны ихьшәашәан, зны имцан.

Ашәа сыбҭеит, ажәа сыбҭеит,
Ҷыц ицәыртцит аҷара.
Ажәҩан иатцам уаха сыԥта, –
Аҭыԥ иашьҭоуп ҽацьара.

Избоит, ҭысуп сажәеинраала,
Ах, сышьҭнахуазеи заҟа!
Уи раҳаҭны ажәҩан иалоуп,
Шәарҭак амам хыхь-тцаҟа.

Саԥхьа иқәуп ҳажәеинраала,
Бара бымца-хаа зыцроу.

Уи ҟамлеит, избоит, ахала,
Бара боуп изыбзоуроу.

Уи ҟатцоуп, иҩуп гәыблыла,
Иахоуп ҳҩыцьагьы ҳапсы.
Бара была, сара сыла,
Сара сыла, – бара бзы.

Уск ианабҭа ҳажәеинраала,
Уи зыҙбахә «ахы иҿашәоит».
Аҩны ршозшәа шьоук рыбжьара,
Ҳажәеинраала ршар ҳәа сшәоит.

24.01.2000

***

Сара стцәыуаҙом,
итцәыуо ақәоуп,
Амра сыхәаччоит,
са сыччаҙом.
Амца сыцразаргь, –
сбылҙом, зегь акоуп,
Са сахьынамзо,
ба бнаҙаҙом.

Сара стцәыуаҙом, –
стцәыуахьеит знык,
Усҟан ҳаиҧылан…
ҳаиҧыртцит зынҙа.
Сыҟан ашьшьыҳәа,
сшьымкәа сышьны,
Усҟак, адәахьалагь
ахәра сынҙам.

Сара сгәырґьаҙом,
сгәырґьахьеит знык,

Усҟан ба бышҟа
амҩа санын.
Ажәҩан иатцаԥсан
аԥҵаԛәа ԥ҇ены,
Гәаҟрас ишьоу зегь
ыҟан а҇ены.

Сара сҵәыуаӡом,
итцәыуо ақәоуп,
Амра сыхәаччоит,
са сыччаӡом.
Амца сыцразаргь, -
сбылӡом, зегь акоуп,
Са сахьынамӡо,
ба бнаӡаӡом.

28.01.2000

РАԤХЬАӠА АКӘНЫ

Амшқәа ркьаҿуа ииасит аԥхын,
Амра макьанагь ицоуп.
Аха, ашколаҿ, ныҳәаза акәхап,
Уаҟа агәилқәа рацәоуп.

Ачкәынцәа неиуеит, аӡҕабцәа неиуеит,
Шәҵышын, аиашаз, иршәыз.
Анацәа анра анасыԥ аиуа,
Ҷ҇ыцӡан ироуит уажәы.

Ашҵаҿ атцеицәа гылан илакәны,
Уа ҇еа дунеин, ирбон.
Раԥхьаӡа, раԥхьаӡа, раԥхьаӡа акәны,
Актәи акласс ахь ицон.

24.08.2000

***

Амра еиԥшын атцәа-хаҳа,
Иаҟәын амра-хыза.
Уи ашхырцәаҕь иарҭом ҭаха –
Аҟырбыҷ иаѡызан.

Иҟагәышьан хәысгьы, дәысгьы,
Сеидроу уи иаԥеиԥшу?
Шәышықәса ирҭысхьан усгьы,
Аха ахра еиԥшын.

Ашҭа хыбын уи атцәала,
Ашҟа ҳаднаԥхьалон:
«Ишәҭахызаргьы ҭаацәала,
Са шәысҵаз иахьала!

Дарбан ҳеы-лаша зкәадыруа,
Ишәҳәа шәа хазынак!..
Убри ауп сҟазтцаз, ижәдыруаз,
Ас антцыра сыман”.

21.02.2000

* * *

Сара исымоуп сара сашҭа,
Ҳа ҳазхылтцыз имҭаны.
Даҽеаҙә иашҭа сара сашьҭам,
Иашәа сҳәашам имданы.

Сара исымоуп сара стцасқәа,
Са сзааҙаз исылартцаз.
Сара ацәгьақәа срызцасуам, –
Урҭ иаадрыхуеит илартцаз.

Сара сцәажәоит са сбызшәала,
Са сызхылтцыз рыбызшәа.

Иара ҟәандоуп дара ршьала,
Хызан хыхь ирыҟәызшәа.

Сырхатцгылоит сашҭа иҭалаз,
Дацәыхараз сыуара,
Дтәымуаҩызаргь уи хаҭала,
Зегь акоуп, – аҧсыуароуп.

Стацаҩызоуп, хатца дцозар,
Пҳәызбак атцых дналалан.
Шьыжь аҧша-лас ихнатцозаргь,
Ан лыбжьы-хаа гәаланы.

Сыҟәтцыр... Ашьыжь сахьымзакәа,
Атцар ҷыхап аҧсараҷ.
Са сыламыс ахьынзаҟаз, –
Иҟагәышьан саҧсуара.

2000

АМОДА ПҲӘЫЗБА

Уи лшьапоуҟәа цәгьа иҧшзан, –
Сыблақәа дырҟьалеит.
Меигзарахда лытцкы рҟьан,
Лаҧхьеи лышьҭахьалеи.

Икеикеиуа лзара хтын,
Лгәы цахак аҷаршәын...
Пҧсыуа гәашәк ушьҭа иаркын,
Ак ахазаргь цьаршәа.

21.03.2000

АҧАРА

Ирҳәоит, ҧароуп изхагьежьуа адгьыл, –
Ишҧаҽыжуаз авараҽ саннеи!
Башоуп ирҳәо, – уи гьежьуеит уи адгьыл,
Изхагьежьуа ҧароуп адунеи.

Ҧара згым иоуп итбаа-ҭыцәу зызқәа, –
Дахьзынамзо хымпада днаҙоит.
Духагьежьуа дҟанатцоит апҳәызба,
Аҧарақәа рымаҙа – маҙоуп.

Абҕа узҭо, изҙатәузеи, ҧароуп,
Убҕа ҧызтцәо ҧароуп даҽазны.
Уи анумоу – ажәѡан уақәмақаруеит, -
Уара уда дыҟаҙам Аҧсны.

Аҧарақәа раҳра уанахатцгыл,
Иалшагәышьоит урҭ рыфѡы умаҳар,
Шьоук аҧараз ирҭиуеит рыҧсадгьыл,
Ирҭахызар, иалшоит ирыхәҳар.

Уи ахьыҟоу иҟам аламысра,
Уи чарҳәароуп иқәнаҧсо аҧша.
Уахгьы-еынгьы иаҽуп сара сысра,
Ҧарада сахьишаз са сызшаз.

Аѡн исымоу лзыхь аҧара ҭылтом,
Илгазаргьы наҟ итарбаны.
Сықәыргьежьуа уаҳа ҭаха сылтом,
Уи ахьсымам са сахырҟьаны…

Ирҳәоит, лыроуп изхагьежьуа адгьыл,
Ишҧаҽыжуаз авараҽ саннеи!
Башоуп ирҳәо, – уи гьежьуеит уи адагь,
Изхагьежьуа ҧароуп адунеи.

09.04.2000

АПОЕТ ИМОНОЛОГ

Адыд ақәлан иҟоу цьушьап ҳресторан,
Абыкь иасуан, адаулқәа урхәаҽуан.
Шәах мацаран ашампантәи, иԥьбаран,
Ҷкәыни зҕаби рышәҭ лаԥшыла ирҷыҷуан.

Наҟ, асценахь, амаҭ ԥҳәызба дҭәыѡ-ҭәыѡуан,
Лылахь акәын иаддырҷаблон, «шәкы ҳәа зныз
Маҭуцәакгьы ирфаз-иржәыз рыхә рыѡуан,
Ас иахьыҟаз зынӡа имаҷын згәызҽаныз.

Саргьы снеилон уахь ашьшьыҳәа хәылбыҽеха, –
Шарԥазшәакәын – ҭынч уи аблақәа ҭаауан.
Аетӡәақәа акуан, ицәон есуаха,
Акәша-мыкәша ҭытын цыблаахак сыԥшаауан.

13.04.2000

ААԤЫНРА АШӘА

Аӡын ашлара цама,
Ааԥын сгәашәаҷ иԥшуп?
Сусана, Сусана, Сусана, -
Ашьыжь атҵар ирыбжьуп.

Ааԥын рашьушәа саман,
Иқәуп адәеиужь, ицоит.
Сусана, Сусана, Сусана, -
Сутраҷ акәыкәу латҵоит.

Аԥьныш, зынӡак ухәаԥсама,
Апҵа зыҟәушьи схы?
Сылаԥш цәгьахазар, Сусана,
Ажәѡан, суҳәоит, стҵәахы.

Сгәыҕрақәа ҙмыжьк иҭаҧсама, -
Снаргаҙом урҭ ҽырбара!
Лозана, Розана, Роксана,
Брылыччо бнеиуеит бара.

Дыҟоуп Европа Сусана,
Африкагь дыҟоуп лара…
Аха зегьреиҳа уи дшанан,
Ҳазхылҵыз дишазаап ара.

Аапынра ашәа наҙама,
Бгәаҵаҷ инхамашь зынҙа?
Сусана, Сусана, Сусана,
Аапынра ашьҭа сынҵа.

Ажәҵыс, иухьи, ууаҧсама,
Иахьакгьы ҷырҷырран узҽыз?
Сусана, Сусана, Сусана, -
Аапынра ҭабҵеит сгәаҽы.

14.04.2000

***

Ҭынч илеиуан қәаҧсатак, -
Ашьац қьафуран изҽыз,
Икыднаҵеит аҧсаҭа,
Ашҭа иқәыз сара сҽыз.

Кәтаҕь ҟаҧшьыла аишәа хиан,
Афѡы ссирын ацәашьы.
- Насыҧ лыҵ ҳазхылҵыз иан,
- Нас иаргьы ирҳа ҳабжьы.

Ажәѡан, итҵегь улаша! –
Дныҳәон ашла ишаҧыз.
Иасуан ашьыжьтәи аҧша –
Маҷк еилысит Амшапы.

30.04.2000

АҬӘА

Сԥацха аҽаԥараҽ,
Ашәындыҟәра гылоуп.
Уаҟа, зны, аԥарагь,
Ублақәа хнакылон.

Аха уи аганаҽ,
Чақьмаҵьак ҭагылан.
Уи лашон аргама,
Ҽынлашәа уахынла.

Чақьмаҵьак уҭалар, -
Акәалаԥ ҭагылан.
Уи хәыҷын хаҭала,
Аха ибеиан хьыла.

Ҭәа заҭәык ахала,
Иԥшьаны наӡаӡа,
Ирҟаԥшьызшәа шьала,
Иатҭатҭәахын аҭа.

Уи Адами Евеи,
Ашьҭан иадынҭәала.
Нас игылаз ҳреиуан,
Ҳа ҳҟалеит аҭәала.

11.05.2000

ГӘАНЫЛА

Ҳаиԥылон, ҳаҟан ҳаилаҭәан,
Ҳаибамбар ҟаломызт мышкы.
Исытҭашьыцуаз ахацәа,
– Дыбзиоуп, дыссируп! – рҽакын.

Ҳаиԥылон, ныҳәан исымаз,
Ла лышҟа сцаӡомызт, – сԥыруан.
Дмырхәаган, днырхаган, дхазынан,
Сгәыграқәа счара ду руан.

Ашьҭахь ҳаиԥыртцит… Амаҷоуп,
Амаҷоуп ҳаиҟәызгаз ҳара.
Сгәакәын – уи рыцҳа ҭаҷаҷоуп,
Бгәакәын -саргылеит хара.

Нас, абри ашьҭахь гәаныла,
Гәаныла ҳаиԥылоит, ҳаицуп.
Бцаларгьы бымҩа банылан,
Уаҟа, бахьнеиуа сыԥшуп.

Ҳцәажәоит ашьшьыҳәа гәаныла,
Чарак еицҳарҳәоит зынгьы.
Ажәҩан ахь схалоит ба была,
Са сыла быҟоуп баргьы.

Ҳалахь еиқәаҳцоит ианҳамам,
Ианҳамам иҳамоуп ацҭәы.
Ҳаҷкәын ашколаҷ дынхама,
Нас дахьӡару итцатәы?

Исыхоит сгәатца аҩныҟа,
Ҳԥенџьыр аҟнытәи быԥшуп.
Сшыҟоу быздырам баныҟам, –
Усҟан зегь реиҳа сзатцәуп.

Ҳнеиуеит мҩа-ԥшӡак ҳанылан,
Иҳарҭоит агәилқәа зтцаарак:
– Пҫазааароума, гәаныла? –
Агәилқәа еицгылан џьарак.

20.06.2000

АНЦӘА ИАЛИХЫЗ АԥСНЫ

Агеи ашьхақәеи рыбжьара,
Баҳча ссирла иқәтцаны,
Адгьыл лакәқәа риатцәараҷ
Анцәа иалихит Аԥсны.

Ари аԥхын еиԥш иҟәандоуп,
Ҳнапы разқәа реибаркыра.
Дарбан ари ажәа зҳәамтоу,
Хьзыс иузтаз Аԥсынтәыла?

Амра ашҭаҷ илашароуп,
Иатцәахызаргьы аԥҭа зны.
Ҳа ҳазхылтцыз дара ршьалоуп
Ахы ишақәиҭхаз Аԥсны.

Ари аԥхын еиԥш иҟәандоуп,
Ҳнапы разқәа реибаркыра.
Дарбан ари ажәа зҳәамтоу,
Хьзыс иузтаз Аԥсынтәыла?

Агеи ашьхақәеи рыбжьара,
Ажәфан алахь ус анын:
Иҟаз аԥсуа илашара, –
Анцәа иалихыз Аԥсны!

Ари аԥхын еиԥш иҟәандоуп,
Ҳнапы разқәа реибаркыра.
Дарбан ари ажәа зҳәамтоу,
Хьзыс иузтаз Аԥсынтәыла?

2000

АМРА

Амра, амра, амра,
Хыхь ицоит ихалан.

Иатцаҙам ҳарамрак,
Иамаҙам агәала.

Сыпҵо, сыпҵо, сыпҵо,
Сара аштә сыкәуп.
Амра сынасыпҵоуп,
Мшәан, саргьы снасыпҵуп.

Ашәтқәа, ашәтқәа, ашәтқәа,
Амра акәа итәалоит.
Шәгәы разуп, итәашәкуа
Хымпада, иҟароуп.

Ажәтцыс, ажәтцыс, ажәтцыс,
Кнаҳауп хыхь аҳауаҿ.
Кәыкәу ацәа ишалтцыз,
Изаҳада ҳауа?

Амра, амра кәицха,
Иалоуп ҳашәа «Рада»
Апсабара, рыцҳа,
Иалшарызеи мрада!

Ахәра сныз ахала, -
(Аибашьратәәҟьа ҳалан).
Амра надыпхалар, -
Ахәра ҕьоит ахала.

Амра, амра, амра,
Хыхь ицоит ихалан.
Иатцаҙам ҳарамрак,
Иамаҙам агәала.

2000

***

Ажәҵыс-еиқәа
Иахьа иамам ҭахак, -
Ҭзык ашьшьыҳәа инадҵыр,
Нас ҽакы иазцон…

Ажәҩан иаҵаз
Бамба гәарҭак хахан,
Амра уи рахәыцны
Ҳашҭа иҭанаҧсон.

29.05.2000

БЫГӘХЬААЗГОИТ…

Быгәхьаазгоит, быгәхьаазгоит,
Смыцәаҙеит иаци иахеи.
Инхоит искуа-ахьааскуа,
Исҳәо акәын – ус инхеит.

Быгәхьаазгоит, быгәхьаазгоит,
Саргәырҧьаҙом сгәы ҟазҵо.
Мшәан, исыхьи, иабаазгои, -
Абар алса аиҧш сканҙоит.

Быгәхьаазгоит, быгәхьаазгоит,
Иҳәҳәоит сгәатҵа быхьз ҳәаны.
Пстҳәаны икыду са схьаақәа,
Иқәтәоит ҙаҙатҵас иҳәны.

Быгәхьаазгоит, быгәхьаазгоит,
Арасац еиҧш са сыҧҽуп.
Сылабжышқәа ирҙаакуа,
Сара сгәы сыхьчарц саҿуп.

Быгәхьаазгоит, быгәхьаазгоит,
Сдунеи акәын иҵьбароуп.

Сыԥхыз аҽоуп бахьааскьо, -
Лабҽабала ба бхароуп.

Быгәхьаазгоит, быгәхьаазгоит,
Уаҳа сылымшар ҟалап…
Сҟабымтқаргьы, ди, хьаасгьы,
Уи сахьацу сагалап.

08.09.2000

***

Абзиабара ашәа, –
Ажәѡан аетқәа аччаԥшь иаѡызоуп,
Абзиабара ашәа –
Уи бара боуп, сара соуп.
Абзиабара ашәоуп
Сара исҳәо сааизар,
Баргьы сыԥсымзар –
Ибҳәо наӡаӡа уи ауп.
Абзиабара ашәа,
Иамаӡам ажәа,
Уи иамоу агәоуп!

Абзиабара ашәа, –
Тҷысшәа ажәѡан сатқаршәны самоуп,
Сымшқәа хыхьынтә
Адгьыл ахьхьаҳәа иқәпса ицоит.
Ба быда, са сыда –
Уаѡы издырӡом иагьамоу,
Уи ҳара ҳада
Мыткәмак еиԥшхар ҟалоит.

Абзиабара ашәа,
Иамаӡам ажәа,
Уи иамоу агәоуп!

Абзиабара ашәа –
Амра аҳыхьаҷ инеины иаҷыхәон,
Архаҷ шьабыстак
Маҷк ишәахьазаргь, иҳәуан.

Сгәы инҭазытуан
Ашьыжь тҵаак апҵеыха,
Бзиабароума, –
Ак қәапсатоушәа иауан.
Абзиабара ашәа,
Иамазам ажәа,
Уи иамоу агәоуп!

2000

АҨЫ РЫЖӘТӘУП…
(Иҭымӡыц ацәаҳәақәа рҟнытә)

Аҩы, – иалтцыз аҳардан,
Шәахла итәуп.
Зны-зынлагьы сгәы сырдарц,
Уи сҷакуп.

Маза хтыгоуп уи аҩы,
Еиқәатцәоуп.
Зынгьы ҩыла ҽырбаҩык,
Дарҳәацәоит.

Аҩыжәраҷы са скәадан,
Зны сашьуан.
Сыҽнадтцаны ахәада,
Исшьышьуан.

Тҵәыцак -тцәыцак ианҟьаны,
Ҭынч снатәон.
Сҩызцәа ашәа ҭырҟьаны,
Иааилатәон.

Зымҩа датцаҳәҳәон аҙәы,
Ирпаны.
Снатәон сҩыжәгақәа штцаҷәыз
Дырбаны.

– Шьҭа ҳаицыҟәлап, сгәацаҧха,
Скәашаҩуп.
Анасыҧқәа сшоит уаха, -
Са сшаҩуп.

Иузгылазаргь ахан,
Мал зыгҙам.
Аҩы цәырымтцыр иҧхам,
Иҧсуп зынҙа.

2000

АТЦАРА АНЫҲӘА

Анбан, анбан, зехьынцьара,
Наҟ-арахь икнаҳан.
Амра, ажәтцыс, аҷынҷараа, -
Ҽак убомызт уаҳа.

Урҭ ирыман аҙә ишәара,
Насгьы рҽеидыҧсалан,
Зегьы ирарҳәон аҧсышәала:
«Шәымҩахытцла, ԥшҙала!»

Икәтцоуп ашҭа, ихиоуп ашҭа,
Артцаҩҷыц – аныха.
– Уа, мшыбзиа! – Бзиа збаша!
Атцара аныҳәа!

25.10.2000

***

Апринцесса Диана лыԥшрақәа
зхыскааз аҙы илызкуп

Амра иснаҭом уи иамам,
Амра ԥхаларцоуп изшоу...
Са сыпринцесса, Диана,
Уи аҭкыс, уи аҭкыс блашоуп.

Сышәҭыц аҳауаҿ икнаҳауп,
Сгәыԥрақәа шьҭыхны иакуп.
Урҭ санырхьымʒа сыгәнаҳауп,
Гәнаҳас исымоу иацкуп.

Сымра са сызқәараҿ ииама,
Иабацеи иццышәха сҿара?
Бара банызбоуп, Диана,
Сшыѣаз аныздыр сара.

Ашьыжь сыԥхыʒқәа сызгьамам,
Урҭ еилаԓынтит зынʒа.
Са сыпринцесса, Диана,
Быхәрақәа сыҭ, исынҭа.

Урҭ бара бзыҳәа еидароуп,
Урҭ сара сзын иласуп.
Ба бакәу, сыздырам изхароу,
Ажәԓан сахшазшәа сразуп...

Амра иснаҭом уи иамам,
Амра ԥхаларцоуп изшоу.
Са сыпринцесса, Диана,
Уи аиҳа, уи аиҳа блашоуп.

24.11.2000

АРТИЛЛЕРИСТЦӘА РАШӘА

Амра цеиуаз, иасуаз аԥша хага,
Асы шьҭалоз… Еиҕуп иаҳагьы.
Артиллериа – иарбан иаԥырхагоу
Ҽынла аиԥшҭәкьа иҟоуп уахагьы.

Артиллериа, – аибашьраҿ иԥышәоуп,
Аҳра шьҭыхны уи харантә иаауеит.
Аԥсуа ҭеицәа азыҟазҭо рхышәоуп, –
Артиллериа – кшоит, аус ауеит.

Уи иарҙыҙоит ашьха акатҷәара,
Уи ахьыҟоу – уа аҕа дхәаҽуп.
Артиллериа – ҳалоуп ҳарҭ ҭаацәала,
Аԥсынтәыла ахьчара иаҿу.
Артиллериа, – аибашьраҿ иԥышәоуп,
Аҳра шьҭыхны уи харантә иаауеит.
Аԥсуа ҭеицәа азыҟазҭо рхышәоуп, –
Артиллериа – кшоит, аус ауеит.

2000

***

Сара сашәақәа,
Уара уашәақәа, –
О, иабарҭаху,
Уаҟа ажәақәа!

Сара сыпату,
Уара упату, –
Иарбан иныжьтәу,
Ма изхыԥатәу?

Сара сычҳара,
Уара учҳара. –

О, ҳақәымшәонда
Џьара рыцҳарак!

Уара уашҭаҷы,
Сара сашҭаҷы, –
Мракоуп иҳамоу,
Ҽакы ҳашьҭазам.

Уара улаҷы,
Сара сылаҷы, –
Пҷсыуа лашароуп
Сара исылаҷеыз.

Сара сыламыс,
Уара уламыс .
Уи ҳара ҳада
Ҽазәы иламызт.

Уара уыуара,
Сара сыуара
Ажәѡан аҟынза
Иҟоу пҷсыуароуп.

14.01.2001

ҼЫЦ КАЛАМЛА…

Б. Барцыц илызкуп

Ажәеинраала зыѡуан ҽыц каламла,
Поет пҳәысуп ҳамҭас исзыркыз.
Аѡыгазы шьҭа сеиқәыцәом «амла»,
Аѡра мыжда акәын иаҭахыз.

Даҷеа сахьак ауеит сажәеинраала,
Даҷеа гьамак, даҷеа блак ахан.

Ажәҩан ашҟа сдәықәлон зны сыхиала,
Даҽеазныхгьы Анцәа ибла схан.

Сҩыга сыцуп, – ус анакәха сҿыхоуп,
Уахгьы-ҽынгьы ацәара сҭахуам.
Уи, сыԥсымзар, амзаҿа иаԥҽыхоуп,
Уи, сыԥсымзар, иацлабуеит ахца.

Сҩыга иатцам, шьҭа избоит, ҳарамрак,
Схы-сыхшыҩ иҭагьежьуеит, иҭоуп.
Ажәеинраала ҩуп иԥшьоу каламла,
Уи ак агзар – изыгхаз са соуп.

18.01. 2001

***

Пхыӡла ажәҩан салан,
Еиқәылашон ажәҩан.
Уаҟа лакә-бызшәала
Аетцәақәа цәажәон.

Лакәын жәҩан иатцәара,
Аетцәақәагь лакәхын.
Сыԥхыӡқәа рыбжьара,
Ибжьагылан апхын.

25.04.2007

***

Хәылпы-етцәа цәыртцит хәылпазы,
Ажәҩан атца иадын ижжаӡа.
Уатцәы амыш ссирхон зегьы рзы,
Хәылпы-етцәа ҽак азы ишаӡам.

Аха уи ахьцәыртцыз уа инхеит,
Шарпы-етцәа харантә ианаба.

Алабжыш иагоит иаци иахеи, -
Ишԥарҭаху рҽыцьегь еибабар.

Ишԥарҭаху, ишԥарҭаху шьыри,
Знымзар-зны еидыртцар урҭ рыԥсы.
Ҳара ҳаиԥш иныҭатәар ашәшьыра,
Ҳара ҳаиԥш иаԥылар шьыжьы.

Аха урҭ еицәыхароуп наӡаӡа,
Наунагӡа азаҭцәра рзыԥшуп.
Иага хыхь аҽарлашаргьы амза,
Баша ҭзыкаҿ ибылхьоу цәашьуп.

26.04.2001

АШЬЫЖЬ

Аԥхын гәилқәа лакәушәа,
Шарԥазын игәылҭцит.
Амза ацыԥхь лақәыршәшәан,
Ашәҭыц инаԥыртцит.

Арбаґь ԥагьа ашҭаҿы,
Қыҭа дук арҿыхеит.
Иқәлон адгьыл иашаҿы
Ашьыжьи аҽеыхәеи.

Ага, ашьха ҿыхахьан,
Асабицәа – ргараҿ.
Азә ашкол ахь ихахьан,
Дашьҭан уи атцара.

Амра ҭынч игылахьан,
Уи лашон лыԥхала.
Атцарақәа ҿыхахьан, –
Кама ацәа далан.

2001

***

Ан агараҽы днатәан,
Ашәа изылхәеит аԥшқа.
Асабигьы ибла ҭаан,
Днеиуан Ацәа ашҟа.

Ангьы лускәа шьҭа дрызцеит, –
Ус иаха дманшәалан…
Ҭынчран иқәыз адунеи
Уи агара ашәала.

***

Ада схәарҭам сыкьанџьа,
О, уи ауп сыпсҭазаара!
Ах, исылшо сыҟанда, -
Аԥсы ҭасҵахьазаарын.

2001

ҬА ЗНЫК ИСЫЗХӘА УИ АШӘА…

С. Чкотуа иахь

Суҳәоит ҷыцны
исырҳа уи ашәа,
Даҽеа маҷк
аԥсҭазаара сгәарԥха!
Шоура цәгьазар, –
сгәы ҟасҵап, сыхьшәашәап,
Анаатә асыр –
усҟан уи сарцхап.

Ҵыс иатҵәоушәа
уашәа ажәфан иалоуп,
Зыхь ҵаулан
итцытцуеит иара.

Ахатҵа иашәа
ахрақәа ирнаалоит,
Ашәа ссир
иаргәаҟуеит Аԥсынра.

Ашәадара – ҕарроуп,
уи еиҭымроуп,
Ашәа зцәыӡыз, –
ихәрақәа ҕьаӡом.
Уара зныкоуп
Анасып анумоу, –
Аԥсуа иашәа
уацԥырны уанцо.

Даҽеа знык ицәырга
Аиба иашәа,
Наҟ, ажәытәрахь
ԥытрак сыбнатҵа.
Иудыруазеи чара
ссирӡак сақәшәар,
Амашәыр ду
зхылымтҵуа зынӡа.

Уи ҭоурыхны
иқәыз ҳара ҳашҭа,
Уи ҳазнысыз
амшоуп, иҳәала.
Жәыжә иԥагьы
наҟ ахысшьа ихашҭны,
Ҭынч уи ашҭа
дҭытҵыргьы ҟалап…

Суҳәоит, ҷыцны
исырҳа уи ашәа,
Даҽеа маҷк

аԥсҭазаара сгәарԥха!
Шоура цәгьазар, -
сгәы ҟастцап, сыхьшәашәап,
Анаатә асыр -
уаҟа уи сарԥхап!

10.07.2001

***

Абзиабара ахьыҟоу
Иҟаҳам ахьаа,
Ԥхыҳ лашоуп иибо
уи акәа иҭашәаз.
Иамаҳам ақәра,
иамаҳам аҳәаа,
Абзиабара ашәоуп
иҟаҳоу ашәас.

Абзиабара ахьыҟоу
иҟоуп агәыгра,
Уи ада, уи ада
са сымԓа лашам.
Бзиабарала иҷаҳәоуп
сара сыхәра,
Абзиабара акәхап
Изыргьо есымша.

Абзиабара ахьыҟам
ашәҭқәагь узгәаҭом, –
Срацәажәоит снеины, –
илакәуп рбызшәа.
Сара абзиабара
арԓаш ду саҭоуп,
Ба бакәхап сзыцәшәазгьы,
уи санацәшәа.

Абзиабара, – қьиоуп,
Ламысуп, лашароуп.
Имҭәыжәѡоуп, иаҧсышәоуп.
иамам агра.
Уиакоуп иузҭо
илакәу алшара,
Насоуп ианцәыртцуа
ахацәа рыҧшра.

Абзиабара – ҳаѡцьагь
иҳамоу аҳауоуп.
Уи – ҳаҧсҭазаара
зегь аҭакоуп.
Уи ҧшʒарас иќоу
зегь иреиҳау ауп,
Уи цқьарас иќоу
зегь реиҳа ицқьоуп.

Абзиабара мшынзаргь –
рахәыцуп изѡызоу.
Хәыцуп, рахәыцуп.
иалшоит иҧҭәар.
Аха – аҧсҭазаара
ахы азыркызоуп.
Уи ада дынцәоума
дынцәазаргь Анцәа.

Абзиабара ахьыќоу
иќам ахьаа.

04 09.2001

РАҦХЬАТӘИ АШЬАҨА

Днеиуеит аʒҕаб хәыҷ дцыхцыхуа.
Дышҧазгагоу аќаҧшь.

Зны дамҭасуеит Џис атцыхәа, –
Ҳақәнаргылом аҟаабжь.

Каҳа-бҕала,
каҳа-бҕала,
Днеиуеит иахьа лхала.

Зны дынхьаҳәуеит лара лышьҭахь,
Саатҭ еицарсак кнаҳауп.
Дзынаӡозҭгьы – уи лалышьҭуан.
«Ҷақ» азымҳәо уаҳа.
Каҳа-бҕала,
қаҳа-бҕала,
днеиуеит иахьа лхала.

Дадыххылоит зных агара,
Дгыланы дахыччоит.
Зны инҭарсны ҟәардәк аӡара,
Иқәылшьуеит, дачычоит.

Каҳа-бҕала,
каҳа-бҕала,
днеиуеит иахьа лхала.

Дахысуазшәа асы рапан,
Ашәгьы днахеит ԥшьаала.
– Амҩа бзиа бымаз, баба,
Уи харазаргь даара!

Каҳа-бҕала,
каҳа-бҕала,
дныҟәеит иахьа лхала.

07.10.2001

***

Илахҿыхуп аԥсуа ԥацха,
Ас афѡы хаақәа смаҳац.
Аҳа, сыԥкәын, амца уатҵха,
Уа иҽеҳәаргьежьла акәац.

Ахра уоума, Дима уоума,
Аҳа, сҭаца, бааласы!
Артҵәы ҭоума, ашәха ѡоума,
Аишәа иқәышәтца лассы?

Ѡыс ихаҳтуа иарбан рыуа?
Даур, асасцәа урԥыл!
Сасцәа дуқәак ҳҭоуп абжьыуаа,
Аҟәыд иагуп апырпыл.

Ачуан иахәлаԥсоит ашыла,
Амҳаԥ алишьуеит аӡәы.
Акәац амца надыршыло.
Ҽаӡәы иргьежьуеит атҵәы.

Аԥсуа ԥацха, ашыш-быца,
Ҳара ҳҳаноуп, ҳара ҳгароуп,
Иччоит аԥшәма илакытца,
Илѡатҵә асас даанагар.

Аԥсуа ԥацха пхоуп, иѡашьом,
Маҷк итшәазаргьы иара.
Ҳара ҳабацәа рынхашьоуп,
Излабеиоу Аԥсынра.

2000

***

Заҟа ҭуазеи, бсымбаӡац,
Заҟа ҭуазеи, быҟам!

Са сгәаҽы бара бмазан,
Ба бмазан адәныҟа.

Исыцрарҵон быбла мцак,
Уи иахьакәым, цыхьагь.
О, ишпасҭаху сназар,
Былабжышқәа рзыхьаҽ!

Снышьамхышлар ицқьаны,
Нас убра снаҽыхәар,
Сыбзышьҭалар сыцҳаны,
Сыбзыҟалар сҽеыхәан!
Аха, ба бхароуп, бхароуп,
Сара сгәыҕра бацым.
Бара башҭаҽ аапынроуп,
Са сҭагылоуп азын.

1997

АИЗГА «АҚӘЫПҬШРААГЬАМА» (2005) АҠНЫТӘ

КЫР ШЫҚӘСА НУҬУЕИТ…

– Кыр шықәса нуҬуеит! –
салҳәеит апшҩы,
Сарма нап шьҭыхны
зны даныпшылан.
Уи дыпшышамызт,
сыпсымзар, дшаҩын,
Ашықәс иаргәаҟуаз
ирзылшон дырпылан.
– Кыр шықәса нуҬуеит,
ахаан упсзом,
Аҩысҭаа, аҵьныш
ушьҭаз игәаан! –

Салҳәон, иԥьасшьон,
стцәыуон, изҙом,
Мшәан, дҟалахьоума
имԥсуа ахаан?

30.03.2000

АИМАК

Сгәи сыхшыѡи аимак рымоуп,
Изҭатәыда хадара?
Иага ҳҳәаргьы дара рылоуп,
«Ажәѡан ҳшалыбгаз» ҳара.

Ахшыѡ – ѡысҭахуп, баша иҟам,
Агәы жәѡануп, иразуп.
Ҳа ҳахшыѡгьы ԥшуп адәныҟа, –
Уи зызку зынҙа хазуп.

Ахшыѡ лакәуп адәахьала,
Аха ѡнутцҟала иҕроуп.
Уи наҙоит аус ахьалам,
Анаҙашьагьы маҙоуп.

Агәы ссирзар адәахьала,
Агәы ѡнутцҟалагь иԥшҙоуп.
Агәы змоу дшәаҙом акала,
Агәы – ажәѡанаҷ иаԥцоуп.

Агәы ихәоит згәы уашәшәыроу,
Уи хәырбҕьыцуп, уи уаѡроуп.
Ахшыѡ – цьыкац-тцааршәыроуп,
Ахшыѡ малуп, ма млакроуп.

Ахшыѡ-қьафуп, бԥьаруп, шҳамуп,
Баак аргылоит ак хжәаны.

Издыруада амыцхә шҳамам, –
Ҳаҟаз гәыла ҳаиқәшәаны.

Агәы – амраҿ иатахузеи, –
Хшыԥла амрагьы хәаҽуп.
Аха, иҳаваԥьгәо ахыза,
Агәы ҳахәышәтәырц иаҿуп.

14.06.2000

***

Быԥшра схашҭуеит шьҭа сыԥсымзар,
Хашҭи гәаламшәеи срашьоуп.
Ицоит сыжәԥан иалсны сымза,
Зны еиқәароуп, зны илашоуп.

Амԥа сықәын быбла сыцны,
Бгәыгра сыман сион уаха.
Анцәа сиҳәон нас иҿыцны:
«Ма сыԥхызаҿ уи днырха!»

Стцәыуап ашьҭахь схы нагәылак, -
Алабжыш иагап сыхчы.
Срыцҳаишьома ԥызак, гәылак,
Сыгәгьы ампыл еиԥш ичып.

Са сыԥхызаҿ сгәаҟра сархәап,
Ажәԥан скыдлап сцәаҟәаны.
Аха, сымыш, уи бхы иархәан,
Бымцан сыцҳа ҿаҟәаны.

Ашәч саԥызан аҭла садлап, -
Уи ачыхәқәагьы хьанҭоуп,
Нас ажәытәуаа ирҳасаблап,
Шаҟа шәышықәса ирҭоу.

Сара ԥхыӡла ирхәыз шьацхап,
Ба бнагәылалан бцала.
Урҭ мышкызны сықәган ацҳа,
Бышҟа снаргозшәа збалап!

22.02.2000

ИАРЕИ САРЕИ

Уи сиҭахӡамызт, дысцәымԥын саргьы,
Аха ҳаибагәӡуан ҳаиҿаҳар.
Ҳҟазара шьҭытцхьан уи ала акыр, –
Амца ҳацралон аҿҿаҳәа.

Саргьы сиашьамызт, дсашьамызт иаргьы,
Аха иашьарак ҳахәмаруан.
Хыхьынтә иԥшьамыз цәымзак аркын,
Иахылтцуан иԥшьамыз аԥхара.

Иаргьы синыҳәон, дысныҳәон саргьы,
Ꙋыжәра «Амзаҟа» ҳҳалан.
Ҳаиуара иацлон нас иаҳагьы,
Аныкгьы «ҳлыхшазаап» лыԥхала.

Дысҿаччон, сиҿаччон… Амышқәа цон,
Амышқәа цон акатаҳәа.
Аха издыруан, – шьаҿакгьы дкәацом,
Ацаҟьа салҟьан санкаҳа…

Шҭакаҿ ҳашгылаз ҳꙋыцьагь ҳеырбо,
Иааин аԥшатлакә ҳабжьалеит.
Сꙋыза дызлытцыз рышҟа дагон:
Саргьы дыздырит ибжьала.

2001

АШӘАРЫЦАѠ

Ашәарыцаѡ цәгьа деибытан, –
Ахьҭа хьатцуан ицәшәаны.
Ихьзи ижәлеи рҳәоит ақытан,
Уи дшәарыцоит уажәааны.

Лакгьы неиуеит амгәа ҭаҳан,
Шәарахк ашьҭақәа ԥшааны.
Зны иаҷалоит хра ҭакнаҳак,
Ишуеит аԥшәма иахь иԥшны.

Ашәарыцаѡ ишәақь акәын,
Цьмакы иақәикит лассы…
Датцхон, аха иибаз лакәын, –
Азыс налыҳәҳәеит асы.

Даҵеа маҷзак акәхап игу, –
Ашьха нас «ахәаѡ» аҷегап.
Хы затцәыкоуп, итҟьо хыкоуп,
Гәнаҳазар Ажәеиԥшь ибап.

Азыс акәшон ан-агәыраз,
Хьаак амазам иара.
Иацҵеырбон атәыѡа дура,
Ан – аԥазатцә иаҷҳәаран.

Итцысзомызт, ҭынч иахьгылаз,
Уи мамзаргь акы иацәшәап…
Ашәарыцаѡ – аҳатыраз
Цаҟа длахеит нас ашәақь…

Ашәарыцаѡ дцон ихала, –
Дкарахеит иаци иахеи…
Аха азыс абзоурала,
Уа ѡ-ԥстазаарак еиқәхеит…

09.04.2001

***

Аацын шәоуп, атдар цырцыруеит,
Уахьыцшлак иҳауп рытра.
Баргьы балагоит, издыруеит,
Аацын ашәтыц артытра.

Бахьцалакгьы аацын бацуп,
Ԥыза бзиас иҟабҵеит.
Ажәԥан ҳаргьуп, адгьыл шьацуп,
Амра халеит, ахьҭа цеит.

Зны шәеиԥшуп шәара маҭәала,
Ибшәуп аацынра атцкы.
Сара уи сыннажьын схала,
Иканаршәуам ба бхатцкы.

Зны ишәзеилоуп шәарҭ маӡажәак,
Атцәы сылатца шәыччоит.
Ишԥабзиаз знык сыхьшәашәар –
Аацын-хага бысцәагоит.

Исызгома аетцә кыдԥаа,
Са снаӡаргьы ахәаҽы?
Сымыш, баацынра сахыбаан,
Сатабымтцан, бысхәаҽыр!

21.04.2001

***

Аԥша нҭасны маӡала,
Ҳӡиас гәыднакылон.
Иацәымԥызшәа ацара,
Зны-зынла иаатгылон.

Усҟан, зынҭрыс ихәашьуан,
Аԥсы маҷха цьушьап.

Апаҩ иадлон ишьышьуа,
Итҵыԥарц иаҷушәа.

Уажә изҷугьы уи қәԥароуп,
Иахьҭоу итԥамҭамуа.
Уахгьы-еынгьы ацароуп,
Ԥсҭазаарас ҳәа иамоу.

Нас итҟьеит, ирҳан атра,
Ԥхьаҟа ицон имҩасны.
Ашьҭа итакәашон иара,
Са еинысҟьон сасны.

16.06.2001

АҚӘЫԤШРА

Ҷьым, ақәыԥшра сеиламҳаит амалаз,
Уи иахьоуп ҳәа сашьҭамызт иацы.
Наҟ ицаз – имцазаргь аламала,
Уи хынҳәышьа амаҙам бзанҭы.

Са сыԥхыҙқәа сқәыԥшра рылакнаҳауп,
Ажәҩан ашҟа срыман ицалоит.
Уаҟа схызаргь уаҳа даҷеа гәнаҳак
Сымаҙамкәа бышҟа сылбаалоит.

Баԥхьа сцәыртԥуеит шәахшәа сҙышҟаҟаран,
Ба бышәтыцуп, амра баҭыԥхауп.
Исҷаҟәома жәытәцас бара бгара?
Бзиабароуп иҟоу иреиҳау!

Сгәы еиқәхомызт кәицны бадымшәалар, -
Исырцәап ҳәа баша уи саҷын.

Уи акәиц хәыҷ иаблыз аццышә ала,
Еиҭаҽыцхеит ашлара схаҽы.

Еиҭаҽыцхоит аапын ашәа еипшны,
Еиҭаҽыцхоит адгьылаҿ зегьы.
Анцәа иоуп издыруа са исҵеипшу,
Иақәыскызар сқәыпшхарц уажә саргьы.

Ажәлан саҳәоит: маҷк исыҭ аҟәышра,
Зыгәра згода, ҷьым, угәра сымгар?
Акызаҭәыказ исҭахуп, ақәыпшра:
Абызҳәацәа абыз бадмыргарц.

14.07.2001

***

Сара схагоуп ба санбыцу,
Самхагәырҧьацәоит цәгьала.
Сшьапқәа хагароуп ирытцоу,
Снапқәа мҭәыжәлазар ҟалап.

Сшьара сықәым са санбыцу,
Сажәа хыдоуп, сҽы шәаҳауп.
Хыда-гәыда са срызхәыцуеит,
Амреи амзеи иреиҳау.

Амца сшалоу аҙы сҭалоит,
Асы сшылоу амра сцәуп.
Ус, усыхәапшыр, хаҭала,
Сара сиеипшҙам зхы ҭацәу.

Аха схагоуп ба санбыцу,
Адунеи зегь са истәуп.
Избан акәзар, бара бкәицуп,
Са сбылуазар сҽаҳәатәуп.

Бара боуп сзырхаго, сгәыраз,
Адгьыл иқәлашо цәашьны.
Баргьы бхагахар, ибдыруаз,
Ассир шыҟало аҽны.

Ба банхагаха нахысоуп,
Ассир ныҟало аҽны.
Усҟан ҳарҭ Аԥсны ҳахысуеит,
Бзиабарала иқәтцаны.

06.07.2001

АГӘЫРҒЬАРА

Сгәырғьоит шьыжьымҭанла,
Сгәырғьоит хәылԥазыла.
Сгәырғьоит ашьыжь амра,
Сгылан санаԥыло.

Сгәырғьоит, исасушәа,
Алашара нааило.
Нас насыԥла сҭәушәа,
Суада хәыҷ сыѡналоит.

Сгәырғьоит, ҙык ашамҭаз
Ашьҭыбжь санарҿыхо.
Шьыри, сыркәашандаз,
Снақәыртәаны ҽыхәак!

Сгәырғьоит, сԥара сырҭар,
Избаз аԥьазыҳәа.
Аха афатә ҭирҭаҿ,
Ахәқәа тәом урыҳәаргь.

Сгәырғьоит қәак анлеиуа,
Кәыркәаз, аҭакараз.

Асаби дшеи-шеиуа,
Дгаразар агараҿ.

Сгәырҕьоит амц анысҳәо,
Ма сара сыржьозар,
Насгьы «Анцәа иныс» ҳәа
Ражәаҟәа рыԥшьозар.

Са сдыргәырҕьоит рызегь,
Амза, абна, арха…
Сшәоит, изызҙарызеи,
Сгәырҕьара сагар ҳәа.

18.02.2002

РҿАԥХЬА ҲХЫРХӘАП…

Ицоит амыш, ицоит ашықәсҟәа ԥырны,
Аибашьрагьы цазшәа збоит ихараны.
Аха сышьха, аха сгәатԥ ахәра рнуп,
Ан ахцәышла, аб еитԥамҳәа ргәырҿануп.

Рҿапхьа ҳхырхәап аҕа изымтԥаз Апсны,
Амца шыра зԥа затцә далаблыз аҿены,
Нхытцтә ихытцны абԥьар иатцалаз ҳашьа,
Урт аҙгабцәа, урт ачкәынцәа – Анцәахша,
Урт анацәа, зашта иқәхоз ишланы…
Рҿапхьа ҳхырхәап, рҿапхьа ҳхырхәап ҳаизаны.

Ԥшатлакәушәа амца тысуан Гәымста,
Зиасымызт, амца тысуан сара сда,
Зыпсы тоугьы, зыпсы тамгьы уа иқәпон,
Урт аиааира, урт аиааира агәра ргон.
Рҿапхьа ҳхырхәап аҕа изымтԥаз Апсны,
Амца шыра зԥа затцә далаблыз аҿены,

Нхытцтә ихытцны абџьар иатцалаз ҳашьа,
Урт азгабцәа, урт ауқәынцәа – Анцәахша,

Урт анацәа, зашта иқәхоз ишланы…
Рҽапхьа ҳхырхәап, рҽапхьа ҳхырхәап ҳаизаны.
Ицеит апхын, иқәтцит азынтәи асы,
Анаҟә акәын урт ирышьталеит лассы.
Гәыргьа бжьыми иахьа апсаагьы ирхоу,
Апсынтәыла хтцеицәа ршьала еиқәырхоуп.

Рҽапхьа ҳхырхәап аға изымтаз Апсны,
Амца шыра зпа затцә далаблыз аѽны,
Нхытцтә ихытцны абџьар иатцалаз ҳашьа,
Урт азгабцәа, урт ауқәынцәа – Анцәахша,
Урт анацәа, зашта иқәхоз ишланы…
Рҽапхьа ҳхырхәап, рҽапхьа ҳхырхәап ҳаизаны.

25.02.2002

ОЧАМЧЫРА

Б. В. Адлеиба игәалашәара иазкуп

Ажәытә хыбраҟәа аҽрылак,
Ажәѽан амтцан ичапшьоит.
Атцых агәтан хатцак ҽыла,
Ақалақь дагәылсны дцоит.

Икәша-мыкәша, наҟ итынчроуп,
Маҷк ижьакцоуп ацәқәырпа.
Ага – пслымзроуп, арха – пслымзроуп,
Ашәыр иалтцуеит ацхарпа.

Амра иаблит, гәырѽак иаблит,
Ахы иаблит даҽазны.
Аха уи қалақь ҳасабла,
Бзантцы сақәымшәацт иџсны.

Очамчыра зных ишыцран,
Ага иԥәырҙуан акыц.
Шәынтә икыднаҟьеит ашьыцра,
Аха шәынтә игылеит ҽыц.

Ныха ҭыԥым, уа еизарҭам,
Аха устцәҟьагь иҭацәым.
Аччаԥшь ытцоуп ԥатцасарҭак,
Дныҳәоит ԥацхакаҿ ҽаҙәы.

Ицаз ашықәсқәа ркычыра,
Хыхь гәырԥак ухадырԥоит.
Изҙатәузеи, Очамчыра,
Маԥк утәымушәа узбоит.

Аха усгьы уа ушәшьыраҿ,
Алаф цыфоуп, ихадоуп.
Очамчыра – Очамчыраа,
Ачеицьыказ рыԥсы ҭоуп.

Иаҿуп ажәҭыс аԥырҷырра,
Сара сгәоума уи зыбжьу?
Очамчыра, Очамчыра,
Анасыԥуп иазыԥшу!

18.06.2002

АЛАДАТӘИ АМРА

Са иснаалоит аладатәи амра,
Аладатәи амра саҿҳәароуп.
Уи ҟәымшәышәуп, иалаҙам ҳарамрак,
Аха алым еиԥшуп, ицьбароуп.

Аладатәи абна са издыруеит, –
Ҳауа зԥыдоуп, уи сыԥсы снаршьоит.

Аԥьма-тәыѡа – амзаҽа цҳафыруа,
Дгьыли жәѡани ргәашәаҿ иҧаԥшьоит.

Са сыʒрыжәуп аладатәи ԥшала,
Аладатәи сыла сгәы рышшоуп.
Кыр иҭынчуп алада ƙазшьала,
О, уи ада алада ашоуп.

Аладатәи ҳауоуп са иснаало,
Аладатәи ашәҭыцқәа рдәаҽы,
Атцаатԥлеи, ашәеи, ажәеинраалеи,
Зыхәдагә ырхәан иқәу аҽы адәы.

Уаƙа иƙам алра, алаԥанра,
Хыхьтә илеиуам уа амтцәышәқәа ҭәны.
Аха саццоит аладатәи амра,
Ашьыжь уи саԥылахьан Аԥсны.

20.06.2002

АԤШѠЫ

Еилахәмаруа лытцк аганқәа,
Ллымҳарыѡқәа қәацқәацо,
Лмаца лыман ациганка,
Дрышьҭан наƙ-арахь ицо.

Дрышьҭан, нас «лытцәгәыр» даҽалеит,
Ар иреиуаз хатцарԥыск.
Уи дқьақьеит, дҳәазеит, дышьҭалеит,
Жәала лѡызцәагьы драԥыст.

«Ццьым, умцан, исҳәоит аиаша,
Жәак уаҳашам имыцны.
Ухы ургәаƙуеит арраҽ баша –
Уаҳа ишәарҭаʒам Аԥсны!

Наҟ иԥитҵәеит аҕа ишьхәа,
Аҙы шҵо аиԥш дцеит данца:
Еи, чавела, маҷк аҟәрышьқәа,
Са снапыраз исзанҵа!»

Ацьырмыкь иахоуп афѡы-хаа,
Шәыруп, ҷьыкоуп, ма цхарпоуп.
Аҳардан иахылтцыз ѡы-хаак,
Иакәшан ашьхыцқәа «цәқәырԥоит»…

Еилахәмаруа лытцк аганқәа,
Лмаца-хеиқәырхага кны,
Даанылкылеит ациганка,
Пҳәызба ссирҙак длыхьҙаны:

«Сбыҳәоит, аԥшҙа, са бысцәымшәан,
Бара бынасыԥ лашоуп.
Бгәы иабазаргь барԥыс дтәымшәа –
Бара бзыҳәан ауп дызшоу.

Уа дыԥшуп, дыԥшуп, дгәаҭеиуеит,
Дыбзыԥшуп, ибоит Анцәа.
Ага днеиуеит, уи кеикеиуеит,
Ихуп аҷныш гәырҕьаҵәа…»

Лнапсыргәьҵа аштца днаҭәҳәеит,
Иқәылхт ацәгьара ккаҙа…
Са сахьгылаз ажәѡан саҳәеит:
«Ибҳәаз зегь Анцәа иҟаҵа!»

27.09.2002

***

Исыхьыз сыздырам, сгәы ҭынчҙам зынҙа,
Маҷк ихьыԥсаазшәа иҟоуп са сызқәагь.

Амышгьы спылоит аҽыргаҙа,
Снеилоит аҩныҟагь, снеилоит ссасызшәа.

Исыхьыз сыздырам, – сгәыԥлар стахҙам,
Гәнаҳак сыԥәтцаны сыҟазар акәхап.
Ажәатцәҟьагь сахәуеит, еиԥшуп ахца,
Ашәтҟәагьы бгьыжәхоит, иҟаз илакәха.

Гәнаҳауп исыԥәу, – уи акәзар ҟалап,
Ԥхыҙлагь уахынла сызтцәыуо аҳәҳәыҳәа.
Аха исхароу сшатцоу сцалап,
Зныкгьы сымтцәыуацт еидарак азыҳәа.

Гәнаҳауп лабала исысуа сара,
Сыжәҩа ианымтцуа ашәытақәа рнызтцаз…
Шәынтә ихьанҭазаргь – уи сшатцоу сцалап,
Са сакәыз, са сакәыз иатцытцны имцаз.

18.02.2002

АКТӘИ АЖӘЕИНРААЛА

Абар актәи сажәеинраала, –
Ажәак сымҳәаҙацт сынтәа, –
Уи зыҩуеит ҳәа ажәҩан салан,
Нас, изҩит тцаҟа сантәа.

Актәи – гәыԥроуп, уи насыԥуп,
Актәи – ҷыцуп иразуп.
Актәи – хыхьынтә ауп ишсытоу,
Уахьынтә иҟам зегь сасуп.

Актәи суп уи, аҳәылыҳәа,
Сыбԥа иԥәлеит иԥшҙаҙа.
Аҩы шьҭысхит Аԥсназыҳәа,
Са сышларгьы сгәы шлаҙам.

Актәи цқьоуп, иԥшьоуп, иныхоуп,
Суҳәоит уи агәра гала!
Аха, – гәыргьароу, игәтыхоу?
Маҷк игәтыхазар ҟалап.

Амра еиԥшуп, абла тшашоуп,
Насыԥҽыцуп, шәа ишәтәуп.
Раԥхьаӡатәи гәыргьаҽҳәашоуп,
Раԥхьаӡа иаҽыху шәтуп.

Ажәытә иастоит, ажәытә иамаз,
Жьакцан иадлалоз Аԥсны.
Ажәеинраалаҽ саргьы сгьама
Кыр ибзиахап ҿааны.

25.01.2003

УААИ, НАС, ХАИРЫЗ ТАҲАРЦӘЫП

Ууаи, нас, ҳаирыӡ таҳарцәып, -
Дныҳәаз ҳауа, ҳгәыла!
Анцәа дҳамазар уатцәы,
Ҿакгьы ҳзыкәиргылап.

Алабжышқәа тарханы,
Ҳазцарыма ԥшьаала…
Ҳара мҩа-бааԥсык ҳанын,
Мҩамызт, илашьцаран.

Сара сыблақәа рхаҽы,
Цтацқәак ахакнаҳан.
Сгәатца саҳәара иаҽын,
Ичҳатәым ҳәа уаҳа.

Хыхьынтә аӡытра иаҽын,
Анаҟә-лашә исхажьыз.

Амрагь цәыртцит ахәаҽы,
Сшьа иақәыпҳарц ашьыжь.

Игылт ҳадгьыл апацәа,
Иатцагылан абцьар.
Рымфа иқәитцеит Анцәа,
Урт гәаныла драбжьан.

Итәон атцла, арахә тәон,
Адгьылаҽ изымҳәыз…
Ихынҳәызгьы ршьа катәон,
Ршьа катәон ихнымҳәыз…

Уааи, иаҳгәалашәоз зегьы,
Апа затцәгьы, ангьы.
Ажәфан иаблыз ахәычгьы,
Имицкәа итахазгьы.

Зхала иабашьыз аға,
Азатцәра иацәымшәаз,
Аха, хатцала итахаз,
Пстазаарак зтахымшәа.

Инҳажьуада, мшәан? Азәгьы!
Зегьы идырцәоз мцакоуп.
Апсназыҳәа апсрагьы
Пстазаара назазоуп.

2000

АМШЫНИ АЦӘҚӘЫРПЕИ

Иара дымшынын, -
Аҕбақәа хын уи амшын,
Ашәтқәа рзыҳәан
Уи Анцәа ила, дымшын.

Аха, иуҳәан еиԥш,
Усҟан уара уцәқәырԥан,
Удәықәлеит аду ахь,
Удәықәлеит даушла уқәԥан.
Ашьҭахь умшынхеит…
Иҟам уи атцкыс еиҳау,
Упраҷәа ракәын, –
Рыҷныш мҭәыжәԥақәа ҭбаауп.
Аха ишәцәызӡом,
Хьаас исымоуп Аԥсны, –
Сшәоит ишәхәаҿыр ҳәа,
Уи ԥ-мшынк ирҭакны.

26.08.2004

МАЗАЛА

Ажәеинраала зыԥуан маӡала,
Усҟан аҭынчра саргәаҟуан цәгьала.
Абаҳчаҿ игәылтцыз ашәҭқәа срыцәшәон,
Урҭ амырхәага афԥы-хаа рхышәшәон.
Иҟан аԥсаатәгьы, иаргәаҟуаз аӡба,
Аџьра иагәылкьан ицеит ахьшьыцба.
Наҟ икьыркьыруа, ибгьаҭуан аҿы,
Адгьыл атцыхәан аԥҭа ҭачын.
Амԥан испылаз аԥшӡа слыцәшәон,
Уи сымԥахылкьар ҟалон ҿаџьара.
Маха-махала са сеиҿышәшәон, –
Ажәеинраала зыԥуан маӡала.
Ажәԥанаҿ амза цәашьын, икаҷҷон,
Сиеҵәахә кыдын, иахькыдыз иччон.
Пшаласк гәыбзыцуа, исыкәшо исхан,
Зын ҭаан изԥызаз, зныхгьы иԥхан.
Аха срызхәыцӡом, аӡиас ҳабжьоуп,
Бжьыкоуп иахылтцуа, – уи са сыбжьоуп.

Урҭ зегьы лакәын, иссирын цәгьала,
Урҭ сымԝахырҟьар, срыцҳан сара.
Ажәеинраала зыԝуан маҙала –
Усҟан аҭынчра сашьҭан цәгьала…

04.09.2004

АБЦЬАР СЫҚӘКУП…

Атыԝ акәшан иҟоуп сымза,
Уахгьы-ҽынгьы… Есыҽны.
Абцьар рыҚәкуп сымра, сымца,
Ахы итцакуп Апсны.

Дтәоуп аҕа деиқәныҳ абцьарла,
Сзыхь агәытцәҟьа иарбаны.
Ихәда хиоуп умҳәозар цьарла, –
Дҟамлаҙацт агәра ганы.

Абцьар рыҚәкуп сгәыла, сыҚәла,
Ҳнышәынтраҷ иаку ҳцәашьы.
Сызхара сымтцәыуацт сныҚәлан,
Уаҟа джуп ахы иашьыз.

Абцьар рыҚәкуп сԝыза, сыуа, –
Ишпарҭаху уи сацәшәар?!
Адәы дыҚәымларц апсыуак,
Иҙыр апсуа ибызшәа.

Абцьар рыҚәкуп асабицәа,
Ашьыжь иалзырҟьаз зыбжьы,
Абцьар аҚәкуп ашла ицәа, –
Уи амаҭа дизыпшын.

Аха мап, исыцуп сгәыҕра,
Сгәыҕра цьалым, ихароуп.

Уи иарҕьоит исымоу сыхәра,
Уи шьхардацуп, иԥьбароуп.

Абԥьар сықәкуп са избазар, –
Уи ишԥамгари ҳәа зны.
Аха, уи ҭҟьаҙом, избанзар, –
Иақәкуп аԥсуара, Аԥсны.

10.09.2004

АҬӘҲӘА

Ашҳам сылеитԥон аҕа, -
Аҭзы скыдлоит ҳәа саҽын.
Амаҭ хьшәашәаҙа иаха,
Исхакнаҳан са схаҽы.

Амаҭ хьшәашәаҙа иԥшын,
Уи аԥсреиҳагь еиқәатԥаан.
Аҕеи амаҭи еиԥшын, –
Гәык еицрыман, цәакгьы рцәан.

Амаҭ сыцҳар аҭахын, –
Са стцысҙомызт сацәшәаны.
Сыхәда иқәнатԥон ахы,
Соура-сҙара зегь шәаны.

Амаҭ иамукәа ицҳар, –
Анцәа сиашьапкуан сара,
Дықәнагон, издыруеит, цҳак,
Аҭәҳәа сытцеиҳәар абра:

«Ушҳам амцаҽ исҷычит,
Уццышә ага иасыргеит.
Уара уацҳан иурчит,
Сара сатәҳәан исырдеит…»

Уара уацҳан… Ихәашеит,
Сықалақь, иссирыз зны.
Нас ихәлан, ихәлан, имшеит,
Алашьцара тәан Аԥсны.

Уара уацҳан… Иҕьаҙом,
Анацәа иршәуп ашәы.
Уи бзанҵы аԥштәы цаҙом, -
Идырҷыцуеит зны иажәыр.

Пҳыҙ иагараангьы избап,
Аматҟәа сырфарц рҵахны,
Усҟан са стәаны исҳәап, –
Атәҳәа сымоуп итҷәахны:

«Ушҳам амцаҷ исҷычит,
Уццышә ага иасыргеит.
Уара уацҳан иурчит,
Сара сатәҳәан исырдеит…»

29.07.2004

АЖӘЛАР РПА

Аԥсны Афырхаӡа, агенерал
Султ̧ан Сосналиев изкуп

Аҕа дҳақәлеит ашьыжь, аԥхын агәҵаны,
Ҳбаҳча дыҵан, ҳашҵақәа дырҵан.
Ашьа рыԥхьеит ҳашьцәа, – еибашьран Аԥсны,
Раԥхьа дгылеит шәара зқәым Султ̧ан.

Измаанои, ишәҳәозар,
Измаанои, избан,
Анацәа изрыхьҙырҵо
Рычқәынцәа Султ̧ан?

Аԥсынтәыла шәарҭан, Аԥсуара былуан,
Рацәа ххыран ҭаӄа ашәҭқәа шьҭан.
Ршьамхқәа нарсны аштаҷ арԥар ҭоуба руан,
Раԥхьа дгылан шәара зқәым Султ̇ан.

Измаанои, ишәҳәозар,
Измаанои, избан,
Анацәа изрыхьзыртцо
Рыҷкәынцәа Султ̇ан?

Аҕа дкаҳаит ҷыцха, – еиқәырхан Аԥсны,
Ашәы зшәылаз ршьа кәапеила итан.
Ҳашьхақәа дышьҭырхит бзиа уи дбаны,
Ашәа изырҳәоит, шәара зқәым Султ̇ан.

Измаанои, ишәҳәозар,
Измаанои, избан,
Анацәа изрыхьзыртцо
Рыҷкәынцәа Султ̇ан?

30.04.2002

***

Бара бакәымзар, – сара,
Сара сакәхазомызт.
Тәамԥахә сызымҭо сҷара,
Сымыч ақәхазомызт.

Сара сакәымзар баргьы,
Бара бакәхазомызт.
Адгьыл акәым Анцәагьы, –
Азәгьы дҳахәазомызт.

Сара сакәымзар бара,
Бареи сареихомызт.

Мшәан, ҽаразар – аҽара,
Ус хаԥшыр азхома?

Сара сакәымзар, – ҳара,
Ҳ҆калаҙомызт ҳлакәха…
Быда схәарҭамхеит сара, –
Баргьы усшәа акәхап.

25.03.2002

ХЫДА

Сынхагәышьеит сара хыда,
Ус иацым, иахьакәым.
Ус ианыҟоу сызҭахыда, –
Наҟ цьара сыԥхьакуп?

Шьоукы рзыҳәан уи хақәиҭроуп,
Қашьуп ҳа ҳамшынгьы.
Аҙә – азин, аханқәа иҭоуп,
Ирҭоит дыззыԥшымгьы.

Ҽаҙә аҳауа идикылоит,
Уи иазиуеит аҳра.
Аҙә ашәшьыра дытцагылоуп,
Аха деиԥшуп ахра.

Егьи Ԥсоуҟа амҩа дықәуп,
Мса мацароуп ишьхәа.
Уаҟагь напык ҭалан икәа,
Имнахуеит иҟәрышьқәа.

Еибаҭироуп ҳара ҳҟытан,
Уԥсуара зҭахыда?
Ишԥарыцҳау иҟоу хыда, –
Урҭ рыгәхьаа зкыда?

Абна агәҭан абга уыууеит,
Амыч цазаап, рыцха!
Зны иҭгылоит, ашьҭахь иѡуеит,
Пхьаҟа ицаз ирыцхарц.

Шьҭа инхеит, агәхьаа рымам,
Амахә атцапырҟеит…
Мшәан, иныкәбан ицарыма,
Ахьзи аҳаҭырқәеи?

Амыш цап, ихылап амза,
Ҽыцны, еиҭаҽыцны.
Аха, са сызцом, сатамзаайт,
Хыда иқәхаз срыцны.

14.05.2002

***

Ирхәоит апсҭазаара мцоуп ҳәа изхылтцыз,
Шьоукгьы иамаркуан: уи зхылтцыз азоуп.
Хаҳәуп ҳәа ҽырҭуан, ҽырҭуан: еихымцоуп!
Аха изхылтцыз макьана имазоуп.

Мазоуп ҳара ҳзыхәа, мазоуп зегьы рзыхәа,
Иарбан иаргамоу? Ишәҳәозар иаартны?
Аха сыпсҭазаара сызиҭом исыхәаз –

Исмыхәазаргьы уи асҭоит Апсны.
Ирхәоит апсҭазаара пхарроуп изхылтцыз, –
Милеҭтәи[*****] ашколаҽ еимаркхьан акыр.
Аха пхарроуп ашәтқәагьы зхылтцыз,
Аапынгьы пхарроуп изгәылтцыз, ижәдыр!

Мшәан, изцатәузеи милеҭтәиашкол ахь,
Дарвингьы дыҟаз – дыҟан ҳҳәалап.

***** Милеҭ – ажәытә бырзентәыла афилософцәа ирааҙарҭан.

Иаҳныҳәап, шәҭахызар икны кока-кола,
Хшыла еидкылан ма иаҳкәабап.

Иҟоуп агәилқәа, аапын, апхара,
Аха иабаҟоу аиаша еиҳау?
Пату рыҟәзаргь ҳфилософцәа даара,
Апсҭазаара зхылҭцыз бареи сареи ҳауп!

08.02.2003

АКӘАШАРАХЬ АНАПҲЬАРА

Сымыш, бааи, ҳкәашап, ҳкәашап,
Асы иҟәнацеит ақәа.
Кәашарыла иҳархәашап,
Ҳазмыркәашо ҳгәырҩақәа.

Бааи ҳапрып, ҳапрып, ҳапрып,
Ажәҩан ҳналалап зынӡа.
Зны сеиҭатцып, зны сыбрып,
Цқьа сышзымкәашо сымӡап.

Ари амыш
Шьҭа интцәоит ашьшьыҳәа,
Гәнаҳак аман ицаӡом иара.
Абар асы леиуеит аҳәылыҳәа, –

Ишкәакәаӡа иҟоуп Апсынра.
Бааи ҳкәашап, ҳкәашап, ҳкәашап,
Акәашацәа рыгәтаны.
Гәырҩак бымазар – иаҳшап,
Ҳақәтцып ус икапсаны.

Бааи ҳкәашап, ҳкәашап, ҳкәашап,
Амза ацыпхь ҳеантцаны.

Ҳа ҳазырцәаҙом аԥша,
Шьанҵак ҳалҵит ҳамцаны.

Ари амыш
Шьҭа интҷоит ашьшьыхәа,
Гәнаҳак аман ицаҙом иара.
Абар асы леиуеит аҳәылыхәа, –
Ишкәакәаҙа иҟоуп Аԥсынра.

27.02.2003

УАҴӘЫНҘА

Изулак снаҙеит уаҵәынҙа,
Уа снаҙанда ҳәа сыԥшын.
Мшәан, уаҵәы са сзын ицәымзан,
Са суаҵәы иахьа иаԥшьын.

Са суаҵәы харан, итцысын,
Ҷыцбарахын сара сзы.
Уи мацәысын, ашьха иқәсыз,
Сыск, ашамҭа итанасыз.

Сгәаҟуан, са сзытуан ишызбоз,
Сгәахы иалакшон атцәы…
Шьҭа снаҙеит уаҵәынҙа шысҳәоз,
Ҷыцны снашьҭалт҄еа уаҵәык.

18.03.2003

***

Атцәы рылабҵоит сара сажәақәа,
Атцәы налатцо бгылоуп сычҳара,
Атцәы рылабҵоит сгәаҵаҷ сашәақәа,
Сара сбеиара, сара сычҳара.

Атцәы рылабҵа цьыбшьоит сажәақәа,
Сгәоуп излабҵаз, сымыш, атцәы.

Аҙынтәи амра аиԥш сыхьшәашәаҙа,
Сықәхеит араҟа, иабаҟоу уатҵәы?

Атҵәы сылатҵа, сара исылаҙап,
Бара бымаҙоуп саргьы сымаҙа.
Атҵәы сылатҵа, атҵәы сылатҵа –
О, бара быда аҙәгьы дсымаҙам.

АПОЕТЦӘА РЗЫ

Аҩы – са исзымхо ҳауоуп,
Шьыри, ҩындаз ҳа ҳ-Басла!
Иасмыршьуази, ҳасас, ҳауа,
Уимоу ҳашҭа иқәу сла?

Аҩы – ԥсҭазаароуп, илакәуп,
Суҳәоит ижә инагҙаны!
Сара сакәу, лара лакәу,
Ажәҩан уи иацәызгаз зны?

Сажәа ҟәышуп, уи еинаалоуп,
Данысныҳәо ауаҩы.
Иаргьы усҟан ажәҩан далоуп,
Саргьы сарԥыруеит аҩы.

Ах, аҩы, аҩы хазына,
Шәах мацароуп, еилашуеит!
Даеа усқәак раха сымам,
Ҷьым исыҵ, исыҵ изжәуеит!

Аҩы соур – иҟоуп сымза,
Сымра кыдуп иразны.
Апоетцәа рзоуп, сыԥсымзар,
Аҩы зыҟалаз Аԥсны?

24.03.2003

***

Атцых ахыза насыԛәтцан,
Ҭынч инагылеит схаҽы.
Сыԛоуп атцаԛа сҵыгәза,
Уаԛа агәаԛра саҽым.

Сыԛам ахыԛә аԛны снеины,
Атыша ҭаула сзыпҵшым.
Ҭынч инатәеит аҽырҽеины,
Иамамшәа гәнаҳак амшын.

Атцых ахыза сахьатцоу,
Сыцәагьы ҭынчуп, сыпхоуп.
Апсуа ишьхаԛәа – ҭацоуп,
Ашьха касышуп ирхоу.

Атцых ахыза ахьсыԛәу,
Ажәѡан иатцәала иԛәтцоуп.
Иԛәлоит ашара, апсыкоуп,
Аапын ашашьа маӡоуп.

Амрагьы ҽыхоит ашьшьыхәа,
Ашьыжь ахьырӡ капсаны.
Иԛәыѡуеит ажәтцыс абжьыхаа,
Аапын иапылоит Апсны!

02.04.2003

СХЬАА

Сара цәгьалатцәԛьа срыцәшәоит,
Амца, аӡхытцра, апша.
Ашәҭгьы ашәҭыц аҽшәоит,
Амца рыцреитцар ҳазшаз.

Сара цәгьалатцәԛьа срыцәшәоит,
Арѡаш, итытцыз зытра.

Сымахә аҽҽаҳәа ихжәоит,
Сизар сзықәгылаз сара.

Сара цәгьалатцәкьа сацәшәоит,
Анаатә, ихызжәо абаа.
Усҟан са сзыҳәа итшәоуп,
Адгьыл, еицаҟьоуп инаауп.

Зны Атлантидагьы шәтуан,
Уи Анцәа ила иԥшьан.
Аҵгабцәа – шәтыцны иуан,
Арԥарцәа ныхас ишьан.

Атцлаҽ ашәырқәа рцынхәрас,
Анасыԥ хьыдхәа ирҽан.
Адгьыл иарымтеит грак,
Иамтцаныҳәон аҽа.

Аха, иахаҳаит аҵы,
Инхазеи? Аԥшқа ибжьы!
Урт зегь ҟалазшәа иацы,
Уажәыгьы исхытцуам ашәшьы.

08.04.2003

СҚӘЫПШРА АГЬАМА

Са сҽара наскьеит, испыртцит,
Исгәалашәар, – сгәы цыхцыхуеит.
Абԥьар ақәкуп са сыпсырта, -
Аха ҳа ҳазхылтцыз дсыхәоит.

Са сҽара наскьеит ашьшьыҳәа,
Амши атцхи реиԥш ҳаиԥыртцит.
Мцак сыцралоит апыр-пырҳәа,
Сара сқәыпшра саназхәыцуа.

Алакә еиԥшын, иара шанан,
Ҳдунеи сакәнаршон гәаныла.
Аха уи гра дуӡӡак аман –
Исцәыбналеит мҩак ианылан.

Изтәаӡомызт аламала,
Маҷк иҕарын зны ламысла.
Ҽазны маҷӡак ашҳам алан,
Иалагылан амацәыспа.

Маҷк ихаган, маҷк иԥагьан,
Маҷк икьакьан, итцаркьакьан.
Ашьха сшыҟаз сыҟәлон ага, –
Зегь ҽакала иҟан анкьа.

Нас ицеит, ицеит ибналан,
Шьҭа сҽара хынҳәышьа амам.
Аха ицазаргь уи ахала,
Инхеит сҟәыԥшра хәыҷ агьама.

12.04.2003

АТЦЛА

Ашьыжь сҩагылеит сара сытцланы,
Сышыҟәсҟәа маҷын. Макьана схәыҷын.
Ҩынтәны сышьҭытцуан есуажәааны,
Уимоу сышәшьыран сҟаларцгьы сҭахын.

Иныскылт адәеиужь наҟ снаӡаны,
Аимхәыц саҩызан, сахьгылаз спытуан.
Ажәҩан агәашәаҿ сгылеит сцаны,
Исыцлоит аттаҳәа, адгьыл сакуам.

Ашыҟәсҟәа мҩасуан, ԥхыӡцас ицон,
Сара сахьыҟаз сацәшәомызт акы.

Аԥшатлакә саԥылон имҭарсны изгон,
Ахыц еиԥш исѳытҵрак амацәыс скын.

Аха сышгылаз, – ииаит сыҷҳәара,
Ицәышхеит ԥаса искыз сцәагьы.
Шәдәыкәла, сыуацәа, шьҭа шәаԥьҳәара,
Сышьҭахь игылаз алгьы, ҭәагьы!

Сбартцаҷ еиқәыццышә ишьҭами сеиха,
Саамҭа аазар… Иҭызгом сыбжьы.
Сызгәылтцыз уи сыдгьыл ашҟа сеихап,
Уи акәын сызхылтцыз, уи акәыз сызшьыз.

Амцаҷ агәгәаҳәа сеиқәылап, иаԥсоуп,
Уаҟа далызбоит са сынцәахәы.
Ахәа шылатцас уа иҷеҳәаԥсоит,
Жәлас уи атцаҟа амца ртцәахып.

23.04.2003

АЧАРАҚӘА РААМҬА

Ажәѳан иатцҟьан
адыд цеит игәаргәалеиуа,
Иаашаԥшаԥын,
амацәысгьы аалакьит.
Иҷеҳәартцәиуа,
аԥш иʒын, иуаркалеиуа,
Иадышәкыл ҳәа
аԥшәма аԥьбара ҳиркит.
Ашҭа иқәын
ҳаргәыбзыҕуа ажь афѳы-хаа,
Лыхәҭа гәʒала
ажәѳан иахәуан ҭынч ақәа.
Хшыла итәу
аныга еиԥшны ихыԥшьыхаа,

Еидараха
зымҩа игылан ацақәа.
Сгәы иқәыҩуан,
иҟәандаза ԥсыуа бжьы-хаак,
Уи абжьала
сара сгәы наӡаӡа итәуп.
Ажәҩан иатԥан
еицарсаӡа амза ԥеыха,
Сгәы иснаҭон:
сынтәа ачарақәа иртәуп.

17.07.2003

МЫҚӘ

Мыкә ақыҭа, Мыкә агәыраз,
Мыкә – абжьыуаа раҳҭынра.
Уара уашҭа аҳаҭыраз,
Сшьацны сыкәлоит уа сара.
Мыкә ақыҭа, сӡиас хьшәашәа,
Ашәыр баҳча, аҳардан.
Ох, иссируп атԥар рашәа,
Шҭоуп узҳәома урҭ ахьҭам!

О, араҟа зегьы ирымоуп,
Анцәа илыԥха, игәыԥха,
Адгьыл иқәу, абна илоу,
Аӡы шыцәоу збаз иаха.

Мыкә ақыҭа, аԥсуа гәара,
Ашьа ақәҭәахьан зынгьы.
Дыкәпон аԥсуа ҳара ҳгараз, –
Ҳгара иаҳҭаӡом аӡәгьы!

Мыкә ақыҭа… Ажәа ҳәашьа,
Жәытәи ҷатәи рымӡырха.

Иарсуп аԥсуа илабашьа, –
Аламысоуп ҳанзырха.

Мықә ақыҭа… Ҳаҳцәа рыбаѡ,
Ԥсыуа ҭасла итҷәахуп.
Уа итҷәахызаап дара рыдагь,
Ҳара ҳииаира Анцәахәы.

Мықә ҽырбоит иахьа ҽакала, –
Аха иамам уи граны.
Днеиуеит ԥҳәызбак ҽыццышәк ала,
Днеиуеит аума, дцоит дԥырны.

Амѡа рышәҭ, ирышәҭ аҽыѡқәа,
Асас, аԥшәма… рацәаѡхеит.
Иахьа амрагь лымҳарыѡҭас,
Мықәтәи ажәѡанаҽ инхеит.

Мықә ақыҭа, Мықә агәыраз,
Мықә – абжьыуаа раҳҭынра.
Уара уашҭа аҳаҭыраз,
Сшьацны сықәлоит уа сара.

22.07.2003

* * *

Абзиабара мцоуп,
уи уаламхәмарын,
Амра-ца зхьысыз
шәҭуп, ибылуеит.
Зны имацәысуп,
зны гароуп изгароу,
Зын ҽыцха ункажьны
хыхь иԥыруеит.

Абзиабара мшынуп,
уи уҽалоумыжьын,
Ацәқәырԥ ургәыдкыл
атԥахь ургап.
Ага уаԥыртцып
аԥшʒара ныжьны,
Уи амырхәага ссирзаргь иага.

Абзиабара ԥшоуп,
уаԥымлан ианасуа,
Иалшоит уагаргьы
уи ухжәаны.
Аха аԥшацәгьа,
ус иҟоуп, атԥасоуп, –
Сахьгылоу сеиԥатԥом
уи сацәшәаны.

Абзиабара шәҭуп,
зны ибсыркызоуп.
Уи гьамоуп, имтԥыжәѡоуп,
сышьҭыхны сызмоу.
Уи ажәѡаан аҟнытәи
сылахь ианызоуп,
Дарбан издыруа
уи ашәҭыц зыԥсоу?

Абзиабара гәилуп,
быѡнапык рызна,
Есышьыжь иҽыбхуеит
ҭынч игәыʒны.
Сбыҳәоит исабҳәарц, –
ус ҟабԥарызма,
Са сакәзар гәилтцас
иаҽыбхуаз ишәҭны?!

03.08.2003

АЗӘ ИГРА

Ҳара иҳагу аабаʒом,
Даҽеазә игу ҳдыруеит.
Аʒә дыхпароуп, ма дгаʒоуп,
Ма дапсыуа-гыруоуп.

Аʒә дышҳамуп, ма дласуп,
Адәы дықәлеит игны.
Аха днеиларц итахуп,
Апату ду иқәны.

Аʒәы – уи дыпсуп дшыбзоу,
Ауаа рахь дызнеиуам.
Даҽеаʒәых игәы хәапсоуп,
Дгьыли жәҩани дреиуам.

Ахпатәи зегьы дреицәоуп, –
Дашьҭоуп аиҳабыра.
Ҽаʒәы имышьҭагьы цәгьоуп,
О, ухынҳәы дупылар.

Аʒә имазара хәашьуп,
Малуп уи дызчычо…
Ҳара ҳакәзар – ҳа ҳцәашьуп,
Ашҭа шәҭуеит ҳаныччо.

Аха рыцҳарак ҳагоит,
Рыцҳароуп, ҳәарада:
Зегь ирыгу ҳа иаабоит,
Ҳара иҳагу ада.

11.08.2003

* * *

Ашьыжь итԥьаз ашьабыста сара сеиуан,
Сгәы сартәомызт: мшәан, дарбану зтәаҳә сакуа?
Арҭ ажәақәа анызыѡуаз ақәа леиуан,
Убри акәхап, – ицәаакуп са сцәаҳәақәа.

2003

***

Исзыԥәшәа, Анжела, исзыԥәшәа сышәԥәы,
Анбанԥәа срыԥхит схала, сыпсала.
Иԥоуп, ҳәарада, иагугьы шәкы,
Урҭ зегьы кәицны сгәы иадыпсалан.

- Сбыҳәоит исзыԥәшәа, ди, иԥшҙаны,
Издыруеит, илакәхоит бызхьысыз бнапала.
Санбанԥәа срыцуп са смаҙаны,
Урҭ исызҿыртуа ԥьысшьоит быбжьала.

Исзыԥәшәа, Анжела... Сымшԥәа цоит,
Апԥақәа ракәу ԥьушьап ҭагалан.
Сара нахьхьынҙа, нахьхьынҙа снаҙоит,
Уа санҭашәогьы сҭашәароуп ҿакала.

Сыԥанатԥ сыԥан... Сыԥазар – сцоит,
Иԥамыз – дыԥам, идыстцом харак...
Санбанԥәа шаноуп, изхьымҙац иахьҙоит,
Избанзар ирымоуп ирыбҭаз аԥхара.

Избанзар макьана ахәрақәа снуп,
Иҙрыжәуп сыпсадгьыл ҳарԥарцәа ршьала.
Аха иагараан ирхәыргьы Аԥсны,
Ианаҳҳуеит уи ахәра ԥсыуа ԥазшьала.

Исзыԥәшәа, Анжела, исзыԥәшәа сышәԥәы,
Иҭытцуеит Асида иазҭылхыз ацәала.

Ҳаԥхьа сшәымбозар, – гәхьаас сшәымкын,
Усҟан смаџәысны сахаршәуп каҭәарак.

Исзыҟәшәа, Анжела, исзыҟәшәа сышәҟәы,
Анбанқәа срыԥхит схала, сыԥсала.
Иҟоуп, ҳәарада, иагугьы шәкы,
Урҭ зегьы кәицны сгәы иадыԥсалан.

15.10.2003

***

Илеиҿеырбон ачараҷ,
Илеиҿеырбон аныҳәәҷ.
Ҳазқәу ҳадгьыл лашараҷ,
Уи, ҳәарада, дныхан.

Еихышәашәон уи лҙара,
Дшан зынҙа дышәҭыцха…
..Лхы дшеиҿеырбоз мацара,
Нас дажәызаап рыцҳа.

25.09.2003

* * *

Ихы дацәажәон ихала,
Игәы дацәажәон зынгьы.
Ихыитәушәа дшаҟьо дҳалан,
Ус ахәҭоушәа ҳбон ҳаргьы.

Уи дыччон, дыччон ихала,
Акыркыр ибжьы ҭганы.
Амза книхуан инапала,
Игон аеҵә кынԥааны.

Уи дкәашон, дкәашон ихала,
Дкәашон дықәԥыр, еинҟьаны.
Аҵла дықәлон амахә ала,
Дылбаауан иҷаҟәаны.

Зны дтәаны ашәак апитцон,
Иашәақәа ҳиртцон иара.
Зынгьы ихьыӡ шьхак иахитцон,
Реиҳа идырыз Апсынра.

Дыѽуан, дыпоп иара ихала,
Ҳтәаны ҳицыччон зынгьы…
Зегь аками – акгьы ихарам,
Ҳиеипшыз акәхарын ҳаргьы.

2003

АХАТЦЕИ АПҲӘЫСИ ЕИЛЫТЦУАН…

Ахатцеи апҳәыси аума рзыпшын,
Аѽыцьагь еиҷашуан, – еипшын амшын.
Ишьтырхит аѽнытцәкьа иахартцан атцәы,
Иахьоуп ҳәа, уахоуп ҳәа… Иагхон уатцәы.

Еиѽыршон ачуанқәа, амҳатцә, ачанах,
Уимоу аныгаҷ ихчылаз ашәах.
Урт еидынтцәалан иршарц ртахын,
Адгьылаҷ иҟам, ажәѽан ихым.

Ахатцеи апҳәыси еилытцуан уаха,
Устцәкьа насыпны имаз шәаға.
Рыӡгабцәа ршазаап, рычкәынцәа ршеит,
Тцәыцеи фырцьани прит, ихәашеит.

Ахатцеи апҳәыси еилытцуан уаха,
Амзатцәкьагь кыдхалт хыхь ишанхан.
Алабжыш илхон наҟ ахәычқәа,
Ахатцеи апҳәыси цәгьа иццакуан.

Аха, иабаҟоу, интцәом ашатәы.
Избанзар, избанзар – ҽакгьы пшаатәын…

Аха иузымшо аныршо – ицәгьоуп,
Рыҩцьагь рыбжьара рысаби дтәоуп.

10.06.2003

АНЫҲӘАҨА

Са сгәы сыхьуеит аныҳәара санаҧым,
Абзиара Анцәа иуҭа уҩнаҧы!
Асабицәа уашҭа иагмыз есымша,
Аҳәаҳәала ҳазшаз илыпҳа рызша!
Упшәмеи уареи уаҟа шәыҟаз маҵуцәас,
Асас дааир, – жәытә ишыҟаз еипш, дынцәаз!
Игьамгьамуа амра ныкәиоз угәаҧы,
Икьыркьыруа абжьы ааҩуаз уара уҽы!
Арахә-ашәахә уара иумаз меигҳарах,
Дырхылапшуаз уахгьы-еынгьы дара рахҧ!
Еидараха иҟаз апшәма уцакәа,
Аҳын ҕьеҩыз, упхын иагымзааит акәа!
Иҕьазҕьазуа уаҳәа кнаҳаз ухаҧы, –
Иажәхьазаргьы ицҳафыруеит уи аҧы!
Ажәцарақәа рыгәкәа ҭынчыз уҩнаҧы, –
Пстазаароума аҵырҵырра ианаҧым?
Аҭацацәа уашҭа иҭалоз ипшҳаҳа,
Урҭ ирыцыз дара рашәакәа хааҳа!
Ипхеипхеиуа аҩы ҭыпоз аҳапшьа,
Ҳшьамхы нарсны, ҳнахагылан иҳапшьап!
Нас иаҳныҳәап Апсынтәыла, Апсынра,
Уҟаз, апшәма, иҟаз апсуара, иара!
Са сгәы сыхьуеит аныҳәара санаҧым,
Абзиара Анцәа иуҭа уҩнаҧы!

28.03.2004

ААПЫН ЕИҒЬЫСШЬОИТ ИАҲА…

Аҙын бзиоуп. Аха еиҒьысшьоит иаҳа,
Аапын шкәакәа, ашәҭқәа зцу ихырҷаны.
Бара башәа даццоит, хымпада, иаҳар,
Бареи сареи адәы ҳақәызтцаз ҳшаны.

Аҙын хагоуп. Иадҽаҳәалатәуп ҭлакы,
Апшеи ахьҭеи… Урҭ ирылышәшәоит асы.
Аха башәа рылаԝашьаҙом акы,
Бара башәа – саргьы исашәахоит лассы.

Аҙын лакәын. Аҙын быбышҙа ишлеит,
Сыкәа иҭастцан, аха сабылҙеит цәгьала.
Макьанагьы асы леиуеит, ус ишлеиц,
Шьҭа наҙаҙа ҳҭанасызаргьы ƙалап.

20.02.2004

АГӘЫРԜА

Апенцьыр аƙнытәи адәныƙа быпшын,
Иарбан, нас, былапш зыдхалаз?
Издыруеит уаƙа, – ашәҭқәа ƙапшьын,
Урҭ инарылсуан апшалас.

Апенцьыр аƙнытәи адәныƙа быпшын,
Иƙан, аиашаз, быгә иалаз.
Ажәԝан цамцамраҽ апҭақәа хшын,
Иарбан уи ахшаҽ ихшәалаз?

Апенцьыр аƙнытәи ихытцуан бгәырԝа,
Исыҟәҭәон уахьынтә сахьгылаз.
Аха сцаҙомызт иныжьны зымԝа, –
Сцомызт, уахынлаз, иҽынлаз!

Сгәатцаҿ итцәыуон бара бгәырҩа,
Шьҭа сара схәыцраҿ иаԥшәыман.
Иалшон, ҽаҳәызар, дареиԥьыр, дарҩар,
Аха – анасыԥ сыман.

Сгәыҕрақәа лакәын, изгон урҭ рыгәра,
Сыбзиабашьагьы лакәын.
Издыруеит еидаран ишбымоу бгәырҩа,
Сара батцысхырц акәын…

26.05.2004

АУААРА

Иуаароуп ҳәа рҳәоит ақәыԥшра,
Аԥшҙаракәын – иуаароуп.
Иузынкылом урҭ даушла,
Зны иуҭоуп, ҽазны – ихароуп.

Харас имои Квазимода, -
Уи дыԥшҙамзаргьы, дразын.
Аха жәҩанымзар дызбодаз, -
Асаркьалқәа рҿы дцәахын.

Иҟан аԥшҙара, ақәыԥшра,
Ус анакәха, – узҭахыз.
Иахәаԥшуадаз, ԥьым, аҟәышра,
Уалан аҳҕабцәа рыԥхыҙ.

Аԥшҙареи ақәыԥшреи умоуп,
Ахра ухалоит иуҭаххар.
Агеи ашьхеи рҿы уаԥшәымоуп,
Раԥхьа угылар алшоит ар.

Аԥшҙареи ақәыԥшреи малуп,
Ҳарҭ инаҳҳуеит, ҳаилахоуп,

Адыд иқәнаргьежьыз алу –
Уи абжьоуп ҳаргьы иаҳҳоу.

Аԥшʒареи ақәыԥшреи гьамоуп.
Хаштра рымаʒам дара.
Аха зныкоуп урҭ анҳамоу,
Нас ицоит еиҭах уаара.

29.05.2004

САРА СЫХЬЗ

Бзиабароуп сара исыхьʒу,
Бзиабароуп дала-шьала.
Сгәы былуазаргь зынʒа исыхьʒом,
Бзиабарак амцаԥшь ала.

Бзиабароуп мчыс исымоу,
Сыблақәагь ирху лашаран.
Иареи сареи ҳаидыԥсылоит,
О, ианбанʒа ас мацара!

Бзиабароуп гәыграс иҟоу, -
Сара исызымҭаʒо ҭахак.
Ажәфан салаʒуеит, аԥсыкоуп,
Салакнаҳауп сбызкаҭаҳан.

Бзиабароуп ашьха иавҭны,
Ашьыжь амра санаԥыло.
Ашьацма иафызоуп ажәҭыс,
Аха уи сымкыцт напыла.

Бзиабароуп ахәра сызҭо,
Бзиабароуп ахәышәтәыгагь.
Ԥарԥалыкьҭас сара сыԥо,
Ахы снықәтәеит иаха шәҭыкаҷ.

Бзиабароуп шарҧазыказ,
Сара ашәҭқәа срыдызцалаз,
Исырҭәып уи ала сыкәа,
Са сыгәгьы сырҭәып уи ала…

Бзиабароуп сара исыхьӡу,
Бзиабароуп дала-шьала.
Сгәы былуазаргь зынӡа исыхьӡом,
Бзиабарак амцаҧшь ала.

29.06.2004

УС ИШОУП…

Атцых иалган аҧсабара,
Ацәа иалырхит шьыжьы,
Ардәынақәа рашәа хаара,
Ашьха ҭарақәа рыбжьы,
Ахьа иқәтәаз ҳәыҳәи ҭыси,
Абажә иасуаз атцларкәыкә.
Ахьшьыцба зегьы ирапысит,
Иахьцо ҭысхәык аҷакуп.

Сара стәыла –
Даҷеа тәылоуп,
Иахышәымбаан
Шәара шәхы!
Ажәҩан иалоу,
Абна илоу,
Шәарҭ Ажәеиҧшьаа
Ибла шәхыз!

Ахьа иамҭан амышә ҧагьа,
Иҟәындҟәындуан ҟәарасак.
Иафон аеш ҧатца-кьакьа,
Амахә иқәтәан араса.

Цыхәа баба цоит ашьшьыҳәа,
Уи ҟазшьалагьы ихәшоуп...
Ибаагәаран зегьы рзыҳәа,
Аԥсабара ус ишоуп.

Сара стәыла –
Даҽеа тәылоуп,
Иахышәымбаан,
Шәара шәхы!
Ажәѡан иалоу,
Абна илоу,
Шәарҭ Ажәеиԥшьаа
Ибла шәхыз!

04.07.2004

БАРА ИБЗЫСКЫЗ АШӘАҚӘА

Аетцәақәа мцаны исыжәлоит,
Шарԥаз ажәѡан иалшәақәаз.
Сгәатца иқәыршьуеит аԥсышәак,
Ба ибзыскыз ашәақәа.

Ба ибзыскәа ашәа қьиоуп,
Уи ҳарамрак атцаҙам.
Адгьыл қьиоуп, амра қьиоуп,
Сҙыхь казказуеит атцанҙа.

Ашәҭ иҷыскхыз уаркалеиуеит,
Иатцоуп уигьы амаҙа.
Асы леиуаз, ақәа леиуаз,
Уи канҙашьа амаҙам.

Са сышлацны быхцәы салоуп,
Скабыршәуама салыршәан?
Сара соума, мшәан, изхароу,
Исхаразар, – салыршәа?!

Сара сшьанҵан бмацәаз салоуп,
Сынхагәышьоит сшымазоу.
Бышҟа ицо аԥшалас алоуп,
Бара бҟынза сшыназо.

Быблаҷ са сгәырԥоуп, аԥсыкоуп,
Нас слабжышны салышәшәоит.
Аха усгьы бшыҟац быҟоуп,
Быҟоуп бгәы ак аламшәа…

Аетҵәаҟәа мцаны исыжәлоит,
Шарԥаз ажәԥан иалшәаҟәаз.
Сгәатҵа иҟәыршьуеит аԥсышәак,
Ба ибзыскыз ашәаҟәа.

07.07.2004

АҬЫ

АҬы ҭысхит снатәаны, -
Иаргьы лакәын.
Ажәԥан иалсуан иԥырны,
Сара сҬакәын.

Ицыԥцыԥуан… Уи азы
Каршәран ахра.
Ацыԥхь атҟыс иласын,
Иаман аҳра.

Изнаҭодаз адәаҷы
Уи арашьра?!
Аха иҭыхын уи аҷы
Карандашьла!

07.10.2004

***

Ицон иҩны сара ссаат ахыцкәа,
Амра ҭалон, ацыԥхьқәа каԥсон.
Сгәыгра иадырҷаблан сышәҭ абгьыцкәа,
Ҳанасыԥ хәыҷ еиқәсырхап ҳәа сцон.

Еиқәсырхарц сҭахын иацтәи агәыгра,
Аха уи иахагьежьуан маҙак.
Иаҷын сыбла бара бсахьаҭыхра,
Аха уи ба беиԥштцәкьа иԥшҙаҙам.

Нас инеин рыцҳарак ҳабжьалеит, –
Мшәан, игәы нсырхама ҳанцәахәы?
Сара бсахьа ҭысхуеит ба быбжьала,
Бара быбла ссирқәа рҷы стцәахуп.

Бара бсахьа ҭысхуеит сара ԥхыҙла,
Бсахьа збоит иага, иага ихараз.
Ҳаизеимыхран дыќаҙам наԥхыцла,
Дҳашьҭаларгьы зны ҳара ҳазшаз.

Сара сашьҭам ҳара ҳцас азцасра,
Бара бсашәоуп, ба быԥсоуп исхоу.
Аха бныќәарц акәын ԥсыуа ҭасла, –
Шьҭа ҳаиԥылап, ачҳара иазхоуп.

08.05.2002

АЛАКӘ ИАЛАШОУ АҨСНЫ

Ицеит анаќа ҭынч ихытцны,
Амыш акәын – шьҭа еилгоуп.
Аҧсны ршазшәа зынҙа иҷыцны –
Даҷеа бжьыкоуп уи иахоу.

Ԥшаласк нықәсуеит аԥшаҳәала,
Ага еиҷырбоит иара.

Араҙны-сақә сыдыҳәҳәала,
Ацәқәырԥ надҭуеит аҟәара.

Ҷкәынки ҙгабки неиуеит хаала,
Урҭ рыбзиабара хәшәоуп.
Уи деиқәшәоуп маҳәы маҭәала,
Ларгьы лҭаца маҭәа лшәоуп.

Ажәѡан каххаа… Уи мыҭмыцьын,
Аԥшқа ибла аиԥш иԥхон.
Саргьы сыҟан, насыԥк сыцын,
Сиетҷәахә ахькыду збон.

Амра ҟәандоуп, мыш лашароуп,
Ана – ныҳәоуп, ара – чароуп!
Уаҟа ԥҳәызбак, зыбла қаруоу,
Арԥыс дицкәашоит дпырны,
Алакә иалашоуп Аԥсны!

04.02.2005

ЕГЬЫРҬ АИЗГАҚӘА РҞЫНТӘ

ААПЫН АНААИУА

Ааԥын анааиуа ашәҭ аҿерылак,
Ҿыц ианышәтуа аԥсабара,
Ахәра абҭеит сгәы напыла,
Уи иазгәамҭо амра ԥхара.

Сѡыза, сықәла, сыбла, сымра ԥхара,
Гәыла-ԥсыла срыцҳашьа сара.
Бышҟа снеиуеит сыѡуа,
Сыѡуа, сыѡуа схала,
Уа бмырхәаган са бысԥыл бара.

Ага цәқәырпҵа сгәыднакылоит,
Ианеибафо иааҵса-икара.
Сымыш, сыбла ба быхгылоит,
Аха сыҟоуп сара схала.

Сҩыза, сықәла, сыбла, сымра ҧхара,
Гәыла-ҧсыла срыцҳашьа сара.
Бышҟа снеиуеит сыҩуа,
Сыҩуа, сыҩуа схала,
Уа бмырхәаган са бысҧыл бара.

1964

АЧАБРА

Сыҧсы уалоуп, схәыцра уалоуп,
Уабазгари, ачабра.
Уи лызхәыцра сҿадырхало,
Угәыдкыло стәоуп сара.

Ушҧашкәакәоу, ушҧахьшәашәоу,
Ушҧассиру ачабра.
Сара исажәоу, сара исашәоу
Сыбла иамбо сгәазхара.

Сышудтәалоу гәамҭазакәа,
Уаҧхьа скарахоит сара.
Аха ацәа сҿамҭазакәа,
Угәыдкыло стәоуп абра.

Ушҧашкәакәоу, ушҧахьшәашәоу,
Ушҧассиру ачабра.
Сара исажәоу, сара исашәоу,
Сыбла иамбо сгәазхара.

1965

САРА С-ГӘЫНДА...

Адгьыл иқәуп амра ԥхара,
Ҳбаҳча итԥоуп ес-шьыжьы.
Аха быҟам сыбла хаара,
Сгәыҷра иалазит быбжьы.

Ах, шьыри-шьыри, сара с-Гәында,
Сызбыргәамтԥуазеи сара?
Бзиабарала, насыԥ дула,
Ҳаицынхаруазеи ҳара!
Сыргәыбзыҷуа са сыԥшалас
Схәыцра шьҭых ицоит хара.
Зегь ангәырҷьо, сылашара,
Ус гәырԥала стәоуп сара.

Ах, шьыри-шьыри сара с-Гәында,
Сызбыргәамтԥуазеи сара?
Бзиабарала, насыԥ дула,
Ҳаицынхаруазеи ҳара!

Аха уасла, ԥьым сыԥшалас,
Сара усыцыз есқьынгьы.
Са сбылуазар амца сшалоу,
Сыхәра уаҭәҳәала зынгьы.

Ах, шьыри-шьыри сара с-Гәында.
Сызбыргәамтԥуазеи сара?
Бзиабарала, насыԥ дула,
Ҳаицынхаруазеи ҳара!

1971

* * *

Бхахәы салаԥсалон срыцха,
Быжәԥан саԥан смазаны.

Насыԥ змамыз Терент рыцҳа,
Ба бгәы иаҟәшәо мѡак санын.

Санын амѡа, амза сакәшон,
Дгьыли жәѡани срыбжьакын.
Ашьха шысхәоз, ага сақәшәон,
Срыфѡит ашәтҟәа рыбжакы.

Ус ицоз, аха ианбанʒа?
Амра халап, иҭашәап.
Ажәѡанаҷ ихьшәашәап амза,
Сыхнахп еиҟәатцәоу ашәак.

Шьыжьык ажәабжь бзынарыцҳап,
Ҽыуаѡк дцәажәап бнартәаны:
Насыԥ змамыз Терент рыцҳа,
Бнихагыл аҭыхәтәаны.

Нас ашәацьҳәаѡ, иҷеы днақәтәап,
Ҭынч гәрѡала дҭытцны дцап.
Былабжыш ашьац инақәтәап,
Ма днаскьабгап, ма быччап!

АБРИ ДААРА ДЫԤШʒОУП, РҲӘЕИТ

Лбри даара дыԥшʒоуп, рҳәеит,
Лоура-лсахьа – днаʒоуп, рҳәеит,
Сасык дуоур дылбап, рҳәеит,
Зынгьы уашҭагу лыԥссап, рҳәеит,
Зынгьы иарҭак ҟалҭап, рҳәеит,
Ианеилахәло диалап, рҳәеит,
Амра халар – дааԥшлап, рҳәеит,
Уаргьы лыматц уулап, рҳәеит,
Аха даара дыԥшʒоуп, рҳәеит,
Ажәѡан иалшәаз аʒә лоуп, рҳәеит.

Егьи рацәак дубом, рҳәеит,
Лаԥхьа арԥар ҿырбом, рҳәеит,
Лажәеи луси раʒоуп, рҳәеит,
Шәҩык ахшара лааʒоит, рҳәеит,
Уҩны-угәара лашоит рҳәеит,
Уаргьы уԥыруа укәашоит, рҳәеит,
Дыцәом ихәлаз, ишаз, рҳәеит,
Насыԥ имоуп дызгаз, рҳәеит,
Дугәаԥхазар, – иумʒан, рҳәеит,
Аха митәык дыԥшʒам, рҳәеит.

Хшарак дҳаур дҳааʒап, сҳәеит,
Асас дааир – дызбап, сҳәеит,
Ҳаҩны-ҳгәара сыԥссап, сҳәеит,
Аʒыхь – ашьыжь истап, сҳәеит,
Сырахә ааир – исхьап, сҳәеит,
Ахәра соур – иԥьап, сҳәеит,
Ацәгьа лзырҳәар, – изʒап, сҳәеит,
Смаԥхап, сҳәеит, сдаԥьхап, сҳәеит,
Ма – ныpцәыҟа снеихап сҳәеит,
Ус сызшада? Маʒоуп, сҳәеит,
Аԥшʒа дсымаз, дыԥшʒоуп, сҳәеит.

1994

***

Ҩ-ҳәаак рыда амам аламыс,
Иʒыргьы знык ауп, иааиргьы зноуп.
Аламыс иоуʒом уи зус аламыз,
Измамыз изаахәом, изкажьуам измоу.

05.06.1995

***

Хшыҩла иулшоит
ашәԥқәа урхыргьы,

Уи зны иҟәмшәышәуп,
зныхгьы имцоуп…
Хшыԥла иулшоит
ҳдунеи ааурҳәыргьы,
Уахь уназмышьҭуа
аламыс ауп.

03.06.1995

АМПЫЛ

Иасуеит шьапыла,
Иасуеит напыла,
Ашҭаҷ, аҳауаҷ
Иасуеит инкылан.
Иԥоит, ишьҭыԥоит,
Ампыл ахала,
Аха издыруеит, –
Уи ак ахарам.

Иашьҭоуп жәаԥыла,
Иҟартԥо шаноуп.
Са сатҵашьыцуеит,
Ачҳара иамоу.

03.10.1995

ЦЬИТ

Асабицәа
Ашҭа иқәуп,
Ражәа қьиоуп,
Даргьы қьиоуп.
Аха, цьитуп,
Иҟоу цьитуп,
Зыбла хызԥаз

Ҷкәына бзиоуп:
Тҷи-тҷи кәакәа,
Маахыр ҷьаҷьа,
Ашә, абыста
Иатҷарҟәаҟәа,
Ҳатҷамхароуп,
Ҳаи, амарҷьа,
Мамзар иқәтәоит
Ҳара ҳҟәаҟәа.

АҧШҚА

Аҧшқа дыкәуп
Адәы дбажәгәаламуа,
Дкаҳауеит, дгылоит –
Итатоуп ашьац.

Ампылгьы дасуеит –
Арҕьа ианамуа,
Далагоит иарма
Шьапыла дыкшарц.

Амратҷәкьа ицуп
Адәныҟа, аѳныҟа,
Рыҧсы илахоит
Уи дызбалак.

Анцәа иумҳәан ҳәа
Уи аҧшқа данықам
Адунеи зегь
Тҷәыуар ҟалап.

ААԥЫН ЦЕИТ…

Н.Г.

Ааԥын цеит еиҭах, Наира,
Аԥхынрагь убас ицап,
Адәы сшықәу смыждаиран, –
Смыждаироума зынза?

Мшәан, сызшада смыждаиран
Бзынаскьазеи ас хара?
Бара быҭцоуп Зевс ишәшьыра,
Уахь сызҭалазом сара.

Баргьы ибымоуп, ди, агәала,
Маҷзак бынасыԥ џьбаран.
Уи аҭак ҟабҭома бхала,
Бхала, – брыцҳасшьоит сара…
Ааԥын цеит еиҭах, Наира,
Аԥхынрагь убас ицап.
Ба сбызхәыцуа мыждаирак,
Мыждак иқәранза сназап.

Изурызеи, нас Наира,
Здунеи иамкыз сара соуп.
Бара ббаҳчаҿ мыждаирак,
Сақә сабаԥушәа скаԥсоуп.

10.09.1998

ИРҲӘОИТ АԤСУАРА ЏЬАБААУП…

Ирҳәоит аԥсуара џьабаауп,
Аԥсуара – нцәатәуп.
Уаха, асас дануҭаа,
Ишьапы зәзәатәуп.

Дымфахытцит гәыҕрак иман,
Ажәтцыс аиԥш дласуп.
Аԥшәма ԥхәысҳәа – Магдалина,
Лыблақәа разуп.

Иацуп уи акәаматцама,
Иацуп аҳаи-деи.
Асас дахь игәы наӡама,
Ас лассы дызцеи?

Ирҳәоит аԥсуара ԥьабааун,
Ҭа змам матцуроуп.
Ацәгьареи абзиеи рҳәааҷ,
Аҳра зку иароуп.

Ирҳәоит аԥсуара нырхагоуп,
Аԥсуара – қәԥароуп.
Уи радедоуп, ҭаца аагагоуп,
Уи еибабароуп.

Бзиабашьоуп, еицынхашьоуп,
Ныхоуп, иатаххар.
Ҟама ҟьашьоуп, тәыла хьчашьоуп,
Дҳақәлозар аҕа.

Иара хыцуп, иара кәицуп,
Иара шуп, иԥхоит.
Дахьцалакгьы аԥсуа ицуп,
Дахьцалак ицоит.

Ирҳәоит аԥсуара ԥьабааун,
Иацуп уи Аԥсны.
Зны бзабааун, зынгьы ихьааун,
Халароуп ҽазны.

Аԥсуа иажәа, аԥсуа иашәа,
Хатцала аԥсра…

Ан – Аԥсадгьыл, адгьыл хьшәашәа,
Аха – ҳхәыштаара.

Икәеицеиуа ажәѡан ԥхозар, –
Уи етцәала итәуп.
Аԥсуара… Акны иаҳҳәозар,
Хатцароуп изтәу!

30.08.2005

САСРА

Сажәеинраала сасра иќан,
Иќан аетцәакәа ргәараҷ.
Аха зныкгьы уи аѡныќа
Сцап ҳәа иакәнамкит. Иԥхаран.
Аетцәакәа кыдуп ԥшьаала,
Ажәѡан иатцаԥсоуп лашаран.
Сѡымта нықәоит дара ршьала,
Хыхьи адгьыли рыбжьара.
Сажәеинраала ашәтқәа ирылан,
Урт рыфѡы-хаа ԥсыс иахалеит.
Уи уашьта иԥшʒан зегьрыла,
Ашәти амреи рылыԥхала.
Уи ҿеа блак ахан, иќәандан,
Ѡызара иугар – уацәымшәан.
Уи иунатар алшоит ҳамтас,
Ажәѡан, аетцәа иаҷымшәаз.
Сажәеинраала сасра иќан,
Иќан уи ҳазшаз игәараҷ.
Аха идәыкәымлеит аѡныќа,
Уаќа ҿынлан, уаќа ԥхаран.
Сажәеинраала ныҳәа-ныԥхьан,
Уи иааишьтит сара сҟынʒа…
Зегь акоуп, иара шәамыԥхьан,
Уи са сыԥшʒа илызкымзар.

13.04.2005

АЗҒАБ АШОУРА ЛЫМАН...

Аҳгаб ашоура лыман, дбылуан,
Ҳуада ҭацәушәа ихьшәашәан.
Аҳра ааанкылан, атцаргьы цыруам,
Ипцыртцәаз цьысшьеит урҭ рашәа.

Аҳгаб ашоура лыман, дбылуан,
Ҳгәыргьо ҳаҟан уи лыла.
Зны-зынла днатцкьан лан дгыргыруа,
Лнапы нақәылтцон лылахь.
Аҳгаб ахьаа даргәаҟуа дышьҭан,
Иааиуан, ицон аҳақьымцәа.
Ажәфан иауазар – далтцуан ушьҭа,
Ицәон, ианаму, са сымца.

О, лара леицштцәкьа сгәаҟуан саргьы, -
Изуа, исҳәара сақәшәом.
Акгьы збаҳомызт, дызбомызт аҳәгьы,
Сгәаҟра салагон сақәшәа.

Абар иахьыкоу сыуа, стахы,
Изуеи, сымра ҭашәозар?
Сгылан, афымҭа аҧыстцар стахын,
Лымч агарҳәа сымшәозар.

21.04.2005

***

Атыфарфар ҳаст, издыруеит,
Ҳаумырцәеит иаци иахеи.
Аха иахьа сзыруазыруа:
Ахьыжьқәагьы рацәахеит.

14.05.2005

АРҬАҨЫ

Ҽа лашарак амоуп амра,
Даҽеа ԥхарак шатҵоу збоит.
Са исзызуаз абра, анра,
Уажә араҟа бныжьны сцоит.

Ҳара ҳҵаси, ҳаламыси,
Бара бзы зегьы ирыцкуп.
Иҳалази иҳаламызи,
Ҳгәаҷы аԥшаара баҷуп.

Зны бнатәоит бзатҵәны бынхозшәа,
Бгәы нҳархазар, – итҵәахны.
Аха ицәгьаз уск ҟамлазшәа,
Ҳашҟа бааиуеит даҽеазны.

Ус бызшәак, бызшәак ҳәа бымоуп,
Ҟарматцысуп уи зыҷшәаз.
Абас иҟаз сыртцаҩ былоуп,
Ишеиқәырхоу са сбызшәа.

Ус ҟазшьак, ҟазшьак ҳәа бымоуп, –
Хаарак рытҵоуп, имаҙоуп.
Ҳаргьы ас, абартқәа рзыноуп,
Ҳартцаҩы ҳәа ҳгәы бызҭоу.

Аха, амҩа, амш ҳамоуп,
Ҳамш ашьхарахь ицоит.
Уахьгьы быбла ҳҳуп аргама,
Ус анакәха, уа ҳнаҙоит.

15.05.2005

ИРБЫЛУАН АҚЫРҬҚӘА ҲА ҲАҩНЫ

Ирбылуан ақырҭқәа ҳа ҳаҩны,
Ажәҩан ашҟа ацәыцә халон. Ихәашьын.
Дныҳәа-ныпҵхьан саб иргылеит иара зны,
Аҽеимаагьы ҳгәашә аҭаларҭа иахшьын.

Ирбылуан ақырҭқәа ҳа ҳаҩны,
Амцабз акәын, ажәҩан иатҵашуан зынӡа,
Сшьац иатҵәара алҩа иаман ихҩаны,
Салабылуан апырпырҳәа саргьы мцак.

Ирбылуан ақырҭқәа ҳа ҳаҩны,
Саб игәараҿ, сан иахьықәлымпсоз бабыцк.
Зҳаби ҷкәыни рыбжьы зҭыҩуаз ихааны,
Пату ақәҵан ҳахьипылоз аиҳабы.

Ацәыцә халон усҟан адәаҟны,
Ауаҵьаҟгьы агәыцә ылыҳәҳәо инхон.
Алаҳә акәын – кәмааншәа иҟан ац аартны,
Ҳаҩны гәаҭан, уа иахагьежьуа иҳәҳәон.

Ирбылуан, ихысуан урҭ ара,
Уи зыҟәгылаз адгьыл цон еиҟәышьшьаны.
Иаҿын наҟшәа ажәҵыс уаз дук аҳәара, –
Имҩахытҵит ара ҭынчраз ҷьышьаны.

Ирбылуан ақырҭқәа уи аҩны
Ажәҩан акәын – ҭынч акацхә еибанаркхьан.
Мчыс исымои? Сара сылахь ус анын, –
Амышқәазегь иреицәазаарын иахьа!

Амца халон хыхь илакьҭаны…
Агеи ашьхеи ирхагылан ицәашьны…
Уажә ақырҭқәа амца иакәшон еизаны,
О, избанзар, – амцагь иарлашон Апсны!

06.06.2005

***

Игәхьааумган умал ыҙыр,
Уҩны уцәыҙыр, нас уҽеы!
Игәхьаага уара иуцәыҙыр
Анцәа иуитаз ухы-уҽы!

12.06.2005

***

Апстазаара агьама
Ардәынақәа рашәа ссируп,
Уи сарҿыхоит шарпазы.
Са сзеипхыҙуа шәтуп, игәилуп,
Урт ирылахеит сыпсы.

Ажәҩан иалоуп, иалоуп ажәтцыс,
Ичырҧыруеит ихтцаны.
Аты ҩарҩар, ацәа иалтцыз,
Атцла иқәтәоуп аҽҙаны.

Ашәа рҳәоит, ирҳәоит еинаалан,
Адгьыл, ажәҩанаҿ апсаатә.
Иҟаҙамызт аламала,
Дара рҩызара иапсам.

Ишәҳәала, ишәҳәа аргама,
Ашәа шәҳәа ихырҧаны!
Ҳа ҳапстазаара агьама,
Шәа шәоуп иаазго ихьчаны.

15.06.2005

* * *

Бзиарак уаҳазар –
уи зегьы идырҳа,

Ажәԝан ахь ушьҭытцуеит
усҟан иаҳагьы.

Амаҳә бзиа дуоур, –
апҵагьы дурҳаит,
Амаҳә цәгьа дурҳазар –
дыʒит упҳагьы!

16.06.2005

***

Ихьанҭоуп аʒырԝаш,
ихьанҭоуп ахаҳә.
Апҭақәагь убасоуп,
ихьанҭоуп асы…

Пхыʒла ԝыцьа сышьҭан,
ихьанҭан реиха,
Хымпада сеиԝырсон,
исыхьʒар лассы.

Ихьанҭоуп анышәгьы,
ихьанҭоуп атса.
Ихьанҭоуп ашьатцәҟьагь
сара сда иахьҭоу.

Зны иԥсытцәҟьаз иатцкыс
дхьанҭахоит абза,
Аха урҭ зегь ратцкыс
агәырԝа хьанҭоуп!

21.06.2005

***

Уԝыза иакәу, уашьа иакәу –
Уи зтцаароуп, –

Реиҳа еиҕу дарбан, нас,
Иудыруазар?
– Изҙатәузеи, еиҳа еиҕу
Уашьа иоуп,
Уҩри адагь –
уи уара дуҩызазар!

23.06.2005

АЖЬАКЦЕИ АШЬЫЦРЕИ

Иарбан ирзеилоу ажьакцеи ашьыцреи,
Иарбан ирзеилоу ашьанҵеи ахьи?
Хазы-хаз игылоу аиреи ашьыцреи, –
Аҕба шкәакәаҙа иааиуеит нахьхьи?

Иҟоуп ирзеилоу… ус ак уаҳазаргь,
Ажьакцагьы, ашьыцрагь – рыҩбагь акоуп.

Аха, ажьакца иафо еихазар,
Ашьыцра ҟалазаргь иафо агәоуп!

14.07.2005

АБРИ АРҬЫС ДҬАМХАКӘА..

Рыжәҩахырҟәа хьыдышьшь иҟан,
Алабжышҟәа рыгага.
Лара лҧазатҷә дмааит аҩныҟа,
Ихатыпан иҟада?

Лнапҟәа ажәҩан ркырц иаҷушәа,
Анцәа диҳәон ирмаҙан.
Избон аишәаҷ ҭыпк ҭацәушәа,
Ҭыпк ҭацәуан наунагҙа.

Уи дықәпон атцыхәтәанынза,
Храк, цаҟьак даҽамхакәа.
Аха аибашьра иаҟәымтцит,
Абри арпыс дтамхакәа.

19.08.2005

АМҨАХӘАСҬА ИАНЫЛАН...

Ааи, ари ашҭа зны итацәын,
Жәаба-жәохә шықәса рапхьа.
Игәы иташәахьазма аҙәымзар-аҙәы,
Уаҟа – нышәынтрахапхәа.

Аха снанагеит аштахь саргьы, –
Уахь инанамгац дарбан?
Аира зшаз иоуп, изшаз апсрагьы,
Иржуан беиагьы ҕаргьы.

Анышә иқәрыпсон иахан апсы,
Сара сықәыпшуан ашҭа.
Дыҟан аҩныҟа идәықәлоз лассы,
Дыҟан апсуара иашьҭаз.

Ашҭа сықәыпшуа сгылан сара,
Сҭыпгьы гәасҭон гәаныла...
Ажәлар ашьшьыхәа иаҳын ацара,
Рымҩахәасҭа ианылан.

23.08.2005

УАХЫК АЛА

Ажәҩан шәыгак атцартәазшәа,
Атцармақь иаҩызан.

Атцых ҩызадә инхазшәа,
Иаҟәнатцон ахыза.

Аԥша тҷаыуон агәы иқәхан,
Иқәтцит амра аҳра.
Ашьха сыла аԥырцә ыкәхҳаан,
Иадҽеырбалон ахра.

Ҳԥацхаҷ асаби ибжьыхаа,
Агар ашәа ацын.
Уахык ала иааит ашьшьыхҳәа,
Ихьшәашәаҙа аҙын.

25.08.2005

ҬАГАЛАН

Аҳаи-чеи быжь гоит ақытан,
Амхы, арахә… уа еицрыхоит.
Илашьцар – агәхьаа зкыда, –
Шарԥазын ақыҵа ҷыхоит.
Ганк иахьамоу збоит аратцла,
Рцәақәа рхытцын акаканқәа,
Иалшәан, илаԥсоит ашьацра,
Еиқәатҷәамкәа, ихәаԥсамкәа.
Уа – цхарпоуп ҳа ҳажь агьама,
Ажьымжәакәын – рацәаххыроуп.
Аԥш иатыԥуп, ҷьым, араҟа,
Ус ҟамларгьы ҳқыҵа гәнаҳан.
Иҩежь-ҩежьҙа абираҟққәа
Ҳа ҳҵагалан иахакнаҳан.

27.08.2005

***

Сгәы сҽанҙамкәан ҭынч ицеит аԥхара,
Ажәҩан акәын – абла ҭаҳан, илашьцеит.

Атцарақәа уажә иргазшәа арра,
Ашәа – абцьар «разқәынтцан» ицеит.
Ихьшәашәеит ашоура зтцаз ахыза,
Иаҽын ажәѳан хыхьтә асақә акапсара.
Агәмыркатыл – сласба абз иаѳызаз
Абна иқәҳаз асы иалыҳәҳәон ара.

23.09.2005

***

Ашәҭ ангәылтцуа иԥшзаҙоуп,
Ԥсыс иахами амырхәага.
Афѳы ссируп, иҽацоуп,
Иалашоит арԥысгьы дархагар.

Аха ишәҭуа зегь канҙоит,
Ԥсыс ирхазаргь амырхәага.
Ҳарҭгьы ҭынч иҳапхьаҙоит,
Заҟантә иқәмацәысхьоу ага.

Ҳа ҳапстазаара қәпароуп,
Адыд амтцәаҙом ахаан…
Апсра… Ԥсшьара ацароуп,
Уи аҽынҙа… Зегь цьабаан.

26.09.2005

ҬАБУП

«Ҭабуп» басҳәоит зегьы рзыҳәа:
Ҷыц ииз ацәқәырпазы,
Иахьа исыбҭаз сара сныҳәаз,
Уатцәы ицәыртцуа сгәырѳазы.

Ҷыц игәылтцыз ашәҭ азыҳәа,
Ҷыц испыло сразҟазы.

Сара сқәыԥшра цеит ашьшьыхәа, –
Ҳгылеит ҳѡыцьегь хаз-хазы.

Са исыцрабҭаз амца азыхәа, -
Ацыԥхь сатәхәоит иҟәшәаны…
Стцәыуон ԥхызла акьыжыхәа,
Ба бысцәызыр ҳәа сшәаны.

«Ҭабуп» басҳәоит зегьы рзыхәа,
Сара сгәыграз, уатцәазы.
Азәгьы истазом аҿԥныхәа,
Иацтәи сымыш-ҭацә азы.

Бара бҟынтәи истахузеи,
Бара – аԥшзара аԥха!
Зегьы рзын: «Узхаҭабузеи!» –
Абас сабҳәар, – исызхап.

АҞӘАЗЫ АШӘА

Ажәѡан иалоуп ажәҭыс хиаало,
Уаҟа ашәа аннаҭоит.
Аҟәа ҭынч аҿадырхало,
Амра – ажәѡанахь ицоит.
Илахҿыхуп аԥсабара,
Асаби дыччоит агараҿ.

Аҟәа хәуп, ихәуп макьана,
Амца иалтцит уи иацы.
Аха алабжыш агьама
Рымоуп сымра, сара сзы.
Аԥазаҭәқәа баашны игылан, –
Аҕа ицәыргеит Аԥсынтәыла.

Аҟәа, сыԥшъа, сыхаара,
Диоскуриа, Сухум,
Цхум, Суԍумгьы бзиоуп даара,
Аха, Аҟәа, сылашара,
Уара уҽы сыԥсы тҷәахуп!

Жәынгьы-ҽангьы цәҟьарас уҟан,
Ахи амцеи уадыргон.
Уара угәаԍ иакын адәныҟа,
Уа уѡнытҷкагь уи иагон.
Са сзыргәырԍьо, са сзыргәаҟуа,
Сыԥсы иалоу Аҟәа, Аҟәа!

Аха нарҭаа рыдгьыл иқәуп,
Аԍа иԥишәеит урҭ закәу.
Ахьҭа иақәшәар – риатҷә кыдуп,
Аԍа дҳақәлар, – раҳәа ркуп.
Аҟәа, сбырлаш, сылашара,
Уара уоуп сара сылшара!

Аҟәа сыԥшъа, сыхаара,
Диоскуриа, Сухум,
Цхәым, Суԍумгьы бзиоуп даара,
Аха Аҟәа, сылашара.
Уара уҽы сыԥсы тҷәахуп.

19.12.2005

АԤСЫНТӘЫЛА – УИ ԤХЬАРЦОУП...

Аԥсынтәыла – уи ԥхьарцоуп,
Са сахоуп срахәыцны.
Аԥсаа рашәақәа рҳәаъом,
Сашәа иатҷашьыцны.

Насыԥ хыброуп сызтҷатәоу,
Уи лашоит лыԥхала.

Сара сыжәԥан акәа сҭоуп, -
Нарҭ сихыцны салоуп.

Аԥсынтәыла шьала ишәуп,
Шьала, шәышықәсала.
Аха уи ашьацгьы хәшәуп,
Схәызар аҕа ихала.
Са сызхысхьоу – қәаршаԥуп,
Аԥшқа хәыч иԥхызоуп.
Аха сыгагақәа рнуп,
Схыбаԥқәа ахьытҵоу.

Аԥсынтәыла – дара роуп, -
Сышьхақәа, сыԥшалас.
Сҙыхьқәа, зымшқәа хароу,
Сышәҭ, ацәылашараз.

Счысгьы ссируп, сԥы ҷацоуп,
Аишәа хиоуп, аԥыза.
Аԥсынтәыла уи ԥхьарцоуп,
Са сахоуп срахәыцны.

Зны игәыбзыҕуп, зных ицоуп,
Сымра гылт иҷыцны.
Аԥсынтәыла – уи ԥхьарцоуп,
Са сахоуп срахәыцны.

24.11.2008

УШЬА ЗЫҚӘҬӘОУ АДГЬЫЛ…

Са сшьа зықәҭәоу адгьыл –
татоуп, иҟәымшәышәуп,
Уи сахәҭоуп, сашьацуп,
уи ҟалом сыԥсада.

Ушьа зыкәҭәам адгьыл –
Дгьылым, баша нышәуп,
Ушьа зыкәҭәоу адгьыл,–
убри ауп аԥсадгьыл!

19.09.2007

АЛАМЫС

Амалқәа зегьреиҳа
Аламыс сымаз,
Аԥшʒара аиҳа
Сыламыс цқьаз.
Сыћоуп сахьнеилак
Сыламыс шсымац,
Аламыс иалћьом
Абџьар итћьаз.
Амчра аиҳа
Аламыс сымаз,
Аламыс имаз
Гәыла ихәаҽеу.
Нас ићалазеи
Иламыс ԥсыма,
Уи наћ иныкәтцан
Ағьычра иаҽеу?!
Сҽазаргь...Уи аиҳагь
Аламыс сымаз,
Аламыс кодекск
Амам, ианым.
Аха иарҩашьом
Суаҩра, сымҩа,
Уи ала дыздыруеит
дахьыћоу атәым.
Аламыс иамоуп
Сышәҭқәагьы хыхны,
Ашьацгьы уи ала
Ишьҭоуп ишьҭашьшьы.

Сынлаиоит снеины,
Уа сҽынеитцыхны,
Аха итрысны
Итԥнамгац абжьы.
Амалқәа зегьреиҳа
Аламыс малуп,
Аламыс зматцәҟьоу
Имам ҽҳәарак.
Издыруеит ҳазхылтцыз
Иҽаԥхьа исуалу,
Аламыс ажәла
Ластцоит Аԥсынра.
Анацәа рашәа
Гәыҽкааган акала,
Итԥалон агараҽ
Атцеицәа рдақәа.
Уи шьами, иԥшьами –
Иазыҙәҙәом ақәа.
Аламыс шәымаз,
Аламыс шәымаз,
Ишәыцыз, ишәтыцыз
Ԥсысгьы ишәхаз!
Итцааз, ишоураз
Шьхаз, ибнаршәыраз,
Шәаԥхьа ианыҟоу
Шәҽыхоит иаҳа.
Ицәыртцит азтцаара…
Ҳәаак уи иамам
Аԥсадгьыл, атцеира…
Уҽеруҭар – ургоит.
Аха ламысла
Уахәаԥшыр иамоу,
Аламыс иаҙбыз –
Уи агәра згоит.

02.08.2007

***

Сыдгьыл, сара сныха
Сыдгьыл, са сынцәа,
Схыбашқәа рыԥеыха,
Еимактәу аҭәа.

Анцәа идгьыл ныхҳәан,
Ианырзишоз зны.
Иситаз, ихазыхҳәа
Иалихыз Аԥсны.

Сыдгьыл гәакьа сыдгьыл,
Сымрагьы сыԥсгьы.
Сара сынасыԥгьы,
Сара сгәырҩагьы.

Адыд ҭҟьо ианҳалаз,
Ҭыпк ианамкуаз сҿы.
Усҟан сшьа анхалеит,
Сҳәыхҳә ашьапаҿы.

Нас избеит ишыцәаз,
Бзыԥ, Кәыдры, Басла…
Уажә иҟаҳам шьыцрак,
Гәыгроуп уахьыԥшлак.

Сыдгьыл гәакьа, сыдгьыл,
Сымрагьы, сыԥсгьы.
Сара сынасыԥгьы,
Сара сгәырҩагьы!

Шьҭа Ерцахәгьы хызоуп,
Иԥшҙоуп еиҳагьы.
Дныкәтәар иҭахызар,
Зевс ихаҭагьы?

Аԥшҙара – насыԥуп,
Изури, инҭәар?!
Дасу иашәа ицуп,
Дицуп дасу инцәа.

Сыдгьыл гәакьа, сыдгьыл,
Сымрагьы, сыԥсгьы.
Сара сынасыԥгьы,
Сара сгәырҩагьы!

10.07.2007

АШӘҬҚӘА НСЫЖЬИТ БАРА БҨЫ...

Ҭәыцак азна аҙы хьшәашәа,
Насбыркит бнапала.
Аҙы хьшәашәа... Сара сашәа,
Бара башәагь алан.

Быбла ссирқәа гәыӷатҵаган,
Урҭ исырҭон ԥхаррак.
Сыҩуа-сыҩуа сықәын ага,
Избон асакара.

Сгәатҵа азна аччаԥшь сыбҭеит, –
Уи сымтҵарсны саман.
Анасыԥгьы рҩашны исықәҭәеит,
Сакәабон аргама.

Амра ӷәанда нас исыбҭеит,
Мроушәа сиатҵә ԥхазар.
Иӷалазеи, инасымдеи,
Сашәақәа бгәаԥхазар!

Ашәҭ ашьытҵәрақәа неидкылан,
Нас исыбҭеит ԥшьаала.

Са сшьамхышлон баԥхьа сгылан,
Бышәҭқәа ԥшӡан оумала.

Ашәҭқәа сыбҭеит ҳамҭас ибшьоз,
Бызкәыхшоз есышьыжь.
Аха урҭ абазгагәышьоз –
Бара бҽы инсыжьит.

18.06.2007

АРИ АДГЬЫЛ

Ари адгьылаҽ ҳаскьынроуп,
Адәы шьҭоуп иетҷәаӡа.
Сшьабсҭақәа ақьаф рымоуп, –
Урҭ дырхылаԥшуеит Анцәа.

Зны ишьҭыԥоит, еицыхәмаруеит,
Аҽаԥ-сақҳәа еиҽаххуеит.
Ртәыҩа ссирқәа злыху қаруоуп,
Зны ишьҭырхуеит, зны иҳәуеит.

Аӡыркәиқәа хәылԥазыла,
Ҳашҭаҽ ацыԥхьқәа лартцоит.
Цыск, зынӡа иҭынчу бжьыла,
Итҷәыуозшәа шәак аҳәоит.

Ари адгьыл баҳча ссируп,
Ашәҭқәа мшынуп, изазоит.
Са сымицзар – абра сироуп,
Мамзар срыцҳахар ƙалоит.

Сыдгьыл ақәзаара насыԥуп,
Дыƙам уаƙа аҳ, атәы.
Сара сбаҳчахь амҩа сыԥқәуп,
Иԥқәуп сшьабсҭақәа рдәы.

10.07.2007

ДАҨА ХӘМАРШЬАК…

Ԥшҩык исалҳәеит:
аʒы уҭаҳауеит уара,
Уа еилахәашь
алыкь гылоит уажәааны.
Аха изгоит
са слаԥықәшәа хәыҷ агәра:
Уантә уҭытцуеит,
ԥьым, аҭытцырҭа ԥшааны.

Ус ушнеиуа тцеиԥь
тцаулак унҭашәоит,
Уагьнанагоит
аԥсраҟынʒа ухшәааны.
Аха уҭытцуеит:
хыхь ушхало агәра згоит,
Уанақәшәалак,
уантә аҭытцырҭа ԥшааны.

Уи узхома!
адгьыл атцагьы узыԥшуп.
Аҷҷа-ҷҷаҳәа
амца арбыжкуеит аԥша.
Абԥьар цәажәоит
наҟ-арахь ашьа кашуп,
Аха уаҟагь
иара дуцхраауеит Ҳазшаз…

…Хәыҷы-хәыҷла
са сзықәгәыгуаз сымш нтцәеит,
Шьҭа ажәҩанаҷ
сыҟаʒазаргьы сымрам.
Мшәан, аҭаҳареи
аҭытцреи сгәы ԥнатцәеит,

Даҽеа хәмаршьак
ыҟазами Аԥсынра,

28.07.2007

АЖӘАЗАТЦӘЫК…

Ахәра иман… Дыҟәын идгьыл,
Даағызыҕызуан зынгьы.
Аԥсцәаҳагьы ихәра днадгылт, –
Уаҳа дыҟазам аҙәгьы.

Днаихәлаччеит, нас ууалаҳәа,
«Цьанаҭтәылаҟа узгап!
Уаҟагь иҟоуп абцьар, аҳәа,
Ус ухатцазар, уҟәпап!»

Шьҭа дцагәышьон имҩа дыҟәлан,
Ажәҩан атцаҟа дшьабон.
Усҟан ахра цәыртцит иблаҿ,
Абри ахра ду даԥоуп.

Уарҳалушәа нас уи амтцан,
Ашьац ыҟәын иатцәаҙа.
Урҭ зегь ныжьны… Ижәлон амца,
Амҩа имаҙам зынҙа.

Дызлагылаз ижәлар қьиан,
Иҙыхь дмырхәашьит аҙәгьы.
Аԥсынтәыла агәы дҭиааит,
Ижәҩа иҟәихуан иаргьы.

Ҳаԥшьа дуны хыхь аҙиа,
Анцәа иитеит ишаны.
Ишԥабзиаз, ишԥабзиаз,
Уи днаҿыхәар даҽеазнык!

Аха иқәлацәа ахысраҽ,
Иԥсуан рыдгьыл ахьӡ ҳәаны.
Нас, ихатцароума рныжьра,
Ашьа илоу шьамханы.

Дзыхӡыӡаауаз жәынгьы-ҿангьы,
Иан лыбжьы-хаа иаҳауан.
Аха, иамузозар... Иангьы,
Дынижьуазар.. Ичҳауан.

Ажәѡан ду шьаршьафны иқәын,
Иқәтцырц, иблақәа аркны.
Аха, изымгәаҧуаз ак акәын:
Жәазатцәык иҳәеит: «Аԥсны».

25.05.2007

ҲАѠЦЬАГЬ ҲАБЖЬЫ...

Бареи сареи – ашьыжьтәи зыхьуп,
О,уи кәеикәеиуа игәылтцуеит шьыжьы.
Уи ада са сгәатца сыхьуеит, исыхьуеит,
Иҟоуп уи атцаҿ ҳѡыцьагь ҳабжьы.

Бареи сареи – шәтуп иац иаҿалаз,
Зны уи абаҳчаҿ иалашәеит мцак.
Уиижьтеи ҳсақәны ҳацуп аԥшалас,
Ҳаман идәықәуп. Изуада ҳамцар.

Бареи сареи – ԥстазаара ԥҿеыхоуп,
Нас уи аԥҿеыхоуп ҳчарашәа зшаз.
Ажәѡан иатцәара ҳарцәоит, ҳарҿеыхоит,
Уаҟа мчы рымам итцааз, иԥшаз.

Бареи сареи – ҳныҳәоуп зегьрыла,
Ба бами, са сами ҳгәашә аазыртыз.

Ҳнеиуеит рапҳьатәи ҳамԥа ҳанылан,
Шәышықәса ракәым, ԥышәгьы ҳарҭысп.

Бареи сареи – рапҳьаҙа акәны,
Иԥаҳшәеит, иаадырит гәырԥоуп ҳәа изышьҭоу.
Усҟан ҳазнысыз нхазаап илакәны,
Алакәи аиашеи аума рыбжьоу?

Бареи сареи – ашьыжьтәи ҙыхьуп,
О, уи кәеикәеиуа игәылтцуеит шьыжьы.
Уи ада са сгәатца сыхьуеит, исыхьуеит,
Иҟоуп уи атца, ҳԥыцьагь ҳабжьы.

22.05.2005

АПСУА БЫРГЦӘА

Апсуа быргцәа, сшәыкәыхшоуп,
Шәарҭ мыч ҷыдак шәылоуп.
Шәлабашьақәа нытцакшо,
«Ҳаи!» ахьырҳәо шәгылоуп.

Шәлабашьақәа рҷыхагоуп,
Ацыпхь рыдыпсалоуп.
Шәарҭ инаскьо ныхақәоуп,
Сныха са сыпсалоуп.

Апсуа быргцәа шәажәақәа,
Ицҳафыруа ҟамоуп.
Урҭ атцаа хьшәашәақәа,
Дырхәашоит аргама.

Гәыгра зхымтцуа шәыблақәа,
Ажәԥан иалакнаҳауп.
Ага иамоуп шәыпрақәа, –
Урҭ ирымам гәнаҳак.

Аԥсуа быргцәа – ҳаламыс,
Иахьа маҷк ишәарҭоуп.
Анцәа иахьтә иҳаламыз,
Ҳара ҳахьтә иубарҭоуп.

Арҩаш иаҭоуп ацқьара,
Арҩаш цоит ихалан…
Шәыгәқәа шәыхеит ақәпарахь,
Аҕа ҳтәыла далан.

Ҳашҭа иҭалон ақәзаара,
Ҳаиқәзырхаз аԥсыкоуп: -
Шәнеибац, дад, ахаҭара,
Абыржәоуп ианыҟоу!

Шәлабашьақәа хысгахеит,
Урҭ ирыцын аҳәа.
Ҳажәҩанаҷ мацәысрахеит, -
Шәа шәбылуан аҷҷаҳәа.

Аҕа имҭо ҽеимаакгьы,
Шәҭахагәышьон ԥшьаала.
Наҙаҙатәи ҳаимакгьы,
Шәа ишәыҙбит аҳәала.

Аԥсуа быргцәа, сшәыкәыхшоуп,
Сгәыраз, сыҳалалқәа!
Шәыԥхҙашоуп иқәыршоу,
Абарҭ адгьыл шьамкәа.

Ус анакәха, шәныҟәала,
Шәыҟаз аҕа ицасгьы!
Аԥсуа быргданыҟала,
Иҟалоит итцасгьы.

25.05.2007

КӘТОЛ

Дызуҭада ухьыӡ узҭаз,
Кәыт ҳәа ал зызгылаз зны?
Дызуҭада аӡыхь ҭызтаз,
Бзана збаз аԥсы ҭаны.

Дызуҭада, дызбахьада,
Хшыԥ̈ла даԥ̈цазма иара?
Ил ду амҭан итәахьазма,
Ҷьанаҭ ҭыԥызма ара?

Аҟаршоураз – хьшәашәаразма,
Илакә ҳәарҭазма ҽазны?
Сишь! Сзырҷыхаз гар ашәазма,
Ан лыхшара дыртцысны?

Дызуҭада, дзаҳахьада
Қыҭа дуӡӡак зыхьӡ аху?
Аԥсназыҳәа дыԥәԥахьазма,
Дрылагылан дызҭаху?!

Зныкыр уи деимырҭәахьазма,
Малк азыҳәа, ԥшӡакы лзы?
Нас хьшьыцбоушәа дрыхьӡахьазма, –
Еиԥәирхама урҭ рыԥсы?

Асҭәҟьа дхаҭазҭгьы изирҭеи,
Кәыт ҳәа баша хьӡык ԥшааны
Аҭауадра иаҷырхарҭам,
Иҟам аамыстагь итәны!

Аха сқыҭа, ус унеила,
Унха, сукәыхшоуп, уаарых!
Ҳара ҳ-Симон, ҳара ҳ-Леиуа,
Ҳара ҳ-Иуа… Ҳа ҳҭоурых.

Агеи ашьхақәеи ирхыууаа,
Рыхьз-рыԥша цахьеит хара,
Ҳара ҳ-Гәыуаа, ҳара ҳ-Ҳхыуаа,
Зшьа азказтәаз Аԥсынра,

Кәыт ҳәа зырҳәаз са исусым,
Цьым, аироуп ахысра зцу.
Ахатԥареи аламыси, –
Урт зегь роуп Кәтол захьзу!

20.09.2006

***

Аамта сымам, сеилахоуп анысҳәо,
Избоит, усҟан, ижәгазом сыгәра.
Ԥара ҿырпушәа сышықәсҟәа нысхуеит,
Тҷәыца ҭацәушәа снахәоит са сҿара.

Исымам амалгьы, аԥарагь – анысҳәо,
Азәгьы дсыхәаԥшзом агәра ганы.
Ҳазхылтцыз иҳәазар, – ус улахь ианызҳәа,
Ианыз, нас, ианысхуам са сықәԥаны.

Азынра ҳҭалеит, ҳшәырқәа еилыхуп, -
Сара исҳәозар – агәра жәгазом!
Ажәѡан ҭаула имааԥсо лыхәтоуп,
Иахәуеит ашьшьыҳәа… Ашыла нтҷәазом.

Сгылеит, сааԥсоуп ҳәа шәасҳәар, изызҙои,
Гәхьаас измада, изгода агәра.
Ак сымбазазшәоуп исҳәои, иаԥыстцои,
Хыхьынтә шәахьгылоу ишыжәбо шәара.

Сықәуп са сыдгьыл – уи сара сныхоуп,
Ажәѡан аҟынза, – скьаҿуп, сназом.
Аха сыцәҳәит ҳәа, слаҳәит ҳәа анысҳәо,
Сшьахит ҳәа анысҳәо – агәра жәгазом.

Издыруеит сырԥашым, итцытцуа ҙыхьым,
Аԥхын сышәтызар – аҙын сыҷшәоит.
Аха сыԥсытцәҟьан, сыкәзаргь сеитцыхны,
Сыгәра шәымгар ҳәа усҟангьы сшәоит.

20.11.2006

***

Уи споетуп ҳәа ҳахҭеикын,
Стол дук иаҳҭеит ихәҳаны.
Уадак иаҳҭеит. Иҷеыԥнеикын,
Уи дыԥуан, дыԥуан дтәаны.

Зны дгәаҭеиуан, – цәык дахаршәын,
Зны еидарак шьҭыхны дцон.
Шьыцԥык иажәакәа иаҳарҳәа,
Ицәиҧьычыр ҳәа дицәшәон.

Ус иазҳаит иутра, иашҭа,
Ицыԥцыԥуан иара иҷеы.
Дышнеи-шнеиуаз наҟ ихашҭит,
Иқәк дшыԥуаз ишьамхаҷы.

Ус дшәаҳәо акыргьы днеихьан,
Шьҭа – ҳпоезиаҷы дхаҷын.
Ус шакәызгьы – зегьы иреиҧын,
Иқәкны ииԥыз ишьамхаҷы.

14.11.2006

***

Аҙә игәы иахәо уалс имшьа,
Ҭынч изыҟаутцан уцеит.
Уааи, аиаша ҳҳәап, сашьа:
Уа угәы иахәозгьы ҟаутцеит.

10.11.2006

ҲАРА ҲАИҲА…

Ақыбеи Фатҭ-иҧа Хонелиа ихьзынҩылоуп

Уи дызнысуаз амҩа,
Шьац иатҷаан еинылон.
Згьама ибаз аҳыхьгьы,
Хыхьтә ахьы ҭаҧсон.
Иҟан, изҳатәузеи,
Дызшәиуаз гәаныла.
Дызшәиуаз гәаныла,
Дрыхәаҧшны дыччон.
Иажәа зхьысыз арҧыс,
Дныха-чаҧан дгылон,
Аҳҷаб уи диныҳәар, -
Лынасыҧ лашон.
Уи Аҧсны дахысуан,
Иқәыршәны шьапыла,
Иажәа – дуцәаҳамызт,
Аха, хҷан, икшон.
Уи мыцхәы даумызт,
Аха ддун гәаныла.
Нарҭи Абрыскьыли
Дрыцын даҧсаны.
Зегь акоуп ддаумызт, -
Ҳара дҳавагылан,
Аха маҷк ҳа ҳаиҳа
Дыҟан дыцқьаны.

22.06.2006

КӘЫДРЫ

Абахә уалҟьан, уҷеырхага,
Даук душьҭазшәа дыҧры,
Шәах мацаран уқәлоит ага,
Кәыдры, аилага, Кәыдры.

Укәша-мыкәша хәылԥазыла,
Ашьабыста аҳра руеит.
Рыхәда роуқәа ҙаакылан,
Кәыдры, улабжышқәа ржәуеит.

Атԥла гәаҩа иадыԥсылан,
Амышә тәоуп ахы ҭакны.
Ацхарпа иацрыхо бзыла,
Ашьхыц гылт ишанханы.

Хыхь еивасуа, еилапапан,
Аҳәыҳә аҩхаа рхадырԥоит.
Ианнатԥозшәа ажәҩан анбан,
Зынгьы амацәыс лакьҭоит.

Ахраҷ аԥьма тәыҩа хаха,
Аҙы зырлакьҭо аԥсыҙ,
Атцых иалоу абла ҭхаха…
Зегьы урымоуп уара ԥсыс.

Алҩақ иашәхьаз уа ахчныза,
Ԥхара згым ахәыштаара,
Аԥсуа иашәа иман ҩызас,
Лгара гылан нарҭаа ран.

Зегьы урыцуп, аха сгәала,
Иԥҷеыз ахра аиԥш инхоит,
Аԥҭа ҷытқәа рҷееидыҳәҳәала,
Уара уахь ицоит, ицоит.

Уаҟа, ирхәашь хаҳәла, мҷыхәла,
Умҩа ркырц иаҷуп зегьы.
Иртытуа иахьрымоу сыхәра,
Игәы ихьуеит Анцәагьы.

Аха знык, ҽазнык иԥшыргьы,
Сгәыԥра жәҵысуп, ирыхьзоит.
Сзиас зынҭрыс ихәашьыргьы,
Аԥсы ҭазар – нас изоит.

Абахә уалћьан, уҽырхаган,
Даук душьҭазшәа дыԥры,
Шәах мацаран уқәлоит ага,
Кәыдры, аилага, Кәыдры!

02.08.2006

АСТУДЕНТРА АМШҚӘА…

Ицазомызт ари амыш баша,
Ҳзеиԥшынхарҭаҿ алахҿыхра ҭан.
Астудентцәа ҳазыԥшын асабша, –
Акәашара ҳалагон ушьҭа.

Ашҭа хиан…Алозунг уаћа икыдын:
«Астудентра иақәыз нагзара!»
Аха уи зынзаскгьы изҭахыдаз,
Ари ашҭаҿ ићаз кәашаран.

Астудентцәа акәашара рымоуп,
Хкомендантгьы дҳалаԥшны дцалоит.
Ҳаилаҳәашьа, ҳмузыка уҳәарыма,
Урҭ шәы-зҵаарак цәырыргар ћалоит.

Уаха сабшоуп, сабшоуп, ихақәиҭроуп,
Изҭахыда Гегель мана Кант.
Ҳҭоурых дырцәа ирҵеит аԥьныш иқәроу,
Афизикцәа ршеарҭеит даҽеа ганк.

Ҳлитератор анасыԥ ду иман,
Уи аҳгабцәа икәшон дыхҭакны.

Уа дбыбышҙа ҳҩыза ҙɣаб Фаина,
Моцарт иашәа дацкәашон дҧырны.

Уи дкәашон, зынҙа дышәтын, сыҧсымзар,
Ашҭа зегь барбалшәа игьежьуан.
Акәашара зынҙак иуҭахымзаргь,
Аҩада ушьҭнахуан ушьышьуа.

Акәашацәа ахьҙ, аҳамҭа иашьҭам,
Урҭ ақәыҧшра иацны ԥхьаҟа ицон.
Илахҷыхын уи ауха ашҭа, –
Аҧсуа ҙɣабцәа акәашашьа ртҧон.

18.07.2006

САРА УШЫҚӘСАҨ СЫҞАН ИАЦЫ…

Сарион Ҭаркьыл игәалашәара иазкны

Сара ушыҚәсаҨ сыҞан иацы,
Цәымза-цәашьыла итәын уара ууада.
Уҟам ҳәа ирҳәо, сыҧсымзар имцын,
Амци аиашеи рҳәааҨ иԥшуада!

Уа ууада аганқәа угага рнын,
Урҭ ажәеинраала рхәыҭхәыҭуан убжьала.
Уқәмызт уа удгьыл уаҳәа ҭпааны,
Уимоу ашьацгьы уаҩсуан ԥшьаала.

Сара ушыҚәсаҨ сыҞан, избон,
Ашәҭқәа ауадаҨ иархәахьан гәалак.
Ҳарҭ зегь уқәыҧшрахь уҳапхьан ҳаугон,
АганаҨ икыдыз патреҭ хәычык ала.

Сара ушыҚәсаҨ сыҞан иацы,
Заҟантәгьы сыҧсызеи иацала, иахьала.

Иацала, иахьала ҳаиԥылон, ҳаицын,
Иҳақәшәон аҩызцәа Аҟәа ҳахьалаз.

Иҳақәшәон, ажәада ихаҳтуан иаргьы,
Итԥыԥон ашәахгьы… Итҟәацуан ахала.
Акәацгьы былуамызт, иҟан атцәгьы,
Избанзар ҳаҟан ҳаҩцьагь, акала.

Издыруеит, игәылтцуеит еиԥьны уатцәы,
Илоутцаз беиоуп, иԥьиоуп ажәала.
Аха уа уда – ууада затцәын –
Уԥшәмеи ухшареи шыҟазгьы рхала.

Аха уи ашықәс цеит иԥырны,
Иқәтцит уи ашықәс схьаԥшны сааԥшаанҙа.
Сылабжыш, сыбла ихгылаз иацы,
Адгьыл аҟынҙа ҭынч инаҙаанҙа.

10.06.2006

АШӘАРЫЦАРА

Ашәарыцара, ашәарыцара,
Ашәарыцара, аҙын, асы…
Уа– ахатцара,
Уа – аҩызара…
Ашәарыцара иалоуп сыԥсы.

Ашәарыцара, ашәарыцара,
Дарбан имцара, ԥьым, уажәааны!
Гәнаҳак сымазар,
Уи сацәыхьчала,
Ашәарыцара ныҳәоуп Аԥсны.

Ашәарыцара, ашәарыцара,
Ашәарыцара… Арҩаш абжьы..

Цсыза-цсызала,
Цсыза-цсызала,
Ашьха иатцәара саҽалоит шьыжьы.

Ашәарыцара, ашәарыцара,
Уаҟа ацқьара, уа аҽара.
Мышьтабзиала, мышьтабзиала,
Ашәарыцара сдәықәтца сара!

Ажәфан амаза, ашьха амаза, –
Иамоуп амацәыс афбагь еицшьны.
Ашәарыцара –
Гьамак амазам,
Уи ианацымла Аиергь ибжьы.

05.05.2006

АНАСКЬАГАРА

Сара абзиабара ацәқәырц ду салан,
Скыдҟьо аҽықә ахь сго-саанагон.
Мшәан, иҟалозыз скыднаҟьар цшьаала,
Аха уи ацәқәырц тынч итәазом!

Исыхеит, исытцгәеит, ишьтасит, исҽасит,
Исхыцан аҽтцыс еицш ицон иласза.
Абаҳча иагәылшәеит агәил ҟацшь иаҽазгьы,
Ажәтцысгьы схыпрааит иаман мазак.

Ҳаицылон, ҳаилатцәон ҳарт хәылбыехала,
Ла лыда снасыцдан, са сыда – ларгьы.
Ҳгәырггьон, ҳахьыҟаз ҳфыцьагь лыпхала,
Дыкәмызт уи адгьыл ҳа ҳада азәгьы.

Ҳгәыгграгь аҳәыхә хәыч ахәыцеицш итатан,
Ихәмаруан, иссирын, нас иласын.

Аха исԥыртцит арҩаш ҟьашь сатан, -
Хыхьынтә исыԛәҳаит усҟан асы.

Уи лаԥштцашәароу… Ԥхыз еиԛәак салан,
Исыхьыз сыздырам, сахьгылаз слаҳәит.
Нас, ар рахь ирго арԥыс иеиԥш схала,
Сыбзиабара наскьаган схынҳәит.

20.04.2006

* * *

Амра неихьан
шьҭа абар ҭлак ашәара,
Ацыԥхь акәын, –
уа сыхәмарлап ҳәа иаҷын.
Иахантәарак
анышәынтраҷ хьшәашәаран,

Иахантәарак
атцар рашәаԛәа хәаҵын.
Цәашьык ҭәыуо
уа иаҷын анышәырпра,
Амра хыхьынтә
уахь иԥшуан иԥхашьаны.
Лнапқәа нықәтцан
ан дахьтәаз анышәынтраҷ,
Иахантәарак
хьҭакгьы зҭамлеит ишәаны.

23.12.2006

***

Ари ашҭа ԥшʒан, илакәын,–
Ԥҳәызбак дҭалашон иара.
Анцәа илаԥш итцшәаз лакәын, –
Арԥар леиҵеырбон лара.
Урҭ аауан аʒәаʒәала,

Иаауан хацәа-хацәала…
Ашҭа иқәын аԥшӡара,
Уи насыԥын, мазаран…
Аби Ани ацәа иалан,
Амза кыдын, аԥсашьон.
Нас, ашьҭахьтәи ашәахьала,
Аԥшӡа хатца дцеит тҳыбжьон.
Иӡит ашҭа аԥшӡара,
Амзагь аԥҭа иатцалан,
Иӡит, иҟан изатцәны,
Инхеит ашҭагьы ҭацәны.

08.02.2006

АЖӘЕИНРААЛА БЗЫЗКУАДА?

Ажәеинраалақәа рыѽра,
Саҷуп, тәахак сымаӡам.
Еиԥшуп асаби иира, –
Уи аԥсра иаѽызаӡам.

Ажәеинраалақәа зыѽуеит,
Стәоуп агәилқәа рыцҳашьан.
Усҟан са сыԥсны сиуеит,
Аха сақәшәом рыԥхьашьа.

Ажәеинраалақәа зыѽуеит,
Ирҭысуа урҭ гарала.
Ак ҭашәозар, – ҽак ииуеит,
Ус ишоуп ԥсабарала.

Ажәеинраалақәа зыѽуеит,
Ба сбызхәыцуа, сымала.
Асы быбышӡа иауеит,
Сцоит ашьшьыхәа сымала.

Ажәеинраалақәа сдыртәом,
Ба боуп сажәеинраалақәа.
Ба иббом ҳәа башҭа сҭоуп,
Снеиуеит бымра сҽалакуа.

Сажәеинраалақәа рызкуп,
Са сзырхагаз быблақәа.
Абаагәара ду бҭакуп, –
Еихатәуп ахыбрақәа.

Ажәеинраалақәа рыԥра,
Шьҭа саҟәытцуан хымпада.
Аха ус ҟастцар сара,
Ажәеинраала бзызкуада?

10.02.2006

АԤСНИ УРЫСТӘЫЛЕИ

Ашәақәа узыскуеит, ан, Урыстәыла,
Ашәақәа рзыскуеит утцас, уҟазшьа!
Сара суларсуп, сулахәуп гәыла,
Ҳацәгьа-ҳабзиа ҳзеилоуп, сашьа.

Урхақәа чашәуп, ажәԥан иазрыцхам,
Сымра хазына урҭ ирызшоуп.
Маҷк дыԥхашьозаргь сышьхақәа рызгаб,
Аурысҟәа рызгаб длеиԥшуп, дыԥшзоуп.

Ажәԥан иалтцны ашәа бзиа,
Сгәаҽы иқәыԥуеит шьыжьы.
Аԥсынтәыла, нас Россиа,
Ишԥеинаало урҭ рыбжьы!

Шҭакаҿ иизшәа иҟоуп еилатцәан,
Уара уԥса-тцла, сара сымжәа.

Ажәҩан мыч ҷыдак рырҭоит ахацәа,
Пушкин ишәшьыра,Дырмит ибызшәа.

Ҳҩыцьагьы ҳаԥхьа ишьҭоу ԥшаҳәакоуп,
Уи аԥшаҳәала дызнеиҙом атәым.
Ҳадгьыл ҳахьчозар – иаҳку аҳәакоуп,
Шьакоуп излаҙәҙәоу, ԥьым, ҳара ҳдәы.

Ажәҩан иалҭны ашәа бзиа,
Сгәаҷы иқәыҩуеит шьыжьы.
Аԥсынтәыла, нас Россиа,
Ишԥеинаало урҭ рыбжьы!

24.06.2005

АԤША

Оҳ, алеишәа цәгьоуп аԥша,
Ицоит, ҿарҳауп, иццакуа!
Аԥша рыцуп есымша
Адыд, амацәыс, ақәа.

Аԥша иацны амахә цоит,
Арҩаш иацуп абжеиҳан.
Зны аԥша уԥсы унаргоит,
Зны иазытԧьоит уи ахан.

Аԥша иацны атцых шоит,
Аԥша иацуп агәырҩа.
Аԥҭа дуқәа ацны ицоит,
Аҙа ытцнажәоит, аҩа…

Аԥша ҭцәуо хыхь ихуп,
Иацуп иҩуа ажә, аҷа…
Саргьы саццар аҭахуп,
Аха сацны сцом шьаҷак.

***

Рацхьаҙатәи амацәыс,
Сара сгәы иацрасыз,
Бзиабароуп, бзиароуп,
Ус ицом имҩасны.

Рацхьаҙатәи сашәақәа,
Сымыш, зны ибзысҳәаз,
Урҭ бзынҵы ихьшәашәаҙом,
Сгәаҵаҿ иҭакызшәа.

Рацхьаҙатәи шәҵы – разуп,
Сқьышә инадыскылаз.
Пша ласуп, шәахәа ласуп,
Иқәсуа шарпазыла.

Рацхьаҙатәи – гәаҳәароуп,
Пстазааароуп, аиашаз.
Бзиабароуп, хагароуп –
Ус сишеит сызшашаз.

Аха зны иҙхытцраны,
Ак ҟалеит ҳабжьара.
Инымҵәаҙо пхыҙқәаны,
Баццеит алашьцара.

Срыҳәон ажәҩан иалақәаз
Сбышьҭан апҵа пхьаҳәо.
Аетцәақәа рыблақәа,
Цәажәон ахьхьа-хьхьаҳәа.

Бареи сареи ҳалабжыш,
Иҟаз қәаб дук азна,
Сажәеинраала иаласҭәон,
Иаласҭәон мацәазла.

Иаҳхылаԥшу дҳалабжьон,
Ҳаргәыбзыԓуа, ҳшаҭан…
Уи азыҳәан ҳалабжыш
Нымхазеит ибжатан.

БАРЕИ САРЕИ АКАҲУА ААЖӘЫП…

Бареи сареи акаҳуа ҳаршып,
Нас убри аҵаҷ
Ашьшьыхәа ҳҭаԥшып.
Уи агәыԓраԛәа
Аҵан ажәытә
Бареи сареи акаҳуа аажәып.

Бареи сареи акаҳуа аажәып,
Бҭахызар ушьҭан,
Бҭахызар уажәы.
Сыԥсымзар уи аҵа
Иамоуп маӡак,
Бареи сареи иҳаздырӡом зынӡа.

Бареи сареи акаҳуа ҳаршып,
Уи шәах мацароуп,
Иаѳызоуп амшын.
Испеиԥшу-ибԥеиԥшу
Бҳәарауеи бара, –
Бареи сареи ҳтәап ҳазхара.

Бареи сареи акаҳуа аажәып,
Саргьы ашьшьыхәа
Сышнеиуа сажәып.
Бара абастцәкьа
Бшыҟоу бынхап,
Ԥхыӡла шьха-ԥшӡак
Быԛәын иаха.

Бареи сареи акаҳуа аажәып,
Ибдыруаз исабҳәо
Са сзыҳәан ихәшәуп.
Анасыԥ ҭаҳгап
Атԥа ҳҭаԥшны,
Анасыԥ амаз иссиру Аԥсны!

28.01.2008

АҨЫЖӘҨЫ ИМОНОЛОГ

Уаргьы уажәит,
Саргьы сажәит… Ҳаҟанатԥ
Иаҳфеит иааҗәит.
Уаргьы уашьуан,
Саргьы сашьуан,
Адгьыл халон,
Ихәашьуан.

Хцалон сасра,
Ҳнаскьон хара,
Иаажәуан
Ҳахан, ҳазхара.
Саргьы скәашон,
Уаргьы укәашон,
Дыччон
Аԥшәма изхара.

Иаажәит иацы,
Иаажәит жәацы.
Иаажәит
Итцегь…Саатк антцы.
Ҳа ҳахныҳәеит
Зны акы,
Нас, ҽакы,
Ҩакы,ҽакы…

Иаҳныҳәеит
Иԥсыз, инхаз,
Маҷк идагәаз,
Иҽаҳаз.
Ҳраҩымсит
Акәты, ала,
Зәыр дынхамашь,
Шәыԥшаала!

Ибжьахада,
Са сыхиоуп,
Гәнаҳак
Ҳмыхьааит, ԥьым, ара!
Аха
Иҟалаз уи ауп:
Ҳаибамныҳәаҙац
Ҳара!

20.02.2008

АЗҒАБ ХӘЫҶЫ ЛАШӘА

Сан, бара башәа хаа,
Сан, бара бажәа хаа,
Имыцәо шәахәацуп урҭ са сгәаҷы.
Сан, бара быбла хаа,
Сан,бара быцча хаа,
Сгарахь инаргоит илакәу аҿы.

Сан, быда схәарҭаҙам,
Сан,сиарҭа – иарҭаҙам,
Уаҟа сыԥхыҙқәа ԥшҙоуп, иразуп.

Бымшра сылатца,
Бытцхра сылатца,
Издыруеит, иреиґьу башьҭоуп са сзын.

Сан, бара быцәаҙом,
Башәақәа нымҭәаҙо,
Сиатҵәахә ашәа азыбҳәоит бтәаны.

Ҽы ласык дақәтәаны,
Аҕәраҷыц нақәтцаны,
Ҳашҭа дынҭалоит фырхатцак дпырны.

20.09.2007

АИПЫЛАРА

М.К.

Ҳаипылоит, ҳаипыртцуеит ашьшьыҳәа,
Ҳаипыртцыр рҭахымзаргь ҳагәқәа.
Нас ҟарматцысуп быбжьыхаа,
Нас иҧсыршьагоуп ақәа.

Быбла асаркьақәа срылоуп,
Быбла сызгәакьоуп сара.
Урҭ рылоуп, ба былоуп, са сылоуп,
Ишызбо хдунеи сызхара.

Ҳаипылоит, ҳаипыртцуеит, быбжьыхаа,
Харантәи издыруеит сара.
Баҧхьа инагылан ашьшьыҳәа,
Ибыццоит са сгәы маҙала.

Ҳаипылоит, ҳаипыртцуеит, бшьапышьҭыбжь,
Уи ашәа иаҩызоу шьҭыбжьуп.
Иссируп, иқьиоуп ба быччаҧшь,
Уи ада са сымра хәашьуп.

Ҳаипылоит, ҳаипыртцуеит иҷыцны,
Исҳәара сақәшәом, сҷаҳауп.

Баԥхьа сыԛәхоит сыпхыҙны, -
Гәнаҳак ћалашам еиҳау.

Ҳаипылоит, ҳаипыртԥуеит ашьшьыхәа,
Ҳамѡаҷ ихәмаруеит аԥша…
Ићаз наҙаҙа быбжьыхаа,
Ҳгәатԥагь еисуаз есымша!

АЗӘГЬЫ ДАХЬЫПҨШЫМ…

Срыцуп илакәу, ишаноу аԥхыҙқәа,
Урҭ рымтԥаыжәѡақәа срыцуп, ицоит.
Урҭ ирҭахызар – апҵақәа хытԥуеит,
Урҭ ирҭахызар – ба бћынҙа снаҙоит.

Иҷыцуп ба бћынҙа – амѡақәа ҷыцуп,
Иҷыцым, ирыцҳау са сакәхеит, сара.
Избанзар аԥхыҙаҷ акәхеит сахьбыцу,
Адгьыл ҳанықәу – бгылоуп хара.

Ашьхара иқәиааз аԥса баѡызоуп,
Аԥшҙа, ба быша снеиуеит спырны.
Аха агәаћра – са сылахь ианызоуп,
Сахыпоит, саныћоу са сыпсраны.

Срылоуп аԥхыҙқәа…Урҭ рами ашана,
Баԥсшәа хазыноуп, уи сызхаҙом.
Бнеиуеит ашьшьыхәа, беихатыр, Манана,
Сыпсымзар ба быда амра ԥхаҙом.

Са сами ибхьысуа аԥшазаҵә иаҷыхәо,
Амѡагь ианысуа, бызнысуа бара.
Аха са сакәхеит ашәҵқәа зырҷыхо,
Урҭгьы зласеиԥшу ыћоуп ҷьара.

Быбла зыдхалаз ашәҭқәа ирнылеит,
Бара бсахьа-ԥшʒа. Итцегь бҽырба!
Анцәа сиашьапкуеит есышьыжь гәаныла,
Суҳәоит уи аҳкәажә иҿыцны дсырба!

Быблақәа исыртом, сара ахҭацәыха,
Агаѣа исыԥхьоит… Идуʒʒоуп амшын.
Ажәɷангьы сыхоит, исыхоит, исыха,
Исыԥхьоит азәымзар азә дахьыԥшым.

АГӘЫЛА

Шьоукы ргәылацәа маалықьцәоуп,
Анцәа дрымоуп урҭ, ҳәарада.
Уаха ргәы раҳаҭны ицәоуп,
Уатцәы ицоит сасра гәырɷада.

Шьоукы ргәылацәа маҭаԥшьуп,
Дхынҳәуеит ргәыла данырԥыла.
Азә деицаѣьоуп, егьи дхабжьуп…
Устцәѣьа дыѣамзар агәыла?

Сгәыла изыҳәа ацәгьа сылам,
Сыѣоуп ус, Анцәа сишазар…
Дзыцәгьахома, мшәан, агәыла,
Иара игәыла дыбзиазар?

Аԥсреи сареи акгьы ҳзеилам,
Акгьы ҳзеиламызт зынʒа.
Анцәа иситаз сымоуп, снеилап,
Ҽазә иԥстазаара стахʒам.

Азәы дҿызаргьы, дажәхьазаргь,
Дтәаны ишықәс ипхьаʒоит.

Уи макьана иԥсы ҭазаргь,
Заа инышәынҭра ҟаитцоит.

Уи чаԥоуп, ибырлаш ԥсароуп,
Ԥныс исымандаз сара!
Иуеит измоу иабду ичара,
Уи иуеит иануду лыԥсхәра.

Са сгәы каршәны сцоит аԥныҟа,
Сыҟамзаргь атәыла бгом.
Са саныҟоу – аԥсра ыҟам,
Уи анааилак – са сҟалом.

ПИЦУНДАНЗА

Сцар сҭахуп Пицунданза,
Амза, Амзаранза.
Сшьац иатцәаран сутцанда,
Исхалашо амза!

Ажәԥан иалоуп аԥсаҟәа,
Мшәан, иабанзахало?
Амра цеи аҽеатцакуа,
Аҧныш цоит иҟьалан.

Уи амшынгьы саркьароуп,
Бырлашк ҭаршәуп атца.
Сшәыкәыхшоуп, исашәҳәаруеи,
Уа еиқәызтцаз амца!

Уа аҳауа татазоуп,
Цәымзоуп жәԥан-етцәара.
Уа ашәира хәарҭазам, –
О, урыцҳахоит даара.

Уаҟа аҳцәа ртәарҭароуп,
Апринцессагь дрыцны.
Уа ашыцқәа хшаҭароуп,
Урҭ ҟамларц иԥхызны.

Уа ажәытәтәи ныхароуп,
Иҟам аламала.
Сымԥа маҷқ ианыхароу,
Самҵаныҳәоит сҭалан.

Наҟ абаашгьы ныҳәарҭоуп,
Ҳа ҳазшаз ихыбра.
О, рыбжьы хаа сыхәарҭоуп,
Уа Алиса, Хьыбла.

Аа, Нептун дахьытцытцуа,
Уа дзы-ԥсы мацаран.
Шьҭа аарԥарак зықәлазом,
Аԥсны аԥсабара…

Сцар сҭахуп Пицунданза,
Амза, Амзаранза.
Сшьац етцәаран сутцанда,
Исхалашо амза.

2007

КИРОВТӘИ АТЦХ

Уи ауха Киров цәгьа илашан,
Ашықәсҽыцгьы ааиуан иԥырны.
Ихәытхәытуа шәак аҳәон аԥша,
Сԥыза ду иҽ сыҟан са ссасны.

Уа дыспылт Подлевских дгәыргьатцәа,
Даагылазаргь уи деиқәшәоуп сасыла.

Асас дызмоу, димоуп рҳәоит Анцәа,
Дгәырҕьоит уи уа ула, сара сыла.

Иʒит амза аетцәа иацәшәан,
Ари атцх аман уа ирҿыхан.
Илзымдыруа иарбану ашәас,
Хыхь ихалон аԥшәма ԥҳәыс лыбжьы-хаа.

Иаҟәыршәызшәа ԥҳәызба ԥшʒак лкасы,
Ишԥассирыз Киров уи ауха!
Ԥытҳа-ԥытҳа иҟәион уа асы,
Исымнахуан наҟ сара сыгәтыха.

Ашыѡ-сыѡҳәа ажәѡан ахь ицон,
Ианхалалак, ишәтуан аракета.
Смаҟҿаҳәара уа асы наʒон,
Харантә ашьҭыбжь саҳауан «Радеда».

Аштаҿ аишәа ҭынч ишлон, ишлон,
Иакәша игылан гәылала, ҭахыла.
Аԥатхь акәын – уи ашәах хыттон,
Аԥшәма дныҳәон иашҭа ду дҭагылан.

Ҽаанбзиала, ажәѡан ду лашоуп,
Илашоуп уи аурыс ҷкәын игәара.
Ҳаиѡызара ԥаҳшәахьеит, иԥшьоуп,
Уи аԥшәымоуп ҳтәылаҟәа рыбжьара.

31.12.2007

УАХЬЫНАԤШЛАК…

Уахьынаԥшлак икашуп,
Сылабжышқәа, ҳәаа змам.
Сʒыхьқәа сшьала ихәашьуп,
Аʒы рҭылтон уаҟа сан.

Уахьынаԥшлак ашәтқәа шьҭоуп,
Снышәынтрақәа зегь хфаны.
Иқәыфуагьы сан лыбжьоуп, –
Убри акәхеит ла лыфны.

Уахьынаԥшлак сара сжуп,
Аԥса тлақәа цьаруп уа.
Аетцәақәа ҭынч иԥшуп,
Ицәоит ашьыжь анамуа.

Уахьынаԥшлак сбаҟақәа,
Сара ссахьақәа рҭасоуп.
Иазеицакзом уи ақәа –
Сара сыдгьыл аԥа соуп.

Уи имыцәоз мцак акын,
Иалагылан ҳҭеицәа уа…
Ари аибашьра ҿакын, -
Ахьз игон зыԥсы зҭиуа.

Уахьынаԥшлак са сыԥсы,
Иаԥшәыман инхеит ара.
Бзынтцы иқәхеит уи Аԥсны, –
Бзынтцы иҟоуп Аԥсынра.

16.12.2008

АУМ АТЦУЕИТ…

Аума тцуеит…
Азы хәашьуп,
Амрагь ҷыхазом зынза.
Сара быԥшаара саҷуп,
Даҿеазәызар –
Игра изап.

Быгагакәын, –
Уи хароуп,
Ашьҭақәагь анытцит шьҭа.
Сшәақь иахылтцыз
Схылԥа ԥхоуп,
Саҕа иакәын – дцеит дшьабан.

Аума ҭцуеит,
Ба бҟынтәи шәҟәык,
Знызатцәык исмоут сара.
Са сыргәамтцуа
Срымоуп шәкы,
Сдыртәаҙом иахьа ԥьарак.

Аума ҭцуеит,
Ба бҟынтәи шәҟәык,
Ахы сзықәымпԥшит сара.
Аха исымоузеи
Ҳәатәыс.
Саргьы исхашҭит, ди, аԥра!

04.12.2008

АЕЛЕГИА

Апхҙы хьшәашәа сықәнаҭәоит апсра,
Зны зынҙаскгьы схагахазшәа збоит,
Сацәыбналон, шьҭахьҟа сцоит сара,
Аха сыжәԥа иқәтәаны иччоит.

Ҳапык сақәшәеит уи уагон хара,
Абраскьылгьы уа ибжьы иргоит. –
О, са сышҟа уқәымлан уара –
Шаҟа уааиуа аҟара снаскьоит.

Дахьҭаҽаҳәоу лашьцаҙоуп зынҙа, –
Цьара дәҳәыԥшуп, цьара – ҙык ҭачуп.
Икыншәылаз алабжыш ҭырҙа,
Сара сыжәѡа иалаларц иаҽуп.

Ижжаҙа цәашьык сара искуп.
Ҭаҟа ҙызар – хыхь зынҙа акыц,
Ижәбахьоума, амѡа нҭәара зқәым,
Инымҭәакәа, иалагом аҽыц.

СХАЛА

Бареи сареи ҳабжьара,
Схала соуп инхаз.
Атҵарақәа быбжьала,
Ашәа рҳәон иаха.

Бареи сареи иҟәандаз,
Зыхь хәыҷык ҳабжьан,
Саҽымхәаҙеит, избанда,
Уи разын, иԥшьан.

Ҳаиатҵәа хәыҷ насыԥла,
Сзеигәырҕьоз жәаха,
Снатҵагылан, еирыҙла,
Истеит ашәахәа.

Ишәахәам, уи лабжышуп, –
Ҳѡыцьа ҳаизынхеит.
Иԥьбароу ма иԥсыҷеу?
Иԥьбароуп, избеит…

Бареи сареи ҳабжьара,
Ибжьалеит ашәшьы…

Зегь аками быбжьала,
Исацәажәоит бжьык.

29.11.2008

АИМАК

Суадаҿ ишоуран,
Амра ҩнакын.
Аиоди агәырқәеи
Аҳра ргахьан.
Гәырк насылаҵо,
Нас даҽеакы,
Уа аҳақьымцәа
Сеиҵыхны исхан.

Иқәыҩуан ашьҭыбжь
Аарла сгәаҽы,
– Сан лышьҭыбжь аума,
Сгәахәт адәаҟны.
– Инхада-иҧсыда? –
Аисра иаҽын,
Аҧсреи абзареи
Сара сеимакны.

2005

АГЬАМА

Амра са сахҙызҙоит,
Сашьҭаланы сцоит.
Исзынхазгьы ҧсызоуп,
Нас иара сахьҙоит,

Амра ацыпхь аршәит,
Уи Аҧсны иахьҙоит.

Цыск абаҳчаҿ аршәаа
Иасуеит, иааԥсазом,

– Баша, баша уасуеит,
Баша ухы умжьан.
Уимоу, уара уцасҳәагь,
Ҽыц ихәмаруеит сшьа.

Сықәуп, сықәуп амҩа,
Уи хароуп зынӡа.
Ԥхьацароуп игьамоу,
Сцароуп, зныкгьы санца!

20.10.2008

АЖӘҨАНАҾ СНАЗААНЗА…

Аԥстазаара – аҩы ԥьбара, –
Уи сашьызар акәхап.
Алу сатԥган захьынԥьара,
Сықәнаԥсарцоуп ссақәха.

Сыбԥаԥо адәы сахьыкәу,
Срыцҳазшьазгьы маҷзам.
Даҽеа ԥытрак ауп исыгу…
Наѣ ладароуп, шьацзам.

Шьыцроуп иѣоу уахьыԥшлакгьы,
Агәыр иатԥашьыцуеит.
Сара амца сшакәу рбаргьы,
Азы рбеит ишыцәоу.

Мшәан, итҟьама сгәыԥра ажәҩа,
Сеимакноуп ишсыхо.
Цаѣа – адгьыл, егьи – ажәҩан,
Скарыԥсеит сыԥҽыхан.

Нас цәашьык акуеит ашьшьыхәа,
Сыԥсы ҭоуп иблаанза.
Сбылуеит адгьыл ссир азыхәа,
Ажәфанаҷ сназаанза.

05.10.2008

АМАЛА…

Мап, амалахәа иурҭом акгьы,
Амала иурҭом
Уԥсуазаргь часак.
Иурҭом ахылԥагь, ашьаҵагьы,
Амала урышьҭоуп
Урҭ уҷкьаса.

Мап, амалахәа узхалазом хыхь,
Уимоу, узҭалом ашьашьматра.
Цьым, амалахәа, уагозаргь ахыхь,
Дарбан иузҭо
Уи ахәшәқәа уара!

Мап, амалахәа амцагьы мцам,
Ухаҵоуп ԥсшьара
Узцозар Шәача.
Цьым, амалахәа, шьҭак иҳамзап,
Пҳәызбакгьы дуцны
Днеизом шьаҷак.

Амала иҟаз – ықәтцит ибжьазт,
Амала иҟам
Афархь, алаба.
Аматқәа, алым, абга, абжьас,
Ухаҵоуп, амала
Унықәлан иба.

Иҟам иуоурц, цьым, матцурак,
Уахьгьы тцартышак
Даҳәоит аҙәы.
Цьыбак итытцны ицоит ҽацьара,
Иахьа узхьымҙаз
Уахьҙароуп уатцәы.

Мап, амалаҳәа аиааирагь ҟамлеит,
Амала ицама
Иаҳҳалаз ашәшьы…
Ҳарпарцәа рцәымза лабжышхан илеит,
Амала дарбан
Иузто цәашьык.
Аха, апстазаара, – усгьы қәпароуп,

Уҟанатц иҟоуп,
Аматц утәуп.
Цьым, амалаҳәа иҟоу апсроуп,
Егьырт зегь,
Егьырт зегь
Рыхәқәа шәатәуп!

29.11.2008

АГӘХЬААГАРА

Ашьха кынҽалаҷ
икылжәан акыцра,
Шьауардынк иршан
иаман атра.
Шьабстак шьтқәыцәаа,
уаҟа шьапхыцла,
Апта иагәылган
италон убра.

Ашьха кынҩала
мчык иннакылеит,
Ажәҩанаҽ зызқәа
назгарц иаҽыз.
Уи амҭан ԥслаҳәҭас
инхгыла-аахгыло,
Зы-иатҵәак ажәуан
илакәыз аҽыз.

Ашьха кынҩала
иамамызт гәнаҳак,
Уигьы бзиарак
зуп ҳәа иаҽын.
Хыхь игәеигәеиуа
Аԥҭақәа кнаҳан,
Ажьакцеи ашьанҭеи
рнын агәаҽы.

Ихалон уи ашьха
ажәҩан аҟынӡа,
Ихалон, дшаҳаҭуп
ҳазхылҭыз Анцәа,
Уа шьауардынқәак
краҳфап ҳәа иаҽымзар,
Реишәа ҭысыр ҳәа
ишәон аԥацәа.

09.10.2008

ДЫЗДЫРУЕИТ УИ АУАҨ

Дыздыруеит уи ауаҩ, дгәасҭоит харантәи,
Аԥшатлакә дазытҵьоит бжеиҳан, агаӡа.
Адәы дықәлазар акәхап дҳарамны,
Иажәагь ҳарамроуп иатҵоу зынӡа.

Иҽеишьуеит иҟәышу аҩада дхалар,
Иахьа дыжәбама, мшәан, агаҙа?
Идыруп, дыҟам уи ауаҩ ихала,-
Арымҙаа ицуп, иаҳбоит, имаҙам.

Аха, нас, дарбан амыжда иижьо,
Еигьын асаркьаҷ дшыҟоу ибар!
Ахьи араҙни ҳрылатәо ҷьишьоит,
Иара аҩада дхаланы дтәар.

Уи ари адгьыл дакәшаны дныҟәоит,
Гәаныла уи амра аҟынҙа дналоит.
Уи ари агагь қашьушәа дыҟоуп,
Бзыпҵәи аҙиас ашьхаҟа ицоит..

Зны аҭоурыхаҷ гәалақәак имоуп,
Ҳабацәа рымҩа иахеиҵоит аҵәы.
Иахьа ҳәа дызҷугьы – иҟам-ианымоуп,
Зынҙаскгьы издырҙом ишаааиуа уаҵәы…

Зҵаарак сыцрыхоит ҽынла, уахынла,
Шьыри, сыҧсында аҭак саҳаны:
Гаҙак изихылҵуеи, ииуҳәарауеи, зықьҩыла,
Иҟәышу данимам аҙәы иеиҳаны?!

01.01.2009

АГӘЫ УМАЗ, АХЫ УМАЗ

Агәы умаз, ахы умаз,
Аламысгьы умаз, нас…
Ҩызак думаз, ныхак умаз,
Урҭ рыдагь – ҳазшаз итҵас.

Амал умаз, ашьал умаз,
Аҩны умаз еитҵҳәаны.

Аҩы умаз, аҙы умаз,
Асас думаз даҽеазны.

Ажәа умаз, ашәа умаз,
Думаз, дадхеит, аиҳабгьы.
Пату зқәутцо гәылак думаз,
Думаз, насгьы, аитцыбгьы.

Аҙгаб думаз, ачкәын думаз,
Апҳәыс думаз дыпшҙаҙа…
Исҳәари, улшара дууназ
Маҙак умазаргь цәгьаҙам.

Амхы умаз, ашта умаз,
Аишәа умаз, апш, артцәы…
Шәырк умазар – ахазына, –
Имамзар ҟамлои ҽаҙәы.

Агәы умаз, ахы умаз,
Ҳаиқәшәалоз есуажәааны!
О, егьырт зегь уара иумоуп,
Ҳа ҳазшаз ибзоураны.

11.01.2009

***

– Угәы бзиоума, ушпаҟоу,
Угәхьаазгеит аҩыза даара?
– Сгәы бзиаҙоуп, уиак сымоуп,
Аха исымаҙам апара.

– Уа ушпаҟоу, ҽыцс ишәылои? –
Ҽаҙәгьы истеит нас азтцаара.
– Са стәы уҳәозар, – сгәы уашәшәыроуп,
Аха срыцхаҙам апараз.

22.01.2009

АШҬА ЕИҚӘХАЗАР ЛЫПҲАЛА

Аетцәа ҭаршәуп са сашҭа,
Сашҭаҿ мазарак сашьҭам.
Уи ашҭа еиқәхазар лыпҳала,
Уи сыбзоурамхеит са схала.

Уа уқәла, са сықәла нахьхьынӡа,
Арпарцәа зықәра иахьымӡаз.
Иахьымӡаз аҳәаха ашәа хаак,
Иахьӡеит урҭ руал ду ашәаха.

Мыткәмоуп иқәыѳуа Лаҭа,
Иқәхеит анацәа блада.
Уаҟа ажәѳангьы гәнаҳауп,
Уаҟа рышьҭыбжьқәа кнаҳауп.

Имиц, иизгьы насыпда, –
Суҳәоит амыткәма насымда!
Суҳәоит, унықәла Ешыра,
Уқәла Мыкә, Очамчыра.

Уқәла Тамшь, Мыркәыла,
Ѳызак днумыжьын, агәыла…
Ҳабыѳқәа рымцаҿ аҿҽаҳәа,
Иӡрыжәын ҳаҵкәынцәа раҳәа.

Урҭ раҳәа, аҳәа цырцырқәа, –
Урҭ ашьауракәын иззыркуаз.
Игәамҭуан аҿыхәа агәараҿ –
Ан лыцәа ҭаазап агараҿ:
Лысаби абԥьар икын,
Избанзар, ҳапсадгьыл хьчатәын.

02.02.2009

***

Ахш аҽытқәа ажәѡан иатцакнаҳауп,
Асар рымѡа алгоуп рыгәҭаны.
Урҭ зынзаа иԥшзоуп, зынза игәнаҳауп,
Скьаҿуп амзар срыҭәҳәон снаҙаны.

Ахш аҽытқәа ажәѡан иатцакнаҳауп,
Иҟәандаза, уа сыԥсы цәахуп.
Уахгьы-ҽынгьы, абар ѡахоуп, хахоуп, –
Урҭ ахьыҟоу сыҟазар стахуп.

Избоит уахь ицозшәа ихыԥхыԥуа;
Пҭеиқәатцәак, ишԥеиԥшу уи ала!..
Асар рымѡеи уаҟа апҵа ҽытқәеи,
Анцәа итихыз сахьазар ҟалап.

03.02.2009

СГӘЫ САЗЫЗЫРѠУАН…

Сгәы сазыҙырѡуан шьыжьык,
Иаҿын аисра атҳараҳәа.
Сыхнахҙомызт ҽа шьҭыбжьык,
Даҽеа ԥхыҙқәак збомызт уаҳа.

Сгәы цәқәырԥон, ипжәон, иқәԥон,
Ажәѡангьы цьбаран лактала…
Апсназыхәа аҳәа рҟьон, –
Хҵеицәа аибашьра ду иалан.

Апсназыхәа раҳәа хын,
Аҳәа зрыжәын аҕа ишьала…
Хәычгьы дугьы ирҵахын,
Ҭынч аҿаанахар апшалас.

Аҽархагон сгәы ҽазны,
Сагарызшәа збон сышьтыхны.
Иагон Ажәѡан лаганы,
Амацәыс агон ихыхны.

Гәаҕқәас иҟоу еизыҳәхәо,
Нас ихытцуан агәараҳәа.
Сахьазыҙырѡуаз иаҳәон:
«Аԥсны, Аԥсны, Аԥсынра ҳәа!»

14.02.2009

ААԤЫН АМШҚӘА

Ааԥын амшқәа насыԥуп, –
Сгәалаҟара иамам ҳәаак.
Атцәыргыла са сахыԥоит,
Сыгәгьы каҳаҙом ахаан.

Ааԥын, ааԥын…Уи еинаалоуп,
Иашьтит аҙын сашта иқәцан.
Ашьыжь, ацәа хаа саналоу,
Исыдтәалоуп схыза сыкәтцан.

Ааԥын, ааԥын… Уи лашароуп,
Бзиабароуп, уи сыԥсымзар.
Ашәтқәа шыску сара сцароуп,
Хара иҟоу сажәра аҟынҙа.

Бзиабароуп, еиқәырхагоуп,
Амыч знамтаз дарбан руа,
Иҟалоит зынгьы уархагар,
Иҟалоит зынгьы уартцәыуар.

Уи иихьоу зегь раԥхьа иизоуп,
Иааиуам уи угәы анҷыгъуа…

– Абзиабара бҧуп изԝызоу,
Знызатҵәыкоуп уи анухьуа.

17.02.2009

ХАЗ-ХАЗЫ…

Баргьы саргьы – ҳԝыцьагьы ҳагәнаҳан,
Хаиқәымшәаҙаргьы усҟан уи аҽены.

Сара сусқәа наҟ изгеит сырнахан,
Бара бусқәа быман итҵәахны.

Баргьы саргьы усҟан ажәԝан ҳалан,
Ажәԝан аҽгьы еибаркын ҳнапқәа.
Нас адгьылахь ҳалбаауан лыпҳала,
Амра ҳаман, иаҳҭаххар ақәа.

Нас иҟалаз сеидру, ак ҳабжьаҳаит,
Саргьы избац акәым, даҽеакхеит.
Акатақәеи апҵақәеи сырпахит,
Сызлапыруаз сымҵәыжәԝақәа хеит.

Ус ицеит са сымшқәа насыпда,
Сеидарагьы маҷым, ихьанҵоуп.
Ибзынхазеи сара сҟынтә исымҭан,
Бара бҟынтәи – сгәыргьоит сгәы бахьҭоу.

Слымҳарыԝны блымҳа сахьынҳалоуп,
Ишпастаху беиҷаҳар иара.
Быгәхьааган, сылабжышқәа пшьаала,
Сҙамԝа иқәлан иаҽуп ацара.

Сыпҫтазаара иахьыз цқьа исыздыруам,
Шылоу цьушьап, лыхәҭала исхәит.

Саԥхьа иҟоу сзиас хәычҳа сзыруам,
Са сызтцалаз агәырԥа иартәит.

Убри акәхап, амра маҷк ихьшәашәоуп,
Наҟ иҳаалашт уи ушьҭа лассы…
Бареи сареи апсҭазаара ҳапнашәон,
Иаҳзымычҳаит, ҳдәыцәлеит хаз-хазы.

20.03.2009

ИНЫМТЦӘО АЗТЦААРАҚӘА

– Изакәызеи анасып,
Закәи агәырԥа? –
Ас азтцаара сыманы,
Сынхыцәтәалеит сзыхь.

– Анасып – уи гәырґьароуп, –
Ааԥнатит иара, -
Агәырԥа – насыпдароуп,
Иацуп уи ахыхь.

– Изакәызеи анасып,
Закәи агәырԥа? –
Ус азтцаара сыманы,
Снамтцахырхәеит сышәҭ:

– Еибаҭаху срывганы,
Сшәымгалан зымԥа,
Рыпсҭазаара бзиахоит,
Еибаҭаху срышәҭ.

– Изакәызеи анасып,
Закәи агәырԥа? –
Смаҭа хәыҷ азтцаарақәа
Лысҭеит жәаха зны:

– Анасыԥ – уи мҭәыжәԥақәоуп,
Иарааԥсаҙом мԥак.
Агәырԥа ҳәа иуҳәақәо,
Смаҳаҙац Аԥсны!

– Изакәызеи анасыԥ,
Закәи агәырԥа?
Ага, ашьха сразҭаауеит,
Урҭ зынҙа иԥшҙоуп.

– Анасыԥ – уи ацқьароуп,
Агәырԥоуп ҳзырԥа,
Аха урҭ аагылазаргь
Ас еицноуп ишцо.

31.03.2009

***

– Изырканҙеи, сымыш, сышәҭқәа,
Избоит рыԥсы ҭалом уаҳа?
– Сгәы иахьадыз, акәхап, рыцҳа,
Сара сгәы былуан а҂ҽаҳәа!

– Изҭабазеи, сымыш, сҙыхьқәа,
Адгьыл итҵыҵуан илакәха?
– Исгәалашәар, са сгәы сыхьуеит,
Иантабаз санҙышоз акәхап.

– Аԥхьарца абжьы сарҽыхон,
Ипызҭәада арахәыцқәа?
– Арахәыцқәа мчыла срыхон, -
Мчыла ажәақәа узхәыцуам!

– Изыршанхазеи ари амза, -
Ажәԥан иалазар ишалац?

– Уи атцаҟа ҳара ҳтәамзар,
Иабаҳҭаху алашара!

07.03.2009

АШӘЫТА

Былабжыш адгьыл
Иқәҭәон ашьшьыҳәа,
Бгәыҕрақәа қьаадын,
Иԥыбжәон бтәаны.

Имаҷын аԥхара
Ба бзыҳәа, са сзыҳәа,
Сгылан ба баԥхьа
Схьаа чҳаны.

Былабжыш адгьыл
Иқәын ишәытан,
Сгәатцаҿ, сыԥсатцаҿ
Ишәытан ианыз.

Ас исамсалха
Уаҟа изшәыда,
Адгьыл ианытцру
Уи мышкы зны?

Былабжыш адгьыл
Иахьықәҭәаз аҭыԥан,
Атцлақәа маҷхеит,
Ашьацгьы хәаҿуп.

Аха бантцәыуаз
Ианыбтцаз ашәыта,
Уажәыгьы, уажәыгьы
Аныхра саҿуп.

АХЬЗ-АԥША АБАҲЧА

Ахьз-аԥша абаҳча ахьзуп,
Ахьз-аԥша иаԥсоу иртәуп.
Зегь акоуп лабжышуп иацу,
Зегь акоуп гәырԥала итәуп.

Ахьз-аԥша абаҳча сҭалоит,
Уа рыхчнызақәа ҟаҵоуп.
Арԥарцәа, ҳа ҳашәа иалоу, –
Урҭ ҳаԥхыз аҽгьы иԥшзоуп.

Ахьз-аԥша абаҳча ссируп, –
Уаҟа ашәҭқәа аҳра руеит.
Алабжышқәа рзиа ирны,
Агагақәа цоит-иаауеит.

Изымбацыз амш агьама,
Амра, аԥшзара закәу.
Аибашьра иацәыргеит иамам, –
Аиаша, зегьы ирыцку.

Иқәылҵозшәа лычкәын хызак,
Диахәыҵхәыҵуа ан дыԥшуп…
Иага ибаҳчаз аҵахызаргь,
Уаҟа ҳҵеицәа роуп ижу..

15.04.2009

АИМАА ҨЫЦҚӘА

Сан исзаалхәеит аимаа ҩыцқәа.
Урҭ ҟаԥшьын, иԥшзан.
Ирыдызбалон урҭ аԥхызқәа,
Сыззыԥшыз шьаҵан.

Аха исырҭеит урҭ агәала, -
Маҷк исыцәхәыҷхеит…
Са сшьапқәа ишрыдысшәалоз
Ашьҭахь, исыцәхеит.

01.06.2009

АҨЫШӘҬРЫҚЬ

Аҩшқа ирҭеит аҩышәҭрықь, –
Уи дазгаган даара.
Издыруада уажә ирыхь, –
Иагзар ахаара?

Мап ацәикит, мап икит,
Ирҭәиуеит иқьышәқәа.
Нас агарагь дыртцысит,
Иацыртцан аҩсышәак.

Аха, мап, ҷатцак имфеит, -
Шьоукгьы еилаҭыруеит.
Ангьы дгәаҟуа дгылеит, дтәеит,
Илура лыздыруам.

Аҩшҩы длышьҭалеит аҳәы,
Ҷаҳәы – аҳақьымцәа.
Сеидру иҟало уатцәы, -
Иахьа ианахьымҳа?

Аҩышәҭрықь ҷатцак имфеит,
Ус лымбац дааизар…
Днеин, нас, агьама лбеит,
Маҷҳак иқәыблызаап!

04.06.2009

АШЬЫҬӘРАҚӘА КНЫ…

Ашәҭ ашьытцәра дуқәа кны,
Ашҭахь ажәлар ҭалон.
Ашәҭқәа, ашәҭқәа рацәаны…
Иҟоуп урҭ рыгә иалоу.

Ҳарҭ акәыбаҷ ашәҭқәа кны,
Ҳнеины ҳнахагылон.
Урҭгьы шьҭан рыԥсы ҙаны,
Иуҭаху хкы-хкыла.

Шьоукы ирқьақьан иркын,
Амацәаз иаѡызан.
Шәҭыла уа иҷеырбарц иаҷын,
Анаԥшѡы. Аѡыза.

Ашәҭқәа шкәакәан, еиқәатцәан,
Иҟаԥшьын, икәицын.
Урҭ амшынеиԥш ирацәан,
Аԥшҙарагьы рыцын.

Қьаад цырцырла иҭаҳәҳәа,
Ашәҭ ахытцәеит ашҭа.
Мшәан, ирзеилоузеи, ишәҳәа,
Уи арыцҳаи ашәҭи!

Ашәҭқәа гылаз адәаҷы,
Аҳра руаз ачараҷ.
Ашәҭқәа лыҭара саҷыз,
Сгәыгра, сылашара,

Цаа ԥеыхан итцарҙа,
Амшын ҭалеит сгәатца.
Амра – Ажәанаҷ имцан,
Ашәҭқәа амра иатцан…

Аха амыш шьҭа интҷәон,
Шьҭа дышьҭырхыр акәын…
Акәыба иашьҭалан ицон,
Ақәла, азла, аҧкәын.

Ашәтқәа наҟ-арахь ирҟьон,
Шарпазы иаҧалаз…
Арахә асны ашәтқәа рфон,
Амҩа ианыпҵалаз.

14.06.2009

АТҶӘА

Уи атҷәа-ҟапшь еипшуп амза,
Иазычҳаҙом уаҳа.
Ункыдгылан иҧых мамзар,
Иаҳцәыпҧеуеит икаҳар.

12.06.2009

АҲА

Итҷегь иаҳраҙап аҳа, –
Иаҳа ифеижьхоит уи уаха.
Иаҳа ифеижьхозар уаха,
Агьама бзиахоит иаҳа.

12.06.2009

АХАРТҶӘЫ

Сан илыртҷәит ахартҷәы –
Ашыц мҳатцә залалом.
Сшәоит исмаҙар ҳәа уатҷәы –
Сашьцәа адҧырбалалоит.

06.06.2009

УԥРЫ, САРА САШӘА

Уԥры, сара сашәа,
Уԥры, сыхьшьыцба,
Ажәѡан ашҟа амѡа
Акыр ихароуп.
Аҭакар уаргәамтцып,
Уазгәышьып аӡба,
Анарха ҳәа иҟоу –
Ԥсыс иахоу ԥырроуп.

Нас агар ахьгылоу,
Аӡҟы дыртцысы,
Гарашәак ашьшьыҳәа
Аԥшқа иааирҳа.
Духәлаччар – иудыруаз,
Дхатцахоит лассы,
Уаргьы иара ила
Ѡыза дук дурҳап.

Арԥызбеи аԥҳәызбеи
Рзыҳәан уа ушәҭыз,
Адгьыл алашара
Иқәыпхо шәахәаз.
Ҳара ҳадгьыл ашәеи –
Аԥшӡареи иртәыз,
Аԥшӡара – насыпуп,
Зыхьуп, уи шәахәа.

Гәнаҳак цьа изыбжьалаз,
Урызша шасыс,
Сашәа, ухьшьыцбазар,
Уа, уԥшла хара.
Ѡыцьа ргәы еиқәшәазар
Дара рзы уразыз,
Цьым, уара узхьымӡо,
Сатцатца сара.

Уԥры, сара сашәа,
Уԥры, сыхьшьыцба,
Сыхәра рґьа ашәала,
Сышьхақәагьы ԥшьа.
Анаѣкә иалагәышьан,
Сымрагьы сыʒгьы,
Аха, раида-гәышьа,
Еилашуан ашьа.

Уԥры, сара сашәа,
Уԥры, сыхьшьыцба,
Уара уоуп сымҭәыжәԥа,
Ҭабыргуп, имцым.
Уара уда, сашәа,
Аԥшʒарагь – ԥшʒаʒам,
Аԥсҭазаарагь башоуп,
Сара сашәа зцым.

22.06.2009

АЖӘԤАН АШЌА…

Ажәԥан ашѣа иԥшуеит амра,
Ашьха иавҭытцны шьыжьы.
Иатцам ажәԥан аҳарамра,
Зны иахыларгьы ашәшьы.

Адгьыл ахьтә ахылԥа-ԥсылԥа,
Уигьы ажәԥан ахь ицоит.
Асабигьы ибла хиԥар, –
Ан илеиԥшны ажәԥан ччоит.

Ирбеи ажәԥан ахь ихало,
Ирбеи ахьаца, амжәа?
Ажәҭыс уа ихиаала иалоу,
Апѣа, зыгага иацәшәаз?

Иарбан ажәҩан ахь изхало,
Атцла иакәшо аҙахәа?
Аҧь, аҭәатцла, – зегьы рхала,
Хыхь изхалои еицырхәхәа?

Уахь саргьы саргәаҟуеит даара,
Ажәҩан ашҟа сцар сҭахуп.
Иамоуп ажәҩан иатцәа хаарак,
Уаҟа анасыҧ тцәахуп.

Аетцәақәа гәазырҳаган,
Уаҟа ҧшыжәлан иаҿаҧсоуп.
Аха иҟам уахь ацага,
Шьҭа иажәит ҳәа сыҟоуп «Бзоу».

Аҧстазаара сыман ҳамҭак,
Уигьы сыжәҩан иабзоуроуп.
Ара иҟан алагамҭа, –
Инхаз – ажәҩан ахь ҧырроуп.

27.07.2009

***

Ажәҩан иалшәан икәеицеиуа,
Етцәак ҭалеит даара ихәушәа.
Шаха дутцас тцаҟа илеиуеит,
Амтцәышә шьҭнахырц аҭахушәа.

14.07.2009

АРБАҨЬ АБЖЬЫ

Иҟалазеи, мшәан, уаха,
Ҳарбаҩь ҷеихак амам!
Абжьы духеит уажә иаҳа,
Ҳарцәаҙом аргама.

Атцла апҭақәа ахшьын,
Иалан ацәа ишалац…
Игәыпҵәагаз рбаҕьк абжьы,
Иаанагон ашара.

04.08.2009

АРИ АТЦХ

Ари атцх – ныха,
Аетцәақәа ацын.
Ари атцх – гәтыхан, -
Ихарамызт аӡын.

Ари атцх иаман,
Зынӡа даҽа гьамак.
Ари амза – амаа
Кыдын игьамгьамуа.

Ари атцх ҭынчын,
Шьҭыбжьык уаҳауамызт.
Артцуқәагь ирымчым
Уаха иалагомызт.

Ари атцх, усгьы,
Даҽа хьаак аман.
Даҽа ԥшшәын иахызгьы,
Даҽеакын аргама.

Уи апҭақәа акәшеит,
Алаҳәақәа шацыз.
Аха атцх иалшеит,
Даҽеак иалымшацыз.

Еимнарпит иқәпатцәкьан,
Апҭақәа иаҿажьыз.

Нас икажьны ацәгьа,
Уи иахылтцит ашьыжь.

05.07.2009

АКТӘИ АХЫ…

Наҟтәи ихысит актәи ахы,
Наҟи арахьи зшаз ѡбаны.
Наҟынтә ишааиуаз ара иаҭахын,
Алаҳәа иашәирц ԥсыуак иѡны.

Наҟынтә ихысит, идыруп ашәақь,
Ацҳа ҟаԥшь иқәлан иааиуан иара.
Уи иааннакыларц акәын ашәак,
Ашәақәа рныҳәа хьатцит хара.

О, ԥарԥалыкьуп ҳарԥар рыԥсы,
Иқәтәоит инеины ҳажәѡа, ҳагәқәа.
Ажәѡан ихытҵом аԥҭа лассы,
Илеиҵом араҵны еиԥшу ақәа.

Наҟынтә ихысит актәи ахы,
Ахызатцә, аԥсызатцә, иашьҭаз ашьа.
Уи Бухенвальд инаҵарц аҭахын,
Уи зегь азеиԥшын: Хатын. Аҵѡыбжьа.

Наҟынтә ихысит актәи ахы,
Иақәкын Ешыра. Тамшь. Тҟәарчал.
Алаҳәагь ҟыруа ажәѡан ихын,
Мҵәыжәѡақәак аман – еиԥшын ашьал.

Наҟынтә ихысит актәи ахы,
Ацҳа ҟаԥшь ашәит ашьа ҟаԥшь шьыжьык.
Анацәа ргәыԓраҽ ныхак цәахын, -
Уи архәашьҭомызт аԥсуа ицәашьы.

Наҟынтә идәыцәлеит ахызатцә тцәааны:
Наҟи арахьи – ашеит итбаны.

14.08.2009

АШЬЫЖЬ ААИТ…

Умҩа уқәла, атцых,
Шьыжьыбзиа, ашьыжь!
Сыпҳыз еиқәа сатцых,
Сышьыжь ааит, ирашьын.

Шьыжьыбзиа, сқәатца,
Амырхәага зхызоу!
Ашьыжьтәи аҳаҳа,
Алабжыш иаҩызоу.

Шьыжьыбзиа, спацха,
Асаби – аныха!
Икәа итазар акәхап,
Сиатцәахә апҵеыха.

Шьыжьыбзиа, сышьха,
Узкәабада хшыла,
Амшын аҷы бжьы-хаак,
Саҳауеит шьыжьыла.

Укәша-мыкәша иҟам,
Иҟаҳам ашәарта.
Зегь хынҳәуеит Апснықа, –
Знызатцәык ҳаиқәшәанда!

Знызатцәык аҕьеҩҳәа,
Ҳабжьы еицҳарганда!
Нас ҳазшаз иҳаиҳәап,
Итцегь ажәа ҟәандак.

Сақаратцәкьа сыцлан,
Са сҟалеит иахьала.
Ԥаса сгәырґьон ԥхызла, –
Уажәы – лабҽабала.

22.11.2009

АДГЬЫЛ АГӘАҨЫ…

Амиран Адлеиба ихьзынѳылоуп

Иалоуп аҳәа адгьыл агәаҨы,
Уи рызкажьуам амш бааԥс, аԥша.
Ицагәызшәа иҟоуп уи аҨы,
Уи ахьалоу итцытцуеит ашьа.

Иалоуп аҳәа анацәа ргәаҨы,
Ицҳафыруан, уи иагон ахәы.
АибашьраҨы ашьоура иаҨын,
Уи иаҳәон уареи сареи ҳҨахәы.

Иалоуп аҳәа адгьыл агәаҨы,
Аха жьакцак амԥан имтәазеит.
Рапхьа аҳәа алалеит сгәаҨы,
Убри ашьҭахь адгьыл ахь ицеит.

Иґьазґьазуа ари аҳәа кны,
Аґа иԥылеит арԥарцәа иацы.
Иамоуп ари аҳәа еибаркны,
Ари адгьыл иақәызтцаз зыԥсы.

Уи атцаҟа итцаршоуп ашьа,
Алабжышқәа рыла изѳаны…
Иԥсы ҭоушәа сихәаԥшуеит сашьа,
Ихьзи ижәлеи уа ахаҳә ианын.

Уа дхәыҭхәыҭуа дцәажәон иара иан,
Зны дқьыпшәыпуан, дихәаччон ҽазны.
Уи дахьытцаз хьшәашәан, ихаран,
Аха уи дызцомызт игәаҕьны….

Иалоуп аҳәа адгьыл агәаҷы,
Уи ахьалоу, о, ҳазшаз, иԥшьа!
Сара аҳәа ытцысхырц саҷым,
Сшәоит иҷыцны иалтцыр ҳәа ашьа.

17.11.2009

АМАЦӘЫС

Ажәѡан дуззаеихьнашьит аихымца,
Алѡа налтцит апҵа – ацәымса.
Нас уи акәхеит, – илашеит нахьхьынза, –
Ҳара ҳашҭаҷ ацыԥхьқәа ҭапсан.

Азыз еиԥшуп, иахьабаз иагәылќьоит,
Атцла иасыр – иабылуеит зынза.
Аха ирылакьысзом уи агәилқәа,
Урҭ ирымоуп хымпада маза.

Амч амоуп амацәыс, ишаноуп,
Мшәан, изкузеи, ажәѡанаҷ апсы?
Аха уалкоуп ажәѡан апхьа иамоу, –
Шәшьык аахылар, – иарлашоит Апсны.

2009

***

Абзиабара – хагароуп, гәакроуп,
Абзиабара – имыцәо лашароуп,
Зны уи ҭакаруп, зныхгьы лакѡакроуп,
Ахаҽазныхгьы – ажәѡанаҷ ԥсшьароуп.

Абзиабара – аапынтәи ныхәоуп,
Аапынтәи ашәтқәа ҽысхуеит лыпхала.
Ашьыжь уи суада иԥнапрыз аҳәыхәоуп,
Уи адәылцара сылшаҙом схала.

09.11.2009

ИАҲА ИҼЫЦУ...

Изԥит, сымыш, изԥит ашәақәа бызкны,
Аха сашьҭоуп иаҳа иҽыцу даҽеакгьы.
Зны иԥсыҽуп, сгәы иақәшәаҙом даҽеазны,
Ас иԥсыҽеу идикылаҙом аҙәгьы.

Ҳара ҳбаҳчаҽ сара снеины снатәалоит,
Ах, ишԥаҟаз ҳа ҳанқәыпшыз иԥшҙаҙа!
Ба ибцәыззом – сылабжышқәа катәалоит,
Даҽеа мԥасԥык имбо цьысшьоит уи зынҙа.

Исгәалашәоит. Ажәԥан салалон спыруа,
Бареи сареи зынҙа ҳқәыпшын, ҳгәы разын.
Бара бҽаԥхьа сшьамхы нарсны ҭоуба зуан,
Хьҭаз, ишоураз – зегь акакәын ҳара ҳзын.

Бара бҽаԥхьа сшьамхы арсны уаҟа стәан,
О, избанзар, бара быда са сзатцәын.
Бара бныхан, бымра ԥеыхан, бымзаҽан,
Бара быда ари адгьылгьы ҭацәын.

Нас гәаныла ашьха схалан, сылбаауан,
Аапын тәылақәа сырхысуан смаҙаны.
Нас, Апсныҟа ари аапын анаауа,
Ҳара ҳгәыгра иара иацлон уажәааны.

Бара быда сара исылам даҽеа мчык,
Ҿа лашарак, даҽеа шарак збом сара.

Даҽа шьацрак, даҽа шәҭыцқәак, ҽа шьыжьык…
Мшәан, иабацеи, урҭ мыцхәхама Аԥсынра?

Аԥша сысуаз, амра шуаз, иауаз ақәа,
Уи абаҳчаҿ сара сзышза схала стәоуп.
О, исзыҭцәах, ԥьым абаҳча, сгәырԥақәа,
Сынасыԥгьы, сылабжышгьы – уажә ҳауҭоуп!

Ецгьы ҳбаҳчаҿ азәгьы дтәамызт, иҭацәын,
Сызҭалома уи абаҳча хәыҷ ҽааны?!
Издыруада ҳара ҳрыцхазшьаз азәы,
Бареи сареи ҳахьз ахитцар мышкы зны!

07.10.2009

***

– Ибҳәаруеи сыԥшза, иахьзуи ба бтәыла?
– «Абзиабара» ҳәа иашьҭоуп иара!
– Адгьыл ду сакәшеит, сакәшеит шьапыла, –
Уажәада уи азбахә смаҳацызт ԥьара!

– Ибҳәаруеи, сыԥшза, нас бара бтәылаҿ,
Ашәҭқәа, агәилқәа рацәоума убра?
– Ашәҭқәа сыртәылоуп, иссируп зегь рыла
Аапын хазына сациит сара!

– Дыҟоушь агәыла, зынхара лашароу,
Зашҭаҿ иҭыԥуа атцеицәа рыбжьы?
– Иҟоуп ахацәа, насыԥуп ахшара,
Ахшара ахьыҟоу ихылом ашәшьы!

– Ибҳәаруеи, иҟоушь арԥар еиҿамсқәа,
Зышьхақәеи зҙыхьи цқьазар зҭаху?
– Иҟоуп ахацәа, иацлашо амза,
Уи адгьыл, са стәыла аԥшәма дахуп!

– Иҟоума, сыԥшҙа, абзиабара цқьатцәҟьа,
Уи амш анарха азҭо аѡны?
– Дыҟоуп зегь рыҷкәын, дыҟоуп апацәгьа,
Аха ибзиоу иаҳа ирацәаѡны.

– Мшәан, бызлацәажәо – уи Аԥсынтәылоуп,
«Абзиабара» ҳәа азыбҳәоит бара.
– Сара зҭааракоуп уа ушҟа исымоу –
Бзиабарамзар, закәи Аԥсынра?

03.11.2009

ИХӘУ АРДӘЫНА…

Сылаԥш нақәшәеит. Ихәуп,
Рацәа-ххыран икаршәын.
Ардәына ԥрыр аҭахуп,
Аха шоурак иҭаршәын.

Сгәаҟуеит, сахәар сҭахуп, –
Амԥан снеир, ицоит.
Уи еиқәхозар – разҟуп,
Еиқәымхаргьы ҟалоит.

Ажәѡан хыхь иҭацәуп,
Уи – амҭәыжәѡақәа мчыдоуп.
Сара сахьгылоу – сзатцәуп,
Хара дуззакгьы сыҭоуп.

Харак сыдуп, избоит,
Харак сыдуп исхарам.
Абԥьар зку дыԥьбароуп,
Скыдитцома уи цәҟьарас?!

Сара крысфаргьы сҭахым, -
Сыхәдаҷ игылап иқәыцха.

Сара иԥрыр сҭахуп,
Абри ардәына рыцха.

Абла ҭаа исзыԥшын, –
Исхаштран сыќам ахаан...
Шьҭа ҳара ҳѳыцьагь иаҳтәын,
Ардәына рыцха ахьаа.

04.11.2009

ЛАҒЫРЗЫМЗАР...

Атцых гәаќуан, иаман хьаак,
Нас, еилгеит, – ишеит.
Шаќантә ԥхыӡла избахьааз,
Уа аси аԥшеи!

Саргьы сгәаќуан, бжьык сарҷыхон,
Иалыѳуан сыԥсы.
Иаанагозшәа збон аҽыхәа,
Иӡуан нас лассы.

Саргьы сгәаќуан, ба быбжьакәын,
Иаап ҳәа сыззыԥшыз.
Ҭакәажәык убраќа дақәтәан,
Дҽыжәтцит лара лҽыз.

Нас сахьгылаз амца шьҭыхны,
Илбылуан ашьац.
Напхыц дула нас ҳаиќәыхны,
Иқәылтәон ашьа.

Уи нахыс иҭынчым сыцәа,
Сгәаќуеит, ишаӡом.
Ԥхыӡла арѳаш цоит ишхытцәан.
Сырны сызцаӡом.

Сызцаҙом ба бышҟа, сымыш,
Ус сыштәаз сышлеит.
Избагәышьеит сыззыԥшымыз,
Ҽыц ихәлеит, ишеит.

Исыхьтцәыуоит сышьхаҷ цәымзак,
Алабжышқәагь леит.
Ба бызхәыцра лаҕырҙымзар,
Бзиак снамырбеит!

02.11.2009

УААМҬА ЦЕИТ…

Уаамҭа цеит ҳәа зҳәада, изҳәада?
Саамҭа цазар – избашан саргьы.
Сара сызнысыз дахыччоит хлаҳәадак,
Аха иахьакәын изѡызаз иацгьы.

Иацгьы иссирын, исыцын аныха,
Сныҳәон, сыԥсы сшьон уа снатәаны.
Уи ашьҭахь ибналон, иҙуан сыгәтыха,
Ссахьагьы мѡашьо ԥьаркаҷ ианын.

Иацгьы ишәтышын сбаҳчаҷ агәилқәа,
Амра исцәашәит уа ишаҷаз.
Сашҭаҷы аҳра руеит аҙыркәиқәа,
Ркәицқәагьы сырцәарц снеиуам шьаҷак.

Иацгьы аԥшатлакә хын аԥсабара,
Иацгьы аҙхытцра ҳажәлан ҳагон.
Иацгьы ашоура ҳаман ҳаркаран, –
Иқәасуан, изасуан… Ашьҭахь еилгон.

Иацгьы рыцҳарак ҳалан ашәала,
Ҳашәақәа ҭатцәах ашьшьыхәа иаҳҳәон.

Гарас иҳаман ашьхантә аԥшалас,
Агатәи ацыԥхь ҳаԥсы ҳханатԥон.

Иацгьы ҳахысит, ҳахысит уи адагь,
Иахьа ҳахысуеит, уи агәра згоит.
Сҕархо ԥьысшьоит маҷзак иацада,
Уи иахьазыҳәа ашәа снарҳәоит.

Сыдгьыл иқәыԥсоуп схьы-рахәыц хахан,
Иалшоит уи ада сбаҳча ҭацәыр.
Мрада, ҳзыкәгылоу адгьыл ԥхараҳа,
Иацада ҟалашьа амам уатԥы.

01.11.2009

ҲАЗХЫЛТЦЫЗ ИНЫҲӘА…

Хазхылтцыз иныҳәоуп, ныҳәоуп ажьира, –
Ахылԥа ахнахуеит аҽны аҳаԥшьа.
Анасыԥ, ақәра, ахшара… Зегьрыла,
Ашықәс ҳазҭало ҳа иаҳзырша!

Хазхылтцыз иныҳәоуп, аҙаахра амыш…
Сҙаах аҙиас, исықәтәа аҙы!
Издыруеит, иԥшьазар, сықәнатцоит мѳамыш,
Иахьа – иблахтыгоуп, слашәызҭгьы иацы.

Хазхылтцыз иныҳәоуп, ҳарҭгьы мшаԥыла,
Ҳаблақәа ҭхаха Христос ҳаизыԥшуп.
Имѳа лашап ҳәа ҳаиԥылоит цәашьыла,
Уи ҳара ҳгәыгра зырҿыцуа цәашьуп.

Ҳазхылтцыз иныҳәоуп, ҿамаҿоуп нанҳәа,
Қәатцоуп, ибаҳчоуп, шәыруп, иԥшуп.
Аишәа ҳаргылап, шәааиуазар, нан, ҳәа,
Ангьы лыҷкәынцәа дрыԥхьан, дыԥшуп.

Ҳара иаҳныҳәоуп сентиабр антцәамҭа, –
Иԥшьами уи амыш иақәтәаз ашьа?
Усҟан ҳазхылтцыз иҳаиҭеит аҳамҭа,
Усҟан иҳақәлаз деиҭеит аԥша.

Ихьчоуп Аԥсынтәыла атцасгьы, аныхагь,
Ҳазхылтцыз угәаҳәа збеит, имаӡам.
О, нас, иауазар, Ҳаԥсадгьыл аныҳәагь,
Уа иаҳзааугазар, уа уахь иԥхьаӡа!

19.10.2009

***

Амца снатцхеит аѡнаҷы, –
Иҟоуп лѡак,
Пшык сызҭазар ацаҷы,
Ҭынч ишап.
Жьык сзанызар иҭааны,
Уа иаҳәак,
«Ҽааныбзиала!» – ҳәаны,
Снеи исҳәап.

Аҟаб хызар амхаҷы, –
Шәца, нахьхьы.
Ажәтцыс иаԥшааит агәаҷы,
Уи ахьы.
Ҳацәтцыс акәын – агәы шуп,
Иасуеит ҳгәашә…
Са сыԥсымзар дизыԥшуп,
Смаҭа ҳкәажәк.

14.10.2009

ДГӘЫРҴЬОН ЛАРА ЛЫЛА…

Дқәыԥшын уи, зегьы дырдыруан,
Дрыцҳамызт ҭахыла.
Иуҭаххар – иҽеы кәадырын.
Шарԥазыз, уахынлаз.

Дрыцҳаҙамызт малк азыҳәа,
Длакәын, нас ҟазшьала.
Иажәа ҟәандан, иаргьы дныхан,
Адәы дықәын ԥшьаала.

Аха устцәкьа дызцарызма, –
Зҭабк игәаҭа дақәшәеит…
Уи ачараҷ аҳра рыман,
Акәашареи ашәеи.

Наҟ-арахь аԥаҭхь еимырдон,
Ирҳәон ажәа ссирқәа.
Шьоук аҳамҭа дуқәа рырҭон,
Шьоук – алымхҳарыѡқәа.

Ус ицеит, ицеит ачара,
Нас ицеит ҭагалан.
Иҙуан амра абла хаара,
Иамазар агәала?

Арԥыс иакәын – иҙит ишьҭа,
Дгылон шарԥазыла.
Нас – асақә, аҭәаԥшьқәа дрышьҭан, –
Дгәырҕьон лара лыла.

Дашьҭан палтак зыхәда бабоу,
Цкык, ачыхәқәа аҭан.
Дрышьҭан уи иԥҳәыс илаҭәоу,
Даҽеа ԥҳәыск илаҭәам.

Иҟалазеи, изҳәарыда,
Пҳәызбак дшымиц диима?
Ипҳәыс лыматәақәа рыда,
Ауаа раха имам.

26.09.2009

БЗАНҬЫ ИМААҨСО[******]

Иааиуеит ашьшьыҳәа ашара,
Аҧтақәа цоит иццакны.
Оҳ, изыҧсоузеи аҧсшьара,
Аиарҧа татаҽ аѡны!
Зегь ирыциуа,
Зегь ирыцыѡуа,
Бзанҭы имааҧсо
Амилициа!

Ҳақалақь ыцәоуп макьана,
Дыцәам, идыруп аҕа,
Ацәагьы иамам агьама,
Ацәгьа ҟаиҭазар иаха.
Зегь ирыциуа,
Зегь ирыцыѡуа,
Бзанҭы имааҧсо
Амилициа.

Снеиуеит уи ишьҭа сынхылан,
Бҧьарлагь сеибыҭоуп сара.
Иҭшәараз, ишараз, уахынлаз,
Исатәам ахьатҵра ҧьара.
Зегь ирыциуа,
Зегь ирыцыѡуа,

[******] 1981 шықәсазы Аҧсуа милициа 60 шықәсхыҵра иазкын Аҧсны Аѡнытҟатәи аусҟәа рминистрра имѡаҧнагаз амузыкатә конкурс аҟны ари ажәеинраала иалхны акомпозитор К. Ченгелиа ииѡыз ашәа аиааира агеит.

Бзанҵы имаапсо
Амилициа.

Ҳақалақь, уцәаз макьана,
Скарахеит мачҳак иаха…
Иссируп ашьыжь агьама,
Шьҭа дуԥырхагам аҕа.
Зегь ирыциуа,
Зегь ирыцыѳуа,
Бзанҵы имаапсо
Амилициа.

АИБАШЬРА ЕИЛГЕИТ…

Аибашьра еилгеит,
Аибашьра еилгеит…
Риарҭаҿ инықәтәеит
Геи-шьхеи.
Сара аҵәыуара
Сзаҟәыҵуам,саҿуп,
Аха исымоу –
Даҿеа хаҿуп.
Сангьы дҵәыуоит,
Дахьамоу анышә,
Сабгьы исахьа
Аахытцит ахышә.
Ацәқәырԥ хагақәа
Ржакьақәа рсоит,
Ажәѳангьы хыхьынтә
Ахьы канапсоит.
Адгьыл инықәлан
Иапссоит апша…
Иазыпссарыма
Уа иқәшыз ашьа?!

23.09.2009

АМЗА АҨЫНЗА...

Зыхшыѡ маҷу – акырдзажәуп,
Нас – идузҙоуп ихьымзԍ.
Уи мыцхәы еитцыхцәоуп иажәа,
Далаҽырбоит ихьыз.

Наҟ ицеит, ицеит дызнысыз
Ԥхызуп иара зѡызоу.
Уи аиаша иламысым,
Амц – уи дызҽызоуп.

Дынҳалаԥшуеит хыхьынтә аарла,
Иаѡцацәамзаргь иоура.
Дацәшәазом уи аҙын ааира,
Дацәшәазом ашоура.

Аԥсынтәыла ижәѡа иқәуп, –
Ус ибоит ихала.
Иҽацәизоит уи акәыкәу,
Шьыжьы-хәылбыҽехала.

Атцысымѡас абла ҭихуеит,
Даѡазаны, ԥшьаала.
Аԥсны ахәрақәа анихуеит,
Ҳгәы зфахьоу ажәала.

Изылашом амза ҭәымзар, –
Иатцам ахаара,
Дзыназазом уи аҟынза,
Итахызаргь даара.

08.09.2009

АГӘАЛАШӘАРА…

Еишьҭагылан ахқәа ҭҟьон,
Игәынқьуан амшынгьы.
Ахысыбжьқәа шгац игон,
Адгьыл акәын агәы ԥжәон,
Иԥжәоит ахаҳә уршыргьы.

Алҩа халон, еиқәатцәан,
Агәы кылжәан адгьыл.
Ҳажәлар иҳәон хыхь Анцәа:
«Ҳадгьыл иақәлаз ибҕа ԥҵәа,
Ҳуҳәоит, ҳиаша уадгыл!»

Ашьа илҵуан, сыԥәла дхәын,
Аҙә дыргон лабала.
Аҕа джьышуан, иҵахын,
Агәаҕ иман итцәахны,
Нас иҵитон шьала.

Алҩа халон илакьуа,
Ҷеихак амам абԥьар.
Итцысуан адәқәа, ахәқәа,
Насгьы анацәа рыгәқәа,
Иахьа амш – сабшан.

Аха ага амца ахуп,
Ацәқәырԥ иамам ҭаха.
Иазҳәарыма ҳа ҳҷеахәы,
Ашьха инаҙаз ахы…
Ибылуеит ацәаҳа…

Схәыцра аибашьрахь сагон,
Сара сгәы тәаҙомызт.
Ҳаҷкәынцәа ахысшьа рҵон,

Фырхацәан иҟанатцон,
Шьта саргьы сшәаҙомызт.

06.09.2009

АШӘҬҚӘА РТЦЫХӘАН…

Атцла иқәлаз дылбаауеит,
Адәы иқәлаз дыкәтцуеит.
Ахьы зцәыҙыз иԥшаауеит…
Сара аума схытцуеит.

Ашәҭқәа ртцыхәан сқәыԥшра збо,
Сгәакәын уахь исыхоит.
Сымра ацыԥхьқәа аԥоит,
Аха са исыԥсыхәои?

Алашьцараҷ сгәы ҷаԥшьоит,
Уа цәашьыкгьы гылап.
Ирҳәап усҟан: «иԥсы ишьоит,
Дыҟан Анцәа ила»..

Ꙋыза-пызала сыхиан,
Исыман агьама.
Илуан сыматц «Анцәа иан», –
Дқәыԥшын уи макьана.

Ахра схалон сара зны,
Скыдланы напхыцла.
Арҩаш салыргон сыԥсны,
Салашәар, ианхытцлак.

Тәаха сымамызт цьара,
Са сбылуан аҷҷаҳәа.
Сыԥсҭазаара – уи қәпаран,
Сажәлон уи саҷаҳар.

Зынгьы сгәырҕьон, зны схәаҽын,
Сшәеиԥшын зегь акала.
Аха гәыла – са схәыҷын, –
Даҽеакызаргь ԥшрала...

Атԥла иқәлаз дылбаауеит,
Адәы иқәлаз дыкәтцуеит.
Ахьы зцәыӡыз иԥшаауеит...
Сара аума схытцуеит!

12.02.2007

АҦАР РАШӘА[*******]

Аҧар иҳамоуп ахьӡ-аԥша,
Ҳажәлар ҳацуп есымша.
Шәаԥхьа ҳгылан
Ажәа шәаҳҭоит,
Шәа шәус ҳшатцамхо ҳара!
Ажәѡан ҳамҭоуп,
Адгьыл ҳамҭоуп,
Амѡа ссируп ҳа ҧара.

Зны, ианшәарҭаха Аԥсны,
Уи ҳазыкәпеит ҳабцьар кны.
Уи иахылҭыз
Афырхацәа,
Ҳашәа иалоуп есымша!
Аԥсуа цкәынцәа,
Ахьыртцәатцәа,
Аԥсуа зҕабцәа – анцәахша!
Ашәҭ иатәылоуп шьҭа Аԥсны,
Ашәа ѡныѡуеит ҳа ҳаѡны.
Ан агараҧ,

[*******] Ари ажәеинраала иалхны ашәа лѡит ашәаҳәаѡ, акомпозитор Лиудмила Логәуа 1959 шықәсазы. Иахьа акьыпхь зымбац ари аѡымҭа ажәакәа иахьатәи аамҭа иакәшәартә еиҭаскит.

Шьыжь ашараз,
Афырхацәа рашәа лҳәоит.
Ари ашәа,
Ари ажәа,
Ҳадгьыл шьацла иқәнатцоит.

АЗҬААРА

– Исаҳә узыргәыргьо, –
Дсазҭаауеит аҙәы.
– Ашәҭқәа сдыргәыргьоит!
Исҭеит аҭак.
– Ашәҭқәа цшҙазаргь,
Уатцәынҙоуп, уатцәы,
Нас, убри ашьҭахь
Иссирым усҟак.
– Уаҳа узеигәыргьои? –
Дсазҭааит иара.
– Сҙыхьқәа сдыргәыргьоит
Исгәакьоуп, ицқьоуп!
– Аҙыхьқәа закәыхи? –
Инҭәом изҭаара. –
Иҟәнушьо аҙыхьқәа
Ҳалалуп, иԥшьоуп!
– Уаҳа узеигәыргьои,
Зҭаара ԥхашьарам,
– Исымоуп ахшара,
Нцәа хшароуп дара!
Апсадгьыл азыҳәан
Урҭ цеит еибашьра,
Сыҷкәынцәа ршьала
Еиқәхеит Апсынра!
– Сыпсымзар, сыкәла,
Узеигәыргьо рацәоуп,

Итцегь уи еиԥшу
Ак ыҟазшәа збоит!
– Сыжәԝан кеикеиуа
Етцәала иқәтцоуп,
Исылоуп урҭ рымыч,
Урҭ рыла сҿеырбоит.
– Ашәҭ удыргәыргьеит,
Уҙыхьқәа хәашьым,
Иумоуп ахшара
Аԥсны еиқәзырхаз,
Улымҳаҷ итаԝуеит
Етцәацьаа рыбжьы,
Уаҳа узыргәыргьои,
Иарбан инхаз?
– Урҭ зегь ирҷыдан,
Инхеит са сбызшәа,
Ухатцоуп, ицәырга,
Еицаҳҳәап ашәак!

04.12.2009

АЕТЦӘАҚӘА РЫЛЫԤХАЛА…

Иарбан еиґьу амра ԥхозар,
Амра цқьоуп, ихагоу ҿеым.
Ба бгәаҷы сара сынхозар,
Сбыҳәоит, сыҟаз бара бҷы.

Усҟан ацыԥхь сахьынҳалан,
Ажәԝан атцанҙа снаҙап.
Аетцәақәа рылыԥхала,

Адгьылаҷ аԥхашьа стцап.
Адгьыл ауп изцу аԥхара,
Амырхәагагьы зҭаху.

Бара, сымыш, сылашара,
Уи абаҳчаҽы бҵәахуп.

Пхыʒла сбыцуп, сбыцуп, сбыцуп,
Сгәаҟуеит, стҽыуоит зны стәаны.
Сиатцә-рыцуп, сышьха-кыцуп,
Са бысхаршәуп ба бкасны.

Иарбан еиҧьу амра пхозар,
Ашәа бҳәозар бгәырҧьатцәа!
Аха сымыш, сыбгәапхазар,
Усҟан дбыцхрааугит Анцәа.

Ажәѡан иатцоу амра пхозар,
Ашәа бҳәозар бгәырҧьатцәа.
Бигәапхозар, дыбгәапхозар, –
Мапқәа хҭабымкын рацәак.

06.12.2009

СЫМЫШ, БҚӘЫПШУП…

Н. Г.

Сымыш, бқәыпшуп, ба быпшʒоуп,
Ба – бнаʒоуп, бара – бааʒоуп.
Бымра ҟәандоуп, бымта қәтцоуп,
Сымыш, бқәыпшуп, ба быпшʒоуп.

Бкофҭа шкәакәаҽ сыгәлатцоуп,
Былапш сытцшәом, смаʒоуп.
Са сцәашьуп, бара бымцоуп,
Сымыш, бқәыпшуп, ба быпшʒоуп.

Сымыш бқәыпшуп, ба быпшʒоуп,
Ба – храʒагала браʒоуп.

Ашәтқәа срыжәлоуп, са слатцоуп,
Уи анылаштаз иацоуп.

Сымыш, сгәыгра, ба быпшзоуп,
Са сыдгьылтәуп, ба бымзоуп.
Сара сылахь ус иантцоуп,
Сара сеидру… Ба быпшзоуп.

Сымыш-сытцых, ба быпшзоуп,
Аха сышҟа ба бнапшзом…
Са сцалап, абас сышцо, –
Сымыш. сымра, ба быпшзоуп.

28.12.2009

УАРЕИ САРЕИ…

Уареи сареи ҳаиҧапшуеит, апсра,
Уара уахьыҟоу ашәтқәагьы ҧшәоит.
Аха уи азбахә са сҟны аҳәара,
Иухьыз сыздырам, мачзак уацәшәоит.

Аха издыруеит, иузымҳәар иахьа,
Уи азбахә соуҳәоит иахьымзар уатцәы.
Ирхаан исоуҳәоит, угәатца тыгъгьа,
Снацәа иқәыскран сыҟам ҽазәы.

Иҧыцу ак акәны иҟам апсра,
Ҽнактәи мрами, уи апсрагьы.
Аха исыздырам уара ухаҧра,
Сара исыздырам уа упшрагьы.

Ушпаҟоу, узҧузеи, мшәан абжьааԥны,
Узҧызыз сышҟа уандәықәлоз уара,
Са сышҟа уандәықәлоз – усҟан ааԥнын,
Иахьакәын, – еимаҳан иаҧуп асоура.

Ианбыкәу уи ажәа уҳәарц уанаҽу,
Ианбыкәу ҳандәыцәало, нас, ҽеаџьара?..
Ирыцҳауп инсыжьуа, лабжышла ихәаҽуп,
Урҭ рылабжышқәа цәгьоуп агара.

Мшәан, узеиԥшроузеи, иуҳәаруеи, аԥсра,
Аблақәа ухоума, мамзаргь итҵәаху?
Абыз узҭоума, ихааума иара? –
Аиашаз, цқьа ҳаибадырыр ҿтахуп.

Сара сышықәсқәа цеит, ирацәоуп.
Ацәгьагь абзиагь еицын есқьынгьы.
Аха сызуҳәо, сызуҳәо акоуп:
Иныртцуаз са сеиҳа аԥсуаа зегьы!

24.12.2009

АХА СЕИДРУ УИ ИАХЫРҲӘААЗ...

Ашәа сҳәеит, иҳәа анырҳәа,
Са скәашеит упры анырҳәа.
Аматҵ зуит, иуы анырҳәа, –
Аха сеидру уи иахырҳәааз.

Ашәҭқәа хысхит, ус анырҳәа,
Сзыхьгьы збеит, иба анырҳәа.
Ҩызак дсоуит, дуоу анырҳәа,
Аха сеидру уи иахырҳәааз.

Смал касыжьт, икьажь анырҳәа,
Хьҭак сычҳаит, ичҳа анырҳәа.
Сзы сымжәит, уаҟәытҵ анырҳәа,
Аха сеидру уи иахырҳәааз.

Са сыкәпеит, уқәпа анырҳәа,
Сшьа каҭәеит, иахәҭоуп анырҳәа.
Са сыблит, ублы анырҳәа,
Аха сеидру уи иахырҳәааз.

Пҳәызбак схылхит, акыркырҳәа
Дыччон, ашәҭыц еиԥш деинаалан.
Аха уи улҟәатц анырҳәа, –
Сныҟәеит знызатцәык са стәала!

29.12.2009

САРА СТЦӘЫУОН, УА УЧЧОН…

Сцеит ҳәа соуҳәан, –
Умцазеит,
Ашә аҟынза уназеит.
Са, сыԥсымзар,
Нас уцеит,
Сара ишызбоз илашьцеит.
Уа цәашьык аԥсы ашьон,
Сара стцәыуон, уа уччон.

Саргьы ашәқәа
Рышҟа сцеит,
Сцеит абаҟоу, са сҳәазеит.
Снапқәа кьаҷхеит,
Инамзеит,
Уаҳа сылымшеит, уцеит.
Сара сгәыԥрақәа сыржьон,
Сара стцәыуон, уа уччон.
Уара уцозаргь
Умцазеит,
Аха уаҳа усымбазеит.

Сгәы уцәшәан,
Аԥсы азеит,
Са сзатцәны анхашьа стцеит.
Сгәатца тәомызт, еиҟәыччон,
Сара стцәуон, уа уччон.

Уа уччон,
Умыччазеит,

Убла збон, исымбаҙеит.
Ажәа ҟәанда
Умҳәаҙеит,
Атҳи-шареи сыртаҙеит.
Хыхьынтә аетҙәа сдырцьон,
Сара стҙәыуон уа уччон.

Ашәтқәа укын –
Исымбаҙеит,
Урт, сыпсымзар, иканҙеит.
Ари атцых
Рыцхагь цеит,
Саргьы срыцхан
Сҟанатцеит.
Схышәаҷ угага ҷапшьон,
Сара стҙәыуон, уа уччон.

02.01.2010

СМАТА

Смата, сара смата,
Кәармак, сара сшьа!
Сара сеипш дызмада,
Ашәтыц, Анцәахша?!

Дықәыршәуп са сыжәҩа,
Дрыцхасшьоит, дхәычуп.
Сгәы ҟазташа псышәак
Аҳәара даҷуп.

Са сыччоит даныччо, –
Лылабжыш сашьуеит.
Мра шәахәала иҩычоу,
Лыкьанцьа сшьышьуеит.

Интҽаҙом лызтҷаара, –
Имариам аҭак.
Сақәымшәаргьы даара,
Дсазтҷаақом еиҭа.

Ҳнеиуан, ҷкәынгьы ҙҕабгьы,
Лаҳахәапҵшуан зны.
Дныҟәызгалон лабгьы
Сыжәҩаҷ дыртәаны.

Нас изба – изаҳада,
Схьапҵшызар снапҵшны.
Сыжәҩа иқәтәаз смаҭа,
Дгылан дҭыпҳаны.

Дылзыпҵшын аныха,
Арԥыс ҳәа алакә…
Иацылтцеит сыгәтыха, –
Сԥьаршьон сызбалак.

Сахәаҷуан, исыжәлан,
Хәыцрак уи аҷены…
Са сыпсымзар сыжәҩа,
Ҟалом иҭацәны.

АҞӘАТӘИ АВОКЗАЛ

Еилыхаран Аҟәа авокзалаҷ,
– Азә ҷеаҙәы дицәгьычуан, азә дҳәаҩын.
Азә азалаҷ дыԥәиан, ацәа далан,
Дкарахазар акәхап, дынхаҩын.

Аҙы хьшәашәа рывакны, аҭәыцак,
Абазк-абазк ҳәа ҷкәынцәак ирҭиуан.
Шоурак ытцан аҳәсақәа рлакытца,
Урҭ адәыԥба гәыраз иазыпшуан.

Нас аҽырхәан, ҭынч аҭшәара иавҵны,
Уи адәыҕба ааилон еиқәышьшьы.
Уа иааҭгылон, маҷзак игәамҵ-хамҵны, –
Ицахьазшәа иҟан уи абжьы.

Илбаауан адәыҕба аҳәынҭқарцәа,
Шах ишахцәа, аҳцәа, атҟәацәа.
Аҩстаацәа, аџьныш, амақарцәа…
Авокзалқәа ус ишеит Анцәа.

Ашәҭ уҳәеит ҳәа, ашәҭқәа шьыри ҭали,
Авокзалаҷ хацәхәыц ирацәан.
Адәыҕба дҭытцхьан уи аҩыза Сталин, –
Аха имагәқәа даара еиқәатцәан.

Адәыҕба дҭытцхьан уи ашлиапа ҟьаҟьа,
Имҵахырхәоз гылан еизаны.
Адәыҕба дҭытцхьан уаҟа абла саркьа, –
Авокзалаҷ зегьы ргәы рҽанын.

Адәыҕба иҭытцуан аиатцәахә зызкыдыз,
Аибашьраҷ ахымҩас иацәынхаз,
Аха саб зынзаск игәхьаа зкыдаз,
Дыштахазгьы насоуп иансаҳаз.

Адәыҕба иҭытцуан аразгьы аҟәышгьы,
Ҷкәынгьы зҕабгьы, изымбац Аԥсны.
Аха Дырмит диқәымшәацызт Пушкин,
Авокзалаҷ илабҷашь хәыҷ кны.

Зны лашаран, зны аԥшалас асуан,
Авокзалаҷ зны ихәлон, ишон…
Абжьааԥны иԥсадгьыл азын аԥсуа,
Хәышҭаароушәа авокзал ихьчон.

Авокзалаҷ дазыԥшын аиаша,
Дазыԥшын, аиаша есыҕены.

Нас дацылеит уи агәыргьаҽҳәаша;
Иацы анаҟә иатцытцит Аҧсны.

27.08.2008

АЕТЦӘАҚӘА УС РҲӘЕИТ...

Аетцәақәа ус рҳәеит:
Амҩа уқәымлан иахьа!
Аҩстаа иаци иахьеи,
Уи данылазаап ҩаҧхьа.

Амза еицарса ус аҳәеит:
Иахьа уҭамлароуп аӡы.
Уи иахак ихьанҭахеит,
Уи ласызаарын иацы.

Амра ацыҧхьқәа ирҳәеит:
Маҷк иаҳцәыхьча иахьа ухы.
Ажәҩан атцаҽ ҳамцахеит, –
Гәнаҳак ҳатцалар ҳҭахым.

Шарҧиатцәа ус аҳәеит:
Иахьа иацуп, цьым, ахьы.
Аха уашьҭалар – уагеит,
Умҩа кьаҽуп уатцәахьы.

Хәылпциатцәа ус аҳәеит:
Иахьа аҧшӡа дузыҧшуп.
Атцх ашәҭқәа аҭынхеит,
Акәиц еиҧшуп, иҟаҧшьуп...

Амҩа сықәымлеит сара,
Аӡы стамлаӡеит цьара...
Ашәҭқәа срышьҭалан избеит,
Аетцәақәа рыгәра згеит.

04.03.2010

УАНЦАЛАКГЬЫ…

Ашәа рзуҳәон ахәра знылаз,
Ргәы ƀауҭон ахьаа змаз.
Ажәѡан иалшәаз ацыԥхь улан,
Дуҭахын Анцәа ҳазшаз.

Аҙы руҭон нас иҙышуаз,
Ашьха амҭан иԥшааны.
Иурҙыҭуан имҙыҭышаз,
Нас уԥьарны ҳгәы уанын.

Днаухәаԥшыр аԥшқа игараҷ,
Ачча нықәлон ихы-иҷы.
Урҭахын урбар ачараҷ,
Уƀан ужәлар ду ргәаҷы.

Аха зны интҵәоит алакәгьы,
Зны ихьшәашәоит, зны иԥхаз…
Аха, суҳәоит, уанцалакгьы,
Уанцалакгьы ус унха!

07.03.2010

***

Ажәѡан, идыруп, ирыԥхуп иатҵәала,
Урҭ астрологцәа рыблақәа рхуп.
Ҳрытҵаԥшуа ҳгылоуп ашҭаҷ ҭаацәала, –
Иҷыцу ажәабжьқәак ҳарҳәар ҳҭахуп.
Аԥьмақәа ртәыѡа имоуп аҙә дыргас,
О, ус анакәха, иус ԥхьаƀа ицоит.
Аишьцәа ирықәҷиоит урҭ иац иахыргаз,
Ажәѡан аҷынҙагь ҭынч инаҙоит.

Дыҕаԥьоуп сѡыза имаҙоу дыргас,
Ԥароуп уи иацу – жәларык рызхара.

Аҭытцәҟьагь атәыҩа еицарса ҽырбагоуп,
Ашьацра ҟәымшәышәҙа илоуп иара.

Алым азыҳәан игылоит аханқәа,
Зны амариалгьы ашәҭ аҷакуп.
Ҳанасыԥ ақәуп зны акапанга, -
Зны, изҙатәузеи, хәыцуп изку.

Сара – аҙлеи ҳәа дыргас исымоуп, -
Иацым амалгьы, аԥарагь, ахьгьы.
Аҙы ласышьҭуеит. Уи – уи азыноуп,
Иҙышуа дҟамларцаз ҳтәылаҷ аҙәгьы.

02.06.2010

АХҚӘА

Авториҟнытә.....3
Аԥсназы ашәа.....30
Ажәеинраала.....31
Аԥсышәала.....32
Иҭахаз аибашьҩы ишәҟәы.....32
Аԥшӡа Мариа.....33
Уара уашәа.....35
Дарбан иқәымлац Аԥсны!?.....36
Арыжәтә бзиа.....37
Саҳ.....38
Уара иухьчаз Аԥсны.....38
Дыҟәҵуан.....39
Аитҵбы.....40
Аиааира.....42
«Аныҳәарҭа аԥхьа сгылоуп...».....42
Ахьышьҭрахь.....43
Ибхаштит.....44
Сыззыԥшыз.....44
Ача-са.....45
«Ашәҭқәа ныкәыстҵеит...».....47
«Абзиабара - аҩы еиԥшуп, иҿыхаауп...».....48
Дцоит уи ашҭаҿ ампыл рымпаа.....48
Амра, амра.....49
Аԥстазаара – лаԥштцашәароуп.....50
Абзиара иашьҭоу ацкьа.....50
«Уа ҳаиԥырҵит, ԥсаатәшәа бцон...».....51
Иаса Қьырса иԥсы ҭалеит.....51
Ахәыпҳа.....53
Анышәнап.....54
«Аԥстазаара агәашә аасыртын...».....56
Ҳдунеи атыхәан.....56
Амшира.....57
Аиқәатцәа.....58
Ибхароі?.....59
«Игәыҟатцагоуп...».....60

Ишьҭоуп… 60
Аҩыга… 61
Даршәар ҳәа сшәоит… 62
Асас изҵаара… 63
«– Даду, «Аапсара» захьӡузеи?..» 64
«Апҵақәа амза рылахан…» 65
Анхара змоу… 65
Иқәрахь уи даннеи.... 66
Анцәа иҧы.... 67
«Сгәаҵа ӡыхьуп, сшьа цәқәырпоуп…» 68
Амҩа.... 68
«Апшӡара…».... 69
«Ицырцыруа иланашьҭуан…».... 70
Адгьыл анасып.... 70
Ана – ҧароуп, ара – ҧароуп… 71
Лаҵа.... 72
Уаха иақәҳауеит асы… 73
Уазымхәыцынапсра.... 73
Акаамеҭ.... 74
Апсуаа рашәа.... 75
«Анцәа дызмам – Анцәа диҳәом…».... 75
Сызнысыз.... 76
Аетҵәақәа раҳра.... 77
«Ашәҭқәа быстан…» 78
Ахә.... 78
Сгәыла.... 79
Адәыҕба.... 79
Ауал.... 80
Ибаргәызеи… 81
Аиааира аныҳәа.... 82
«Аапынра ашҵа сшықәыз…».... 83
Атцыс.... 84
Сышћа иқәымло уаҳа.... 84
Апхыӡ.... 85
«Гхак ћаитцазар уеиҳабы…».... 87
«Ашьабысҵа иашьҭалеит абжьас…».... 87
«Ох, икьыркьыруеит…».... 87

Бсыцхраауан… 88
Сара дсыҳәеит сыхаара… 89
Сажәеинраалақәа збылуан.....91
Гагра иалагоит Аԥсны..... 92
«Иҟоу-тҵәыуон аԥҵа ԥжәаха…»..... 92
Агәалашәара… 93
Маҷк анҵы..... 94
«Амш цәгьазар…»..... 95
Аҳа сыҷкәынцәа!.. 96
Агха..... 97
Аапын аазар акәхап… 98
«Ажәѡан амра нахьысшьын…»..... 99
Сԥьыба ианҵамгьы амаатҵ… 100
Шәы-гәнаҳак… 100
Амца иацәыргон.....101
«Ецы ҳаицыртцит…»..... 102
Афортепиано абжьы..... 103
Абна етҵәараҷ..... 104
Асҟатәи аԥара… 104
Ажәѡан иалалаз рыԥсы… 105
Исзымариам..... 106
«Сеибашьѡуп ҳәа еибашьѡык…»..... 106
Сԥьыба цоит атҵа ҭаԥсны… 106
Егьаурым… 107
Уи дыԥсит… 108
Аԥсаҙ… 109
Ҽа ҟазшьак… 110
Бан илабымҳәан… 110
Ауахәамаҷ..... 111
Ақәа..... 113
Ашәи..... 113
… Аены инаркны… 115
Аолимпиада..... 116
«Ахшара дзауз леиԥш…»..... 117
«Амра ԥхон. Ҳаиԥылеит зны…».. 118
«Ажә иахаиршәын ашаха…»… 118
Ари адгьыл..... 119

Абыргцәа рыԥнаҷы… 120
«Сыԥстазаара, сгәыгра…» 121
Аиарҭа даман… 122
«Амацәыс-амаркатыл…» 123
«Амҳацьырқәарылабжыш…» 123
Ахыбаара 124
Санлашәа 125
Ақәа аныхәа 125
«– Узышьҭоузеи, ашла…» 127
Аҟаб 127
Абаза ԥхәызба 127

«Сылашара» (1965)

«Аԥсны ахьӡуп…» 129
Шәааи Аԥсыҟа! 129
Сгәы инҭымҭәо иҭоу ба бами? 131
Аԥсыҟа 131
Ԥхыӡла… 132
«Аетҷәақәа салацәҟәысит…» 132
«Шьҭаисымҳәаргьыисыӡаҳом…» 133
Агра 133
Сылашара 134
Бсахьа ԥшӡа абара 134
Ԥсыуатҷасла 135
«Амԥа ҭынч санылан снеиуеит…» 136
«Амра нӡаалеит ашьшьыхәа…» 136
Аҳын 137
Исыздырам схаҭагьы 138
«Ихәыҭхәыҭуаапсабарацәажәоит…» 138
Ажәеинраала-апсыршьага 139
Зегь акоуп, дыԥсуам! 140
Ашьшьыхәа, ицәоуп апсабара… 141
Иама-иама ицеит… 141
Дыцәаз 142
Алаф 143
Сгитара 144

«Ицар ҳәа сшәоит ба бзамԥақәа ҭытцны…»....145
«Аҭла махәқәа бамбала иҭаҳәҳәоушәа…»....145
«Аус сақәшәеит, аус самоуп…»....146
«Илашьцоуп, сааигәа ҷыт бжьы гом…»....146
Бара акгьы бхараҙам....147
Асаат....148
«Рыцҳарак сақәшәеит саазқәылоз…»....148

«Ашымҳа амҭан» (1970)

Ари адгьыл....149
Асас....150
Аԥсуа иашәа....151
Ачу-ачу!....151
Аԥхьарца....153
Маҷк исараҙа!....154
«Умыццакын, аҽыхәа…»....155
Аԥша....157
«Сан, ибдыруеит…»....158
Сан, ибгәалашәома?....159
Ҳшымҳаамҭан....161
Ашьыжьтәи сахьак....162
Бара быда....163
Анышә....163
Аҭынчра....164
Ачкәынцәа....165
Ашьыжь....166
«Адәы иқәыршәын ахала…»....167
«Ииаҭәаҙа, аҙыжь иаԥызоуп…»....168
«Азԥшра…»....168
Уаҳа умаан ҳәа сабҳәеит....169
«Ашәахәақәа…»....171
Ашлара....171
«Аԥра самоуп сыртцысуа…»....172
«Иацгьы ажәак бымҳәаҙеит…»....173

«Ашлақәа рқәыԥшра» (1975)

Сыԥсадгьыл.....175
Сышьха.....176
Ахәылԥазтәи сахьак.....176
«Ардәынақәа ашәа шырҳәо баҳахьоу?..».....176
Ашьхақәа ртцас.....179
Аапын.....180
Шьыжьык.....181
«Илеиуеит еишьҭалан...».....182
Уааи,аӡынра!.....183
Ашлақәа рқәыԥшра.....184
Ахәылԥазтәи аҟәа.....184
Анлныхәа.....185
«Сахьцалакгьы бсыцуп...».....185
Сан лгуы.....186
«Иахьа сзықәымпшӡеит...».....188
Апхыӡ.....188
Анацәа.....189
«Абар ҳаиқәшәеит ҳамала...».....191
«Баргьы быԥшуп...».....192
«Бара бхәычуп...».....192
«Ҳаицын...».....193
Ԥапхьа.....194
Агитара абжьы.....195
Сԥыза.....197

«Ҭагалантәи ашәа» (1980)

Москватәиаапын.....198
Ақалақь лаша.....199
Абра сынхоит.....200
Ҭагалантәи ашәа.....201
«Ҳашьхақәа ирхартцеит...».....202
Ашьшьыхәа.....202
Агәыразра.....203
Ачара.....204

Акәашара.....204
Сышпақәыпшыз, усҟан!.....205
Аҟама.....206
Сара сгуахәара.....207
Сфыза, сышьхақәа уҭахазар.....208
«Адыд-мацәыс аапкны...».....209
Иҟәандоу ақәа.....210
«– Угәы бзиоума? – Сиазҭааит аҙәы...».....211
Аҙыстахуп.....211
«Ажәеинраалақәа ...».....213
Апоет игәалашәара.....213
«Инымҭәаҙо усурак сашьҭоуп...».....214
Сышәҟәы рҭиуан.....214
Агәалашәара.....215
Ала.....216
Аизара.....216
Сҳақьым.....218
Сара сеибашьра.....219
Ашьыцра.....220
Аапын.....222
«Аҙә аҽага икәозшәа...».....223
Иаалырҟьан.....223
Икалап.....224
Ажәеинраалалыфуан.....225
Ауардын.....226

«Бара быда» (1983)

Апхьажәа.....227
Апсуа лакәқуа.....228
Москватәи аҵых.....229
Аҙыхь.....230
Ацәқәырпа.....231
«Иааиуан харантәи аҽеыфчқәынцәа рашәа...».....232
«Еҳ, ишпахааy амырхәага...».....232
Сымшын.....233
Аҽеырыфраҿ.....234

Бзиа избоит асы анлеиуа.. 235
Аԥсны.....235
Ацәарҭа.....236
Ан лгәырԥазы абаллада.....237
Атцыхаԥсра.....238
Ача.....239
Аԥныћка.....240
Иаирҳәан апап аԥхьарца.....242
Алашарбага.....243
«Маҷк бысхашҭыз ԥьыбшьеит...».....244
Аԥара-ҽырп.....245
«Актәи атцәца...».....246
Абзиабара абахҭа.....247
«Сара сышықәсқәа...».....247
«Зны иааҭгылоит, зны ицәқәырԥоит...».....248
Сажәеинраала хәыҷ ҭәахыз.....249
Абзиабара аћазшьа.....250
«Ирҳәоит, планетак кыдшәан, жәашықәса...».....251
Ашәҭқәа.....251
«Быблақәа хазыноуп...».....252
Барабызхәыцра.....253
Амаʒа.....254
Заћантә.....254
«Сара абзиабара аибашьра салоуп...».....255
Ахәшә.....255
Амч ҷыда.....256
Аԥшʒара.....257
«Ашәҭкәа бреиԥшуп, ба бышәҭуп...».....257
Сырма.....258
Ахәыҷқәа рашәа.....258
Азхәыцха смаʒаʒеит схәыҷра.....259

«Иасуа аԥхынра» (1980)

Аԥсшәа здыруа.....260
Апоет ииҭаху.....260
«Ҳашҭа иқәын ашьыжь ажә хьаны...».....262

Икашәеит абҕьы....262
«Избеит ахра,»....263
«Аицәажәара...»....263
Сара исыгәхьааy....264
«Ажәеинрааладаԥхьон...»....266
Ҭагалантәи ахәылԥаз....267
Аапын....268
Ашәақь....269
Алакә....270
Ал....271
Ашана....272
Бзиабаразаап....273
«Дыҟан аибашьҭы...»....274
«Аҭак...»....275
Бабакоу, сабаҟоу?......275
Ашәҭқәа рҭоурых....276
Бара быхьӡ....276
Сажәеинраалақәа цьабшьон....277
Аҭаатцла....278
Ақәа....279
Азар....279
«Зны ҳара ҳқыҭан...»....280
«Хаҭак саԥхьа днеиуан...»....281
«Иарбану шәзыршла...»....282
«Аԥошьтамҭангаҭ иҿеы...»....282
Ашьхыц....283
«Ажәҭан ду саатуп...»....284
«Сара сышьтахь...»....284
«Москва – сара сгәаҭа иалнахызоуп...»....286
«Аԥсаӡ гылоуп ҳагәтаны...»....287
Ҭыԥхуажәааны....288
«Аԥсра ныҟәон, уи еиқәыцәо, имлашьуа...»....289
Амра еиԥшын иччаԥшь....290
«Абԥьарт ҷеихак амам...».....291
«Саргьы срылан усҟан...»....292
«Ажәҭан агәы иаҭалан...»....293
Анцәа сатоумҭан!....293

Имҩа дықәрҭон.....294
Ан илзымҳәаз ажәа.....295
Урҭ рыԥсқәа ҭалар.....296
«Алабжыш аҽытцыкәкәоит сцәашьы...».....298
«Мачӡак аԥсшьара иаргьы иаҭахызшәа...».....299
Аибашьҩы дхынҳәит аҩныҟа.....300
Сқыҭа.....301
Аамҭа.....302
Аԥсуа иашҭа.....303
«Арра ус далган...».....304
«Зегьы урызхәцуеит, Аԥсны...».....305
Адаԥазары – Аҟәа.....306
Ари ашҭа.....307
Аԥхыӡ аҽы ишыҟоу.....308
Аӡыбрарҽеаҭан.....309
Алаҳәақәа.....310
Ԥхыӡла.....310
Аԥарԥалыкьқәа.....311
Ашықәс аамҭақәа.....313
Анҵа-кәынҵа.....313

«Ажәеинраалақәеи апоемақәеи» (2000)

Макьанагь ушәарҭоуп.....314
Бааи,ҳабналап!.....315
Аццышә.....317
Ԥхыӡла акәын.....318
«Сара снеины ҭынч снеихагылеит...».....320
Ацҳа.....321
Аибашьҩыиашәа.....322
«Амра ҽыхар – абаҳчарагь ҽыхап...».....323
Қәак ауан.....324
«Қытак аҽы сасра ҳаҟан...».....324
Ахәышәтәҩы.....325
«Амҩа абжараҽ сынхар...».....326
Зызлан-ӡаҳкәажә.....327
«Аб даныржуаз...».....328

«Издыруада апоетцәа рымаза?..»....329
Акьанцьа....329
Ҭагалантәи аҟәа....330
Аштаҿ....330
Ан....332
Сгәы рахәзам....333
Ԥ-рахәыцк....334
Аҳамта....335
Аҿы цыԥ-цыԥ....337

«Аапынра ашәа» (2003)

Апсуара....338
Ашәа....339
Аиԥызара ашәа....340
«Мшәан, иуҳәозар, дарбан ԥыда...». 341
Ҭагалан гәхьаазгоит....342
Сукәыхшоуп!....342
«Амра адгьыл иаабын...»....343
«Амза атцаҟа стәаны...»....343
Агәыгра....344
Сахьахәыҷык....346
«Икараха иҟан ахәышәтәырта...»....346
«Знымзар-зны, знымзар-зны...»....347
Дцон апҳәызба пшыхәра....347
Ашықәс ҿыц!....348
Аҿыуаԥ....349
Шәыгәҟәа хәума, тәанбақәа?....349
Аԥар....350
Анцәа ида... 351
Шьтаиздыруеит....352
Аҟәа....353
Ҳажәеинраала....354
«Сара сцәыуазом...»....355
Рапхьаза акәны....356
«Амра еипшын атцәа-хаҳа...»....357
«Сара исымоуп сара сашта...»....357

«Амода пҳәызба...»....358
Аԥара....359
Апоет имонолог....360
Ааԥынра ашәа....360
«Тынч илеиуан қәаԥсатак...»....361
Атҵәа....362
Гәаныла....362
Анцәа иалихыз аԥсны....364
Амра....334
«Ажәтцыс-еиқәа...»....366
Быгәхьаазгоит....366
«Абзиабара ашәа...».....367
Аҩы рыжәтәуп....368
Атҵара аныҳәа....369
«Амра иснаҭом уи иамам...»....370
Артиллеристцәа рашәа....371
«Сара сашәақәа...»....371
Ҷыц каламла....372
«Пхызла ажәҩан салан...»....373
«Хәылпы-етҵәа цәыртцит хәылпазы...»....373
Ашьыжь....374
«Ан агараҷы днатәан...»....375
«Ада схәарҭам сыкьанџьа...»....375
Ҽа знык исызҳәа уи ашәа....375
«Абзиабара ахьыӄоу...»....377
Раԥхьатәи ашьаҷа....378
«Илахҷыхуп аԥсуа цацха...»....380
«Заӄа тцуазеи, бсымбаҙац...»....380

«Ақәыԥшра» (2005)

Кыршықәсанутцуеит....381
Аимак....382
«Быԥшра схаштуеит шьҭа сыԥсымзар...»....383
Иареисареи....384
Ашәарыцаҩ....385
«Ааԥын шәоуп, атцар цырцыруеит...»....386

«Аԥша нҭасны маҳала…»....386
Ақәыԥшра....387
«Сара схагоуп ба санбыцу…»....388
Агәыргьара....389
Рҽаԥхьа ҳхырхәап....390
Очамчыра....391
Аладатәи амра....392
Аԥшɷы....393
«Исыхьыз сыздырам, сгәы ҭынчҳам зынҳа…»....394
Актәиажәеинраала....395
Уааи, нас, хаирыз ҭаҳарцәып....396
Амшыни ацәқәырԥеи....397
Маҳала....398
Абԥьар сықәкуп....399
Аҭәхәа....400
Ажәлар рпа....401
«Бара бакәымзар, – сара…»....402
Хыда....403
«Ирхәоит аԥсҭазаара мцоуп ҳәа изхылҭцыз…»....404
Акәашарахь анаԥхьара....405
Уаҭәынҳа....406
«Апоетцәа рзы…»....407
«Аҭых ахыза насыкәтцан…»....408
Схьаа....408
Сқәыԥшра агьама....409
Аҭла....410
«Ачарақәа раамҭа…»....411
Мыкә....412
«Абзиабара мцоуп, уи уаламыхәмарын…»....413
Азә игра....415
«Ашьыжь итԥьаз ашьабыста сара сеиуан…»....416
«Исзыԥәшәа, Анжела…»....416
«Илеиҿырбон ачараҷ…»....417
«Ихы дацәажәон ихала…»....417
Ахатцеи апхәыси еилытцуан....418
Аныхәаҷа....419
Аапын еиҕьысшьоит иаха....420

Агәырҩа....420
Ауаара....421
Сара сыхьз....422
Усишоуп....423
Бара ибзыскыз ашәақәа....424
Аҽеы....425
«Ицон иҩны сара ссаат ахыцқәа...»....426

Егьырҭ аизгақәа рҟынтә

Ааԥынра анаарыуа....427
Ачабра....428
Сара с-Гәында....429
«Бхахәы салаԥсалон срыцҳа...»....429
Абри даара дыԥшзоуп, рҳәеит....430
«Ҩ-ҳәаак рыда амам аламыс...»....431
«Хшыҩлаиулшоит...»....431
Ампыл....432
Ҷьит....432
Аԥшқа....433
Ааԥын цеит....434
Ирҳәоит аԥсуара ҷьабаауп....434
Сасра....436
Аҳҕаб ашоура лыман....437
«Атыҩарҩар ҳаст, издыруеит...»....437
Артҷаҩы....438
Ирбылуан ақыртқәа хаҳаҩны....439
«Игәхьааумган умал ыҳыр....440
«Аԥстазаара агьама...»....440
«Ихьанҭоуп аҳы-рҩаш...»....441
«Уҩыза иакәу, уашьа иакәу...»....441
Ажьакцеи ашьыцреи....442
Абри арԥыс дҭамхакәа....442
Амҩахәасҭа ианылан....443
Уахыкала....443
Ҭагалан....444
«Сгәы сҽанҳамкәан ҭынч ицеит аԥхара...»....444

«Ашәҭангәылҭуа иԥшҙазоуп…»....445
Ҭабуп....445
Аҟәазы ашәа....446
Аԥсынтәыла – уи ԥхьарцоуп....447
Ушьа зықәтәоу адгьыл....448
Аламыс....449
«Сыдгьыл, сара сныха…»....451
«Ашәҭқәа нсыжьит бара бҽы…»....452
Ари адгьыл....453
Даҽеа хәмаршьак....454
Ажәазатҵаык....455
Ҳаɸцьагь ҳабжьы....456
Аԥсуа быргцәа....457
Кәтол....459
«Аамҭа сымам, сеилахоуп анысҳәо…»....460
«Уиспоетупҳәаҳахҭеикын…»....461
«Аҙә игәы иахәо уалс имшьа…»....461
Ҳара ҳаиҳа....462
Кәыдры....462
Астудентраамшкәа....464
Сара ушықәсаҿ сыҟан иацы....465
Ашәарыцара....466
Анаскьагара....467
«Амра неихьан…»....468
«Ари ашҭа ԥшҙан, илакәын…»....468
Ажәеинраала бзызкуада?....469
Аԥсни Урыстәылеи....470
Аԥша....471
«Раԥхьаҙатәи амацәыс…»....472
Бареи сареи акаҳуа аажәып....473
Аɸыжәɸы имонолог....474
Аҙҕаб хәыҷы лашәа....475
Аиԥылара....476
Аҙәгьы дахьыԥшым....477
Агәыла....478
Пицунданҙа....479
Кировтәи атҳ....480

Уахьынаԥшлак.....481
Аума ҭуеит.....482
Аелегиа.....483
Схала.....484
Аимак.....485
Агьама.....485
Ажәҩанаҷ снаҙаанҙа.....486
Амала.....487
Агәхьаагара.....488
Дыздыруеит уи ауаҩ.....489
Агәы умаз, ахы умаз.....490
«-Угәы бзиоума, ушԥаҟоу...».....491
Ашта еиқәхазар лыԥхала.....492
«Ахш аҷыҭқәа ажәҩан иатцакнаҳауп...».....493
Сгәы сазыҙырҩуан.....493
Ааԥынамшқәа.....494
Хаз-хазы.....495
Инымтцәоазтцаарақәа.....496
«Изырканҙеи, сымыш, сышәҭқәа...».....497
«Ашәыта...».....498
Ахьҙ-аԥша абаҳча.....499
Аимаа ҷыцқәа.....500
Аԥышәҭрықь.....500
Ашьыҭәарақәа кны.....501
Атцәа.....502
Аҳа.....502
Ахартцәы.....502
Уԥры, сара сашәа.....503
Ажәҩан ашҟа.....504
«Ажәҩан иалшәан икәеицеиуа...».....505
Арбағьабжьы.....505
Ари атцх.....506
Актәи ахы.....507
Ашьыжь ааит.....508
Адгьылагәаҷы.....509
Амацәыс.....510
«Абзиабара – хагароуп, гәаҟроуп...».....510

Иаҳа иҷыцу.....511
Ихәу ардәына.....513
Лаҕырҙымзар.....514
Уаамҭа цеит.....515
Ҳазхылтцызиныхәа.....516
«Амца снатцхеитаҩнаҷы...».....517
Дгәыргьон лара лыла.....518
Бзантцы имаапсо.....519
Аибашьраеилгеит.....520
Амза аҟынҙа.....521
Агәалашәара.....522
Ашәтқәа рцыхәан.....523
Аҷар рашәа.....524
Азтцаара.....525
Аетцәақәарылыпхала.....526
Сымыш, бқәыпшуп.....485
Уареи сареи.....528
Аха сеидру уи иахырҳәааз.....529
Сара стцәыуон, уа уччон.....530
Смаҭа.....531
Акәатәи авокзал.....532
Аетцәақәа ус рҳәеит.....534
Уанцалакгьы.....535
«Ажәҩан, идыруп, ирыпхуп иатцәала...».....535

Терент Михаил-иԥа Ҷаниа

ИАЛКААУ

Х-томкны

Актәи атом

Ажәеинраалақәа

Терентий Михайлович Чаниа

ИЗБРАННОЕ

В трех томах

Том первый

Стихи

Аредактор *М. Тәанба*
Акорректор *И. Цьениа*
Асахьаҭыхѡы *Р. Габлиа*
Компиутерла еиқәдыршәеит
Н. Картозиа, А. Аҷьынҷьал

Аформат 84х108/32. Атираж 300.
Иҟатҷә. акь. бҕь. 17,5. Иныкҽ. акь. бҕь. 29.
Аҿатцапҟа №